

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA IM. STANISŁAWA STASZICA W KRAKOWIE

DZIEDZINA NAUK SPOŁECZNYCH

DYSCYPLINA: NAUKI O ZARZĄDZANIU I JAKOŚCI

ROZPRAWA DOKTORSKA

Raportowanie niefinansowe jako narzędzie
komunikacji z interesariuszami

Autor: Dorota Dudek-Myszkowska

Promotor rozprawy: dr hab. inż. Bogusława Bek-Gaik, prof. AGH
Promotor pomocniczy: dr Bartosz Rymkiewicz

Praca wykonana: Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica
w Krakowie, Wydział Zarządzania

Kraków, 2025

*Wyrazy podziękowania dla **Pani Profesor Bogusławy Bek-Gaik** za opiekę naukową, poświęcony czas, nieocenioną pomoc oraz uwagi merytoryczne i nieustanne motywowanie do pracy, bez których niniejsza rozprawa nie miałaby szansy powstać.*

*Podziękowania dla **Pana dr Bartosza Rymkiewicza** za okazaną cierpliwość, wsparcie oraz pomoc i mobilizowanie do działania.*

*Podziękowania dla **Państwa Katarzyny H., Moniki S., Pawła B., i Tomasza M.** – przedstawicieli spółek giełdowych biorących udział w wywiadach pogłębionych do niniejszej dysertacji, za poświęcony czas i cenny wkład wiedzy eksperckiej.*

Oświadczenie autora rozprawy doktorskiej o jej oryginalności, samodzielności jej przygotowania i o nienaruszeniu praw autorskich oraz zgodności z wersją cyfrową

Niniejszym oświadczam, że przedłożoną rozprawę doktorską pt.:

„Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami”

napisałam samodzielnie, tj.

- ✓ nie zleciłam opracowania pracy lub jej części innym osobom,
- ✓ nie przepisałam pracy lub jej części z innych opracowań i prac związanych tematycznie z moją pracą,
- ✓ korzystałam jedynie z niezbędnych konsultacji,
- ✓ wszystkie elementy pracy, które zostały wykorzystane do jej realizacji (cytaty, ryciny, tabele, programy itp.), a nie będące mojego autorstwa, zostały odpowiednio zaznaczone oraz zostało podane źródło ich pochodzenia.

Oświadczam również, że niniejsza wersja rozprawy doktorskiej jest identyczna z załączoną wersją cyfrową umieszczoną na nośniku danych.

Mam świadomość, że złożenie nieprawdziwego oświadczenia skutkować będzie niedopuszczeniem do dalszych czynności nadania stopnia doktora lub cofnięciem decyzji o nadaniu mi stopnia doktora oraz wszczęciem postępowania dyscyplinarnego.

Dorota Dudek-Myszkowska

Wykaz skrótów

AICPA - American Institute of Certificated Public Accountants
CDP- Carbon Disclosure Project
CSDDD - Corporate Su-sustainability Due Diligence Directive
CSR - Corporate Social Responsibility
CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive
ESG - Environment, Social, Governance
ESRS - European Sustainability Reporting Standards
FSB - Financial Stability Board
GHG Protocol - Greenhouse Gas Protocol
GPW – Giełda Papierów Wartościowych
GRI - Global Reporting Initiative
IASB - International Accounting Standards Board
IDI - Individual In-depth Interview, wywiad pogłębiony
IFRS - International Financial Reporting Standards
IIRC - The International Integrated Reporting Council
IR – Integrated Reporting, Raport Zintegrowany
ISO - International Organization for Standardization
ISSB - International Sustainability Standards Board
KCF/KCF - Key Success Factor/Kluczowe Czynniki Sukcesu
KPI - Key Performance Indicator
KRI - Key Risk Indicator
MOP - Międzynarodowa Organizacja Pracy
MSSF - Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej
NFR - Non-Financial Reporting
NFRD - Non-Financial Reporting Directive
OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development
OTC - Over The Counter Market
RBC - Responsible Business Conduct
SASB - Sustainability Accounting Standards Board
SIN - Standard Informacji Niefinansowych
TCFD - Task Force on Climate-Related Financial Disclosures
UNCTAD - United Nations Trade and Development
UNGC - United Nations Global Compact
UNPRI - Principles for Responsible Investment
UoR – Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku

Spis treści

Wstęp	7
1. Nurt informacji niefinansowych - geneza i rozwój	16
1.1. Informacja niefinansowa – istota i cele	17
1.2. Determinanty rozwoju nurtu informacji niefinansowej.....	27
1.3. Informacja niefinansowa w świetle teorii zarządzania i ekonomii.....	35
1.4. Informacja niefinansowa a potrzeby interesariuszy.....	45
2. Rozwój raportowania niefinansowego	53
2.1. Wytyczne i standardy raportowania informacji niefinansowej	53
2.2. Formy raportowania niefinansowego	81
2.3. Perspektywy rozwoju raportowania niefinansowego	92
3. Rola ujawnień niefinansowych w kontekście oczekiwań interesariuszy	100
3.1. Raportowanie danych niefinansowych - przegląd badań krajowych i zagranicznych.....	100
3.2. Wpływ ujawnień informacji niefinansowych na decyzje interesariuszy..	134
3.3. Analiza treści ujawnień nt. zrównoważonego rozwoju w raportach niefinansowych spółek WIG30 z lat 2018-2023	147
3.4. Greenwashing i AI w praktyce sprawozdawczej spółek giełdowych.....	172
4. Badania dotyczące komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i budowania przewagi konkurencyjnej	177
4.1. Metodyka i metodologia badań.....	177
4.2. Postępowanie badawcze	180
4.3. Metody i narzędzia badawcze.....	182
4.4. Charakterystyka prób badawczych	187
4.5. Wyniki badań empirycznych	190
4.5.1. Wyniki wywiadów pogłębionych wśród zarządzających.....	190
4.5.2. Wyniki badań ankietowych wśród interesariuszy	223
4.6. Wnioski, ograniczenia i perspektywy badań na przyszłość.....	264
Zakończenie	269
Bibliografia	274

Wykaz wykorzystanych aktów prawnych.....	301
Wykaz tablic/tabel.....	303
Wykaz rysunków, schematów i wykresów	305
Wykaz załączników	307

Wstęp

Efektywna komunikacja podmiotów z otoczeniem stanowi podstawę budowania silnych relacji z interesariuszami. Jednocześnie należy zaznaczyć, że komunikacja między jednostką a otoczeniem wpływa na budowanie przewagi konkurencyjnej oraz przyczynia się do zmniejszenia asymetrii informacji. Współczesne sposoby wzajemnego informowania i interakcje stanowią bowiem jeden z fundamentów zdobywania przewagi rynkowej przedsiębiorstw oraz umożliwiają budowanie trwałych i pozytywnych relacji z różnymi grupami interesariuszy.

Dotychczas podstawowym narzędziem efektywnej komunikacji spółki publicznej z otoczeniem były sprawdzania finansowe, jednak w ostatnim czasie niezwykle popularne stały się również raporty niefinansowe oraz raporty zintegrowane. To właśnie praktyka gospodarcza jako pierwsza dostrzegła potrzebę uzupełnienia tradycyjnych raportów finansowych informacjami niefinansowymi oraz zwróciła uwagę na konieczność wprowadzenia sprawozdawczości zintegrowanej, łączącej i wzajemnie wiążącej informacje finansowe i pozafinansowe. Sama zaś sprawozdawczość zintegrowana stała się rodzajem praktyki korporacyjnej, która na przestrzeni czasu znacząco ewoluowała wskutek nie tylko regulacji prawnych, ale też w wyniku działania sił rynkowych. Wzajemne powiązanie danych finansowych i niefinansowych w sprawozdawczości zintegrowanej oraz zwizualizowanie ich na jednej płaszczyźnie pozwala bowiem uzyskać pełniejszy obraz jednostki, jej zasobów, możliwości oraz kierunków rozwoju.

Co istotne, efektywna komunikacja uczyniła raporty niefinansowe źródłem cennych informacji dla szerokiego grona interesariuszy, w tym pracowników, klientów, dostawców, partnerów biznesowych, lokalnych społeczności, organów legislacyjnych i regulacyjnych oraz instytucji kształtujących politykę w określonych obszarach.

Jednocześnie w toku wieloletnich badań nad komunikacją wykazano, że zależy ona nie tylko od nadawcy, ale również od odbiorcy. Nieefektywna komunikacja bowiem powoduje, że interesariusze niejednokrotnie pomijają przydatne dane lub nie identyfikują związków pomiędzy ujawnianiami informacjami, co w efekcie prowadzi do podejmowania nieprawidłowych decyzji. Stąd też raport niefinansowy stał się kluczowym

narzędziem komunikacji organizacji z otoczeniem, uzupełniając tym samym tradycyjne sprawozdania finansowe.

Odwołując się do praktyk zarządzania i rachunkowości, za istotny należy uznać fakt, że na komunikację pomiędzy podmiotem a jego otoczeniem wpływa nie tylko sam podmiot przygotowujący sprawozdania, lecz również jego użytkownicy. Od odbiorców bowiem zależy jakość informacji, a w szczególności od ich wiedzy eksperckiej (lub jej braku), czasu poświęconego na analizę sprawozdania, zaangażowania czy stresu informacyjnego będącego skutkiem przeładowania informacjami z różnych źródeł.

Podkreślić należy także, że w świetle ostatnich, gwałtownych zmian społecznych i środowiskowych, znacząco wzrosła świadomość przedsiębiorstw co do sposobów generowania wartości dodanej poprzez realizację zasad społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju. Dostrzeżono, jak istotne jest informowanie opinii publicznej, pracowników oraz instytucji finansowych o działaniach w obszarach, takich jak środowisko, społeczeństwo czy prawa człowieka. Zwrócono uwagę na potrzeby informacyjne interesariuszy, które bez ustanku ewoluują i obejmują swym zakresem kwestie wychodzące poza możliwości tradycyjnego raportowania finansowego. Interesariusze, ze względu na ciągłe zmiany zachodzące na rynku, potrzebują bowiem dodatkowych informacji na temat działania i sposobu zarządzania danej organizacji, z uwzględnieniem zarówno zasobów finansowych, jak i niefinansowych. Raportowanie niefinansowe jest więc ściśle związane z dynamicznym rozwojem nurtu informacji niefinansowych oraz zrównoważonym rozwojem współczesnych przedsiębiorstw. Dostarcza też najszerzej informacji na temat prowadzonej przez jednostkę działalności, a wszystko to sprawia, iż stanowi istotne źródło informacji koniecznych w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych, zarządczych czy konsumenckich.

Jednocześnie raporty niefinansowe, będące integralnym elementem raportowania zintegrowanego, stanowią swoiste sprawozdanie z wartości (Walińska 2015, s. 157). Jest to zarazem „ostatnie ogniwo ewolucji sprawozdawczości organizacji, które eliminuje wady tradycyjnej sprawozdawczości finansowej, a także integruje i wzajemnie wiąże informacje o charakterze finansowym i pozafinansowym, w celu przedstawienia procesu tworzenia, magazynowania i redystrybuowania wartości przez przedsiębiorstwo w krótkim, średnim i długim terminie” (IIRC, 2013.20021).

Niewątpliwie rozwój tej formy raportowania, w dalszym ciągu pociąga za sobą wiele nierozwiązanych problemów, wynikających z jego przygotowania oraz wprowadzenia.

Znaczące zmiany w obszarze ujawniania informacji niefinansowych wprowadziła ogłoszona w grudniu 2022 roku nowa dyrektywa unijna tzw. Dyrektywa 2022/2464 (z ang. CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive), która zmienia nomenklaturę posługiwania się informacjami niefinansowymi, określając je „informacjami zrównoważonego rozwoju”. Powoduje to oczywistą zmianę w rozumieniu informacji niefinansowych oraz sposobu przygotowywania raportów w obszarze ich ujawnień.

Podejmowane w ostatnich latach przez światowe instytucje inicjatywy na rzecz poprawy efektywności komunikacji organizacji z otoczeniem, przyczyniły się do dynamicznego rozwoju nurtu informacji niefinansowych, obejmującego szereg kwestii w obszarach środowiskowych, społecznych i zarządczych.

Liczne badania dotyczące komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami skupiły się na:

- a) formie komunikacji w sprawozdawczości niefinansowej;
- b) sprawozdawczości partycypacyjnej jako narzędziu komunikacji z interesariuszami;
- c) sprawozdawczości zintegrowanej jako narzędziu komunikacji z interesariuszami;
- d) sprawozdawczości niefinansowej jako narzędziu komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem;
- e) sprawozdawczości niefinansowej jako sposobie komunikowania się z inwestorami;
- f) pomiarach komunikowania informacji niefinansowej od strony podażowej;
- g) raportach społecznych jako narzędziach komunikacji z interesariuszami (Łazarowicz 2022, s. 48).

Dysertacja odnosi się zatem do zagadnienia efektywnej komunikacji oraz identyfikuje praktyki wybranych spółek w tym zakresie. Określa rolę raportowania niefinansowego i zakresu, w jakim ujawnienia niefinansowe wpływają na decyzje interesariuszy. Skupia się także, na istotnym z punktu komunikacji między jednostką a otoczeniem aspekcie niwelowania asymetrii informacyjnej, dokonując tym samym identyfikacji informacji niefinansowych z wykorzystaniem przeglądu literatury przedmiotu.

Dodatkowo, dysertacja dostarcza istotnych informacji dotyczących promowania integralności i solidności procesów tworzenia raportów i wskazuje, jak dzięki precyzyjnym i przystępnym wytycznym tworzenie wartości opartej na pozytywnych relacjach z otoczeniem stało się istotne dla środowiska biznesu. W tym obszarze na uwagę zasługują

autorzy próbujący określić przydatność raportowania niefinansowego oraz powiązać sprawozdawczość zintegrowaną z koncepcją zarządzania wartością. Owoce tego jest wykreowanie nowego określenia dla tego typu sprawozdania, „jako że raport zintegrowany sam w sobie stanowi sprawozdanie z wartości i powinien integrować wymiar finansowy i niefinansowy w sposób kompatybilny, równoważąc tym samym kapitał ludzki z kapitałem marki oraz kulturą organizacyjną przedsiębiorstwa” (Walińska i in. 2018, s. 171).

Jednocześnie autorka zauważa, że badania zagraniczne nad sprawozdawczością niefinansową częściej dotyczą problemów konkretnych spółek, w tym oczekiwań zarządzających względem raportów zintegrowanych, czy też tworzenia długotrwałej wartości w oparciu o ujawniane dane niefinansowe. W literaturze zagranicznej dostrzega się wzrost ilości badań o charakterze jakościowym, w szczególności z perspektywy osób zarządzających dużymi przedsiębiorstwami. Przykładem może być M. Steyn (Steyn, 2014), który przeprowadził badanie mające na celu przeanalizowanie opinii przedstawicieli rządów spółek publicznych na temat spodziewanych korzyści i wyzwań, a także motywów wdrożenia koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej oraz jej roli w przepływie informacji do interesariuszy. W swoich badaniach skupił się na Południowej Afryce, co wskazuje na zainteresowanie tematyką sprawozdawczości zintegrowanej nie tylko w Europie, ale również innych państwach świata. Z kolei M. Hosoda (Hosoda 2021) opracował studium przypadku, w ramach którego wykorzystał dane zebrane za pomocą częściowo ustrukturyzowanych wywiadów oraz kontaktów mailowych z managerami odpowiedzialnymi za raportowanie zintegrowane w siedmiu japońskich firmach. Uzyskane wyniki dowiodły, iż w przypadku badanych przedsiębiorstw nastąpił znaczący przyrost liczby ujawnień finansowych i niefinansowych. Zmiany w ilości ujawnień treści finansowych i niefinansowych badanach przedsiębiorstw prowadziły z kolei do podniesienia świadomości myślenia strategicznego na niższych szczeblach organizacji, co zdaniem badanych, przyczyniło się do tworzenia długoterminowej wartości, a także pokazało jak istotną grupę interesariuszy stanowią sami pracownicy przedsiębiorstwa.

Przegląd literatury przedmiotu wykazał brak podobnych opracowań dotyczących postrzegania raportowania niefinansowego przez zarządzających w Polsce, jak również niewystarczający poziom badań umożliwiających zdefiniowanie jego rzeczywistej roli w kształtowaniu długotrwałych relacji inwestorskich i społecznych z interesariuszami.

Biorąc pod uwagę powyższe kwestie, autorka zwraca uwagę na niedostateczną ilość opracowań dotyczących roli raportowania niefinansowego w komunikacji

przedsiębiorstwa z interesariuszami oraz bezpośredniego wpływu ujawnień informacji niefinansowych na konkurencyjność przedsiębiorstwa. W dotychczasowym dorobku dostrzeżono też brak badań od strony podażowej, czyli od strony dostawców raportów niefinansowych, w tym managerów i specjalistów przygotowujących raporty niefinansowe, gdyż większość badań prowadzona jest od strony interesariuszy (strona popytowa). Jednocześnie większość badań skupia się na skali i jakości raportowania, charakterystyce i stopniu ujawnień, czy też wpływie ujawnień niefinansowych na wyniki finansowe jednostki, a nie na relacjach między jednostką a interesariuszami.

Pojawiające się nowe koncepcje odnośnie sprawozdawczości niefinansowej oraz wprowadzane w ślad za tym zmiany w raportach spółek giełdowych, skłoniły autorkę do zbadania tego zagadnienia. W toku studiów nad literaturą przedmiotu zidentyfikowana została **luka badawcza** jaką jest niedostateczna ilość badań i publikacji nad użytecznością raportów niefinansowych w obszarze komunikacji organizacji z otoczeniem. Jednocześnie zwrócono uwagę na brak badań określających rolę i sposób postrzegania raportów niefinansowych przez samych zarządzających. Stąd też niniejsza dysertacja koncentruje się wokół zagadnienia wartości ujawnień niefinansowych prezentowanych w raportach sporządzanych na potrzeby interesariuszy, głównie w ujęciu ich komunikacji z organizacją raportującą. Jednocześnie znaczące różnice między wynikami dostępnych badań oraz relatywnie krótka historia tego typu raportowania w Polsce, wskazują na konieczność dalszej eksploracji badawczej w tym temacie.

Prezentowana dysertacja o charakterze teoretyczno-empirycznym pozwala tym samym na wykazanie prawdziwości twierdzenia, że raportowanie niefinansowe odgrywa istotną rolę w kreowaniu wzajemnych zależności przedsiębiorstwa z interesariuszami, a efektywna komunikacja organizacji z otoczeniem warunkuje budowanie przewagi rynkowej. W teorii zarządzania strategicznego potencjał konkurencyjny stanowi bowiem podstawowy czynnik uzyskania wysokiej pozycji rynkowej, a nadrzędnym warunkiem istnienia każdego przedsiębiorstwa jest jego konkurencyjność.

Przeprowadzone studia literaturowe pozwoliły na doprecyzowanie kierunków badań własnych w obszarze raportowania niefinansowego, takich jak:

1. analiza treści raportów niefinansowych,
2. badania empiryczne (jakościowe i ilościowe).

Przyjąć należy, że badania treści raportów niefinansowych i zintegrowanych w Polsce rozpoczęły się od roku 2013, tj. w momencie pojawiania się publikacji The International <IR> Framework (IIRC, 2013), opracowanej przez Międzynarodową Radę Raportowania

Zintegrowanego (International Integrated Reporting Council, IIRC) w grudniu 2013 roku i zaktualizowanej w styczniu 2021 roku (IIRC, 2021)¹. Wytyczne przygotowane przez Radę wyjaśniają koncepcję raportowania zintegrowanego i stanowią podstawę prac nad celem raportowania zintegrowanego, jakim jest informowanie interesariuszy w jaki sposób organizacja tworzy, zachowuje lub zmniejsza wartość w czasie. Międzynarodowe ramy sprawozdawczości zintegrowanej pomagają tym samym organizacjom na kreowanie wartości w oparciu o sześć kapitałów: kapitału finansowego, produkcyjnego, intelektualnego, ludzkiego, społecznego (relacyjnego) oraz naturalnego.

Problem badawczy dysertacji sformułowano w następujący sposób: w następujący sposób: Czy raportowanie niefinansowe stanowi efektywne narzędzie komunikacji organizacji z otoczeniem i za pomocą jakich praktyk jest realizowane?

Uzupełniająco, postawiono szczegółowe **pytania badawcze**:

P.1. Jaki powinien być zakres informacji prezentowanych w raportowaniu niefinansowym?

P.2. Czy zakres ujawnień niefinansowych w raportach rocznych jest zadowalający?

P.3. Czy zakres informacji niefinansowych zależy wyłącznie od przyjętej polityki komunikacyjnej zarządzających czy też innych czynników?

P.4. W jakim stopniu raportowanie niefinansowe wpływa na przekaz i niwelowanie asymetrii informacyjnej?

P.5. Czy zdaniem interesariuszy raportowanie niefinansowe wpływa na wiarygodność i rzetelność informacji?

P.6. Jakie korzyści i zagrożenia związane z raportowaniem niefinansowym dostrzegają interesariusze? Czy widzą zagrożenia związane ze zjawiskiem greenwashingu?

P.7. Który z aspektów raportowania niefinansowego ma najbardziej istotne znaczenie dla interesariuszy?

P.8. Czy istnieje związek między jakością ujawnianych informacji niefinansowych, a potencjałem konkurencyjnym i finansowym przedsiębiorstw?

W związku z powyższym **cel główny** dysertacji sformułowano jako twierdzenie, że raportowanie niefinansowe jest narzędziem komunikacji z interesariuszami, a efektywna komunikacja organizacji z otoczeniem wpływa na budowanie przewagi rynkowej.

Cel główny rozwinięto w postaci pięciu **celów szczegółowych**:

1. Przedstawieniu roli raportowania niefinansowego w komunikacji z otoczeniem.

¹ Publikacja została zaktualizowana w styczniu 2021 roku, uwzględniając dotychczasową praktykę raportowania.

2. Analizie międzynarodowych i krajowych przepisów prawnych i wytycznych dotyczących raportowania przez spółki prawa handlowego
3. Analizie międzynarodowych i krajowych standardów dotyczących raportowania niefinansowego.
4. Omówieniu koncepcji raportowania zintegrowanego jako kluczowej formy raportowania niefinansowego.
5. Określeniu roli raportowania niefinansowego spółek giełdowych na podstawie opinii zarządzających (tj. cechy informacji koniecznych, analiza jakości raportów) w kontekście komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami i budowania potencjału konkurencyjnego.

Doprecyzowując cele szczególne skupiono się na trzech obszarach:

- **teoriopoznawczym:** przedstawienie roli raportowania niefinansowego w komunikacji z otoczeniem i omówienie koncepcji raportowania zrównoważonego rozwoju jako kluczowej formy raportowania niefinansowego;
- **empirycznym:** analiza międzynarodowych i krajowych przepisów prawnych i wytycznych dotyczących raportowania niefinansowego oraz zintegrowanego przez spółki prawa handlowego;
- **użytkowym:** określenie roli raportowania niefinansowego spółek giełdowych na podstawie opinii zarządzających oraz zaproponowanie dalszych badań w związku z identyfikacją potrzeb interesariuszy.

Mając to na uwadze, sformułowano **hipotezę główną (HG)**, zgodnie z którą, *raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej.*

Rozwinięciem hipotezy głównej są następujące **hipotezy pomocnicze:**

H.1. Polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych.

H.2. Raportowanie niefinansowe jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i elementem budowania przewagi konkurencyjnej.

H.3. Interesariusze dostrzegają korzyści dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym.

H.4. Interesariusze dostrzegają zagrożenia dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym.

H.5. Raportowanie niefinansowe jest najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności.

H.6. Z punktu widzenia interesariuszy aspekty społeczne są najważniejszym elementem ujawnień niefinansowych.

H.7. Rzetelna informacja niefinansowa przyczynia się do budowania sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami.

Cele rozprawy zdecydowały o wyborze metod badawczych (triangulacja metod), takich jak:

- a) analiza krajowej oraz zagranicznej literatury przedmiotu;
- b) analiza treści (content analysis) publikacji raportów niefinansowych spółek WIG20, WIG30 z lat 2018-2023;
- c) wywiady bezpośrednie z osobami zarządzającymi przedsiębiorstwami w Polsce; oraz badań ilościowych w postaci ankiet przeprowadzanych wśród różnych grup interesariuszy, skoncentrowanych wokół największych przedsiębiorstw w Polsce. Dobór badanych interesariuszy uzależniony został od wskazań osób zarządzających wyselekcjonowanymi do badania przedsiębiorstwami, co do ich znaczenia dla jednostki.

Istotnym problemem podniesionym w dysertacji jest zakres danych, jakie powinny być ujawniane otoczeniu. Publikacje raportów niefinansowych niosą za sobą często zagrożenia związane z naruszeniem „tajemnicy przedsiębiorstwa”. To z kolei potęguje obawy zarządzających przedsiębiorstwami w zakresie ujawnień, które powinni przekazywać środowisku zewnętrznemu w obszarze informacji niefinansowych, a tym, co stanowi *know how* i poufną część strategii rozwoju przedsiębiorstwa. Nadrzędnym celem sprawozdawczości niefinansowej i dotyczącej zrównoważonego rozwoju jest zatem prezentacja dynamiki tworzenia wartości przez organizacje i integralności procesów wewnętrznych.

Obrane w niniejszej dysertacji cele, które wyjaśniły i usystematyzowały koncepcję raportowania niefinansowego od strony komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami oraz uściśliły standardy raportowania zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju, wskazano na podstawie retrospektywnych studiów literatury przedmiotu i opinii zarządzających (wywiady), jak również przeprowadzonych badań ilościowych, stanowiących podstawę weryfikacji postawionych hipotez.

Rozprawa składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, z czego trzy mają charakter teoriopoznawczy, a jeden badawczy, oraz zakończenia. W dysertacji w rozdziale pierwszym przedstawione zostały fundamentalne podstawy raportowania niefinansowego oraz kluczowe koncepcje zarządzania, stanowiące jego podstawę. Ponadto przeprowadzono analizę najważniejszych definicji dotyczących informacji

niefinansowych, umożliwiającą wykazanie ich odmienności w stosunku do powszechnie prezentowanych informacji finansowych. Skupiono się też na źródłach rozwoju nurtu informacji niefinansowych i ich genezie, wraz z określeniem istotnych zalet, wad oraz wyzwań, wśród których wymienia się m.in.: wiarygodność prezentowanych informacji, spójność informacji finansowych i niefinansowych czy ryzyko naruszenia tajemnicy handlowej. Dodatkowo wyjaśnione zostały teoretyczne podstawy ujawniania informacji niefinansowych, takie jak: koncepcja kapitałów, teoria legitymizacji, teoria interesariuszy, teoria sygnalizacji, teoria użyteczności decyzyjnej czy teoria instytucjonalna (por. Legiędź 2012, 2013, Martyniak 2016). W niniejszej dysertacji zwrócono również uwagę na brak jednoznacznej definicji informacji niefinansowych. Zauważono, że nieprecyzyjność wymogów co do zakresu informacji niefinansowej oraz ilość proponowanych podejść do tego zagadnienia, wpływa na formy prezentowanych raportów i ich indywidualny charakter.

W rozdziale drugim dysertacji zaprezentowano kwestie umiejscowienia koncepcji raportowania informacji niefinansowych w naukach społecznych oraz jej znaczenia dla odbiorców raportów spółek kapitałowych w Polsce i za granicą. Dokonano przeglądu dostępnych standardów i wytycznych dotyczących raportowania niefinansowego. Skupiono się również na formach raportowania niefinansowego spółek giełdowych i perspektywach rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle nowych wymogów. Omówiono zmiany prawne w zakresie obowiązku przygotowywania raportów zrównoważonego rozwoju i nowych wytycznych oraz dokumentów odnoszących się do ujawnień niefinansowych w obszarach środowiskowym, społecznym i ładu korporacyjnego (raportowanie ESG). Rozdział zamyka prognoza dalszych perspektyw rozwoju raportowania niefinansowego w Polsce i na świecie.

Rozdział trzeci stanowi trzon rozważań dotyczących raportowania niefinansowego. Omówienie najważniejszych nurtów badawczych, wykazuje, że podobnie jak w polskiej literaturze przedmiotu, również w literaturze zagranicznej można napotkać stosunkowo niewiele publikacji na temat roli raportowania niefinansowego w aspekcie komunikowania przedsiębiorstwa z otoczeniem, zwłaszcza od strony podażowej. Spowodowane jest najprawdopodobniej nadal krótką i nieugruntowaną pozycją tej formy komunikowania. Dodatkowo przeprowadzono analizę bibliometryczną, która stanowi metodę eksploracji i ilościowej analizy dorobku publikacyjnego autorów. Również tu zwrócono uwagę na niedostateczną ilość badań w zakresie komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i brak jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czy raportowanie niefinansowe

stanowi skuteczną formę komunikacji z interesariuszami. Zaznaczyć należy, że w pierwotnym założeniu to właśnie raportowanie niefinansowe miało stanowić odpowiedź na zapotrzebowanie informacyjne dotyczące działań organizacji w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju. Intencją prawodawców unijnej Dyrektywy 2014/95/UE (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive), nakładającej na przedsiębiorstwa będących jednostkami zainteresowania publicznego wymogu raportowania niefinansowego, było właśnie przypuszczenie, że spółki te w niedostatecznym stopniu odpowiadają na rosnące potrzeby inwestorów, akcjonariuszy, wspólników, pracowników i organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Informacje prezentowane są bowiem w sposób wybiórczy i często nie spełniają wymogów rzetelnej informacji.

W rozdziale dokonano również analizy treści raportów niefinansowych spółek WiG30 z lat 2018-2023, której celem było określenie czy raporty niefinansowe odpowiadają oczekiwaniom interesariuszy. Skoncentrowano na ich odmiennej formie, objętości i zawartości, a szczególnie na sześciu kapitałach, które stanowią fundament oceny kierunków działania danego przedsiębiorstwa.

W rozdziale czwartym przedstawiono metodologię i metodykę badań własnych oraz opis procesu badawczego. Zaprezentowano i omówiono wyniki własnych badań empirycznych: jakościowych – wywiadów pogłębionych (od strony podażowej) i ilościowych ankietowych (od strony popytowej).

Wnioski całościowe z rozprawy doktorskiej, ograniczania oraz perspektywy badań na przyszłość zostały zamieszczone w zakończeniu rozprawy doktorskiej.

1. Nurt informacji niefinansowych - geneza i rozwój

”Informacja jest życiodajną krwią w organizmie zarządzania – jest podstawą trafnych decyzji kierowniczych. Jeżeli nie można uzyskać właściwych informacji, to decyzje muszą opierać się na przypuszczeniu, odczuciach lub zgadywaniu”.

(Milward 1967, s. 347)

1.1. Informacja niefinansowa – istota i cele

Informacje niefinansowe jako element sprawozdawczości organizacji stanowią od dłuższego czasu przedmiot ożywionej dyskusji zarówno wśród teoretyków, jak i praktyków. Jednak jak dotąd, nie wypracowano jednolitego stanowiska zarówno co do zasadności, jak i potrzeby ich ujawniania, a także nie stworzono jednolitego formatu stanowiącego wzorzec dla tych ujawnień. Niemniej raporty niefinansowe stały się dodatkowym narzędziem komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami i odpowiedzią na zapotrzebowanie informacyjne, zwłaszcza to, dotyczące budowania wizerunku firmy i przewagi rynkowej.

Dotychczas nie zdefiniowano zakresu ujawnień niefinansowych, a co za tym idzie aktywności podmiotu, w których nastąpiło wykorzystanie aktywów niematerialnych, wpływające na zmianę obecnej pozycji rynkowej przedsiębiorstwa, nie ujęte w tradycyjnych sprawozdaniach finansowych (Kosin, 2018, p. 40).

Informacje niefinansowe wraz ze sprawozdaniami niefinansowymi są zatem nadal przedmiotem szerokiego zainteresowania teoretyków rachunkowości. Często stanowią wyłącznie opis informacji finansowych zawartych w tradycyjnych sprawozdaniach finansowych i są definiowane jako wszelkie „informacje jakościowe zawarte w rocznym raporcie przedsiębiorstwa, poza czterema elementami sprawozdania finansowego i notami” (Robb, Single i Zarzeski, 2001, s. 71–83). W opracowaniach o charakterze naukowym pojawia się także określenie „dane niefinansowe”, „informacje niefinansowe” oraz ich synonimy. Niektórzy autorzy rozróżniają je, choć przyznają, że dla uproszczenia używają tych pojęć zamiennie (Zyznarska-Dworczak 2016, s. 219).

„Informacje niefinansowe” to zatem pojęcie, które można coraz częściej spotkać w literaturze z zakresu finansów i rachunkowości. Informacją niefinansową określaną jest tu najczęściej wszelka informacja poza danymi finansowymi, dotycząca działalności przedsiębiorstwa, w tym jego strategii, produktów, procesów, relacji z interesariuszami i wpływu na środowisko. Próbę dookreślenia informacji niefinansowych podjęło wielu autorów (por. m.in. Sojak 2000, Gernon, Meek, 2001, Robb i in. 2001, Kazirod 2002, Kabalski 2005, Marcinkowska 2006, Remisiewicz 2006, Gajewska-Jedwabny 2007, Świdowska 2007, Roszkowska 2008 i 2011, Gmytrasiewicz 2009, Michalczyk 2009, Wrona 2009, Nowak 2010, Wasilewska 2010, Stępień 2010, Sobczyk 2012, Kędzierska-Bujak 2013, Mućko i Hońko 2013, Szadziwska 2013, Kwiecień 2013, Karmańska 2014, Walińska i in. 2015, Walińska, Bek-Gaik i Gad 2016) (Bek-Gaik, Krasodomska 2018, s. 27).

Ponadto, w literaturze przedmiotu termin „informacje niefinansowe” jest używany w bardzo różnych kontekstach, w celu opisywania zarówno odmiennego zakresu ujawnień, jak i różnej formy ich prezentacji (Erkens, Paugam i Stolowy 2015, Orens i Lybaert 2015, Haller, Link i Gros 2017, Surowiec, Skowron-Grabowska 2022).

Wąskie podejście do definiowania informacji niefinansowych zyskało popularność ponad 10 lat temu w związku z pojawieniem się Dyrektywy 2014/95/UE, w myśl której „aby zwiększyć spójność i porównywalność informacji niefinansowych ujawnianych na terytorium Unii, niektóre duże jednostki powinny przygotowywać oświadczenie na temat informacji niefinansowych zawierające informacje dotyczące przynajmniej kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu” (Bek-Gaik, Krasodomska 2018, s. 27). W dokumentach roboczych Parlamentu i Rady Europejskiej można znaleźć stwierdzenie, że „informacje niefinansowe powszechnie uznaje się za informacje dotyczące ochrony środowiska, ładu korporacyjnego i polityki społecznej. Zawierają się w tym informacje dotyczące różnorodności, gdyż skład organów spółki jest integralną częścią jej ładu korporacyjnego. Informacje te mogą zostać ujawnione w formie sprawozdania w ramach rocznego sprawozdania z działalności, oddzielnego oświadczenia o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego, oddzielnego raportu, strony internetowej itp.” (Dokument roboczy² 2013, s. 2).

W myśl powyższej dyrektywy, informacje niefinansowe ograniczono zatem w dużej mierze do zagadnień powszechnie łączonych z koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR).

Obecnie informacje niefinansowe można odnaleźć w różnych dokumentach korporacyjnych, w tym: w raporcie rocznym, a dokładnie w publikowanym w jego ramach sprawozdaniu z działalności, określanym jako Komentarz Zarządu, w raporcie społecznym oraz raporcie zintegrowanym. Jednocześnie pojawienie się nowej Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) nr 2022/2464 (CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive), wprowadza nową definicję informacji niefinansowych, określając je informacjami zrównoważonego rozwoju.

Jednakże zakres pojęciowy terminu „informacja niefinansowa” jest o wiele szerszy, co znajduje odzwierciedlenie w odmiennym sposobie jego definiowania przez różnych autorów – teoretyków rachunkowości, regulatorów sprawozdawczości przedsiębiorstw,

² Wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności 2013 rok.

opracowujących ramowe zasady ujawniania informacji niefinansowych, jak i samych przedsiębiorstw dokonujące takich ujawnień (Sobczyk-Paterek 2017, s. 395).

Przykładowo M. Marcinkowska zauważa, że „specyfika przedmiotu wymaga od rachunkowości przekazywania informacji zarówno finansowych (wyrażonych w jednostkach monetarnych), jak i niefinansowych (wyrażonych w jednostkach fizycznych)” (Marcinkowska 2000, s. 192).

Do polskich autorów podejmujących próbę doprecyzowania tego pojęcia zaliczyć należy również I. Sobańską, która umiejscowiła informacje niefinansowe w ramach sprawozdania finansowego obok tradycyjnych informacji finansowych i wskazała, że „mogą one mieć postać liczbową (np. liczba zatrudnionych), postać wielkości relatywnych (np. zysk na akcję) lub postać opisową (np. charakterystyka działalności w trakcie zaniechania)” (Sobańska 2007, s. 285).

Z kolei J. Samelak uściślił, że informacje o charakterze niefinansowym są prezentowane w raporcie rocznym obok informacji finansowych i dotyczą m.in. ryzyka gospodarczego, wpływu działalności na środowisko przyrodnicze i kapitału intelektualnego (Samelak 2013, s. 7-8). M. Sobczyk-Paterek, podobnie jak I. Sobańska, wyraziła pogląd, iż „informacja finansowa ma charakter pieniężny – jest wyrażona w jednostkach pieniężnych, ma skutek finansowy (dla sytuacji finansowej) i jest zawarta w sprawozdaniu finansowym. Dzieliąc zatem informacje na finansowe i niefinansowe, należy podkreślić, że te drugie powinny mieć charakter niepieniężny, skutek niefinansowy, co de facto jest możliwe tylko w krótkim okresie czasu i mogą być zawarte w sprawozdaniu niefinansowym” (Sobczyk-Paterek 2017, s. 397).

Szeroką propozycję definicji informacji niefinansowych zaproponowała J. Krasodomska. Przedstawiona przez autorkę definicja informacji niefinansowych wskazuje, że „obejmują one wszelkie informacje (opisowe i liczbowe, przy czym niekoniecznie wyrażone w mierniku pieniężnym) publikowane (obowiązkowo lub dobrowolnie) w ramach rocznego raportu przedsiębiorstwa, poza sprawozdaniem finansowym oraz opinią i raportem biegłego rewidenta” (Krasodomska 2014, s. 28). Jednocześnie informacje niefinansowe nie są oderwane od finansów czy jednostek monetarnych, ale z nimi związane. Autorka zwraca też uwagę, że choć wielu autorów nawiązuje do informacji niefinansowych, to nie przedstawia ich definicji ani konkretnych przykładów (Krasodomska 2014, s. 26).

Z kolei A. Kamela-Sowińska zauważa, że „informacje niefinansowe mają pokazać, co dany podmiot postanowił dokonać w trzech obszarach: ekonomicznym, społecznym oraz

środowiskowym, a następnie, czy cele te zostały osiągnięte” (Kamela-Sowińska 2016, s. 19). Pogląd ten jest spójny z przedstawionymi definicjami innych autorów, w tym J. Błażyńskiej, która wskazuje, że informacja niefinansowa to „informacja w formie słownej lub liczbowej prezentująca zdarzenie, proces, zjawisko ekonomiczne, także informacja niezbędna do zrozumienia zdarzenia, procesu, zjawiska ekonomicznego, oraz wszelkie inne informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych o podmiocie sporządzającym te sprawozdania, jego otoczeniu, faktach i czynnikach mających wpływ na jednostkę sprawozdawczą i jej działalność” (Błażyńska 2015, s. 52).

Zdaniem R. G. Ecclesa z kolei „informacje niefinansowe mają informować o tworzeniu wartości, a raporty związane z publikacją informacji niefinansowych określane są mianem raportów z wartości (tzw. „Value Reporting)” (Eccles i in. 2001, s. 398).

Powszechnie też za informacje niefinansowe uznaje się, „opisy (narrative descriptions), fakty, opinie, które nie są łatwe do wyrażenia w mierniku pieniężnym oraz informacje, które są wyrażone w innym mierniku niż pieniądz - na przykład misja, wizja lub strategia przedsiębiorstwa” (Gernon, Meek 2001, s. 71-72).

Inną klasyfikację stosuje K. Gazdar Autor dokonuje podziału informacji niefinansowej na cztery składowe dotyczące prezentowanych treści, tj.:

- etykę – społeczna odpowiedzialność, równowaga celów, dobre praktyki;
- konkurencyjność – wartość marki, baza klientów, wskaźniki rynkowe;
- zasoby ludzkie – wydajność, zaangażowanie, talent;
- zarządzanie – strategia, ład korporacyjny, prognozy (Gazdar 2007, s. 5-6).

Z kolei francuscy autorzy H. Stolowy i L. Paugam (2018) - dostrzegli pewną lukę publikacjach, zgodnie z którą często nie istnieje nawet próba zdefiniowania pojęcia informacji niefinansowej, przez co jej zakres pojęciowy jest płynny i nieostry. Zgodzili się też z twierdzeniem A. Hallera, który wyraził pogląd że „do tej pory nie istnieje ani wspólna ani ogólnie przyjęta definicja informacji niefinansowych” (Haller i in. 2017, s. 1198). Autorzy zwrócili również uwagę na heterogeniczność definicji pojęć leżących u podstaw informacji niefinansowej i różnorodność terminologii stosowanej w odniesieniu do tego rodzaju sprawozdawczości, tj. zamiennie nazywanie informacji „informacjami niefinansowymi”, „sprawozdawczością niefinansową” lub „oświadczeniem niefinansowym” (Stolowy, Paugam 2018, s. 528).

Określenie istoty informacji niefinansowej jest więc bardzo trudne i subiektywne, zarówno na gruncie sprawozdawczości w Polsce, jak i za granicą. W dobieraniu informacji

niefinansowych decydenci często muszą kierować się intuicją czy własnym doświadczeniem, niejednokrotnie obawiając się przekroczenia uprawnień w tym zakresie.

W opracowanym przez Komisję Jenkinsa i opublikowanym przez American Institute of Certified Public Accountants (ang. AICPA) w 1994 roku Raporcie Jenkinsa zaproponowano definicję informacji niefinansowych, zgodnie z którą są to "dane operacyjne wysokiej jakości i wydajności, dotyczące działalności danego przedsiębiorstwa (high level operational data), które są wykorzystywane przez kierownictwo w celu zarządzania firmą" (AICPA Committees 1994, s. 9).

Na potrzeby wyjaśnienia istoty i zakresu informacji niefinansowych w niniejszej rozprawie przyjęta została definicja, zgodnie z którą „informacja niefinansowa w raportowaniu osiągnięć współczesnej jednostki odpowiedzialnej społecznie to dane, w tym fakty, opisy, materiały, opinie o charakterze niepieniężnym, opisujące zasadniczo model biznesowy jednostki i tworzące go zmienne, jak polityka jednostki w zakresie środowiska, społeczeństwa, pracowników, praw człowieka i korupcji” (Zyznarska-Dworczak 2016, s. 219).

Należy jednocześnie zaznaczyć, że nie istnieje uniwersalna definicja informacji niefinansowych, a niewielka liczba autorów podejmuje się próby jej określenia (Sobczyk-Paterek 2017, s. 397-398). Dlatego w celu porównawczym i przeglądowym, wszystkie najistotniejsze definicje dotyczące informacji niefinansowej zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Przegląd wybranych definicji informacji niefinansowej

American Institute of Certified Public Accountants (dalej: AICPA „Raport Jenkinsa”) 1994	Informacje niefinansowe to wszelkie dane wysokiej jakości dotyczące działalności danego przedsiębiorstwa (operational data) oraz wyników jego osiągnięć w postaci wskaźników, które są wykorzystywane przez kierownictwo dla celów zarządzania.
Art. 49b Ustawy o Rachunkowości 1994 z późn. zm.	Informacje niefinansowe to informacje ujawniane) w zakresie, w jakim są one niezbędne dla oceny rozwoju, wyników i sytuacji jednostki oraz jej wpływu na zagadnienia społeczne, pracownicze, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji.
Marcinkowska 2000, s. 192	Specyfika przedmiotu wymaga od rachunkowości przekazywania informacji zarówno finansowych (wyrażonych w jednostkach monetarnych), jak i niefinansowych (wyrażonych w jednostkach fizycznych).
Eccles i in. 2001, s. 398	Informacje niefinansowe mają informować o tworzeniu wartości, a raporty związane z publikacją informacji niefinansowych określane są mianem raportów z wartości tzw. Value Reporting.
Robb i in. 2001, s 72	Informacje niefinansowe bardzo często stanowią opis informacji finansowych zawartych w tradycyjnych sprawozdaniach finansowych i są definiowane jako wszelkie „informacje jakościowe zawarte w rocznym raporcie przedsiębiorstwa, poza

	czterema elementami sprawozdania finansowego i notami dodatkowymi”.
Sobańska 2007, s. 285	Informacje niefinansowe to również informacje o postaci liczbowej (np. liczba zatrudnionych), choć informacje niefinansowe mają zwykle charakter opisowy, a także prospektywny, choć nie jest to regułą (...) Mogą przybierać postać wielkości relatywnych (np. zysk na akcję) lub postać opisową (np. charakterystyka działalności w trakcie zaniechania).
Cohen i in. 2008, s. 167	Informacje niefinansowe nie pochodzą bezpośrednio ze sprawozdań finansowych, wskazując na takie przykłady jak: informacje o ogólnych warunkach ekonomicznych, zmianach technologicznych w danej branży oraz produktach konkurentów.
Samelak 2013, s. 7-8	Informacje o charakterze niefinansowym są prezentowane w raporcie rocznym obok informacji finansowych i dotyczą m.in. ryzyka gospodarczego, wpływu działalności na środowisko przyrodnicze i kapitału intelektualnego.
Dyrektywa 2014/95/UE Komisji Europejskiej 2014	Oświadczenie na temat informacji niefinansowych zawiera informacje dotyczące przynajmniej kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu.
Gernon i Meek 2011, s. 71-72, za: Krasodomska 2014, s. 20; 2010, s. 47-48	Za informacje finansowe można uznać te informacje, które były wyrażone w mierniku pieniężnym i zaliczyć do nich można było informacje przedstawione w sprawozdaniach finansowych oraz notach dodatkowych, zaś jako informacje niefinansowe rozumieć można było te opisy (narrative descriptions), fakty i opinie, czyli dane jakościowe, które trudno jest wyrazić w mierniku pieniężnym lub informacje wyrażone w mierniku innym niż pieniądz – czyli na przykład misja, wizja lub strategia przedsiębiorstwa.
Dokument roboczy: Wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2013, s. 2	Informacje niefinansowe powszechnie uznaje się za informacje dotyczące ochrony środowiska, ładu korporacyjnego i polityki społecznej. Zawierają się w tym informacje dotyczące różnorodności, gdyż skład organów spółki jest integralną częścią jej ładu korporacyjnego. Informacje te mogą zostać ujawnione w formie sprawozdania w ramach rocznego sprawozdania z działalności, oddzielnego oświadczenia o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego, oddzielnego raportu, strony internetowej itp.
Krasodomska 2014, s.26-28	Jeżeli nie ma jednej definicji informacji niefinansowych to należy przez nie rozumieć wszystkie informacje ujawnione poza sprawozdaniem finansowym i opinią oraz raportem biegłego rewidenta. Informacje niefinansowe obejmują wszelkie informacje (opisowe i liczbowe, przy czym niekoniecznie wyrażone w mierniku pieniężnym) publikowane (obowiązkowo lub dobrowolnie) w ramach rocznego raportu przedsiębiorstwa, poza sprawozdaniem finansowym oraz opinią i raportem biegłego rewidenta.
Olchowicz i Tłaczała 2015, s. 24	Informacje zawarte wewnątrz informacji dodatkowej nadal (pomimo swojego opisowego charakteru) stanowią część informacji finansowych, a dopiero działania Unii Europejskiej wprowadzają wymogi ujawnień informacji niefinansowych.
Błazyńska 2015, s. 52	Informacja niefinansowa to informacja w formie słownej lub liczbowej prezentująca zdarzenie, proces, zjawisko ekonomiczne, także informacja niezbędna do zrozumienia zdarzenia, procesu, zjawiska ekonomicznego, oraz wszelkie inne

	informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych o podmiocie sporządzającym te sprawozdania, jego otoczeniu, faktach i czynnikach mających wpływ na jednostkę sprawozdawczą i jej działalność.
Kamela-Sowińska 2016, s. 19	Informacje niefinansowe mają pokazać, co dany podmiot postanowił dokonać w trzech obszarach: ekonomicznym, społecznym oraz środowiskowym, a następnie, czy cele te zostały osiągnięte.
Zyznarska-Dworczak 2016, s. 218	Informacje niefinansowe to fakty, opisy, materiały, opinie o charakterze niepieniężnym, opisujące zasadniczo model biznesowy jednostki i tworzące go zmienne, jak polityka jednostki w zakresie środowiska, społeczeństwa, pracowników praw człowieka i korupcji.
Sobczyk-Paterek 2017, s. 395	Zakres pojęciowy terminu „informacja niefinansowa” jest o wiele szerszy, co znajduje odzwierciedlenie w odmiennym sposobie jego definiowania przez różnych autorów – teoretyków rachunkowości, regulatorów sprawozdawczości przedsiębiorstw, opracowujących ramowe zasady ujawniania informacji niefinansowych, jak i samych przedsiębiorstw dokonujące takich ujawnień.
Sobczyk-Paterek 2017, s. 397	Informacja finansowa ma charakter pieniężny – jest wyrażona w jednostkach pieniężnych, ma skutek finansowy (dla sytuacji finansowej) i jest zawarta w sprawozdaniu finansowym. Dzieląc zatem informacje na finansowe i niefinansowe, należy podkreślić, że te drugie powinny mieć charakter niepieniężny, skutek niefinansowy, co jest możliwe tylko w krótkim okresie czasu i może być zawarte w sprawozdaniu niefinansowym.
Śnieżek, Krasodomska, Szadziwska 2018, s. 72-73	Informacje niefinansowe mają wielowymiarowy i zróżnicowany charakter. Mogą one przyjmować formę opisu (narracji), liczbową (wyrażoną w jednostkach naturalnych lub pieniężnych) oraz relatywną (jako kluczowe wskaźniki wyrażone w wartościach względnych).
Preambuła Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z 14 grudnia 2022 r. ws. zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE	Wiele zainteresowanych stron uważa termin „niefinansowy” za niedokładny, w szczególności dlatego, że implikuje on, iż dane informacje nie mają znaczenia pod względem finansowym. Co raz częściej jednak tego rodzaju informacje mają takie znaczenie. Wiele organizacji, inicjatyw i praktyków w dziedzinie sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju mówi o informacjach „na temat zrównoważonego rozwoju”. W związku z tym lepiej posługiwać się terminem „informacje na temat zrównoważonego rozwoju” zamiast „informacje niefinansowe”.

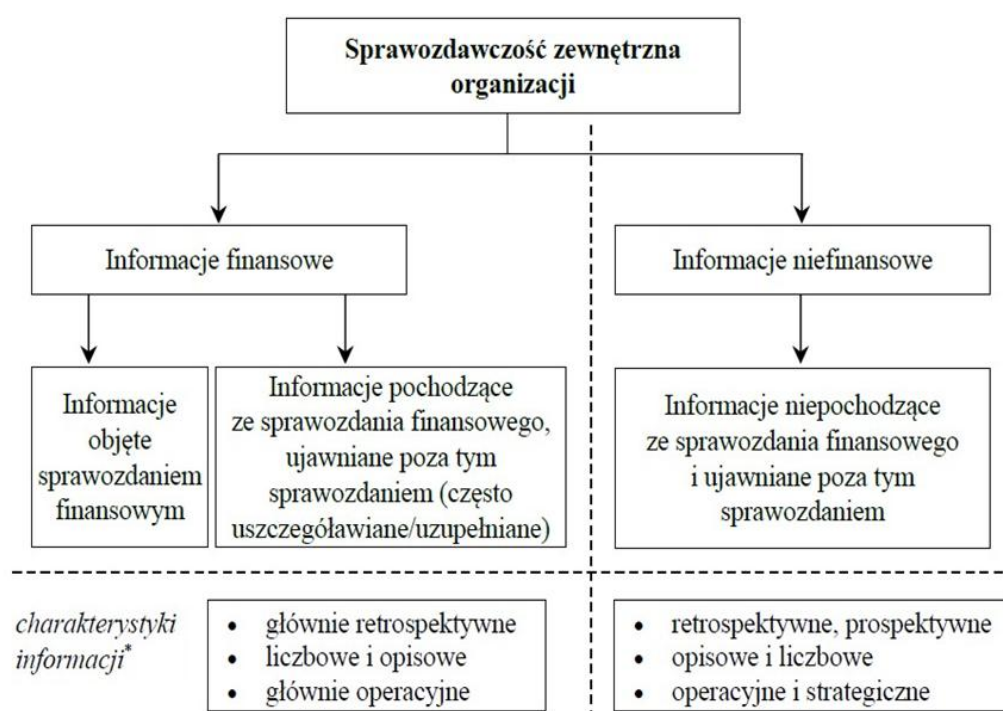
Źródło: opracowanie własne

Na gruncie powołanej Preambuły ogłoszonej w 2022 roku nowej Dyrektywy 2022/2464 (CSRD), informacje w raportach niefinansowych należy rozumieć jako „dane dotyczące aspektów środowiskowych (E), społecznych (S) i ładu korporacyjnego (G), które mają wpływ na zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa i są udostępniane interesariuszom, takim jak inwestorzy czy klienci, w celu wspierania podejmowania świadomych decyzji. Raporty te obejmują m.in. ślad węglowy, zarządzanie odpadami, stosowanie

praw człowieka, politykę pracowniczą, a ich zakres jest określony przez analizę istotności. Jednak żadna z przywołanych definicji nie straciła na znaczeniu i wszystkie ich aspekty są wykorzystywane w myśl założenia, że raport niefinansowy ma wzbogacić sprawozdanie finansowe i uzupełnić lukę w przekazaniu informacji, jakich oczekują interesariusze”.

W obszarze genezy informacji niefinansowej na uwagę zasługuje próba ujęcia sprawozdawczości zewnętrznej organizacji w formie dychotomicznego podziału, zaproponowana przez E. Walińską, B. Bek-Gaik B. i J. Gada.

Rysunek 1. Informacje finansowe i niefinansowe w sprawozdawczości zewnętrznej organizacji

Źródło: opracowanie własna na podstawie: Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J., Informacje finansowe i niefinansowe w raporcie zintegrowanym – praktyka spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” Stowarzyszenie Księgowych w Polsce tom 100 (156), 2018, s. 170.

Koncepcja ta pokazuje, że dane finansowe, jak i niefinansowe mogą być klasyfikowane w różnorodny sposób, jednak się wzajemnie przenikają i uzupełniają. Przyjmując jako kryterium horyzont czasowy można je podzielić na retrospektywne i prospektywne. Z kolei biorąc pod uwagę ich formę można dokonać podziału na opisowe i liczbowe, a w zależności od charakteru dokonań, których dotyczą - na operacyjne i strategiczne.

Podobnie B. Zyznarska-Dworczak zauważa, że różnice między sprawozdawczością finansową a sprawozdawczością niefinansową dotyczą okresu i sposobu stosowania, stopnia standaryzacji i sformalizowania, adresatów, celów, a także formy i zakresu uwierzytelniania jednocześnie zaznacza, że oba obszary mają charakter komplementarny (Zyznarska-Dworczak 2016, s. 220). Jednocześnie autorka proponuje następujący podział sprawozdawczości finansowej i niefinansowej:

Tabela 2. Charakterystyka sprawozdawczości finansowej i niefinansowej

Cecha	Sprawozdawczość finansowa	Sprawozdawczość niefinansowa
Czas i sposób funkcjonowania	Od ponad wieku, samodzielnie	Od ponad 20 lat, w powiązaniu ze sprawozdawczością finansową
Stopień sformalizowania i standaryzacji	Wysoki; Regulacje prawne	Niski; Wymogi rynkowe
Charakter informacji	Informacja zestandaryzowana	Informacja zindywidualizowana
Adresaci	Głównie inwestorzy	Różni interesariusze
Cel prezentacji	Sytuacja majątkowa i finansowa oraz wynik finansowy	Prezentacja dotychczasowego i przyszłego potencjału ekonomiczno-społeczno-środowiskowego
Dominujący charakter informacji	Retrospektywny	Prospektywny
Weryfikacja	Obligatoryjna dla określonych prawem jednostek, zastrzeżona dla biegłego rewidenta	Tylko częściowo obligatoryjna – dla określonych prawem jednostek; Fakultatywna o różnym stopniu uwierzytelniania

Źródło: opracowanie własna na podstawie: Zyznarska-Dworczak, B., 2016. Rozwój sprawozdawczości niefinansowej a możliwości jej zewnętrznej weryfikacji. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 285, s. 220.

Przedstawiona charakterystyka wskazuje, iż informacja niefinansowa, w odróżnieniu od finansowej, jest mniej formalna, prospektywna i prezentująca pozafinansowy potencjał przedsiębiorstwa. Zważyć należy, że przytoczone powyżej próby ujęcia informacji niefinansowej przez polskich badaczy, są spójne z interpretacją zawartą w rocznym raporcie „EY's Report - The Road to Reliable Non-Financial Reporting” opracowanym przez EY (EY 2016).

We wskazanym dokumencie informacja niefinansowa została wyeksplikowana w kilku związanych punktach, zgodnie z którymi jest:

- często używana w odniesieniu do danych dotyczących kwestii środowiskowych, ale w rzeczywistości obejmuje również obszar graniczny z informacją finansową,

- postrzegana przez finansistów jako ta zawarta w raporcie rocznym dołączanym do sprawozdania finansowego,

- według pozostałych uczestników rynku pozostaje traktowana na równi ze zrównoważonym rozwojem, odpowiedzialnością przedsiębiorstwa, czynnikami ESG (środowiskiem naturalnym, społeczną odpowiedzialnością i ładem korporacyjnym), etyką, kapitałem ludzkim czy EH&S (ochroną środowiska, zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy),

- zarządzający przedsiębiorstwami i interesariusze, w tym inwestorzy i klienci, rozumieją informację niefinansową jako wyjaśniającą różnicę między wartością aktywów materialnych i niematerialnych, wpływającą na reputację marki, kapitał intelektualny i wartością rynkową organizacji,

- mimo określenia „niefinansowy”, zaangażowana jest i pośrednio skorelowana z wynikami finansowymi i perspektywami przedsiębiorstwa, zwłaszcza w szerszym horyzoncie czasowym (EY 2016, s. 4).

Dla celów dysertacji przyjęto, że rozróżnienie informacji finansowej i niefinansowej jest związane w dużej mierze z miejscem ujawniania informacji niefinansowych, a nie z ich formą, czy cechami tych informacji. Mając powyższe na uwadze, za J. Krasodomską przyjęto, że w dysertacji:

- informacje finansowe – będą oznaczane wszystkie informacje o charakterze pieniężnym, ujawniane wewnątrz sprawozdania finansowego, raportu finansowego lub opinii biegłego rewidenta;

- informacje niefinansowe – będą rozumiane wszystkie informacje o charakterze niepieniężnym, ujawniane poza sprawozdaniem finansowym, raportem finansowym lub opinią biegłego rewidenta (Krasodomska 2014, s. 28).

Jako uzupełnienie zaproponowano własną, autorską definicję, wedle której: „*informacja niefinansowa stanowi tkankę społeczno-gospodarczą, wypełniającą skryształizowaną strukturę finansową przedsiębiorstwa, w sposób harmonijny i zapewniający równowagę układu*”.

Podsumowując powyższe rozważania, bez wątplenia zauważyć można, że informacje niefinansowe odgrywają ważną rolę we współczesnym świecie, a zapotrzebowanie informacyjne różnych grup interesariuszy podniosło rangę tych informacji do koniecznych i pożądaných. Dzięki nim można uzyskać informacje na wiele tematów umiejscowionych poza klasycznie pojmowanym sprawozdaniem finansowym w obszarach warunków

działalności, ładu korporacyjnego, odpowiedzialności społecznej, czy przewidywanego rozwoju danego przedsiębiorstwa. Dobrowolne raportowanie informacji niefinansowych w trudnych warunkach rynkowych jest dowodem na fakt, iż raportowanie kwestii społecznych i środowiskowych stało się równie ważne jak kwestii finansowych (Anam, Kasprzak 2015, s. 1).

Przyglądając się istocie informacji niefinansowej, na pierwszy plan wysuwa się jej nieoceniona rola w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa. Z efektem wzrostu potencjału i wartości konkurencyjnej oraz finansowej przedsiębiorstwa w kontekście ujawniania dodatkowych informacji zgadza się m.in. M. Remlein, która stoi na stanowisku, że „wzmocnienia to pozycję i reputację podmiotu w stosunku do konkurencji, co dowodzi, że sprawozdawczość zintegrowana powinna ewoluować w kierunku koncepcji biznesowej, a więc służyć przedsiębiorstwu jako element kreowania wartości”. Jej zdaniem „miarą sukcesu przedsiębiorstwa jest już nie tylko maksymalizacja jego wartości, ale osiągnięcie tego celu zgodnie z ideą społecznej odpowiedzialności” (Remlein 2016, s. 51).

Jednocześnie korzyści te są efektem ujawniania głównie prospektywnych informacji niefinansowych, informacji o procesie tworzenia wartości, informacji o wszystkich „kapitałach”, jakimi dysponuje organizacja, a także rozbudowanej informacji o dokonaniach organizacji (Walińska i in. 2018, s. 171). Podkreśla się, że coraz częściej w literaturze przedmiotu raporty zawierające informacje niefinansowe określane są mianem raportów z wartości.

1.2. Determinanty rozwoju nurtu informacji niefinansowej

Rozważania na temat znaczenia i roli informacji niefinansowej wywieść należy z samej istoty informacji. W badaniach z zakresu komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem, wykorzystywane były równe teorie, w tym teoria agencji, teoria sygnalizacji, teoria legitymizacji, teoria interesariuszy, teoria instytucjonalna czy teoria bogactwa mediów.

Obecnie badania komunikacyjne koncentrują się na procesie wymiany informacji i znaczeń, analizując tym samym efektywność kanałów komunikacji w organizacjach, rozwój kompetencji komunikacyjnych, jak również ewolucję modeli komunikowania takich jak transmisja czy rytuał. Dotyczą również relacji wewnętrznych, testowania stylów komunikacji oraz identyfikacji i eliminacji barier komunikacyjnych, co ma zarazem zwiększyć efektywność oczekiwanego przekazu.

Autorem kluczowych badań w zakresie komunikacji jest L. Parker³, który wyodrębnił kilkanaście obszarów dotyczących badań z zakresu komunikacji pomiędzy organizacją, a jej otoczeniem.

Tabela 3. Kluczowe obszary badań dotyczące komunikacji organizacji z otoczeniem według L. Parkera

Obszar badań	Przykład badań
Komunikacja wewnętrzna i raporty dla pracowników	analiza komunikacji w zespołach audytu (Nelson, Proell 2018, Clor-Proell i in. 2022) komunikacja księgowych w organizacjach non-profit (Daff, Parker 2020, Daff, Parker 2021) analiza praktyki raportowania dla pracowników we Francji (Floquet, Nikitin 2018)
Raportowanie dla inwestorów indywidualnych	analiza wykorzystywania i rozumienia rocznych raportów korporacyjnych przez inwestorów indywidualnych (Babu, Hossain 2019, Bandara, Falta 2021)
Komunikacja wizualna i za pomocą mediów	wykorzystanie wizualnego obrazu jako narzędzia badawczego w rachunkowości i zarządzaniu (Warren, Parker 2017, Havemo 2018)
Czytelność i zrozumiałość raportów	ocena czytelności i zrozumiałości raportów na podstawie różnych mierników (Habib, Hasan 2020, Rjiba i in. 2021, Smaili i in. 2022) przeгляд badań empirycznych w zakresie czytelności raportów (Gosselin i in. 2021)
Komunikacja z firmami audytorskimi i księgowymi	komunikacja firm audytorskich z klientami (Doxey, Ewing 2021) komunikacja firm księgowych z klientami (Floquet, Nikitin 2018)
Zarządzanie wrażeniem i zaciemnianiem	zarządzanie wrażeniem (Moreno, Jones 2021) zarządzanie zaciemnieniem (Nadeemm 2022)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Parker L., The accounting communication research landscape.

Analiza Parkera L. jest dowodem na wielowymiarowe interakcje zachodzące pomiędzy organizacją a jej interesariuszami, za pomocą różnych kanałów, uwzględniających zarówno pozytywne, jak i negatywne elementy oddziaływania. Dowodzi zatem, że efektywna komunikacja dotyczy procesów, za sprawą których organizacje interaktywnie tworzą, utrzymują i zarządzają znaczeniem podjętych w ramach własnej działalności inicjatyw społecznych i zarządczych. Jednocześnie konceptualizacja różnych aspektów komunikowania masowego za pomocą modeli takich jak transmisja, rytuał czy przyciąganie uwagi, wpływa na przełamywanie barier komunikacyjnych i usuwanie przeszkód, które utrudniają skuteczny przepływ informacji. Ma to szczególne znaczenie dla interesariuszy,

³ Parker L., The accounting communication research landscape [w:] The Routledge Companion to Accounting Communication, Jack L., Davison J., Craig R., Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2013, s. 7.

którzy poszukują optymalnych form komunikacji z jednostką, warunkujących ich późniejsze decyzje.

Bez wątplenia prekursorem w tym zakresie był C.E. Shannon (Shannon 1948), który podjął się zagadnień transmisji sygnału przez kanał informacyjny, z uwzględnieniem szumu informacyjnego, stochastycznego charakteru procesu oraz cech odbiorcy komunikatu. Teoria Shannona, zwyczajowo nazywana ilościową teorią informacji jest w zasadzie pierwszą teorią komunikacji. W literaturze przedmiotu, napotkać można jednak wiele innych ujęć terminu "informacja" prezentowanych przez autorów o różnych zainteresowaniach naukowych. Wyróżnić należy też szerokie i wąskie znaczenie tego terminu (Czekaj, 2000, s. 17). W szerokim ujęciu informacją jest nie tylko wiadomością, ale każdą decyzją, zakazem, sugestią czy poleceniem. Może ona być przekazywana na każdej płaszczyźnie i systemach, w których funkcje nadawcy i odbiorcy pełnią istoty żywe, maszyny bądź obiekty. W wąskim znaczeniu informacja oznacza wiadomość uzyskiwaną przez człowieka w wyniku obserwacji lub przemyślenia, podlegającą przekazowi w układzie nadawca-odbiorca.

Odnosząc się do wąskiego znaczenia, należy wyróżnić dwa podstawowe rodzaje informacji (Oleński 2001, s. 208-220): jednostkową lub zagregowaną, czyli skoncentrowaną na jednym zdarzeniu, bądź na grupie zjawisk. Przykładem drugiego rodzaju jest niewątpliwie raport lub sprawozdanie. Jednocześnie komunikowanie o funkcjonowaniu firmy, czy inicjatywach przez nią podejmowanych ma znaczenie zarówno do strony interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Przy czym narzędzia używane do komunikacji wewnętrznej mogą przybierać różne formy, takie jak szkolenia pracowników, raporty, newslettery, strony internetowe. Komunikacja zewnętrzna może z kolei odbywać się poprzez konferencje tematyczne, strony www, otwarte spotkania, informacje prasowe czy komunikację marketingową. Istotne jest oczywiście każdorazowe dopasowanie języka komunikacji do określonej grupy odbiorców tego przekazu. Przyjmuje się, że aby mieć pewność prawidłowej i efektywnej realizacji procesu dialogu z interesariuszami, skorzystać można ze standardów serii AA1000⁴, stworzonych przez międzynarodową organizację Account Ability. Standardy te, pomagające przeprowadzić proces dialogu z interesariuszami, opierają się na trzech głównych zasadach:

⁴ AA1000 to seria standardów społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) opracowana przez AccountAbility w celu włączania kwestii etycznych i społecznych do zarządzania strategicznego, wykazując zaangażowanie w zrównoważony rozwój. Kluczowe standardy w serii to AA1000APS (Zasady Odpowiedzialności), AA1000AS (Zapewnienie), i AA1000SES (Zaangażowanie Interesariuszy).

1. włączania (inclusivity) – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, interesariusze powinni być włączeni w działania firmy. Przedsiębiorstwo zna swoich interesariuszy, ich potrzeby oraz oczekiwania;
2. istotności (materiality) – mówiącej o konieczności identyfikacji i określenia kwestii istotnych dla firmy i jej interesariuszy;
3. odpowiadania (responsiveness) – według której organizacja powinna odpowiadać na kwestie podnoszone przez swoich interesariuszy.

Poszukując determinant warunkujących rozwój nurtu informacji niefinansowej oraz form komunikacji między jednostką gospodarczą a jej interesariuszami, należy sięgnąć do lat 70 XX wieku. Wówczas coraz więcej uwagi poświęcono zagadnieniom społecznej odpowiedzialności biznesu i oddziaływaniom przedsiębiorstw na otoczenie, co wiązało się z poszukiwaniem optymalnych form i narzędzi komunikacji z ich otoczeniem. Jeszcze do lat 80 XX wieku spółki miały w teorii tylko jednego interesariusza jakim był właściciel. Koncepcja Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (ang. Corporate Social Responsibility/Responsible Business Conduct – CSR/RBC) jako strategia zarządzania, zgodnie z którą, przedsiębiorstwa w swoich działaniach dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne, aspekty środowiskowe, czy relacje z różnymi grupami interesariuszy, powstała pod koniec XX wieku w Stanach Zjednoczonych. Oparta była na założeniach teorii interesariusza i definiowana na wiele różnych sposobów (Jaworska 2011, s. 574).

Warto podkreślić, że ewolucja nurtu informacji niefinansowej nadal stanowi punkt wyjścia rozważań wielu autorów zagranicznych w kontekście badań własnych nad jej wartością dla interesariuszy (por. Bychkova, Karelskaia, Abdalova 2021, Grueso-Gala, Zornoza 2022, Fiandrino, Gromis di Trana in. 2022, Herciu, Ogrean 2022, Barbu, Ionescu-Feleagă 2022, Monteiro, García-Sánchez i in. 2022, Barth, Li, McClure 2023, Chiacchio, Vivian, Navarro 2023, Ombai, Kiflemariam 2024, Farooq, Azantouti, Zaman 2024).

Najwcześniejsze rozważania w tym obszarze dotyczą rachunkowości społecznej. Dla przykładu E. Betout-Mossé stwierdza iż, rachunkowość społeczna posłużyła we Francji jako narzędzie zapewnienia wewnętrznej zgodności i została ona wykorzystana na dwóch etapach prac, tj. przy opracowaniu ogólnego szkicu rozwoju gospodarki narodowej, a także w toku prac zdecentralizowanych nad planem. Zauważa również, że rachunkowość społeczna nie jest w stanie zastąpić teorii ekonomicznej, jednakże może być ona narzędziem analizy w służbie teorii ekonomicznej (Betout-Mossé, 1963, s. 267, 299-300). We wczesnej fazie, rachunkowość społeczna była przede wszystkim narzędziem dla zapewnienia wewnętrznej zgodności programów rozwoju gospodarki narodowej, służyła

państwu informacją dodatkową, pozafinansową, a dzięki zasadzie podwójnego zapisu, wyrażała pewne związki i zależności pomiędzy różnymi podmiotami i przedmiotami gospodarki narodowej, które decydowały o równowadze całego gospodarstwa narodowego. Obecnie rachunkowość społeczna została zawężona ze skali makro (sektor publiczny, gospodarka narodowa) do skali mikro (sektor przedsiębiorstw prywatnych).

Według G. Michalczuk i T. Mikulskiej można przyjąć, iż współcześnie rachunkowość społeczna jest to system ewidencyjnym, na który składa się proces gromadzenia i komunikowania informacji zainteresowanym stronom o efektach działalności przedsiębiorstwa nie tylko w aspektach ekonomicznych, ale też społecznych i środowiskowych. Takie ujęcie rachunkowości poszerza jej zakres i oznacza, w odniesieniu do przedsiębiorstw, wyjście poza tradycyjny obszar rozrachunku finansowego (Michalczuk, Mikulska 2014, s. 199). Niemniej rachunkowość społeczna w skali makro istnieje nadal, a jej następcą jest sprawozdawczość w zakresie statystyki publicznej. I tak w Polsce, przez ponad 15 lat (2000-2015), największym i prowadzonym z największym rozmachem badaniem panelowym była „Diagnoza Społeczna” opracowana przez J. Czapińskiego i T. Panek. Badanie, oparte na wskaźnikach instytucjonalnych i kompleksowych danych na temat gospodarstw domowych oraz postaw, stanu ducha i zachowań osób je tworzących, uwzględniało wszystkie ważne aspekty życia poszczególnych gospodarstw domowych i ich członków - zarówno ekonomiczne (np. dochód, zasobność materialną, oszczędności, kredyty), jak i pozaekonomiczne (np. edukację, leczenie, sposoby radzenia sobie z kłopotami, stres, dobrostan psychiczny, styl życia, zachowania patologiczne, uczestnictwo w kulturze, korzystanie z nowoczesnych technologii komunikacyjnych i wiele innych).

Rachunkowość społeczna zapoczątkowała zatem nurt informacji niefinansowej, który nie wywodzi się z refleksji nad społeczeństwem jako takim, ale z niedoskonałości informacji i ostrej krytyki sprawozdawczości finansowej. Podważana zawartość informacyjna sprawozdania finansowego, zbyt skoncentrowanego na potrzebach inwestorów, a zupełnie pomijającego potrzeby szerokiego grona użytkowników, ma kłaść większy nacisk na dostarczanie informacji na temat przyszłości, przy jednoczesnym odchodzeniu od nadmiernego skupienia na rzeczach przeszłych. Jednocześnie w czasach kryzysu finansowego publikacja odpowiednio wyważonych dodatkowych wyjaśnień towarzyszących sprawozdaniom finansowym, jest bardzo istotna (Krasodomska 2011, s. 103) .

Dla współczesnych decydentów informacja stanowi więc jeden z najważniejszych elementów niezbędnych dla kluczowych rozstrzygnięć, a brak odpowiedniej informacji wiąże się z sytuacją niepewności i zwiększonym ryzykiem błędnych decyzji. Informacja

stanowi zatem siłę i główną wartość na świecie, niezależną od warunków geograficznych czy innych czynników. Sukces obecnych przedsiębiorstw uzależniony jest natomiast od zdolności tworzenia, zarządzania i gromadzenia informacji, którą potem udostępnia interesariuszom.

Jednak powszechny dostęp do informacji pociąga za sobą problem przeciążenia informacyjnego nadmiarem danych, co utrudnia selekcję wartościowych i obiektywnych treści. Jest to niezmiernie istotne dla badanego zjawiska raportowania niefinansowego. Z jednej strony mamy bowiem oczekiwanie interesariuszy, którzy chcą otrzymać informacje jak najbardziej wiarygodne, dokładne i niezbędne w procesie decyzyjnym, z drugiej strony z kolei organizację, która dba o wizerunek i rentowność swoich procesów. Dookreślenia wymaga zatem szereg najbardziej kluczowych pojęć w tym zakresie, do których można zaliczyć dane, informację i wiedzę. Niestety, jak pokazuje praktyka, używane są one dość często w sposób zamienny i nieprecyzyjny. Tymczasem brak wyodrębnienia granic między wiedzą a informacją skutkuje niewłaściwym rozumieniem istoty społeczeństwa informacyjnego i gospodarki informacyjnej, co jest szczególnie ważne zwłaszcza teraz, gdy liczba nagromadzonych i udostępnionych danych jest praktycznie nieograniczona.

Na zjawisko zbyt dużej ilości danych i co za tym idzie, nieadekwatnej informacji zwracał już w 1967 roku R. L. Ackoff (Ackoff 1967). Uważał, że zbyt szeroki zakres danych, z którym musi się borykać przeciętny menedżer sprawia, iż szczególnie cenioną funkcjonalnością systemów informacyjnych staje się ich selekcja i kompresja znaczeniowa w zakresie nadmiernej ilości danych.

Z poglądem tym zgadzają się współcześni autorzy podkreślający, że obecne przedsiębiorstwa funkcjonują w dobie natłoku informacji (m.in. Świdarska, Bek-Gaik 2016, Walińska, Bek-Gaik, Gad 2018). Krytyczny dyskurs w tym zakresie przeprowadzili również W. Stubbs i C. Higgins (Stubbs, Higgins 2014, s. 1068–1089) oraz J. Flower (Flower 2015, s. 1–17), którzy zwrócili uwagę na fakt, iż brak jest wiarygodności prezentowanych danych oraz jednolitej formy raportowania. Z kolei natłok informacji wynika ze zbyt dużej dowolności w kreowaniu informacji niefinansowych o przedsiębiorstwie. Zdaniem autorów przeciążenie informacyjne to skutek nadmiaru informacji, któremu towarzyszy dobór nieefektywnych wskaźników z działalności organizacji oraz brak pozytywnej reakcji rynków finansowych na publikowane dane niefinansowe.

W literaturze często zadaje się pytania na temat przyszłości informacji niefinansowych i form ich prezentacji. Według E. Walińskiej (Walińska 2015, s. 157) na uwagę zasługuje

szczególnie kwestia rozbudowy raportów i ich formy oraz treści, tak aby można było osiągnąć jak największą ilość przejrzystych informacji. Podobne podejście do badanego problemu prezentuje B. Bek-Gaik, która zwraca uwagę, iż interesariusze wraz z ciągłą zmianą rynku potrzebują dodatkowych informacji na temat działania organizacji, sposobu zarządzania nią, tzn. wszystkimi zasobami finansowymi i niefinansowymi (Bek-Gaik, 2015, s. 483).

W obecnych czasach kolejnym zakłóceniem w prezentowaniu informacji niefinansowej staje się sztuczna inteligencja. AI przetwarza i wykorzystuje informacje do wykonywania zadań wymagających zazwyczaj ludzkiej inteligencji, naśladując procesy myślowe i ucząc się na podstawie ogromnych zbiorów danych. Rewolucjonizuje sposób, w jaki uzyskujemy i przetwarzamy informacje, oferując zaawansowane możliwości w analizie, generowaniu treści, wykrywaniu dezinformacji i wspieraniu procesów decyzyjnych. Nie jest to jednak narzędzie doskonałe. Większość obserwatorów adopcji sztucznej inteligencji w ciągu ostatniej dekady prawdopodobnie zgodziłaby się, że szum wokół AI osiągnął apogeum. Prawie połowa firm określających się mianem „firm AI” w rzeczywistości ma niewiele wspólnego z AI (Olson 2019, on line) i po prostu korzysta z tego narzędzia, włączając go do strategii organizacyjnych. W takiej atmosferze trudno jest dostrzec wartość AI i data science w głównym biznesie. Jeszcze trudniej jest wiedzieć, jak i gdzie wdrażać te technologie, aby faktycznie ulepszyły naszą strategię, a nie tylko spotęgowały szum (Przegalińska, Jemielniak 2023, s. 1). Współpracująca sztuczna inteligencja to też stosunkowo nowa odpowiedź na wyzwania wdrażania sztucznej inteligencji. Jej główną ideą jest to, że powinna być rozwijana w sposób oparty na współpracy i włączający wszystkich interesariuszy. W najbliższym czasie możliwe są więc dwa równoległe dyskursy: (1) automatyzacja pracy prowadząca do zastąpienia ludzi oraz (2) kobotyżacja, koncentrująca się na ścisłej współpracy z technologiami wspomagającymi, zwłaszcza sztuczną inteligencją (Przegalińska, Jemielniak 2023, s. 47).

Informacja niefinansowa niesie więc za sobą konkretne korzyści dla interesariuszy i odwrotnie. Odpowiednie zarządzanie relacjami z interesariuszami może przynieść przedsiębiorstwu wymierny zysk – od zminimalizowania ryzyk związanych np. ze strajkami pracowników, po pomysły na innowacje produktowe.

W zależności od wielkości firmy, charakteru działalności i zidentyfikowanych interesariuszy, zarządzanie relacjami z nimi może przybrać formy różniące się stopniem sformalizowania, czy intensyfikacji. Pierwszym etapem efektywnej komunikacji firmy z jej interesariuszami jest więc ich identyfikacja. Jednym ze sposobów na to, jest wskazanie

wszystkich interesariuszy firmy, a następnie przyporządkowanie im po jednej z dwóch wartości: wielkość wpływu na firmę i stopnia zainteresowania działaniami firmy. Jeśli firma nie ma dużych możliwości, a grupy kluczowych interesariuszy są łatwo dostępne, dialog z nimi może mieć charakter całkowicie nieformalny. W przypadku jednak większych organizacji, których lista interesariuszy nie ogranicza się do kilku pozycji, warto ustrukturyzować proces dialogu tak, by mieć pewność dotarcia do wszystkich kluczowych grup interesariuszy i aby mieli oni jednakowe szanse wzięcia udziału w tym procesie. Do narzędzi, z których skorzystać można w tym zakresie, należą: raporty niefinansowe, panele doradcze, fora interesariuszy, spotkania podsumowujące z kluczowymi interesariuszami czy wirtualne zaangażowanie w Internecie.

Według McKinsey & Company⁵, opinie konsumentów i pracowników są coraz częściej wymieniane jako główny powód podejmowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, a badania EY wskazują, że główną motywacją organizacji do publikowania raportów niefinansowych jest budowanie reputacji wśród konsumentów. Tym samym wzrasta znaczenie raportowania niefinansowego jako źródła informacji na temat podjętej działalności niefinansowej. Jeśli więc przyjąć fakt, że sprawozdanie niefinansowe, jako forma przekazu, ma wpływ na działalność i dobrobyt firmy, to warto przyjrzeć się oczekiwaniom jej interesariuszy. Globalnie, pod względem wiekowym największą grupą interesariuszy i najbardziej wpływowym pokoleniem na świecie są obecnie milenialsi⁶, którzy już oddziałują na gospodarkę jako liderzy, pracownicy i konsumenci. Choć istnieje pewna odmienność między milenialsami z różnych miejsc geograficznych, pokolenie to jest jednak o wiele bardziej jednorodne od wcześniejszych generacji pod względem zachowań i poglądów. To skutek postępującej globalizacji i wszechobecności Internetu, dzięki którym ludzie przyjmują podobne ikony kulturowe i trendy stylu życia. Ta jednorodność pokoleniowa może pomóc firmom w dokonywaniu wyboru danych, na których należy się skupić w działalności i raportach niefinansowych (Forum Odpowiedzialnego Biznesu, on line).

Rozwój sprawozdawczości niefinansowej nadal więc trwa, niemniej nie ma pewności, że wyeliminuje ona wszelkie problemy dotyczące dotychczasowych modeli sprawozdawczych, zarówno pod względem zawartych w niej informacji, jak i funkcji

⁵ McKinsey & Company – amerykańska spółka zajmująca się doradztwem w zakresie zarządzania strategicznego.

⁶ Milenialsi, znani też jako pokolenie Y, to grupa osób urodzonych zazwyczaj między latami 1980 a 1996. Kluczowe dla tej generacji jest wychowywanie się w erze cyfrowej, co czyni ich technologicznie zaawansowanymi i swobodnymi w świecie Internetu oraz mediów społecznościowych.

transformacyjnej. Największe obecnie przedsiębiorstwa technologiczne swoje główne przychody opierają na monetyzacji danych i informacji, dlatego gromadzenie i przetwarzanie danych i informacji stanowi trzon ich funkcjonowania (Ciuriak 2018, on line). Trudno jednak jednoznacznie wskazać, czy sztuczna inteligencja przyczyni się do lepszego rozumienia i realizowania procesów zarządczych organizacji. Nie można też jednoznacznie określić czy raportowanie niefinansowe wspierane nowoczesną technologią, stanie się optymalną formą komunikacji organizacji z otoczeniem.

1.3. Informacja niefinansowa w świetle teorii zarządzania i ekonomii

Raportowanie niefinansowe jest ściśle osadzone w teoriach zarządzania i ekonomii, co warunkuje ich adekwatność do badanego zagadnienia. Po pierwsze, wieloteoretyczne ramy zapewniają bardziej holistyczne zrozumienie koncepcji raportowania, ponieważ każda teoria oferuje unikalną perspektywę na ten temat. Po drugie, przedsiębiorstwo jako podmiot badań stało się źródłem licznych teorii zarówno na gruncie ekonomii, jak i nauk o zarządzaniu. Jednym z kluczowych elementów, który wyróżnia poszczególne teorie jest cel funkcjonowania przedsiębiorstwa.

Dokonując analizy licznych teorii można podjąć próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie teorie te wyjaśniają skłonność przedsiębiorstw do praktycznego wykorzystania raportowania niefinansowego w bieżącej działalności, kreowania przewagi konkurencyjnej i wartości czy budowania relacji z interesariuszami, oraz co współcześnie jest nadrzędnym celem istnienia przedsiębiorstwa w warunkach konkurencyjnego rynku.

W dysertacji skupiono się wyłącznie na wybranych teoriach przedsiębiorstwa: neoklasycznej, menedżerskiej i behawioralnej oraz na teoretycznych i praktycznych podstawach ujawniania informacji niefinansowych, takie jak: koncepcja kapitałów, teoria interesariuszy, teoria legitymizacji, teoria instytucjonalna, teoria sygnalizacji czy teoria użyteczności decyzyjnej.

Pierwsza przywołana neoklasyczna teoria przedsiębiorstwa traktuje przedsiębiorstwo jako jednostkę, której podstawowym zadaniem jest przetwarzanie nabywanych czynników wytwórczych w produkty lub usługi, zgodnie z technicznymi relacjami określonymi w funkcji produkcji. Przedsiębiorstwo utożsamiane jest tu z właścicielem, a rząd (regulator) nie ingeruje w działalność przedsiębiorstwa, zajmując bierną postawę. Właściciel

realizuje zysk będący różnicą między przychodem a kosztami produkcji, a nadrzędnym celem przedsiębiorstwa jest maksymalizacja zysku. Teoria neoklasyczna pomija całkowicie aspekty społeczne funkcjonowania przedsiębiorstwa, co oznacza, że (przy biernej postawie regulatora) przedsiębiorstwo kierując się chęcią maksymalizacji zysku, będzie dążyć do obniżania kosztów. Dlatego takie przedsiębiorstwo nie będzie skłonne do ponoszenia wydatków na ochronę środowiska, nakładów na rzecz społeczności lokalnych czy związanych z prawami pracowniczymi etc., jako wydatków niesłużących jego nadrzędnemu celowi (Ogrodnik 2019, s. 61). Neoklasyczna teoria przedsiębiorstwa często rozumiana jest też jako teoria zachowań firmy w otoczeniu doskonale konkurencyjnym, zakładająca maksymalizację zysku jako jedyny cel, jednak sama koncepcja w szerszym ujęciu okazuje się być mało realna, zbyt sztuczna, często określana jako zbyt ortodoksyjna i pozbawiona odniesień do rzeczywistości, by mogła funkcjonować przez długi czas.

Alternatywne teorie menedżerskie uchylają część założeń teorii neoklasycznej, takich jak doskonałość konkurencyjna rynku, prymat maksymalizacji zysku, czy koncentracja na jednoosobowej własności firmy. Skupiają się natomiast na konflikcie interesów pomiędzy akcjonariuszami i menedżerami i zmianie motywy działania menedżerów, którzy zamiast do maksymalizacji zysku, dążą do maksymalizacji sprzedaży, maksymalizacji stopy wzrostu firmy i pewnych rodzajów wydatków. Często w teoriach tych podnoszona jest dotyczących kwestia użyteczności samych menedżerów i jak zauważa E. Rogalska w praktyce życia gospodarczego zarysowały się wyraźne różnice interesów pomiędzy dyrektorami zarządzającymi dużymi przedsiębiorstwami a ich właścicielami, przeważnie rozdrobnionym akcjonariatem. Wspomniana odmiennosc interesów i celów postępowania stała się podstawowym założeniem rozwijanych teorii menedżerskich firmy, które są próbą wyjaśnienia funkcjonowania korporacji operujących na rynkach zoligopolizowanych. Z założenia utrudnienia się nowym firmom wejście na rynek, stwarzając tym samym przedsiębiorstwom znajdujące się w branży możliwości osiągnięcia znacznej przewagi monopolowej, a przez to uzyskiwania zysków nadzwyczajnych (Rogalska 2014, s. 157). Same teorie menadżerskie wywodzą się z trzech koncepcji przedsiębiorstwa, uwzględniających zmieniające się warunki funkcjonowania firmy, które sformułowane zostały w nurcie menedżerskim. Są to model przedsiębiorstwa maksymalizującego zrównoważoną stopę wzrostu R. Marris (Marris, 1963), model maksymalizacji przychodu ze sprzedaży W.J. Baumola (Baumol, 1959) oraz model O.E. Williamsona (Williamson, 1963) opisującego preferencje menedżerów w podejmowaniu dyskrecjonalnych decyzji.

Warto zaznaczyć, że modele menedżerskie są nadal atrakcyjne dla wielu ekonomistów, przede wszystkim z powodu częściowego zachowania kryterium decyzyjnego, jakim jest maksymalizacja zysku, przy jednoczesnym uwzględnieniu różnych funkcji celu menedżerów. Słabym punktem menedżerskich teorii firmy jest pomijanie w analizie roli informacji oraz reakcji właścicieli firmy na działania menedżerów – zawierają one tylko proste założenie, iż właściciele zainteresowani są wyłącznie zyskiem na pewnym minimalnym poziomie (Rogalska 2014, s. 171).

Z kolei teorie behawioralne, poniekąd zbliżone w wielu punktach do teorii menedżerskich, również uchylają założenia teorii neoklasycznej i przybliżają opis funkcjonowania przedsiębiorstwa do rzeczywistości. Równocześnie koncentrują się na analizie funkcjonowanie większej liczby grup interesów w przedsiębiorstwie, niż teorie menedżerskie i zajmują się ich wpływem na funkcjonowanie firmy, zakładając, że te realizują „wiązkę celów”, a nie tylko jeden cel jakim jest zysk. Teoria behawioralna traktuje przedsiębiorstwo jako złożoną i skomplikowaną organizację, w której występuje wyraźna separacja własności od zarządzania. Przedsiębiorstwo w teorii behawioralnej nie jest utożsamiane z przedsiębiorcą maksymalizującym zysk, lecz z organizacją dążącą do uzyskania zadawalających osiągnięć wynikających z realizacji wszystkich wymienionych celów. Tak więc decydenci odpowiedzialni za koordynację tego zestawu celów, dążą do osiągnięcia zadawalającego poziomu produkcji, zadawalającego udziału w rynku, zadawalającego poziomu zapasów, zadawalającej wielkości sprzedaży i zadawalającego zysku. Takie ujęcie pozostaje w sprzeczności z teorią neoklasyczną, w której podmioty gospodarcze działają racjonalnie, dążąc do optymalizacji swoich celów (Przybylska 2018, s. 56).

Behawioralna teoria przedsiębiorstw została najpełniej sformułowana przez R. M. Cyerta i J. G. Marcha (Cyert, March, 1963). Zaproponowana analiza procesów podejmowania decyzji w dużym przedsiębiorstwie wytwarzającym wiele produktów, w którym występuje rozdzielenie własności od zarządzania i które funkcjonuje na niedoskonałych rynkach w warunkach niepewności, zaowocowała zaobserwowaniem odmiennej reakcji firm na te same zmiany w ich środowisku ekonomicznym. Pozwoliło to wysunąć przypuszczenie o wpływie wewnętrznych czynników organizacyjnych na decyzje przedsiębiorstw. Asumptem badań autorów było potraktowanie przedsiębiorstwa nie jako „czarnej skrzynki”, a więc podmiotu jednolitego, maksymalizującego jedną funkcję celu, ale przedsiębiorstwa stanowiącego koalicję różnych grup interesariuszy mających swoje własne cele i wymagania nazwane poziomami aspiracji (ang. demands).

Teoretyczne i praktyczne podstawy ujawniania informacji niefinansowych dowodzą, że współcześnie raportowanie społeczne jest coraz częściej rekomendowane i uznawane za dobrą praktykę w przedsiębiorstwach. Jednocześnie w sprawozdawczości jednostek gospodarczych wyraźnie widać ewolucyjne zmiany w odpowiedzi na oczekiwania użytkowników informacji. Tak więc prób wytłumaczenia przesłanek, jakimi kierują się przedsiębiorstwa podejmując decyzję o tym jak raportować informacje niefinansowe należy szukać w teoriach interesariuszy, instytucjonalnej, sygnalizowania, legitymizacji i użyteczności decyzyjnej.

Najważniejszą w poniższych rozważaniach, jest niewątpliwie teoria kapitału P. Bourdieu z 1986 roku. Zaproponowana przez niego koncepcja kapitału jest wykorzystywana w raportowaniu niefinansowym do dziś. Bourdieu (Bourdieu, 1986) wymienił trzy formy kapitału, które mogą determinować pozycję społeczną tj.: kapitał gospodarczy, społeczny i kulturowy. Według autora wszystkie formy kapitału są zbywalne, mogą być inwestowane i przynosić zyski, w efekcie czego lokują jednostki i grupy w strukturze społecznej. Samo pojęcie „kapitału” do dzisiejszego dnia wywołuje wiele kontrowersji. Przyjmuje się, iż momentem, który wpłynął na odróżnienie powszechnej interpretacji kapitału, stosowanych głównie przez kupców i przedsiębiorców od naukowego podejścia do tego zagadnienia, było wprowadzenie pojęcia kapitału przez A. Smitha (Smith 1776, 2007). Ekonomista ten połączył dotychczas równoległe koncepcje, rzeczową i pieniężną, pojęcia kapitału identyfikując kapitał produkcyjny jako główny środek powiększania dobrobytu. Rozważając zaś bogactwo w ustalonym okresie, pojęcie kapitału ujął w sensie strumienia, czy też „krążącego funduszu”. Jako pierwszy wyróżnił zarówno kapitał stały i obrotowy, w podziale na kapitał społeczny i indywidualny oraz wskazał, że kapitał może stanowić czynnik produkcji. W kolejnych latach na polu naukowym doszło do swoistego wykryształizowania kolejnych rodzajów kapitału, które w ostateczności znane są jako koncepcja sześciu kapitałów. Zauważono potrzebę ujawniania informacji niefinansowych w oparciu o tę koncepcję, wedle której dokonano wyróżnienia sześciu kapitałów:

- 1) finansowego – rozumianego jako pula funduszy dostępnych dla organizacji;
- 2) rzeczowego – czyli dostępnych dla organizacji obiektów fizycznych wykorzystywanych do produkcji dóbr lub świadczenia usług;
- 3) intelektualnego – wszelkich wartości niematerialnych opartych na wiedzy, obejmujących własność intelektualną (patenty, prawa autorskie, oprogramowania, prawa i licencje) oraz kapitał organizacyjny (wiedza ukryta, systemy, procedury i protokoły);
- 4) ludzkiego – kompetencji, zdolności i doświadczeń oraz motywacja do innowacji.

5) społecznego i relacyjnego – rozumianego jako instytucje i relacje wewnątrz i pomiędzy społecznościami, grupami interesariuszy i innymi sieciami oraz możliwość wymiany informacji w celu poprawy indywidualnego i zbiorowego dobrobytu;

6) naturalnego – tj. odnawialnych i nieodnawialnych zasobów środowiska naturalnego służących dostarczaniu towarów i usług, wspierających przeszły, obecny i przyszły dobrobyt organizacji (IIRC 2013, p. 12).

Tego typu ramowe podejście do kapitału, nie tylko usystematyzowało rozumienie bogactwa jako takiego, ale też doprecyzowało czym faktycznie jest kapitał i jakie ma pole zasięgu dla przedsiębiorstwa. Poszerzając kapitał z trzech obszarów A. Smitha do sześciu, ułatwiono przedsiębiorstwom, które do tej pory raportowały informacje niefinansowe w sposób chaotyczny i rozproszony, raportowanie informacji poza finansowych. Koncepcja sześciu kapitałów nie tylko określiła źródła bogactwa (ang. material wealth) i potencjału, ale w sposób jasny wyznaczyła nowe ścieżki raportowania informacji niefinansowej i zintegrowanej.

Kluczową teorią w tym zakresie jest teoria interesariuszy. Teoria interesariuszy jest jedną z teorii, które zapewniają perspektywę systemową, bowiem traktuje politykę ujawniania informacji jako strategię wpływania na interesariuszy i spełniania ich oczekiwań, co wyjaśnia, dlaczego organizacje dobrowolnie ujawniają informacje (Deegan i Unerman, 2011). Organizacja w tym ujęciu jest więc częścią systemu, na który ma wpływ, a także stanowi podmiot, na który wpływają inne strony i grupy interesariuszy. Istnieją dwa podejścia do teorii interesariuszy: dialogiczne, inaczej menedżerskie, i monologiczne, zwane też normatywnym. Teoria interesariuszy menedżerskich jest ściśle powiązana z koncepcją zarządzania interesariuszami i stanowi rozwinięcie zarządzania ryzykiem reputacji. Organizacja – w tym podejściu – zwraca większą uwagę na interesariuszy, którzy mogą wpływać na nią i na jej dostęp do zasobów potrzebnych do odniesienia sukcesu. Dostawcy zasobów finansowych, tacy jak akcjonariusze i banki, są zazwyczaj postrzegani jako potężni interesariusze, których menedżerowie muszą zadowolić (Niemiec, Skoczylas 2011, s. 17). Obecnie przyjmuje się, że interesariusze organizacji, zgłaszają zapotrzebowanie na szereg informacji dających obraz całej działalności przedsiębiorstwa, a ujawnianych poza sprawozdaniem finansowym. Zgodnie z teorią interesariuszy (ang. stakeholders theory), jednocześnie jedną z najistotniejszych dla niniejszej dysertacji, aby osiągnąć sukces w biznesie należy liczyć się z interesariuszami zewnętrznymi, ale nie tylko tymi tradycyjnie pojętymi (takimi jak klienci czy dostawcy), ale również nierynkowymi, a więc mediami, władzami lokalnymi, agencjami rządowymi itp. Pojęcie

interesariuszy nie jest wcale nowym terminem w praktyce zarządzania strategicznego czy projektowego. Jak podaje literatura, po raz pierwszy terminu użył w 1963 roku Stanford Research Institute. Za twórcę teorii interesariuszy uznaje się jednak R. E. Freemana, który mianem interesariuszy określił podmioty mogące wywierać wpływ lub dotknięte skutkami konkretnych decyzji czy działań, typując w tym zakresie osoby, społeczności, organizacje czy instytucje, które czerpią korzyści lub ponoszą koszty realizacji celów przedsiębiorstwa. Zaproponowana przez Freemana formuła liczenia się z interesariuszami czy uwzględniania ich w podejmowaniu decyzji biznesowych zakłada ich wcześniejszą analizę czy obserwację, a niekiedy prowadzenie jakiejś formy dialogu i wreszcie liczenie się z oczekiwaniami albo możliwymi działaniami z ich strony. Już na początku lat 80 XX wieku R.E. Freeman zaczął rozbudowywać swoją koncepcję, tworząc pewien teoretyczny konstrukt, który obecnie w literaturze funkcjonuje właśnie jako właściwa teoria czy koncepcja interesariuszy. Charakterystykę narzędzi zarządzania i studiów przypadku Freeman wzbogacił opisem szerszego tła kontekstu skutecznego zarządzania firmą. Według niego ma ono wymiar mieszany, łączący elementy zarówno historyczne, gospodarcze jak i socjologiczne, wskazujące na przemiany społeczne, wzrost siły interesariuszy oraz kluczowe zmiany technologiczne. Jednak najbardziej dojrzały kształt ujęcie to zyskało w mało znanej w Polsce, ale słynnej w świecie i najczęściej cytowanej pracy Freemana „Strategic Management: A Stakeholder Approach” z 1984 roku. Praktyka teorii interesariuszy poddaje analizie charakter powiązań między firmą a jej interesariuszami z punktu widzenia korzyści płynących z wzajemnych relacji, przy czym nie określa w jaki sposób należy dokonywać niezbędnych kompromisów pośród konkurujących interesów i tym samym prowadzi do legitymizowania potencjalnych nadużyć. Samo zarządzanie relacjami z interesariuszami traktowane jako wypadkowa aspiracji, celów i działań różnych ich grup w praktykach biznesowych, co bynajmniej nie określa, w jaki sposób decydenci mają osiągać kompromisy między konkurującymi ze sobą interesami. Warto jednak zauważyć, że takie podejście może posłużyć jako uzasadnienie do realizacji własnych interesów z wykorzystaniem zasobów firmy, poprzez presję wywieraną na interesariuszy i implementowanie swoich działań w wartości uznawane przez nich jako ważne. Obecnie uznaje się, że zidentyfikowanie i właściwe sklasyfikowanie interesariuszy to niezwykle istotny, ale nie jedyny krok, który należy wykonać. Konieczne jest również przeanalizowanie potrzeb każdej z tych grup i określenie poziomu wpływu i zainteresowania, co umożliwi stworzenie macierzy dzielącej każdą grupę interesariuszy na cztery kategorie, tych o dużym wpływie i dużym zainteresowaniu oraz tych znajdujących się na

przeciwnym krańcu o niewielkim wpływie oraz małym zainteresowaniu przedsiębiorstwem w otoczeniu, w którym funkcjonuje. Jedną z najczęściej przywoływanych teorii w tym obszarze jest teoria rachunkowości coraz częściej wykorzystywanych w badaniach naukowych jest teoria legitymizacji (ang. legitimacy theory) (por. Domański 2004, Łada, Kozarkiewicz 2013, Krasodomska 2013, Jastrzębowski 2014, Zyznarska-Dworczak 2015, Łada 2016). Teoria legitymizacji ma duże znaczenie w kreowaniu informacji przedsiębiorstwa z uwagi na fakt, że sama legitymizacja oznacza „nadanie czemuś mocy prawnej” i „usankcjonowanie”. Niewątpliwie podnosi to rangę informacji z rozproszonych i marginalnych do istotnych i godnych uwagi. Sam termin legitymizacji w nauce został rozpowszechniony przez M. Webera, który uważał, że wynika ona z podporządkowania podmiotu podlegającego legitymizacji normom społecznym i przepisom prawa (Greenwood i in. 2008, s. 50-52). W literaturze przedmiotu podkreśla się, że legitymizacja ma dwie podstawowe orientacje: strategiczną i instytucjonalną. Orientacja strategiczna (wewnętrzna) legitymizacji wiąże się z podejmowaniem różnorodnych działań, w których wyniku organizacja stara się uzyskać lub utrzymać społeczne wsparcie i akceptację. Orientacja instytucjonalna zwana także perspektywą zewnętrzną polega na koncentracji na warunkach zewnętrznych podejmowanych decyzji. Zakłada, że decyzje przedsiębiorstwa są uwarunkowane przez czynniki zewnętrzne, jego strukturę, obowiązujące normy kulturowe oraz systemy wartości i przekonań (Łada, Kozarkiewicz 2013, s. 167).

Z kolei M.C. Suchman zaproponował trychotomiczny podział form legitymizacji na pragmatyczną, moralną i kognitywną (Greenwood i in. 2008, s. 52). Forma pragmatyczna polega na dostrzeganiu „własnego interesu” zarówno przez organizacje, jak i podmioty zewnętrzne. Z kolei forma moralna opiera się na ocenie, czy działania podmiotu są etyczne w szerokim znaczeniu. Legitymacja kognitywna jest rezultatem procesów poznawczych, postrzegania organizacji jako podmiotu podejmującej działania pozytywne lub negatywne (Łada, Kozarkiewicz 2013, s. 167).

W polskiej literaturze przedmiotu pojęcie legitymizacji pojawia się od kilku lat jako pojęcie wywodzące się z nauk społecznych, wskazywane przede wszystkim jako cecha organizacji gospodarczych determinująca relacje z partnerami zewnętrznymi. W dotychczasowych polskich publikacjach zwraca się uwagę na legitymizację m.in.: jednostek w relacjach sieciowych, pracowników, a nawet określonych metod i koncepcji zarządzania. W większości przytoczonych pozycji jednak pojęcie legitymizacji jest stosowane pomocniczo w rozważaniach dotyczących innych aspektów zarządzania. W polskiej literaturze przedmiotu nadal nieliczne są wyniki badań zorientowanych na wyjaśnienie

mechanizmów zjawisk związanych z pozyskiwaniem, podtrzymywaniem i utratą legitymizacji oraz wpływu tych procesów na praktykę zarządzania (Łada 2016, s. 208). W szerszej praktyce teoria legitymizacji jest zaliczana do teorii rachunkowości, która szuka sposobów na opisanie lub wyjaśnienie zachowania przedsiębiorstwa w obszarze ujawnień informacyjnych. Utożsamiana jest też z percepcją bądź założeniem, że podejmowane przez jednostkę działania są pożądane, odpowiednie i zgodne z przyjętym systemem norm, wartości, pojęć i przekonań społecznych. Użytkownicy zewnętrzni informacji oczekują bowiem od przedsiębiorstwa podejmowania tych działań, które będą postrzegane jako jasne, przejrzyste oraz zgodne z przyjętymi przez nich normami prawa, zasadami ekonomii, etyki. Przedsiębiorstwo natomiast stara się przekonać otoczenie do akceptacji (legitymizacji) swoich działań. Teoria interesariuszy i teoria legitymizacji mają ze sobą wiele wspólnego, gdyż postrzegają przedsiębiorstwo jako element szerszego społecznego systemu powiązanego wzajemnymi oddziaływaniami, a sama teoria legitymizacji ma duże znaczenie w rozważaniach podejmowanych w ramach teorii instytucjonalnej.

Według teorii instytucjonalnej (por. Legiędź 2013, Stankiewicz 2013, Misiński, 2016, 2022, Veblen, Mitchell, Commons, Polany 2021) organizacje przekształcają swoje struktury i działania w taki sposób, aby były one zgodne i akceptowane z zewnętrznymi oczekiwaniami. Ekonomia instytucjonalna dla poznania i wyjaśnienia procesów gospodarczych wykorzystuje instytucje czyli „reguły gry” ukształtowane przez społeczeństwo. Sama teoria, obecnie bardzo silnie ugruntowana w naukach społecznych, dąży do poznania i wyjaśnienia procesów gospodarczych poprzez instytucje (ang. institutions). Ukazuje relacje czynników pozaekonomicznych (historycznych, prawnych, społecznych, politycznych) z sytuacją rynków, dokonując jednocześnie analizy ekonomicznej powyższych zjawisk. Termin „instytucjonalizm” najprawdopodobniej pojawił się po raz pierwszy w obrębie ekonomii. Posłużył się nim jako pierwszy w prywatnej rozmowie Robert Hoxie, kiedy określił siebie jako instytucjonalnego ekonomistę. Teoria instytucjonalna opracowana została na przełomie XIX i XX wieku w USA przez Thorsteina Veblena i opublikowana w jego książce „Teoria działalności przedsiębiorczej” (ang. *The Theory of Business Enterprise*, 1904). Jednak pierwsze publiczne wykorzystanie tego terminu nastąpiło w trakcie odbywającego się w 1918 roku zjazdu Amerykańskiego Stowarzyszenia Ekonomicznego. Wtedy to inny ekonomista – Walton Hamilton – wygłosił referat pt. Instytucjonalne podejście do teorii ekonomicznej. Od tego momentu takie terminy jak „podejście instytucjonalne”, „instytucjonalna ekonomia” zakorzeniły się na dobre w literaturze przedmiotu (Pieliński 2013, s. 4).

W kontekście niniejszej rozprawy, teoria instytucjonalna znajduje zastosowanie w procesie tworzenia ram sprawozdawczości niefinansowej i sprzyja działaniom mającym zapobiec nadmiarowi informacji, braku spójności, rozproszeniu i zbyt dużemu skupieniu na konkurencji. Ma też systematyzować dane, aby sposób ich prezentacji był jednolity i jasny dla interesariuszy, poprzez scalone i konwencjonalne standardy, oparte na rzetelnej analizie statystyczno-empirycznej zmieniającej się struktury istniejących instytucji społecznych.

Kolejna z teorii, teoria sygnalizacji (por. Żyła 2018) pojawiła się w drugiej połowie lat 70 XX wieku. W roku 1973 M. Spence'a opublikował pracę pt. „Job Market Signaling” wprowadzającą pojęcie „sygnalizacji”. Wyróżniał tu rynek pracy, jako cechujący się asymetryczną informacją. Spence rozważał sytuację zatrudniania pracownika, kiedy pracownik chcąc udowodnić własne kompetencje „sygnalizuje” potencjalnemu pracodawcy swoje umiejętności. Wskazał on przy tym na ważną formę dostosowania przez poszczególnych uczestników rynku, gdzie lepiej poinformowani podejmują kosztowne działania, próbując poprawić swoje wyniki rynkowe poprzez wiarygodne przekazywanie informacji słabo poinformowanym. Początków teorii można doszukać się w rozważaniach o asymetrii informacji, czyli odstępstwie od informacji doskonałej, co wiąże się z faktem, że w niektórych transakcjach gospodarczych istnieją nierówności na normalnym rynku wymiany towarów i usług. W swoim artykule Spence zaproponował „obejście” problemu asymetrii informacyjnej, nakazując jednej ze stron wysłanie sygnału, który ujawniłby część istotnych informacji drugiej stronie. Strona ta zinterpretowałaby następnie sygnał i odpowiednio dostosowała swoje zachowanie. Obecnie uważa się, że istnienie asymetrii informacji może prowadzić m.in. do negatywnej selekcji (ang. adverse selection) i pokusy nadużycia (ang. moral hazard), a także zawodności rynku, co wykazano w licznych publikacjach w tym zakresie. Artykuł z 1970 roku G. Akerlofa pt. „The Market of Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism”, który udowadnia, że asymetria informacji może powodować zaburzenia rynkowych, a nawet doprowadzić do całkowitego załamania rynku. Praktyczne wykorzystanie tej teorii w ujawnianiu informacji niefinansowych przejawia się w sposobie prezentacji danych odbiorcom wewnętrznym i zewnętrznym w taki sposób, aby niwelować dysproporcje informacyjne i zapobiegać niewłaściwemu doborowi danych ujawnianych odbiorcom, a także efektywnie wpływać na ich proces decyzyjny. Według teorii sygnalizacji, zarządzający przedsiębiorstwem samodzielnie wybierają sposoby finansowania i tym samym przekazują sygnały do otoczenia dotyczące przyszłych wyników. To z kolei daje podstawę polityki inwestycyjnej, w której

dobór źródeł finansowania jest postrzegany jako nośnik przekazywania informacji o jakości przedsiębiorstwa.

Dla przykładu inwestorzy mogą pozytywnie odczytać politykę przedsiębiorstwa w zakresie zwiększenia zadłużenia, przy założeniu, że sytuacja przedsiębiorstwa w przyszłości pozwoli na terminową spłatę pożyczonego kapitału. Teoria ta ma więc szerokie zastosowanie w raportowaniu poza finansowym i łączy się z teorią interesariuszy.

Jako ostatnią, powiązaną z poprzednimi koncepcją, należy przywołać teorię użyteczności decyzyjnej. Również ta teoria ma istotny przyczynek dla rozwoju sprawozdawczości niefinansowej, gdyż w ekonomii funkcjonuje założenie, że ludzie świadomie i racjonalnie kształtują swoją sytuację ekonomiczną poprzez podejmowanie decyzji w największym stopniu maksymalizującym ich satysfakcję. Z ekonomicznego punktu widzenia życie człowieka tzw. „homo oeconomicus” to potrzeby, decyzje oraz działania (Nogal 2014, s. 155). Z kolei N. G. Mankiw i M. P. Taylor dość sarkastycznie podchodzą do tej kwestii pisząc, że „[...] członkowie tego gatunku zawsze zachowują się racjonalnie: jako menedżerowie zawsze maksymalizują zysk, jako konsumenci dążą do maksymalizacji użyteczności [...]. Uwzględniając swoje ograniczenia, racjonalnie porównują koszty z korzyściami i zawsze wybierają najlepszy sposób postępowania” (Mankiw, Taylor 2009, s. 622). Same metody dokonywania wyborów ekonomicznych są zróżnicowane. Różni ludzie z różnych pobudek dokonują określonych wyborów. W publikacjach poruszających problem racjonalności możemy znaleźć różne rodzaje racjonalności: alokacyjną, operacyjną oraz informacyjną. W polskiej teorii ekonomii określenie „gospodarowanie racjonalne” jako pierwszy zinterpretował L. Biliński, który w II połowie XIX wieku uznał, że chodzi tu o ogół czynności umożliwiających gromadzenie i utrzymywanie dóbr oraz zaspokajanie potrzeb. Podmioty gospodarujące dokonują wyborów we własnym interesie, bez świadomości, iż jednocześnie gospodarują na potrzeby całego społeczeństwa (nawiązanie do A. Smitha i jego dzieła *Bogactwo Narodów*) (Chojnacka 2014, s. 38).

Teoria użyteczności decyzyjnej, choć na pozór prosta i intuicyjna, w dużej mierze rozwijała się na gruncie rozwiązywania paradoksów. Rozważania w tym zakresie przypisywane są niemieckiemu ekonomiście H. Gossenowi. Gossen był jednym z prekursorów rewolucji marginalistycznej i to on sformułował fundamentalne zasady teorii użyteczności marginalnej znane dziś jako prawa Gossena. Jego teoria zakłada, że marginalna użyteczność pracy, dóbr konsumpcyjnych czy dochodu maleje przez kolejne skonsumowanie co skutkuje co raz mniejszym przyrostem całkowitej użyteczności. Zasada użyteczności stała się niejako podstawą ekonomii wedle której jednostki w swoich działaniach

w sposób intuicyjny posługują się maksymalizacją użyteczności. Teoria użyteczności decyzyjnej oparta na intuicji i racjonalizacji, uniemożliwia jednak mierzenie rezultatów decyzji. Stąd też traktowana jest jako teoria wspomagająca inne teorie ekonomiczne, a sama pozostaje jedynie teorią koncepcyjną, o którą ciężko oprzeć jest działania polityki gospodarczej.

Jak wykazano, wszystkie przytoczone wyżej teorie są powiązane ze sobą i przenikają się wzajemnie, stanowiąc ugruntowaną wiedzę źródłową do rozważań czym jest informacja niefinansowa. W obszarze działaniach przedsiębiorstwa należy się jednak doszukiwać się czynników, które będą decydować o przetrwaniu danej organizacji na rynkach konkurencyjnych. W zarządzaniu przedsiębiorstwem znajomość teorii ekonomii umożliwia managerom pełniejsze zrozumienie i przewidywanie rynku oraz potrzeb klientów, co skutkuje sprawniejszym planowaniem i decyzjami dotyczącymi produkcji, sprzedaży oraz inwestycji. Pozwala również na lepsze zarządzanie zasobami przedsiębiorstwa, w tym zarządzanie kosztami i przychodami, oraz na elastyczniejsze dostosowanie się do zmian w gospodarce i na rynku. Znajomość teorii ekonomii może również pomóc w zrozumieniu i wykorzystaniu różnych narzędzi i strategii ekonomicznych, takich jak podejście do konkurencji, regulacji rynkowych czy komunikacji z interesariuszami. Jak pokazuje praktyka, przedsiębiorstwa poszukujące sposobów na wzrost gospodarczy, wyrównywanie dysproporcji rozwojowych i budowanie dobrobytu, okazują się być o wiele bardziej chętne do sięgania po teorie, które mogłyby wskazać możliwe kierunki działań. Teorie te stały się niejako podwalinami tworzenia zasad i wytycznych sprawozdawczości niefinansowej, jako że potrafią doskonale i uchwycić główne aspekty działania przedsiębiorstwa.

1.4. Informacja niefinansowa a potrzeby interesariuszy

Interesariusze to główni odbiorcy informacji niefinansowych i niewątpliwie najważniejsza ważna grupa osób zainteresowanych każdą spółką notowaną na giełdzie papierów wartościowych. Bez wątpienia, najbardziej pożądane przez inwestorów są te podmioty, które realizują rentowne projekty inwestycyjne i w ten sposób generują stabilne, dodatnie przepływy gotówkowe oraz potrafią budować i umacniać swoje przewagi konkurencyjne. A dodatkowo, w sposób transparentny i wiarygodny komunikować postępy w realizacji przyjętej strategii rozwoju. Lepszy dostęp do informacji, w tym do informacji

niefinansowych, oznacza bowiem dla inwestorów łatwiejsze, szybsze i bardziej precyzyjne analizy, w dalszej perspektywie natomiast wyższy poziom komfortu w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Jednak interesariusze to nie tylko udziałowcy i inwestorzy. Sam termin „interesariusze”, niejednokrotnie rozumiany jako jednostki, kręgi zainteresowane, grupy interesu czy też „oddziaływacze” lub „strategiczni kibice” (Obłój, 1999, p. 64) jest używany w języku polskim stosunkowo od niedawna i pochodzi od angielskiego słowa stakeholders, które po raz pierwszy użyto w USA już w 1963 r. w kontekście „grup, bez wsparcia których organizacja przestałaby istnieć” (Nita 2016, s. 119).

W ogólnym rozumieniu interesariusze (stakeholders) to „podmioty czyli osoby, społeczności, instytucje, organizacje lub urzędy, które mogą wpływać na przedsiębiorstwo lub pozostają pod wpływem jego działalności”. Pojęcie to zostało użyte po raz pierwszy w 1963 roku przez Stanford Research Institute, czyli jeden z najbardziej znanych na świecie ośrodków naukowych, założonych w 1946 roku przy Uniwersytecie Stanforda. Początkowo pojęcie nie było jasno wykrystalizowane i oznaczało "grupy, bez wsparcia których organizacja przestałaby istnieć", a więc skupiska lub jednostki mogące wywierać wpływ na realizację celów organizacji lub pozostające pod wpływem organizacji realizującej swoje cele. Koncepcja została rozbudowywana w latach 70 XX wieku przede wszystkim przez R. L. Ackoffa⁷ - jednego z przedstawicieli podejścia systemowego. Ackoff wierzył, że „większość społecznych problemów może zostać rozwiązana przez przeprojektowanie podstawowej instytucji przy wsparciu i interakcji zainteresowanych stron w systemie, czyli pod wpływem oddziaływania stron zewnętrznych dla danego systemu” (Freeman, Reed 1983, s. 89). W latach 80. R.E. Freeman wraz z D.L. Reedem zaproponowali inną definicję interesariuszy, w ujęciu wąskim i szerokim. **Szeroka koncepcja** zakłada, że interesariusze stanowią każdą grupę osób lub indywidualne osoby przyczyniające się do osiągnięcia celów danej organizacji lub które podlegają oddziaływaniu ze strony tejże organizacji (tj. grupy interesu publicznego, grupy protestacyjne, agencje rządowe, stowarzyszenie branżowe, konkurenci, związki zawodowe, a także segmenty klientów i inni interesariusze rozumiani w tym sensie). W **ujęciu wąskim** z kolei interesariusze to każda grupa osób lub indywidualne osoby, od których zależy przetrwanie organizacji (pracownicy, segmenty klientów, niektórzy dostawcy, kluczowe agencje rządowe, akcjonariusze, określone instytucje finansowe, a także inni, to wszyscy interesariusze w wąskim znaczeniu tego terminu), z tą różnicą, że – według nich – do zbiorowości

⁷ Russell Lincoln Ackoff (1919-2019) amerykański teoretyk organizacji, konsultant i emerytowany profesor nauk o zarządzaniu w Wharton School na Uniwersytecie Pensylwanii.

interesariuszy w ujęciu wąskim można zaliczyć wyłącznie te grupy lub osoby, od których zależy przetrwanie (rozwój, sukces) organizacji (Freeman, Reed 1983, s. 97).

W podobnym nurcie rozważań pozostawał W. Dill, który tak jak R. Ackoff traktował grupę interesariuszy jako element planowania peryferyjnego w korporacji, jednak o istotnym znaczeniu dla tej jednostki w punkcie widzenia realizacji celów inicjowanych centralnie (Dill, 1975). W swojej publikacji dotyczącej interesariuszy pisał: „przez długi czas zakładaliśmy, że poglądy i inicjatywę interesariuszy można uwzględnić jako element planowania strategicznego i procesu zarządzania, czyli jako dane pomagające kierownictwu w kształtowaniu decyzji lub jako przeszkody prawne i społeczne, mające na celu ich ograniczenie. Byliśmy niechętni wobec poglądu, że niektórzy z tych zewnętrznych interesariuszy mogą szukać i pełnić aktywne role przy podejmowaniu decyzji przez kierownictwo. Dziś już wiemy, że poprawne jest odejście od myślenia o wpływie interesariuszy, w miejsce uznania udziału interesariuszy (Dill 1975, s. 59).

Innymi badaczami, idącymi za przykładem wąskiego ujęcia interesariuszy są np. G.T. Savage (Savage i in. 1991), wedle którego interesariusze są to „grupy lub jednostki mające jakiś interes w związku z funkcjonowaniem organizacji”, czy też J. Thompson (Thompson i in. 1991) stojący na stanowisku, że „interesariusze to po prostu grupy lub jednostki będące z organizacją w jakiejś relacji”. W tym kontekście warto też zwrócić uwagę na definicję interesariuszy sformułowaną przez M. Marcinkowską. Stwierdza ona, że miano interesariusza odnosi się do „grup, organizacji i osób, które mają swój udział w funkcjonowaniu podmiotu oraz z których działaniami i presjami podmiot musi się liczyć”, a w innym miejscu, że dotyczy ono „osób i podmiotów, które mogą być zainteresowane funkcjonowaniem przedsiębiorstwa i wywieraniem nań wpływu oraz podmiotów, na które przedsiębiorstwo wywiera wpływ stwarzając szanse i zagrożenia dla jego przetrwania i rozwoju.” (Marcinkowska 2012, s. 166). Jednocześnie autorka wyróżnia dwa człony otoczenia organizacji: otoczenie bezpośrednie (bliższe) – obejmuje czynniki pozostające poza organizacją, które mają bezpośredni wpływ na jej funkcjonowanie oraz otoczenie pośrednie (dalsze). W szczególności z punktu widzenia przyjętego powyżej założenia, zasadne wydaje się przyjęcie systematyzacji interesariuszy w trzech ujęciach relacyjnych:

- substancjonalnych (consubstantial stakeholders) – bez których organizacja nie mogłaby istnieć,
- kontraktowych (contractual stakeholders) – powiązanych z organizacją na zasadzie kontraktu),

- kontekstowych (contextual stakeholder) – stanowiących otoczenie instytucjonalne i społeczne (Bauer i in. 2020, s. 211).

Z analizy definicji interesariuszy, przeprowadzonej na potrzeby niniejszej dysertacji można wnioskować, że pojęcie to jest definiowane w różnych kontekstach. Wśród kryteriów rozróżniających interesariuszy wymienia się np. wzajemne wpływy jednostki na organizację i odwrotnie, istniejące interesy i relacje, wykazywanie zainteresowania, czy np. występowanie zobowiązań, stopień bliskości, jak również istniejące zależności. Z kolei biorąc pod uwagę formę w jakiej są prezentowane definicje interesariuszy można podzielić na: opisowe, wyliczające, czyli takie, które wskazują poszczególnych interesariuszy lub grupy, oraz mieszane. Jak stwierdza U. Bukowska oprócz rozpatrywania możliwości interesariuszy, które mogą wiązać się z zagrożeniem samej organizacji i współpracy z nią, zasadne jest uwzględnienie jej gotowości do podejmowania określonych działań (Bukowska 2008, s. 91). W niniejszym kontekście rozprawy interesariusze są więc rozumiani jako odbiorcy informacji niefinansowej prezentowanej przez spółki kapitałowe. Poniższa tabela prezentuje przygotowany na potrzeby niniejszego wywodu podział wszystkich interesariuszy, w podziale na cztery grupy wpływu.

Klasyczne podziały interesariuszy grupują najczęściej interesariuszy w pięciu najważniejszych obszarach: inwestorzy, pracownicy, klienci, społeczeństwo i partnerzy biznesowi, jednak nie jest to wyczerpujące podejście. Zasadne wydaje się przywołane powyżej podejście M. Marcinkowskiej dzielące otoczenie na bliższe i dalsze czy też podejście relacyjne K. Bauera (pośrednie i bezpośrednie).

Tabela 4. Interesariusze jako odbiorcy informacji niefinansowej

Otoczenie dalsze	Otoczenie bliższe
Ministerstwo Skarbu Agencje ratingowe Domy maklerskie GPW i giełdy zagraniczne Instytucje/organy kontrolne/nadzorujące Regulatorzy: Inspekcja pracy, UOKiK, Inspektor nadzoru ochrony środowiska Instytucje rządowe Rząd Sejm Senat Instytucje publiczne, w tym KNF, NBP Politycy	Rada nadzorcza Klienci biznesowi i detaliczni; obecni i przyszli Organizacje konsumenckie/klienckie Wierzyciele Dostawcy i Podwykonawcy Partnerzy biznesowi Agenci i pośrednicy Fundacje Pracownicy Kandydaci do pracy Współpracownicy Organizacje pracownicze Rodziny pracowników Inwestorzy strategiczny, instytucjonalni, indywidualni Udziałowcy/akcjonariusze

Wpływ pośredni	Wpływ bezpośredni
Praktykanci i stażyści Studenci Środowisko akademickie Uczelnie Szkoły Przedsiębiorcy Firmy pośrednictwa pracy Organizacje pracodawców Przyszłe pokolenia Konkurencja	Audytorzy Analitycy Instytucje certyfikujące Media Opinia publiczna Organizacje biznesowe Organizacje branżowe Beneficjenci Otoczenie społeczne Społeczności lokalne Partnerzy społeczni Organizacje społeczne Organizacje współpracujące NGO Organizacje charytatywne Organizacje ekologiczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeglądu literatury z lat 2000-2023

Analogiczne podejście zaprezentował w 1991 roku A. L. Mendelov, rzucając tym samym nowe światło na rozumienie otoczenia biznesu, alternatywne dla dotychczas popularnych map interesariuszy, macierzy relacji między strategicznymi partnerami organizacji, czy analiz profili kluczowych i strategicznych partnerów organizacji. W ramach tego modelu interesariuszy podzielił na cztery grupy w oparciu o dwie zmienne: siłę wpływu na przedsiębiorstwo i stopień zainteresowania jego działalnością.

Rysunek 2. Macierz Mendelova

		Zainteresowanie	
		Niskie	Wysokie
Siła	Duża	Utrzymać zadowolenie	Główni gracze
	Mała	Minimalny wysiłek	Informować

Źródło: www.kfknowledgebank.kapaln.co.uk

Strategiczną dla przedsiębiorstwa grupę interesariuszy, czyli tę o dużej sile oddziaływania i wysokim zainteresowaniu jego działalnością są tzw. główni gracze, a sukces lub porażka przedsiębiorstwa w dużym stopniu będzie pochodną relacji właśnie z tą grupą interesariuszy. Analogicznie zaprezentowani w tabeli nr 3 interesariusze zostali

zaklasyfikowani jako otoczenie bliższe i to, które ma na jednostkę wpływ bezpośredni. Interesariusze o wysokiej sile oddziaływania, ale niskim zainteresowaniu przedsiębiorstwem są potencjalnie ważnymi podmiotami, a relacje z nimi powinny koncentrować się przede wszystkim na zapewnianiu zadowolenia i przekonaniu, że ich oczekiwania są spełniane. Ta grupa interesariuszy nie jest zainteresowana strategią działania przedsiębiorstwa, ani jego efektywnością, dlatego nie wywiera ona bezpośredniego wpływu na sposób zarządzania, stąd w tabeli nr 3 została wskazana jako otoczenie dalsze.

Ostatnią w tabeli grupę, mającą tylko wpływ pośredni na przedsiębiorstwo należy jednak traktować odmiennie od macierzy Mendelova. W tej grupie otoczenie o wpływie pośrednim (w przeciwieństwie do wytycznej Mendelova) nie charakteryzuje się niskim zainteresowaniem organizacją, ale wręcz przeciwnie jest to grupa instytucji i jednostek, których oddziaływanie jest trudne do zweryfikowania i tu np. znalazła się konkurencja.

Organizacje nawiązują różnego rodzaju relacje z otoczeniem, niejednokrotnie kształtują je nieświadomie, bez różnicowania na celowe i niezamierzone. Trudno jest więc uznać jakim kryterium należałoby określić konkurencję i jaki wpływ ma ona faktycznie na dany podmiot. Interesariusze stanowią jednak kluczowy element tworzenia i realizacji działań z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu. Jako odbiorcy informacji o przedsiębiorstwie doszukują się danych niefinansowych w obszarach takich jak kwestie społeczne, środowiskowe, etyczne i te związane z prawami człowieka, jak i problemami konsumentów.

Z powyższych definicji wynika, że interesariusze to osoby zarówno osoba aktywnie zaangażowana w proces wprowadzania zmian w organizacji, definiowane pod względem wymagań w tworzeniu nowych rozwiązań, jak i te bierne, niezaangażowane w żadną z tych czynności, ale w jakiś sposób związane z dane organizacją. Stąd też osoba zdystansowana i neutralna wobec inicjatywy, a nawet jej przeciwna, również jest interesariuszem wartym uwagi.

Oświadczenia na temat informacji niefinansowych zostały jasno określone w dyrektywie nr 2014/95/UE (NFRD) implementowanej do polskiego prawa ustawą z dn. 15 grudnia 2016 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 61). Art. 49b, ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, zmienionej ustawą z dnia 15 grudnia 2016 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 61). wskazuje na pięć obszarów jakie stanowią zakres oczekiwań odbiorców i są to:

1. Model biznesowy
2. Wskaźniki

3. Polityki - tu rozumiane jako zwięzły opis modelu biznesowego jednostki oraz opis polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji oraz opis rezultatów stosowania tych polityk.

4. Procedury

5. Ryzyka, dotyczące opisu istotnych ryzyk związanych z działalnością jednostki mogących wywierać niekorzystny wpływ na jej aktywność rynkową, w tym ryzyk związanych z produktami spółki lub jej relacjami z otoczeniem zewnętrznym, w tym z kontrahentami, a także opis zarządzania tymi ryzykami.

W kwestii zagadnień, którymi powinna się kierować spółka przygotowująca raporty niefinansowe możemy wyróżnić siedem podstawowych obszarów:

a) *Pracownicze* - kwestie różnorodności pod względem wieku, płci, orientacji seksualnej, wyznawanej religii, niepełnosprawności, partycypacji (uczestnictwa i zaangażowania pracowników); warunki zatrudnienia i pracy; stosunki ze związkami zawodowymi, poszanowanie prawa wolności do zrzeszania się; zarządzanie kapitałem ludzkim; ścieżkami kariery i rekrutacją; systemy szkolenia/edukacji; zdrowie i bezpieczeństwo w pracy.

b) *Spoleczne* - stosunki z klientami (konsumentami); monitoring poziomu satysfakcji; informacje na temat możliwego wpływu produktów na zdrowie i bezpieczeństwo; odpowiedzialne prowadzenie marketingu i badań; stosunki ze społecznościami.

c) *Środowisko naturalne* - Zagadnienia środowiska naturalnego; kontrola i zapobieganie zanieczyszczeniom; wpływ na środowisko wynikający ze zużycia energii; bezpośrednie i pośrednie emisje do atmosfery; ochrona bioróżnorodności i źródeł wody; zarządzanie odpadami; wpływ na środowisko wynikający z transportu; wpływ na środowisko będący skutkiem używania usług i produktów oraz ich likwidacji.

d) *Przeciwdziałanie korupcji* - polityki, procedury, narzędzia i systemy zarządcze zapobiegające występowaniu przypadków korupcji i łapownictwa; szkolenia i edukacja w tym zakresie; funkcjonowanie mechanizmu sygnalistów.

e) *Poszanowanie praw człowieka* - oczekiwania spółki odnośnie poszanowania praw człowieka stawiane pracownikom i partnerom biznesowym; zakres praw człowieka, w szczególności np. praw pracowników, osób zatrudnionych na czas określony, dzieci, społeczności rdzennych, właścicieli niewielkich gospodarstw rolnych, migrantów, rodzin pracowników; metody zapobiegania łamaniu praw człowieka, w tym przez partnerów biznesowych; metody zapewnienia naprawy i wynagrodzenia w sytuacjach, gdy doszło

do złamania praw człowieka.

f) *Łańcuch dostaw* - w treści ustawy przywołany jest określeniem "relacje z otoczeniem zewnętrznym, w tym z kontrahentami". Przedstawienie co najmniej podstawowych informacji o konstrukcji i strukturze łańcucha dostaw oraz o znaczeniu informacji niefinansowych z niego pochodzących. Jeśli uznane to byłoby za istotne, należy podać informacje, które pozwolą ocenić, w jaki sposób i w jakim stopniu łańcuch dostaw wpływa na rozwój, wydajność i pozycję spółki oraz wywierany przez nią wpływ.

g) *Kluczowe/Istotne* - Spółka musi zbadać istotność poszczególnych zagadnień niefinansowych, a to oznacza: czy dane zagadnienie niefinansowe istotnie wpływa na spółkę czy spółka wpływa istotnie na dane zagadnienie. Istotność informacji należy oceniać w kontekście, a zatem analizę należy przeprowadzić nie tylko z punktu widzenia spółki, ale też jej różnych grup interesariuszy.

Analizując powyższe zagadnienia zważyć należy, że aby w ogóle było możliwe wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego danych prezentowanych przez spółki, konieczne stało się ustanowienie uprawnienia informacyjnego umożliwiającego wykorzystywanie informacji pozyskanych z sektora prywatnego do dowolnych celów, tak gospodarczych jak i niekomercyjnych, przez każdego zainteresowanego użytkownika (tu: interesariusza), np. klienta, przedsiębiorcę czy organizację pozarządową. Obowiązkowe raportowanie niefinansowe nałożone na podmioty gospodarcze niewątpliwie przyczyniło się do ograniczenia asymetrii informacyjnej. Mówiąc o raportowaniu informacji niefinansowych warto zaznaczyć, że przy określaniu istotności poszczególnych zagadnień należy nie spojrzeć na nie z dwóch stron. Nie chodzi tylko o to, co jest istotne dla spółki czy podmiotu raportującego, ale też o to, co za ważne w jej działalności uważają różne grupy jej interesariuszy.

Rozważając istotność i transparentność danych, które są ujawniane w publikacjach, zwykle analizowane jest to, jaki wpływ spółka wywiera na otoczenie. Ważny jest też drugi kierunek tej relacji, czyli ustalenie, jakie grupy interesariuszy i zewnętrznych czynników wywierają istotny wpływ na spółkę, jej dzisiejszą działalność i perspektywy rozwoju w przyszłości. Sam interes społeczny, czy też zamienienie używane pojęcia „interes społecznie uzasadniony” i „interes publiczny” odnoszą się do kwestii wymogów, jakie nakładane są na podmioty gospodarcze w zakresie obligatoryjnego informowania o wszystkich obszarach swojej działalności. Pojęcie interesu społecznego nie zostało wyrażone *expressis verbis* w aktach obowiązującego prawa. Jego definicja jest tworzona na zasadzie wykładni przepisów.

Na potrzeby niniejszej dysertacji, adekwatna wydaje się definicja interesu społecznego M. Wyrzykowskiego określająca interes społeczny jako "interes wszystkich ludzi żyjących w ramach politycznie zorganizowanej wspólnoty, gdzie zapewniona jest realizacja określonych, legitymowanych interesów ogółu, zorganizowanego w konkretnej postaci z poszanowaniem wolności jednostki jako niezbędnej części składowej dobra publicznego, przy czym realizacja i ochrona tak przyjętych ogólnych interesów powinna być wymagana bezwarunkowo w celu zapewnienia egzystencji i wspólnego, pokojowego życia społeczeństwa złożonego z grup, części składowych i jednostek mających zróżnicowane interesy i potrzeby" (Wyrzykowski 1986, s. 9). Raportowanie informacji niefinansowych, zgodnie z ideą społecznej odpowiedzialności, wynikać powinno natomiast z realnych ujawnień w obszarach: ekonomicznym, społecznym, środowiskowym, i być świadectwem realnie podjętych działań a nie jedynie odpowiedzią na potrzebę raportowania w tym zakresie. Samo nałożenie obowiązku na przedsiębiorstwo w zakresie ujawniania informacji o zdarzeniach mających istotny wpływ na działalność, które miały miejsce w danym roku obrotowym oraz po jego zakończeniu, może wydawać się zbyt daleko posuniętą ingerencją w tajemnicę przedsiębiorstwa i jego długofalową strategię. Z drugiej jednak strony, koncepcja ta wyraźnie wskazuje na fakt, iż raportowanie zintegrowane i modelowanie biznesu pomaga w tworzeniu wartości dla siebie, co jest powiązane z wartością tworzoną dla innych.

2. Rozwój raportowania niefinansowego

„Dzięki efektywnemu oddziaływaniom interesariuszy i przedsiębiorstw, które – jako podmioty rynkowe – ponoszą społeczną odpowiedzialność za to jak kapitał jest alokowany, firmy osiągają trwałą rentowność, a wartość jest tworzona i utrzymywana w długim okresie. Kapitalizm interesariuszy jest siłą napędową ESG”.

Larry Fink /Dyrektor Generalny BlackRock 2022/

2.1. Wytyczne i standardy raportowania informacji niefinansowej

Wytyczne i standardy wskazują firmom zakres informacji niefinansowej, jaki powinien być ujawniany w obszarze zrównoważonego rozwoju, co jednocześnie warunkuje zintegrowane myślenie o rozwoju w całej organizacji. Firmy, które przestrzegają tych

wytycznych, mogą dostosowywać treść i procedury raportowania do własnych potrzeb oraz ujawniać więcej lub mniej informacji w zakresie raportowania odpowiedzialnego biznesu czy ESG, co czyni je świadomymi uczestnikami rynku.

Bez wątplenia pierwszym, ważnym krokiem w kierunku wprowadzenia obowiązku raportowania niefinansowego jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE w sprawie ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive), która weszła w życie dnia 6 grudnia 2014 roku. Dokument ten zmieniał Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek. Założono wówczas, że zainteresowane przedsiębiorstwa rozpoczną stosowanie dyrektywy od 2018 roku w odniesieniu do informacji dotyczących roku obrotowego 2017. Jednocześnie Art. 2 powoływanej Dyrektywy odnosił się do „wytycznych dotyczących sprawozdawczości” i stanowił, że „Komisja przygotowuje niewiążące wytyczne dotyczące metodologii raportowania informacji niefinansowych, w tym niefinansowych kluczowych — ogólnych i sektorowych — wskaźników wyników, z myślą o ułatwieniu odpowiedniego, użytecznego i porównywalnego ujawniania informacji niefinansowych przez jednostki”. W praktyce oznaczało to, że Komisja powinna uwzględniać aktualne najlepsze praktyki, rozwój sytuacji międzynarodowej oraz wyniki nowych inicjatyw w ramach Unii. Przedsiębiorstwa mogły się zatem zdecydować na stosowanie powszechnie akceptowanych, wysokiej jakości ram sprawozdawczości lub opierać na międzynarodowych, unijnych lub krajowych zasadach ramowych i w takim wypadku wskazać, które zasady ramowe stosują. Przygotowując niniejsze wytyczne, Komisja dokonała przeglądu kilkunastu unijnych i międzynarodowych zasad ramowych, do których należały m. in. wytyczne i rekomendacje Rady ds. Standardów Ujawniania Informacji dotyczących Klimatu (Climate Disclosure Standards Board)⁸ czy Globalnej Inicjatywy Sprawozdawczej.

Za jedną z pierwszych inicjatyw w zakresie ustalenia zasad sprawozdawczości niefinansowej należy wskazać działalność Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (ang. International Accounting Standards Board – **IASB**). W odpowiedzi na liczne

⁸ Rada ds. Standardów Ujawniania Informacji dotyczących Klimatu (Climate Disclosure Standards Board, CDSB) to organizacja non-profit, której celem jest dostarczanie inwestorom i rynkom finansowym istotnych informacji poprzez włączenie informacji dotyczących klimatu do głównego nurtu sprawozdawczości. CDSB dąży do tego, aby ujawnianie informacji o klimacie było równie istotne jak sprawozdawczość finansowa.

głosy środowiska Rada rozpoczęła w 2002 roku prace nad *Komentarzem Zarządu* (ang. Management Commentary⁹), który w 2010 roku stał się elementem rocznego raportu spółki, towarzyszącym sprawozdaniom finansowym. W swoim założeniu Komentarz Zarządu zapewnia kierownictwu jednostki szeroki wachlarz prezentacji danych w zakresie sprawozdań finansowych sporządzonych zgodnie ze standardami MSSF. W latach 2011-2017 dokument ten doczekał się licznych poprawek i modyfikacji. W marcu 2017 roku IASB przedstawiła wstępne decyzje Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) dotyczące zmiany standardów i interpretacji zapisów Komentarza, które formalnie przegłosowano i wprowadzono w lipcu 2017 roku. Kolejną poprawkę przygotowano podczas spotkania Grupy Konsultacyjnej ds. Taksonomii MSSF, które odbyło się zdalnie, za pośrednictwem wideokonferencji, 29 listopada 2021 roku. W czerwcu 2025 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) ostatecznie opublikowała zaktualizowane Oświadczenie Praktyk MSSF 1 do Komentarza Zarządu (zmienne Oświadczenie Praktyk¹⁰). Tak liczne zmiany i ciągła praca nad dokumentem sprawiły, że jest on nadal aktualny i szeroko praktykowany. Komentarz Zarządu rekomenduje ujawnianie celów zarządu i jego strategii, opis najważniejszych zasobów, ryzyka i powiązań jednostki w kontekście celów i strategii, wyjaśnienie wyników działalności oraz analizę perspektyw jednostki. Informacje niefinansowe mają stanowić kontekst dla interpretacji sprawozdań finansowych (Błażyńska 2018b, s. 14). W ocenie krytyków Management Commentary (por. Jaruga., Frenzel, Ignatowski, Kabalski 2006, Kabalski 2009), cechuje duża zbieżność (pod względem treści) z koncepcją strategicznej karty wyników (ang. Balanced Scorecard). Świadczą o tym: prezentacja celów i strategii, prezentacja mierników i wyznaczników dokonań, wymóg integracji poszczególnych elementów, zrównoważanie treści (przeszłość i przyszłość, zasoby finansowe i niefinansowe, różne grupy interesariuszy). Jednak strategiczna karta wyników prezentowała użytkownikom zewnętrznym dużo szersze spojrzenie na przyszłość. Komentarz Zarządu z kolei traktuje spojrzenie w przyszłość jako mniej istotne niż spojrzenie w przeszłość. Tymczasem rachunkowość finansowa bez wątplenia jest prospektywna i zorientowana bardziej ex ante

⁹ W zależności od kraju ma on różne nazwy. W Stanach Zjednoczonych określa się go mianem Management Discussion and Analysis – MD&A, w Wielkiej Brytanii Operational and Financial Review, we Francji czy w Niemczech Management Report (Krasodomska 2011, s. 89).

¹⁰ Praktyki MSSF 1 to wytyczne dotyczące stosowania Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 1 (MSSF 1), który określa zasady wejścia jednostki w MSSF. Dokument ten obejmuje przede wszystkim zasady przejścia z krajowych zasad rachunkowości na MSSF, w tym sposoby prezentacji bilansu otwarcia na MSSF i niezbędne informacje. Wyjaśnienia i interpretacje MSSF 1 koncentrują się na konkretnych zagadnieniach, takich jak zasady wyceny aktywów i zobowiązań, traktowanie kapitału własnego i zdarzeń, które miały miejsce przed datą przejścia na MSSF.

niż ex post, co w przypadku zbyt skoncentrowanego na elementach przeszłych Komentarza Zarządu należy uznać za jego wadę.

Podobne założenia, a także potrzeba otwarcia perspektyw na przyszłość towarzyszyły twórcom raportów społecznych (CSR), które faktycznie wpłynęły na poprawę wizerunku zewnętrznego firm i przyczyniły się do zwiększenia zainteresowania oraz wiarygodności danych wśród interesariuszy. Początkowo raport społeczny miał jednak charakter dobrowolnych i nieobowiązkowych publikacji, stąd wymagał uporządkowania i standaryzacji. Coraz więcej przedsiębiorstw, w tym polskich, kierowało i nadal kieruje się w swoim działaniu zasadami społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (ang. CSR/RBC). Obecnie, z grona polskich przedsiębiorstw zorientowanych na zasady CSR tylko niewielka ich liczba przedstawiała swoje działania w formie oficjalnych sprawozdań (raportów) na temat informacji niefinansowych. Od 2018 roku około 300 polskich przedsiębiorstw obowiązkowo sporządza oświadczenia na temat informacji niefinansowych, które stanowią integralną część ich sprawozdania z działalności lub odrębne sprawozdanie na temat informacji niefinansowych (Ogrodnik 2019, s. 60). W efekcie przestała mieć znaczenie forma, w jakiej przedsiębiorstwo ujawnia informacje niefinansowe, gdyż dopuszczalne stało się zarówno wykorzystywanie odrębnego sprawozdania, jak i w ramach integralnej części sprawozdania z działalności. Dlatego też niezmiernie trudno jest stworzyć jednolitą i spójną definicję *Corporate Social Responsibility (CSR)*, ponieważ jest to zagadnienie ciągle ewoluujące. Jak zauważa E. Śniezek: „do głównych przyczyn wzrostu zainteresowania społeczną odpowiedzialnością biznesu można zaliczyć zmiany w otoczeniu przedsiębiorstwa, wzrost znaczenia zasobów niematerialnych, poszukiwanie nowych obszarów konkurencji i reorientację pozycji konsumenta oraz zmianę podejścia inwestorów [...]. Należy jednak pamiętać, że społeczna odpowiedzialność biznesu nie jest tym samym co działalność charytatywna oraz, że nie powinna służyć celom marketingowym, a przynajmniej nie wyłącznie i nie przede wszystkim. Społeczna odpowiedzialność biznesu powinna być rozumiana jako nowa filozofia prowadzenia działalności, wpisana w system zarządzania i strategię biznesową” (Śniezek 2016, s. 30-31).

Jako swego rodzaju wytyczne, w ramach polskiej sprawozdawczości niefinansowej ujawnienia dotyczące strategii CSR znalazły wykorzystanie w dokumentacji przygotowywanej na potrzeby postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć (zwane skrótkowo oceną oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko). Ich zakres uregulowano w Dziale V ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie

środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej: u.o.o.ś.). Przepisy te stanowią transpozycję regulacji wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 roku w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko oraz dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. W swoim założeniu raporty o oddziaływaniu na środowisko (OOS) mają służyć ocenie oddziaływania na środowisko dla planowanych przedsięwzięć zasadniczo już na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W jej ramach określeniu i analizie podlega bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na otoczenie, ludność oraz zdrowie i warunki życia ludzi, a także na zabytki, dobra materialne, krajobraz, w tym krajobraz kulturowy oraz dostępność do złóż kopalin. Raport szacuje ryzyko wystąpienia poważnych awarii oraz katastrof naturalnych i budowlanych czy też możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Obecnie w Polsce raportowanie w tym zakresie jest konieczne w celu uzyskania decyzji środowiskowych.

Pojawienie się licznych wytycznych w zakresie stosowania i przygotowywania raportów CSR, takich jak *GRI7*¹¹, *Account Ability1000*¹², *EMAS9*¹³, *UNEP10*¹⁴, *IPIECA11*¹⁵, zyskało zarówno grono zwolenników, jaki i sceptyków. Jednakże większość z powyżej przytoczonych dokumentów (poza GR17) zasygnalizowała wyłącznie problem uprządkowania danych niefinansowych. Nie doczekały się one znaczącej dla sprawozdawczości kontynuacji w postaci aktualizacji wytycznych czy wznowień, stąd zaznaczono jedynie ich istnienie i pominięto w dalszych rozważaniach w zakresie adekwatności do tematu.

Niewątpliwie jednak nurt CSR, mimo że nadal figuruje w sprawozdawczości niefinansowej jako nieobowiązkowy, doskonale przyjął się w przedsiębiorstwach, które w swoich działaniach dobrowolnie uwzględniały interes społeczny, aspekty środowiskowe czy relacje z różnymi grupami interesariuszy, w szczególności z pracownikami. Bycie

¹¹ Global Reporting Initiative – Światowa Inicjatywa Sprawozdawcza.

¹² Jeden ze standardów społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), wypracowany w 1999 roku przez Instytut na rzecz Społecznej i Etycznej Odpowiedzialności (Institute of Social and Ethical Account Ability), włączający kwestie społeczne i etyczne do zarządzania strategicznego organizacji i jej działalności.

¹³ Eco Management and Audit Scheme – unijny instrument wykonawczy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1221/2009 z 25.11.2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ek zarządzenia i audytu we Wspólnocie (EMAS).

¹⁴ United Nations Environment Programme – program ochrony środowiska ONZ propagujący zrównoważony rozwój w globalnym środowisku.

¹⁵ International Petroleum Industry Environmental Conservation Association – światowe stowarzyszenie branży ropy naftowej i gazu, współpracuje z Global Reporting Initiative.

społecznie odpowiedzialnym oznaczało bowiem inwestowanie w zasoby ludzkie, w ochronę środowiska, relacje z otoczeniem przedsiębiorstwa, a także informowanie o działaniach z tym związanych, co przyczynia się do wzrostu konkurencyjności jednostki oraz kształtowania warunków dla zrównoważonego rozwoju społecznego i ekonomicznego.

W dniu 8 października 2010 r. Międzynarodowa Organizacja Standaryzacyjna (ang. International Organization for Standardization, ISO) po ponad 5 latach pracy w gronie ekspertów z 99 krajów opublikowała **normę ISO 26000**. ISO 26000 jest Normą Międzynarodową zawierającą wytyczne dotyczące społecznej odpowiedzialności, czyli odpowiedzialności organizacji za wpływ podejmowanych decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko. Zapewnia przejrzyste i etyczne postępowanie, które przyczynia się do zrównoważonego rozwoju w tym zdrowia i dobrobytu społeczeństwa, uwzględnia oczekiwania interesariuszy, jest zgodne z obowiązującym prawem, spójne z międzynarodowymi normami postępowania oraz zintegrowane z działaniami organizacji¹⁶.

Polska **Norma PN-ISO 26000:2012** jest również standardem przeznaczonym dla wszystkich organizacji administracji rządowej i samorządowej oraz trzeciego sektora. Jej inauguracja w polskiej wersji językowej odbyła się w grudniu 2012 roku. Miała za zadanie uporządkować ujawnienia na temat społecznej odpowiedzialności biznesu i choć początkowo nie stosowano formy certyfikowanego standardu, stanowiła praktyczny przewodnik po zasadach odpowiedzialnego biznesu. Zawierała przy tym wskazówki dla organizacji każdego typu (nie tylko dla przedsiębiorstw), bez względu na ich wielkość czy lokalizację. Norma ISO 26000 wyróżniała obszary społecznej odpowiedzialności biznesu, takie jak: ład organizacyjny, prawa człowieka, stosunki pracy, środowisko, sprawiedliwe praktyki rynkowe, relacje z konsumentami czy zaangażowanie społeczne. Wdrożenie wymagań normy ułatwiało organizacjom podejmowanie działań przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju i zachęcało organizacje, aby w swoich działaniach nie ograniczały się wyłącznie do zgodności z prawem, ale wspólnie promowały rozumienie społecznej odpowiedzialności i wykorzystywały go w ramach działań polityki publicznej. Norma w pierwotnej formie została zastąpiona przez normę PN-EN ISO 26000:2021-04, która jest wykorzystywana nadal zwłaszcza przez przedsiębiorstwa produkcyjne, w celu potwierdzenia jakości swoich produktów.

¹⁶ Obecnie ISO zrzesza 163 krajowe organizacje normalizacyjne, z krajów zarówno dużych, jak i małych, uprzemysłowionych, rozwijających się i znajdujących się w okresie przejściowym, we wszystkich rejonach świata. Oferta ISO to ponad 18400 norm proponowanych biznesowi, rządowi i społeczeństwu.

Drugim najpopularniejszym standardem powiązany z obszarem CSR jest *United Nations Global Compact* (ang. **UN Global Compact, UNGC**) and *Communication on Progress* (ang. **CoP**) (2000). W przeciwieństwie do ISO 26000, standardu skupionego w znacznej mierze na aspektach środowiskowych, koncentruje się on bardziej na zagadnieniach pracowniczych i społecznych. Global Compact to obecnie największa na świecie inicjatywa skupiająca zrównoważony biznes.

Od momentu powołania w 2000 roku organizacja UNGC prowadzi działania na rzecz środowiska, praw człowieka, przeciwdziałania korupcji oraz godnej i legalnej pracy. Opiera się na dobrowolnym uczestnictwie przedsiębiorstw, stanowiąc platformę dialogu i nauki. Global Compact jest też traktowane jako forum wymiany wiedzy i doświadczenia oraz promocji społecznej odpowiedzialności biznesu, a także uważane za swoiste, skierowane do świata biznesu wezwanie, aby ten w swojej działalności posługiwał się 10 podstawowymi zasadami z zakresu praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i przeciwdziałania korupcji oraz promował społeczną odpowiedzialność biznesu (CSR). Do Inicjatywy Global Compact może włączyć się każde przedsiębiorstwo (z wyjątkiem mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 10 osób), które zaangażuje się w implementację podstawowych zasad. Sam model opracowany przez UN Global Compact ilustruje możliwy wpływ działań ESG na wyniki finansowe przedsiębiorstw, w tym podejście do przedstawiania inwestorom i innym interesariuszom wartości biznesowej działań związanych ze zrównoważonym rozwojem. Model budowania wartości umożliwia firmom pomiar i ocenę wpływu zrównoważonych strategii biznesowych na wyniki finansowe oraz uwzględnia społeczne i zarządcze czynniki wartości przedsiębiorstwa na równi z czynnikami środowiskowymi. Jego istota sprowadza się do określenia związku między głównymi celami finansowymi (np. zwrotem z kapitału), a czynnikami, takimi jak:

- wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, usług sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi;
- całkowitymi rocznymi oszczędnościami kosztów dzięki inicjatywom poprawy produktywności opartymi na zrównoważonym rozwoju;
- zmniejszeniu ekspozycji na ryzyko związane ze zrównoważonym rozwojem, które mogłoby istotnie pogorszyć wyniki firmy.

Krytyka UN Global Compact często skupia się na braku konkretnych, mierzalnych rezultatów. Program nie posiada jasnych wskaźników i metodologii do ewaluacji postępów uczestników, co utrudnia ocenę jego skuteczności. Ponadto, zarzuca się, że jest to raczej program "dobrowolny", który nie gwarantuje rzeczywistych zmian w biznesie.

Dodatkowo, krytycy wskazują na "greenwashing" oraz brak transparentności i możliwości weryfikacji działań uczestniczących w nim podmiotów. Niektórzy zarzucają UN Global Compact, że pozwala firmom na "zielone mydlenie" - twierdzą, że część podmiotów gospodarczych uczestniczy w programie, jednakże tylko pozornie przestrzega zasad, bez realnych ulepszeń w swojej działalności. Ponadto UN Global Compact jest programem dobrowolnym, co oznacza, że firmy nie są zobowiązane do uczestnictwa ani przestrzegania jego zasad pod groźbą sankcji. Krytycy uważają, że taki model nie gwarantuje rzeczywistych zmian w biznesie, ponieważ firmy mogą uczestniczyć w nim tylko z pozoru, bez wprowadzania realnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Rozwinięciem koncepcji UN Global Compact należy uznać *Principles for Responsible Investment* (2005), czyli standard oparty na zasadach odpowiedzialnego inwestowania (w skrócie ang.: **UNPRI** lub **PRI**). Podobnie jak poprzednik, standard ten wspierany jest przez Organizację Narodów Zjednoczonych oraz międzynarodową sieć instytucji finansowych współpracujących w celu wdrożenia „Sześciu Zasad” świadomego działania w biznesie. Głównym celem samej inicjatywy jest zrozumienie konsekwencji zrównoważonego rozwoju dla inwestorów i wsparcie sygnatariuszy, a sam standard ma usprawnić procesy podejmowania decyzji inwestycyjnych w ramach zrównoważonego, globalnego systemu finansowego. W 2005 roku dwudziestoosobowa grupa inwestorów wywodząca się z instytucji z 12 krajów, wspierana przez 70-osobową grupę ekspertów z branży inwestycyjnej, organizacji międzyrządowych i społeczeństwa obywatelskiego, zobowiązała się do przestrzegania następujących zasad:

Zasada 1: uwzględniania kwestii ESG w analizach inwestycyjnych i procesach podejmowania decyzji.

Zasada 2: uwzględniania kwestii ESG w politykach i praktykach właścicielskich.

Zasada 3: ujawniania kwestii ESG przez podmioty, które są przedmiotem inwestycji.

Zasada 4: promowania, akceptacji oraz wdrażania Zasad w branży inwestycyjnej.

Zasada 5: wzajemnej współpracy zwiększającej skuteczność we wdrażaniu Zasad.

Zasada 6: raportowania o swoich działaniach i postępach w kierunku wdrażania Zasad.

Powyżej omówione standardy stanowią w istocie namiastkę prac prowadzonych przez niezależne ośrodki w zakresie prezentowania i opracowywania informacji niefinansowych przedsiębiorstwa. Choć prezentują wachlarz możliwości mających na celu włączenie zagadnień ESG do praktyki inwestycyjnej, to mimo początkowego sukcesu i promocji, okazały się zbyt ogólne. W efekcie straciły na znaczeniu około 2021 roku, w związku z pracami nad nową dyrektywą unijną w zakresie zrównoważonego rozwoju. Mimo to,

sama inicjatywa jest nadal propagowana i honorowana wśród inwestorów i instytucji finansowych.

Bez wątpienia najczęściej stosowanymi na świecie wytycznymi raportowania zrównoważonego rozwoju są, również wywodzące się z polityki CSR, tzw. **GRI Sustainability Reporting Guidelines** (ang. **GRI Standards/GRI G4**) (2013/2016/2023). Celem statutowym jej działalności jest rozwijanie i propagowanie tzw. wytycznych zrównoważonego rozwoju (Sustainability Reporting Guidelines). Wytyczne GRI to globalny wzorzec stworzony w celu skutecznego i jednolitego raportowania działań firm w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz odpowiedzialnego biznesu, które doczekały się kilku aktualizacji od 2000 roku, począwszy od GRI G1 (2000), G2 (2002), G3 (2006), G 3.1 (2011), G4 (2013) i GRI Standards (2016). Dzięki tym wytycznym organizacje reprezentujące różne branże biznesu, sektory prywatne i publiczne, a także z dowolnej lokalizacji, poruszają się w tych samych ramach. Wzorzec Global Reporting Initiative zajmuje się wieloma aspektami funkcjonowania organizacji, od ekonomicznego, poprzez środowiskowy, aż do aspektu społecznego. Wytyczne opracowane przez Global Reporting Initiative (GRI, Światowa Inicjatywa Sprawozdawcza) stanowią międzynarodowy standard raportowania odpowiedzialnego biznesu i zrównoważonego rozwoju dla firm. W 2013 roku GRI opublikowało najnowsze i najpełniejsze wytyczne raportowania społecznego G4 wraz z podręcznikiem GRI Guidelines, który poszerza zakres raportowania społecznego w obszarze zaangażowania interesariuszy w proces tworzenia raportu. Podejście wypracowane przez GRI Standards zakłada wykorzystywanie ram skonsolidowanego raportowania wyników organizacji w odniesieniu cieszących się dużą popularnością w skali globalnej standardów i inicjatyw, takich jak:

- OECD Guidelines for Multinational Enterprises (Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych);
- UN Global Compact Principles (10 Zasad UN Global Compact), które zostały omówione powyżej;
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka).

Celem Ramowych Zasad Raportowania GRI jest stworzenie ogólnie przyjętych ram dla raportowania ekonomicznych, środowiskowych oraz społecznych aspektów funkcjonowania organizacji zaprojektowanych do użytku przez organizacje dowolnego rozmiaru, sektora oraz o dowolnej lokalizacji. Uwzględniają one praktyczne aspekty funkcjonowania różnorodnych organizacji, począwszy od małych firm, aż po organizacje

i przedsiębiorstwa międzynarodowe prowadzące operacje na całym świecie. Norma poszerza zakres raportowania społecznego w obszarze zaangażowania interesariuszy w proces tworzenia raportu, podkreślenia roli łańcucha wartości oraz doboru treści, które powinny pojawić się w raporcie pod względem ich istotności. Wytyczne udostępniono bezpłatnie, w kilku językach, w tym również polskim i zawierały wskaźniki jakimi powinno kierować się przedsiębiorstwo w celu opracowania raportu niefinansowego. Standardy te wznowione w 2021 roku pod nazwą GRI Standards 2021, wprowadzają szerszą niż dotychczas formę raportowania kwestii due diligence i praw człowieka, zmianę w podejściu do podstawowych zagadnień i głównych zasad raportowania oraz koncentrację na dokładnym i szczegółowym określeniu procesu analizy istotności. Dla osób zaangażowanych w proces tworzenia raportów zrównoważonego rozwoju najbardziej widoczną i namacalną zmianą stały się modyfikacje wprowadzone w zestawie wskaźników podstawowych, których obecnie jest 30, oznaczonych symbolami 2-1 do 2-30. Co istotne, wszystkie wskaźniki podstawowe są obowiązkowe do zaraportowania, a dla pierwszych pięciu z nich (2-1 – 2-5) nie można zastosować dopuszczalnych powodów pominięcia. Ponadto, wprowadzone zostały standardy sektorowe ogólne, tj. Topic Standards on Tax (2019) and Waste (2020), i aktualizacja trzech uniwersalnych standardów (2021). W tym samym roku dodano również Standardy Sektorowe, zaczynając od Ropy Naftowej i Gazu. Następnie pojawiły się standardy w sektorach: Rolnictwo, Akwakultura i Rybołówstwo oraz Węgiel (2022) i Górnictwo, jak również zrewidowany Standard Tematyczny Różnorodności Biologicznej (2024). Zwrócono uwagę na nowy wzór indeksu GRI, który stał się bardziej szczegółowy od wykorzystanego uprzednio. GRI Standards 2021 wprowadziło również wymóg przestrzegania 8 zasad raportowania, co bezsprzecznie zwiększyło jakość prezentowanych informacji i całego raportu. Zgodnie z nimi raporty (ujawniane informacje) powinny być:

- dokładne, co oznacza, że są zgodne z prawdą i wystarczająco szczegółowe, aby umożliwić ocenę wpływu organizacji;
- zrównoważone, inaczej zbalansowane, czyli przekazane w sposób bezstronny i zapewniające rzetelny opis zarówno pozytywnych, jak i negatywnych wpływów organizacji;
- przejrzyste, a więc przedstawione w sposób przystępny i zrozumiały;
- porównywalne, co oznacza, że powinno stosować się ogólnie przyjęte miary i metodyki wyliczania wskaźników, dzięki czemu możliwe będzie porównywanie danych z różnych organizacji oraz danych wybranej organizacji rok do roku;

- kompletne, czyli wystarczające do tego, aby umożliwić czytelnikowi ocenę wpływów organizacji w okresie sprawozdawczym;

- zawierające kontekst zrównoważonego rozwoju – mogą to być m.in. odwołania do uznanych dokumentów, czy wytycznych (np. czy wyznaczone cele redukcji emisji gazów cieplarnianych są zgodne z ustaleniami Porozumienia Paryskiego albo w jaki sposób działania promujące różnorodność przyczyniają się do realizacji celu 5 – równość płci, ujętego na liście Celów Zrównoważonego Rozwoju) (Grzybek, 2023);

- aktualne, czyli udostępnione na czas, a zatem w takim momencie, który pozwala odbiorcom na podejmowanie określonych decyzji w oparciu o nie;

- weryfikowalne, czyli zgromadzone, zarejestrowane, skompilowane i przeanalizowane w taki sposób, który umożliwia ich jakościową weryfikację.

Jednocześnie nowe wytyczne GRI Standards 2021 nałożyły 9 wymogów na raportujących, do których należą m.in.: wdrożenie (opisanych powyżej) ośmiu zasad raportowania, czy też zaraportowanie wskaźników ze standardu GRI 2: General Disclosures 2021 (trzydziestu wskaźników podstawowych, obowiązkowych, podzielonych na 5 obszarów). Wymogi obejmują również konieczność zaraportowania trzech wskaźników ze standardu GRI 3: Material Topics 2021, a także wskaźników ze standardów tematycznych (serie 200, 300, 400), które składają się ogółem z 31 standardów i 84 wskaźniki podzielonych na 3 główne kategorie (standardy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne). Od 2021 roku podmioty stosujące ten standard muszą również opisywać powody pominięcia określonych wskaźników i informacji, przy czym dopuszczalne jest to jedynie, gdy dany wskaźnik lub wymagania w nim zawarte są dla firmy nieadekwatne lub objęte zakazem prawnym (w tym wypadku, należy opisać konkretne przeciwwskazania prawne, uniemożliwiające ujawnienie określonych informacji) lub stanowią informacje poufne.

Najnowsze GRI Standards 2021 wymagają zatem ujawnienia zagadnień wewnętrznych i zewnętrznych, dotyczących działalności danej spółki, tj. jej wskaźników finansowych, informacji wymaganych przez interesariuszy, zagadnień i wyzwań dla branży w przyszłości, możliwych do oszacowania szans, ryzyka oraz kluczowych wartości. Jednocześnie kładą nacisk na uwzględnienie łańcucha wartości w ramach cyklu życia produktu, co może stanowić podstawę oceny efektywności tego łańcucha przez interesariuszy, a tym samym wpływać na ich decyzje.

Pomimo dużej popularności wśród przedsiębiorstw i innych organizacji, standardy GRI są również przedmiotem krytyki, która dotyczy kilku ważnych aspektów. Po pierwsze, standardy GRI są zbyt elastyczne i nie zapewniają wystarczającej standaryzacji, co

utrudnia porównywalność raportów. Po drugie, krytycy zwracają uwagę na to, że GRI koncentruje się przede wszystkim na raportowaniu, a nie na istotności problemów zrównoważonego rozwoju, co może prowadzić do fragmentarycznego i mniej wiarygodnego ujawniania informacji. Ponadto GRI nazbyt umacnia podejście "double materiality", które skupia się na zarówno wpływie firmy na środowisko i społeczeństwo, jak i na wpływie czynników środowiskowych i społecznych na firmę. Uważają, że takie podejście może być trudne do wdrożenia i prowadzić do bardziej złożonych i mniej przejrzystych raportów, a dodatkowy brak jasnych wytycznych dotyczących ujawniania informacji może skutkować różnorodnością interpretacji, co utrudni porównywalność raportów (KPMG 2022, on line).

Również w Polsce wypracowano wytyczne dotyczące raportowania niefinansowego. Najważniejszym z nich jest opublikowany przez Fundację Standardów Raportowania, Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych oraz Partnerów w dniu 17 października 2017 roku *Standard Informacji Niefinansowych (SIN)*. Jego celem jest ułatwienie polskim spółkom obowiązkowe raportowanie informacji dotyczących zagadnień środowiska naturalnego, społecznych i pracowniczych. Głównym założeniem twórców tego standardu było umożliwienie polskim spółkom wypełnienia obowiązków raportowania informacji niefinansowych określonych Dyrektywą 2014/95/UE, transponowaną do polskiego prawa ustawą z dnia 15 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz. U. z 2017 r., poz. 61). SIN miało charakter wielomianowy i mógł być stosowany nie tylko przez spółki notowane na giełdzie, ale też przez inne przedsiębiorstwa, instytucje i organizacje. Standard Informacji Niefinansowych z założenia miał być komplementarny, a nie konkurencyjny w stosunku do bardziej złożonego raportowania z wykorzystaniem GRI (Błażyńska 2018b, s. 15). Obecnie Standard Informacji Niefinansowych wykorzystywany jest nadal głównie przez duże przedsiębiorstwa, w tym spółki giełdowe, banki i zakłady ubezpieczeń, które są jednostkami zainteresowania publicznego (JZP). Jednak stworzony został głównie z myślą o osobach, które muszą napisać raport niefinansowy i dopiero zaczynają zapoznawać się z tą tematyką, stąd finalnie okazał się zbyt „wąski” co do zakresu. Zważywszy, że wielokrotnie zwracano uwagę na konieczność poprawy raportowania niefinansowego, nie doczekał się wznowienia ani aktualizacji.

Za najistotniejszą z punktu widzenia uprządkowania nurtu informacji niefinansowej w Polsce należy uznać *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE* z dnia 22 października 2014 roku, zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji

dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy oraz rozporządzenie (UE) nr 537/2014 w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju i w aspekcie ujawniania informacji niefinansowych oraz informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki i grupy kapitałowe.

Zaznaczyć należy, że Unia Europejska wydając dyrektywę zawierającą nowe regulacje w zakresie sprawozdawczości niefinansowej, poczyniła znaczący krok mający przekonać i zobowiązać przedsiębiorstwa działające w obrębie gospodarki europejskiej do ujawniania informacji niefinansowych. Uchwalenie nowych przepisów wynikało również z coraz większej presji związanej z informowaniem przez firmy nie tylko o swoich wynikach finansowych, ale także o innych aspektach działalności. Wprowadzono tym samym do sprawozdań inne perspektywy patrzenia na przedsiębiorstwo, nie tylko z punktu widzenia inwestora, ale także pracownika czy też społeczności lokalnej. Chodziło także o pokazywanie łańcucha dostaw i podwykonawców, które do tej pory stanowiły tajemnicę przedsiębiorstwa (Rödl&Partner 2021). Jak się szybko okazało, nowe regulacje stanowiły jedynie pewną ogólną koncepcję, obejmującą podejście do raportowania, jego zasady i filozofię, ale nie proponowały konkretnego zestawu wskaźników. Przedsiębiorstwom rekomendowało się, aby komunikowały te zagadnienia, które są dla niej istotne z perspektywy własnego biznesu, z naciskiem na pokazanie efektów i osiągnięć organizacji oraz jej planów na przyszłość. Teoretycznie więc spółki, które już miały do czynienia z raportowaniem danych niefinansowych, mogły wykazać się pewnym rozeznanem w prezentowaniu treści dotyczących zrównoważonego rozwoju w sposób wyważony i kontekstowy. Z drugiej jednak strony, przeglądając raporty spółek giełdowych w Polsce można zauważyć, że aspekt planów i realizacji obranych ścieżek rozwoju był i jest nadal często pomijany. Nakreślenie zasad raportowania informacji niefinansowych należy jednak uznać również za bardzo istotne z uwagi na wskazanie kto i dlaczego jest odbiorcą takiego raportu, gdyż do tej pory żaden ze standardów CSR nie regulował tej kwestii w sposób wyczerpujący.

Rozwój informacji niefinansowej jest nadal kontynuowany w celu udzielenia odpowiedzi na rosnące oczekiwania interesariuszy, konsumentów, inwestorów, jednostek otoczenia biznesu czy zwiększającej się świadomości społecznej na temat znaczenia zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego biznesu. Współczesne raporty niefinansowe zawierają już szeroką gamę informacji na temat emisji gazów cieplarnianych, polityki zatrudnienia, równości płci czy wpływu na środowisko naturalne i relacje z interesariuszami, które wyczerpują poszczególne zakresy polityki CSR.

Wraz z dynamicznym wzrostem świadomości ekologicznej rozwinęła się potrzeba ujawniania informacji dotyczących polityki proekologicznej. Dostrzeżono, że strategia ochrony środowiska może przyjąć zarówno formę ograniczenia negatywnego wpływu działalności spółki na środowisko, jak i pozytywnego oddziaływania na otoczenie. Informacje w zakresie tych polityk mogą być ujawniane w raportach, dodatkowo wraz z zakres zgodności działań z przepisami, normami i standardami, a także informacjami dotyczącymi współpracy z innymi podmiotami w dziedzinie ochrony środowiska. Ujawnianie tego typu informacji popularne stało się zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, Japonii i zachodniej Europie (kraje skandynawskie). Raporty w tym zakresie są szczególnie obszernie w przypadku przedsiębiorstw pochodzących z Niemiec, Japonii, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii i USA (Krasodomska 2010, s. 52).

Standardy, którymi na większą skalę zaczęto się posługiwać w zakresie raportowania, skoncentrowane były wokół sprawozdawczości zintegrowanej, która łączy i integruje dane finansowe i niefinansowe w sposób transparentny, konsekwentny i ujednolicony. W publikacji *The International <IR> Framework*, opracowanej przez Międzynarodową Radę Raportowania Zintegrowanego (ang. ***International Integrated Reporting Council***, „**IIRC**”) w grudniu 2013 roku (IIRC, 2013), a następnie zaktualizowanej w styczniu 2021 roku (IIRC, 2021) dokonano właśnie takiego zespolenia obu rodzajów informacji. Sama IIRC została utworzona w 2010 roku w odpowiedzi na światowy kryzys finansowy, aby znaleźć sposoby na lepsze zrozumienie i komunikowanie tworzenia wartości przez organizacje.

Niemal równolegle z pojawieniem się wytycznych IIRC, swoje prace w zakresie dotyczącym tematów ujawniania informacji niefinansowej w sposób ustrukturyzowany i formalny prowadziła Rada ds. Standardów Rachunkowości Zrównoważonego Rozwoju (ang. ***Sustainability Accounting Standards Board - SASB***). Standardy SASB jako zestaw 77 wytycznych branżowych dotyczących raportowania zrównoważonego rozwoju są nadal ogólnodostępne. Podobnie jak w przypadku innych ram raportowania, istotność jest kluczowa dla procesu raportowania. Każdy standard zawiera szczegółowe wytyczne dotyczące tematów ujawnień zidentyfikowanych jako najbardziej istotne dla każdej branży. Towarzyszą im ilościowe i/lub jakościowe wskaźniki księgowe służące do pomiaru wydajności w każdym istotnym temacie. Metryki księgowe są wspierane przez protokoły techniczne szczegółowo opisujące definicje, zakres, wdrożenie, kompilację i prezentację danych. Protokoły te stanowią podstawę audytów przeprowadzanych przez strony trzecie. Wskaźniki aktywności są wykorzystywane do normalizacji danych w celu

zapewnienia ich porównywalności. Powyższe stanowi szkielet standardów. Dostępne są zasoby pomocnicze, takie jak „SASB Materiality Finder”, który pomaga organizacjom określić najbardziej istotne tematy dla ich działalności. Interaktywne narzędzie analizuje istotność 26 tematów w pięciu wymiarach: środowisko, kapitał społeczny, kapitał ludzki, model biznesowy i innowacje oraz przywództwo i zarządzanie.

Innym narzędziem SASB jest mapa istotności. Przedstawia ona 26 wytycznych dla każdej z 77 branż objętych ramami. Organizacje raportujące powinny nadal przeprowadzać kompleksową ocenę istotności, ale narzędzie to jest doskonałym sposobem na zawięzanie obszarów zainteresowania. Co ważne, standardy te są zorientowane na inwestorów, a ich istotność opiera się przede wszystkim na znaczeniu dla inwestorów i wpływie finansowym. W związku z tym są one szczególnie odpowiednie do opracowywania raportów na użytek inwestorów, choć ich zastosowanie jest uniwersalne.

Od sierpnia 2022 roku odpowiedzialność za Standardy SASB przejęła Rada Międzynarodowych Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *International Sustainability Standards Board - ISSB*) Fundacji MSSF (Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej). ISSB zobowiązała się do utrzymywania, udoskonalania i rozwijania Standardów SASB oraz zachęcania podmiotów sporządzających sprawozdania i inwestorów do dalszego ich stosowania. Standardy te stały się punktem wyjściowym do nowych wytycznych raportowania zrównoważonego rozwoju ESRS (z ang. European Sustainability Reporting Standards, Europejskie Standardy Sprawozdawczości w Zakresie Zrównoważonego Rozwoju). Zgodnie z rosnącą praktyką raportowania cyfrowego, SASB opracowała taksonomię XBRL¹⁷, która funkcjonuje jako dodatkowy, bezpłatny przewodnik. Jest to przydatne dla firm, które podlegają przepisom Unii Europejskiej dotyczącym wymogów w zakresie znakowania, takich jak te wymagane przez najnowsze zmiany wynikające z CSRD od 2025 roku.

Kolejnym niezależnym przykładem wytycznych opracowanych w formie przewodnika jest *Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports* (2008) autorstwa Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (ang. United

¹⁷ Taksonomia XBRL (z ang. Xtensible Business Reporting Language) to rozszerzalny język, oparty na XML, służący do automatyzacji procesów raportowania i analizy danych finansowych i biznesowych. Umożliwia standaryzację, ustrukturyzowanie i cyfrowe przedstawianie informacji finansowych, co ułatwia ich wymianę, analizę i porównywanie zbioru definicji i zasad, które określają strukturę i sposób oznaczania danych finansowych i niefinansowych w formacie XBRL. Pełni ona rolę słownika, umożliwiając jednoznaczную identyfikację i kategoryzację elementów raportowanych, co ułatwia analizę i porównywanie danych.

Nations Trade and Development, UNCTAD)¹⁸, który uwzględniania informacje z zakresu zrównoważonego rozwoju, handlu i inwestycji, tworzenia miejsc pracy i praktyk pracowniczych czy technologii. Dotyka również zasad bezpieczeństwa w obszarze higieny pracy, finansowania rządu i lokalnych społeczności czy nawet przeciwdziałania korupcji. Wytyczne zostały przygotowane w 2008 roku przez zespół UNCTAD.

Mniej powszechne standardy to *Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej* (OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct) (1976/2011/2023), które nie odnoszą się wprost do raportowania, ale dotyczą odpowiedzialnego postępowania przedsiębiorstw. Wytyczne Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (ang. Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych wyznaczają standard odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej (ang. Responsible Business Conduct, RBC). Zostały one wydane przez OECD w 1976 roku, a do najważniejszych aktualizacji należą te opublikowane w 2011 i 2023 roku.

W 2011 roku dodany został rozdział dotyczący praw człowieka oraz poszerzono zakres Wytycznych OECD o relacje biznesowe (także w łańcuchu dostaw) oraz wprowadzono pojęcie należytej staranności na podstawie oceny ryzyka (due diligence).

Wytyczne OECD obejmują wszystkie kluczowe obszary odpowiedzialności biznesu, w tym prawa człowieka, prawa pracownicze, środowisko, przekupstwo, interesy konsumenta, ujawnianie informacji, naukę i technologię, konkurencję i podatki.

Najnowsza edycja opublikowana 8 czerwca 2023 roku zawiera zaktualizowane zalecenia dotyczące odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej w kluczowych obszarach, takich jak: zmiana klimatu, różnorodność biologiczna, technologia, uczciwość biznesowa i należyta staranność w łańcuchu dostaw, a także zaktualizowane procedury wdrażania dla Krajowych Punktów Kontaktowych OECD ds. odpowiedzialnego biznesu.

Z kolei *Ramy sprawozdawczości zgodnej z Wytycznymi ONZ* (2015) mające na uwadze w szczególności środowisko biznesowe i prawa człowieka (oryg. ang. **UN Guiding Principles Reporting Framework**) to pierwsze kompleksowe wytyczne dla przedsiębiorstw dotyczące sporządzania sprawozdań na temat praw człowieka, umożliwiające im wywiązywanie się z ich odpowiedzialności za poszanowanie praw człowieka. Obecnie

¹⁸ UNCTAD (United Nations Trade and Development) to stały organ ONZ zajmujący się handlem i rozwojem. UNCTAD wspiera rozwój gospodarczy, handel międzynarodowy i inwestycje, zwłaszcza w krajach rozwijających się.

Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka nadal stanowią miarodajny i uznawany na całym świecie standard w tym zakresie.

Również w zakresie działalności Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) można znaleźć zalecenia usystematyzowane w postaci standardu o nazwie *Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej*, skoncentrowane na zatrudnieniu i rozwoju, warunkach pracy czy stosunkach pomiędzy pracodawcą a pracownikami.

W obszarze rozwoju nurtu informacji niefinansowej na uwagę zasługują rekomendacje *Task Force on Climate-Related Financial Disclosures* (ang. TCFD) (2017), które opracowała grupa powołana przez Financial Stability Board (ang. FSB) i są najszerzej akceptowanymi i popieranymi przez instytucje finansowe wytycznymi skierowanymi do spółek w zakresie raportowania zagadnień związanych ze zmianą klimatu. Rekomendacje TCFD, przedstawione w 2015 roku, zostały pomyślane jako zestaw dobrowolnych, spójnych zaleceń dotyczących ujawniania informacji i mają służyć przedsiębiorstwom do przekazywania inwestorom, pożyczkodawcom i ubezpieczycielom wiarygodnych informacji o ryzykach finansowych związanych z oddziaływaniem na klimat. Wydane w 2017 roku Rekomendacje TCFD zostały w całości ujęte w „Wytycznych Komisji Europejskiej” z 2019 roku w sprawie ujawniania informacji związanych z klimatem i dobrze przygotowane do stosowania łącznie z wcześniej omówionymi standardami SASB i standardami MSSF dotyczących ujawniania informacji na temat zrównoważonego rozwoju¹⁹.

W tym obszarze przedsiębiorstwa mogą stosować również inne standardy dotyczące raportowania informacji niefinansowych w obszarze oddziaływania na klimat i środowisko, w tym chociażby *Model Guidance on Reporting ESG Information to Investors* (dalej: Model Guidance) (2015) czy *Carbon Disclosure Project (CDP)* (2000).

Ostatni dość powszechny standard dotyczący raportowania środowiskowego to *Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) Corporate Standard* (2015) skoncentrowany na emisji bezpośredniej CO₂ związanej ze zużyciem paliw kopalnych i emisji pośredniej CO₂ wykorzystanej na potrzeby energii oraz transportu. Standardy te obejmują również wskaźniki emisji dla innych niż CO₂ substancji mających wpływ na globalne ocieplenie – posiadające tzw. ekwiwalent CO₂, jak na przykład metan. Sam *Greenhouse Gas*

¹⁹ W 2020 roku ponad 1500 organizacji wyraziło swoje poparcie dla rekomendacji TCFD, co stanowi wzrost o ponad 85% w porównaniu z danymi z 2019 roku. Prawie 60% ze 100 największych firm na świecie wspiera TCFD, raportuje zgodnie z rekomendacjami TCFD lub czyni jedno i drugie (Forum Odpowiedzialnego Biznesu, 2020).

Protocol (GHG Protocol) Corporate Standard stanowi standard rachunkowości i raportowania korporacyjnego protokołu GHG, który zawiera wymagania i wytyczne dla firm i innych organizacji przygotowujących inwentaryzację emisji gazów cieplarnianych na poziomie korporacyjnym. Obejmuje on rozliczanie i raportowanie siedmiu gazów cieplarnianych objętych Protokołem z Kioto – dwutlenku węgla (CO₂), metanu (CH₄), podtlenku azotu (N₂O), wodorofluorowęglowodorów (HFC), perfluorowęglowodorów (PCF), sześćofluorku siarki (SF₆) i trifluorek azotu (NF₃). Wskazany standard został zaktualizowany w 2015 r. o wytyczne, które umożliwiają przedsiębiorstwom wiarygodny pomiar i raportowanie emisji zakupionej lub nabytej energii elektrycznej, pary, ciepła i chłodu. Należy nadmienić, iż jest on stosowany do dziś.

Obecnie, dalsze zainteresowanie decydentów tematyką we wskazanym zakresie skutkowało opublikowaniem 16 grudnia 2022 roku w Dzienniku Urzędowym UE nowej dyrektywy - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) nr 2022/2464 (tzw. **Dyrektywa CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive**) z dnia 14 grudnia 2022 roku dotyczącej sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, zgodnie z którą wszystkie duże jednostki oraz małe i średnie spółki giełdowe będą zobligowane do przedstawiania w swoim sprawozdaniu z działalności informacji na temat: kwestii środowiskowych, społecznych i praw człowieka oraz ładu korporacyjnego. Informacje te mają być raportowane według wspólnych europejskich standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju tzw. Europejskich Standardów Raportowania Zrównoważonego Rozwoju (z ang. **European Sustainability Reporting Standards - ESRS**) (Dyrektywa 2022/2464).

Najistotniejsze wydaje się to, że przepisy dyrektywy przewidują trzystopniowy harmonogram zastosowania nowych obowiązków przez jednostki, w tym również mniejsze podmioty i jednostki interesu publicznego. Każde z państw członkowskich, w tym również Polska, ma 18 miesięcy na transponowanie przepisów dyrektywy do prawa krajowego. Zastrzeżono jednak, że dla małych i średnich spółek giełdowych zostaną opracowane uproszczone standardy ESRS (tzw. duże standardy ESG) oraz VSME (tzw. standard mały dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw), które staną się kompleksowym systemem regulacji obejmującym różne aspekty sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju. Standardy te są podzielone na trzy główne kategorie: przekrojowe, tematyczne oraz sektorowe.

Nowe wyzwania i wprowadzone regulacje wprowadzane przez Unię Europejską zmusiły przedsiębiorstwa do zadbania o większą transparentność względem otoczenia.

Jednym z głównych narzędzi prowadzących do osiągnięcia tego celu jest raportowanie efektów działań w obszarach ESG, czyli środowiskowych, społecznych i zarządczych, jak również określenie przyszłych zobowiązań w tym zakresie. Ma to istotne znaczenie także w kontekście inwestorów. Podobnie jak inne formy raportów, również raporty zrównoważonego rozwoju, określane też jako raporty ESG (ang. Environment, Social, Governance), mają przyczynić się do kreowania wizerunku przedsiębiorstw poprzez integralne podejście do biznesu, wzmocnienie przewagi konkurencyjnej i rentowności przez trwałe tworzenie wspólnej wartości w wyniku ścisłej współpracy z wszystkimi interesariuszami. Raporty tego typu zakładają solidarność międzypokoleniową, a więc to, że obecne pokolenia podczas realizacji swoich potrzeb powinno brać pod uwagę potrzeby przyszłych pokoleń. Co ważne, idei tej nie przyświecało jedynie ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko i gospodarkę, ale również pobudzenie pozytywnych procesów, które w przyszłości przyniosą korzyści wszystkim.

Zrównoważony rozwój to zatem solidarność międzypokoleniowa polegająca na znajdowaniu takich rozwiązań, które gwarantujących dalszy wzrost i pozwalają na aktywne włączenie w procesy rozwojowe wszystkich grup społecznych, dając im jednocześnie możliwość czerpania korzyści ze wzrostu gospodarczego. W Raporcie Brundtland (United Nations 1987) zrównoważony rozwój (sustainable development) jest definiowany jako zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Rozwój ten wymaga zintegrowania działań w trzech kluczowych obszarach, którymi są: wzrost gospodarczy, rozwój społeczny i ochrona środowiska (United Nations 2002). Oznacza więc, że zaspokajanie potrzeb współczesnego pokolenia, nie może ograniczać możliwości zaspokojenia ich przez przyszłe generacje.

Początkowo dyskusje wokół zrównoważonego rozwoju ograniczały się do zmniejszania negatywnego oddziaływania gospodarek na środowisko przyrodnicze. Z biegiem lat koncepcja nabrała pełniejszego zrozumienia, wyrównując istotę trzech czynników rozwoju: poszanowania środowiska, postępu społecznego i wzrostu gospodarczego. W tzw. Deklaracji z Rio z 1992 roku idea zrównoważonego rozwoju została zdefiniowana jako „strategia równoczesnego rozpoznawania i rozwiązywania współczesnych problemów gospodarczych, społecznych i ekologicznych” (Konferencja Narodów Zjednoczonych 1992).

Obecnie koncepcja zrównoważonego rozwoju coraz częściej wchodzi do głównego nurtu dyskusji nad rozwojem społeczno-gospodarczym, stając się zasadą horyzontalną, odzwierciedlaną we wszystkich politykach rozwojowych kraju.

W Polsce zasadzie zrównoważonego rozwoju nadano rangę prawa podstawowego wynikającego z zapisów Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej art. 5 ustawy zasadniczej mówi:

„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Zrównoważony rozwój w biznesie to podejście, które zakłada prowadzenie działalności gospodarczej w sposób odpowiedzialny, minimalizujący negatywny wpływ na środowisko i społeczeństwo. Obejmuje to nie tylko dążenie do zysków, ale także troskę o dobrobyt pracowników, społeczności lokalnych i o całą planetę.

Wychodząc z koncepcji zrównoważonego rozwoju w świecie biznesu, nie sposób nie zauważyć, że troska o nasze społeczeństwo czy środowisko leży w naturze samego człowieka i może stanowić wewnętrzny przykaz wynikający z wyznawanych wartości.

W 2015 roku ukazała się Encyklika LAUDATO SI' Ojca Świętego Franciszka W trosce o nasz wspólny dom (Laudato Si' 2015), w której Papież Franciszek wzywa cały świat do ochrony wspólnego domu:

„Kieruję naglące wezwanie, by ponowić dialog dotyczący sposobu, w jaki budujemy przyszłość naszej planety. (...) Naglące wyzwanie ochrony naszego wspólnego domu obejmuje troskę o zjednoczenie całej rodziny ludzkiej w dążeniu do zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju. (...) Negacja problemu wynikająca z wygodnej obojętności, rezygnacja lub ślepa wiara w środki techniczne to postawy utrudniające znalezienie właściwych rozwiązań”.

Pojęcie ESG (czyli środowisko naturalne, społeczeństwo i ład korporacyjny, ang. *environment, social and governance*) oznacza wdrożenie w przedsiębiorstwach ładu środowiskowego, społecznego i korporacyjnego oraz zmianę sposobu, w jaki przedsiębiorstwa mogą być analizowane i oceniane (Amel-Zadeh, Serafeim 2018). Termin ESG jest zwykle używany przez inwestorów, przedsiębiorstwa częściej posługują się pojęciem zrównoważonego rozwoju lub CSR. Terminy te nie są w pełni tożsame, jednak wszystkie oznaczają szeroki zestaw kwestii środowiskowych, społecznych oraz dotyczących ładu korporacyjnego.

Pierwsze kroki prawne dotyczące raportowania zrównoważonego rozwoju podjęte zostały przez Radę Standardów Rachunkowości Zrównoważonego Rozwoju (ang. SASB),

organizację non-profit, założoną w 2011 roku przez Jeana Rogersa w celu opracowania standardów rachunkowości zrównoważonego rozwoju (omówione w rozdziale 2.1).

Z kolei inicjatywa standardów UN Global Compact Communication on Progress również promująca zielony i zrównoważony rozwój (omówiona szerzej w rozdziale 2.1) spotkała się z szeroką krytyką jako zbyt skupiona na dużych, międzynarodowych firmach, pomijająca mniejsze przedsiębiorstwa i lokalne społeczności, które mogą być bardziej narażone na negatywne skutki działalności korporacyjnej. Z drugiej strony, zwolennicy wytycznych UN Global Compact podkreślali jego rolę w popularyzowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i budowaniu świadomości na temat społecznej odpowiedzialności biznesu, uważając, że program jest platformą do wymiany doświadczeń i współpracy między różnymi podmiotami, co może przyczynić się do realnych zmian w praktykach biznesowych.

Jednocześnie krystalizująca się architektura raportowania zrównoważonego rozwoju opierać się będzie w prawie Unii Europejskiej na trzech aktach prawnych: ww. dyrektywie CSRD, rozporządzeniu w sprawie taksonomii oraz dyrektywie CSDDD (z ang. Corporate Sustainability Due Diligence Directive), czyli dyrektywie w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, zobowiązującej określone największe podmioty działające w Unii Europejskiej do dochowywania należytej staranności (ang. due diligence) w zakresie monitorowania wynikających z ich działalności zagrożeń dla środowiska oraz praw człowieka. Należyta identyfikacja ryzyk, z jakimi wiąże się działalność przedsiębiorstwa, stanowi niezbędny etap dla zapewnienia wiarygodności raportowania zrównoważonego rozwoju. Taksonomia ta z kolei jest klasyfikacją służącą za narzędzie raportowe, poprzez które inwestorzy mają zyskać przejrzyste informacje dotyczące udziału działalności zrównoważonej środowiskowo w aktywności spółki.

W nowopowstałym kształcie taksonomia odnosi się do zagadnień związanych z wpływem na środowisko i obejmuje sześć celów środowiskowych jakimi są: łagodzenie zmian klimatu, adaptacja do zmian klimatu, zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola oraz ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów (EY 2024a).

Wdrażane przepisy mają więc zwiększyć poziom ochrony środowiska poprzez przekierowanie kapitału z inwestycji szkodzących środowisku na bardziej ekologiczne alternatywy. Oznacza to, że Taksonomia nie wprowadza zakazu inwestowania w działalności

szkodzące środowisku, ale przyznaje dodatkowe preferencje dla ekologicznych rozwiązań. Szczegółowe rozdzielenie zakresów nowych, obowiązujących w nawiązaniu do taksonomii obrazuje rysunek 3.

Rysunek 3. Podstawy raportowania zrównoważonego rozwoju

Podstawy raportowania zrównoważonego rozwoju				
TAKSONOMIA	CSRD Corporate Sustainability Reporting Directive określa obowiązkowe ujawniania			CS3D
Taksonomia określa rodzaje działalności zrównoważonych środowiskowo: • wyznacza kluczowe cele środowiskowe, • definiuje techniczne kryteria kwalifikacji dla działalności zrównoważonych, • wprowadza minimalne gwarancje społeczne.	środowiskowe, w tym kwestie: • zmian klimatu, • bioróżnorodności, • ochrony zasobów wodnych, • gospodarki obiegu zamknięte	społeczne, w tym kwestie: • pracowników w ramach łańcucha dostaw, • konsumentów, lokalnych społeczności.	z zakresu ładu korporacyjnego, w tym kwestie: • zapobiegania i wykrywania korupcji i łapownictwa, • uczciwego postępowania wobec dostawców.	Corporate Sustainability Due Diligence Directive określa wymagania w łańcuchu dostaw: • wymaga wdrożenia procesu należytej staranności, • zapewnia ochronę praw człowieka i środowiska, • wymaga przyjęcia polityki klimatycznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewodnika prawnopodatkowego EY 2024

Interesujące wydaje się ugruntowane jeszcze kilka dekad temu założenie, że rozwój i ochrona środowiska nie mogą iść ze sobą w parze, a działalność gospodarcza musi nieuchronnie prowadzić do eksploatacji zasobów naturalnych. Współczesne przedsiębiorstwa stanęły więc przed wyjątkowym wyzwaniem, które nie tylko definiuje ich społeczną rolę, lecz także wpływa na ich długoterminową rentowność gdyż zrównoważony rozwój nie jest już jedynie modelem biznesowym, ale stał się imperatywem moralnym i nieodzownym elementem strategii przyszłościowych organizacji.

Podmioty społecznie odpowiedzialne jako organizacje są częścią otoczenia, a powiązania z otoczeniem są tak silne, że wręcz koniecznością stało się, aby firmy dbały o środowisko, w którym funkcjonują. Bez tego nie tworzą platformy, która pozwoli im na zachowanie pozycji w przyszłości, i tym samym niszczą same siebie. Społeczna odpowiedzialność jest więc pewnego rodzaju obowiązkiem dbałości o wszystko to, co otacza organizację (Griffin 2004, s. 117).

Na mocy przepisów dyrektywy o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (tzw. CSRD) około 49 tys. unijnych podmiotów gospodarczych, w tym niemal 3,5 tys. polskich spółek będzie musiało publicznie ujawniać wrażliwe informacje o swoich modelach biznesowych, strategii i łańcuchach dostaw z raportach niefinansowych publikowanych w 2025 roku.

Raport (oświadczenie dotyczące zrównoważonego rozwoju) będzie musiał być przygotowany zgodnie z obowiązującym standardem ESRS, a także będzie podlegać obowiązkowemu audytowi. Dla wielu firm jest to ogromna zmiana, ponieważ będą się mierzyć zarówno z procesem raportowania jak i audytowaniem danych zrównoważonego rozwoju po raz pierwszy. Obejmujące 100 największych, operujących w Polsce przedsiębiorstw badanie, przeprowadzone przez KPMG wiosną 2023 roku wykazało, że większość z nich nie raportowała wymaganych dyrektywą danych, zgodnych z konsultowaną wówczas wersją ESRS (KPMG 2024).

Tabela 5. Struktura Europejskich Standardów Raportowania Zrównoważonego Rozwoju

Standardy przekrojowe		
ESRS 1 Wymogi ogólne		
ESRS 2 Ujawnienia ogólne		
Standardy tematyczne		
E	S	G
Zagadnienia środowiska naturalnego	Zagadnienia dotyczące ludzi i społeczeństwa	Zagadnienia dotyczące ładu zarządczego, etyki i relacji
ESRS 1 E <i>Zmiana klimatu</i> ESRS 2 E <i>Zanieczyszczenia</i> ESRS 3 E <i>Woda i zasoby wodne</i> ESRS 4 E <i>Bioróżnorodność i ekosystemy</i> ESRS 5 E <i>Wykorzystanie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym</i>	ESRS 1 S <i>Pracownicy własni</i> ESRS 2 S <i>Pracownicy w łańcuchu wartości</i> ESRS 3 S <i>Dotknięte społeczności</i> ESRS 4 S <i>Konsumenci i użytkownicy końcowi</i>	ESRS 1 G <i>Prowadzenie działalności gospodarczej</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewodnika prawnopodatkowego EY 2024

W rozwinięciu powyższego podziału, każdy z elementów ma dodatkowo rozpisaną strategię, zasady zarządzania oddziaływaniem, ryzykiem i możliwościami oraz mierniki i cele.

Odrębną kwestią pozostaje możliwość zastosowania raportowania na temat informacji niefinansowej w sektorach publicznych. Na gruncie polskich przepisów mamy w tym zakresie obowiązujące dokumenty umożliwiające przygotowanie procedury zarządczej w organizacjach i instytucjach publicznych :

1. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U z 2023 r. poz. 1270 ze zm.);

2. Komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84);
3. Komunikatu Nr 6 Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dla sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem (Dz. Urz. MF z 2012 r. poz. 56);
4. Podręcznik wdrożenia systemu zarządzania ryzykiem w administracji publicznej w Polsce, Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej, 2004.

Analiza przepisów prawnych dotyczących kontroli zarządczej w sektorze publicznym może rozczarować pod względem swojej zawartości i charakteru. Chodzi o to, że „nie znajdzie się uregulowań dotyczących jej funkcjonowania ani wielu nowych kompetencji dla osób odpowiedzialnych za kontrolę zarządczą. Nie jest to niedopatrzenie, lecz celowe działanie ustawodawcy. Dzieje się tak z powodu istotnej cechy kontroli zarządczej, a mianowicie nie można jej «wdrożyć» jako nowego zadania czy projektu. Jest ona koncepcją dotyczącą oceny, udoskonalania aktualnego stanu zarządzania organizacją, którego elementem jest stosowanie już istniejących przepisów. Ustawodawca nie chce bowiem narzucać szczegółowego sposobu zastosowania norm dotyczących poszczególnych elementów kontroli zarządczej” (Ministerstwo Finansów 2012, s. 18).

Jednak jak zauważa D. Fleczer „nie ulega wątpliwości, że organy władzy publicznej w swojej działalności skoncentrowane są na prawidłowym, legalnym stosowaniu obowiązującego prawa, co przejawia się w szczególności w dbałości o zapewnienie zgodności działania z określonymi w niej procedurami, zasadami. Jednocześnie jak każda organizacja, tak i te ze sfery publicznej realizują różne cele swoich interesariuszy. Nie może zatem umknąć ich uwadze dbałość o zapewnienie właściwych efektów swej działalności z punktu widzenia ich oczekiwań. Problemem jest jednak to, że nie są one zdefiniowane, nie ma normatywnie określonych ich miar i kryteriów” (Fleczer 2021, s. 13).

Kontrola zarządcza w sektorze publicznym nie jest więc jeszcze dostosowana do raportowania niefinansowego, mimo że w ramach poszczególnych jednostek tworzone są wewnętrzne dokumenty takie jak kodeksy etyki, arkusze oceny kontroli zarządczej czy raporty dostępności. Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami już wprowadza obowiązek raportowania stanu zapewniania dostępności przez każdy podmiot publiczny.

Obecnie przyjęło się, że do 31 marca 2025 roku każdy podmiot publiczny musi opracować raport obrazujący przede wszystkim to, jak spełnia minimalne wymagania

w zakresie zapewniania dostępności opisane w art. 6 ustawy. Raport ten powinien zostać opublikowany na stronie Biuletynu Informacji Publicznej danego podmiotu lub jego stronie internetowej jednostki (Ministerstwo Funduszy 2025). Pozostałe kwestie z zakresu raportowania niefinansowego mają już swoje zastosowanie dla wszystkich jednostek zainteresowania publicznego, w tym spółek skarbu państwa, jednak podmioty wykonujące zadania publiczne i finansowane ze środków publicznych nadal pozostają wyłączone z tego procesu.

Warto zaznaczyć, że wszystkie dotychczas sporządzane raporty niefinansowe, przygotowywane w oparciu o różne standardy i wytyczne opierały się w dużej mierze na ugruntowanej koncepcji Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (ang. Corporate Social Responsibility, CSR). Wedle niej przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii powinny uwzględniać interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy.

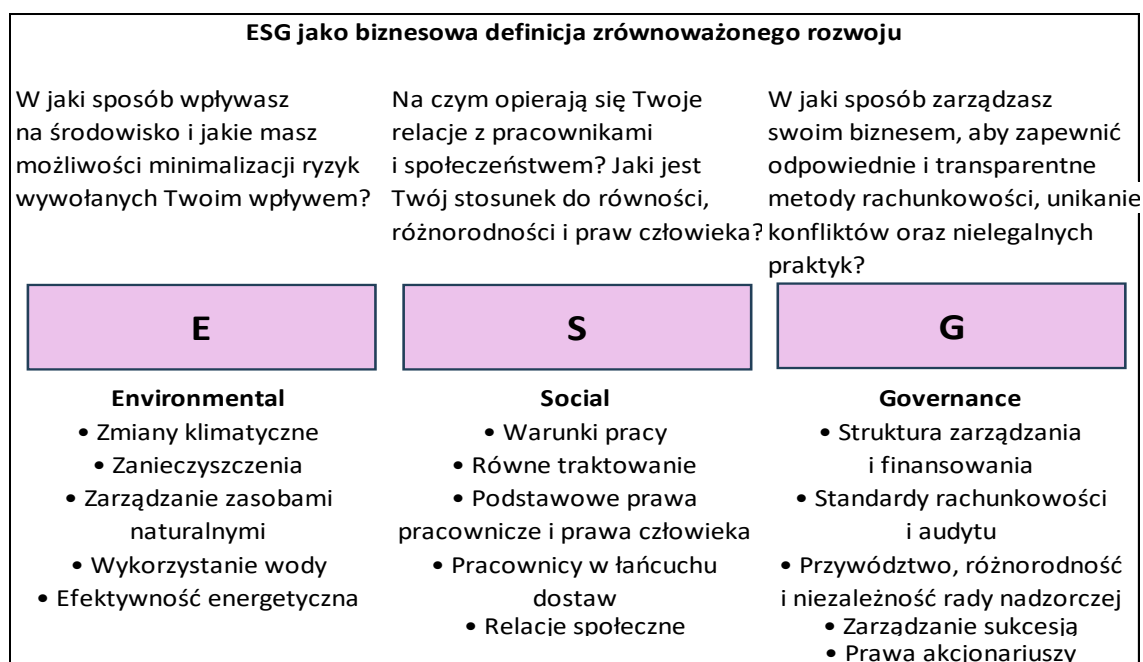
Realizując założenia CSR przedsiębiorstwa powinny brać pod uwagę w założeniach strategicznych wszystko co „pomaga organizacji zwiększyć wydajność i wiarygodność przedsiębiorstwa w tym zakresie”. Widoczne jest to w przypadku relacji i interakcji z partnerami biznesowymi, kiedy przedsiębiorstwo w efekcie działań biznesowych dostarcza satysfakcjonujące produkty czy usługi, w wyniku czego zyskuje renomę i zaufanie (Bek-Gaik, Rymkiewicz 2017, s. 201, 203).

Wraz z rozwojem dyskusji na temat społecznej odpowiedzialności biznesu CSR wypracowywano różne jej koncepcje oraz definicje. Według A. Dahlsruda (Dahlsrud 2008) jedna z najważniejszych i najczęściej cytowanych definicji CSR zakłada, że jest to „koncepcja, zgodnie z którą firmy integrują dobrowolnie troskę o sprawy społeczne i ekologiczne w swoich operacjach biznesowych oraz w swoich interakcjach z interesariuszami” (Commission of the European Communities 2001).

Podobnie jak w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu, nowe rozumienie wyzwań środowiskowych, społecznych i zarządczych oparte jest na trzech ogniwach: Environmental, Social, Governance. ESG stanowi nie tylko zestaw kryteriów społecznej odpowiedzialności, lecz przede wszystkim nowatorski model zarządzania, który staje się kluczowym elementem strategii długofalowego wzrostu i wymaga wyjątkowego stopnia wrażliwości na zmieniające się realia.

ESG stanowi kontynuację tejże koncepcji co wykazano na rysunku 4.

Rysunek 4. ESG jako rozszerzenie zakresu koncepcji CSR

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewodnika prawopodatkowego EY 2024

Ujawnianie informacji na temat działalności społecznie odpowiedzialnej jest niezmiernie istotne w budowaniu właściwych relacji z interesariuszami. Odpowiednio prowadzona sprawozdawczość, w szczególności kwestii pozafinansowych, pozwala na wzrost zaufania interesariuszy do organizacji. Dostarcza również nieocenionego źródła informacji umożliwiających ocenę poziomu i efektów działań społecznie odpowiedzialnych, a także poziomu wdrożenia koncepcji CSR przez organizację. Jest to dostrzegalne przede wszystkim w praktyce spółek publicznych, które są coraz bardziej transparentne w zakresie ujawniania informacji na temat pozytywnych i negatywnych efektów społecznych i środowiskowych swoich działań (Bek-Gaik, Rymkiewicz 2018, s. 33-34).

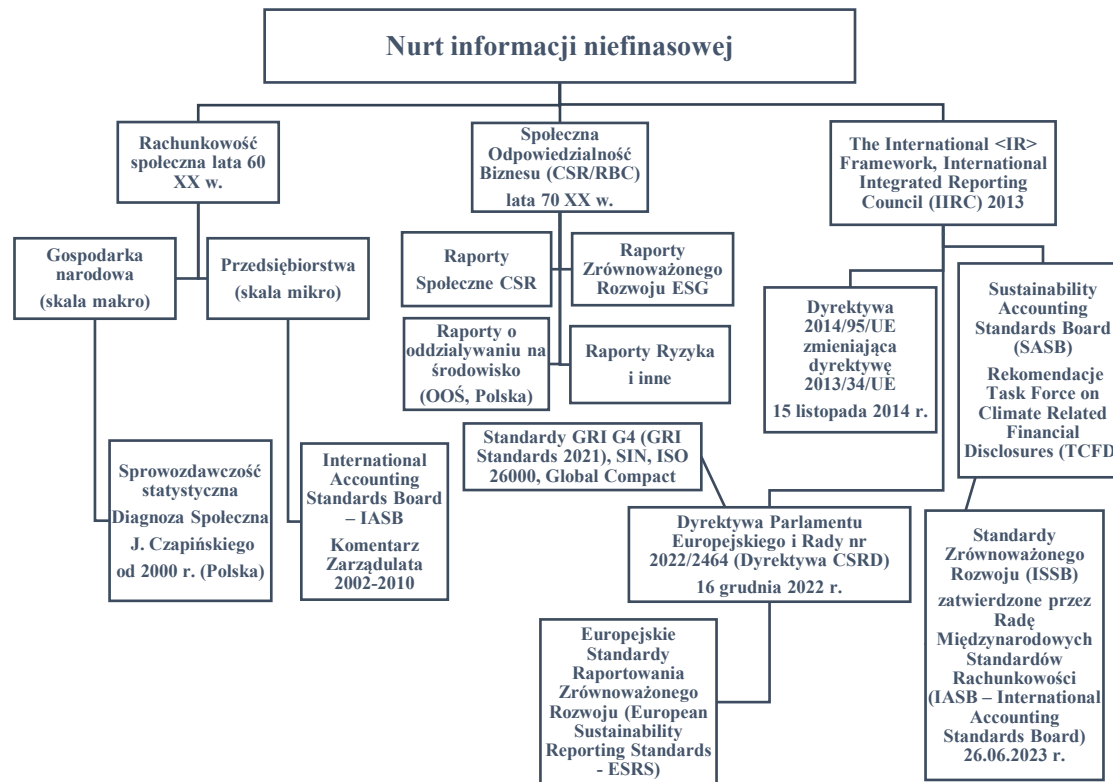
Nurt informacji niefinansowych w ostatnich latach dynamicznie się rozwinął. Zwrócić należy uwagę na fakt, że początkowo był on odpowiedzią na krytykę sprawozdawczości finansowej, a zarazem stanowił jej uzupełnienie poprzez prezentowane w osobnych dokumentach informacje dotyczących m.in. działalności jednostki czy strategii zrównoważonego rozwoju. Jednak jego ciągłe ewolucje, wynikające z rosnącego zapotrzebowania interesariuszy na informacje sprawiły, iż przekształcił się w jeden raport integrujący informacje finansowe i niefinansowe – raport zintegrowany. W kolejnym etapie stał się raportem zrównoważonego rozwoju, opartym, na nowych wytycznych, które uwzględniają szczególną rolę interesariuszy w strategicznych procesach działalności przedsiębiorstwa.

W celu uporządkowania powyższych informacji, w szczególności w zakresie chronologii i powstawiania kolejnych standardów, przygotowany został uproszczony schemat, obrazujący rozwój nurtu informacji niefinansowej w powiązaniu z rozwojem sprawozdawczości zintegrowanej Polsce, która stanowi obszar zainteresowań i badań autorki niniejszej rozprawy. Schemat zawiera najistotniejsze dane, których konsekwencje wdrożenia są kompleksowe i przełomowe dla rozwoju nurtu informacji niefinansowej, z pominięciem standardów pobocznych, skoncentrowanych wyłącznie wokół wybiórczych aspektów. Jednocześnie dokonano samodzielnego podziału genezy informacji niefinansowej, prezentując ją w trzech blokach, które mają charakter gradacyjny.

Rachunkowość społeczna jest tu najbardziej rozproszona i miękka, bowiem nie wykrystalizowała żadnych wytycznych w nucie danych niefinansowych, a jedynie zasygnalizowała potrzebę analizy w tym zakresie. Z kolei zarządzenie skoncentrowane wokół tematów środowiskowych i społecznej odpowiedzialności biznesu dokonało pierwszych standaryzacji w tym obszarze, ale dopiero nurt zorientowany na narzucenie wymogów raportowania zintegrowanego, w sposób najbardziej wyczerpujący jak dotąd, usystematyzował i scalił istniejące wytyczne.

Stąd schemat należy więc traktować podglądowo, gdyż nie wyczerpuje on w pełni historii rozwoju nurtu informacji niefinansowej, a jedynie sygnalizuje dokumenty prawne, wytyczne i standardy mają jednak istotne znaczenie w procesie dalszego omawiania tematu rozprawy i powiązanych z nią teorii.

Schemat 1. Nurt informacji niefinansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego przeglądu literatury przedmiotu z lat 2000-2023

2.2. Formy raportowania niefinansowego

Raportowanie niefinansowe w wyczerpujący sposób wypełnia cztery podstawowe założenia modeli komunikowania jako są: transmisja, rytuał, przyciąganie uwagi i recepcja (McQuail 2007). Jak wiadomo, komunikacja to złożony proces i niekiedy trudno jest rozróżnić, gdzie i kiedy zaczyna się i kończy przekaz komunikacyjny. Przywołane parametry komunikacyjne kształtują zróżnicowany zbiór modeli komunikowania, które można pogrupować w obrębie czterech podstawowych wzorców:

1) model transmisji – nastawiony na jednokierunkowość przekazu, akcentujący przewagę nadawcy (władza, autorytet, wiedza), gdzie spółki często podkreślają unikatowość swoich przedsięwzięć, obranej strategii „szycia produktu na miarę” czy oryginalnego sposobu prowadzenia biznesu;

2) model rytuału – podkreśla wspólnotowość, tworzenie więzi, łączność, satysfakcję psychiczną nadawcy i odbiorcy, których celem jest wywołanie poczucia „lojalności wobec klienta”

3) model przyciągania uwagi – wskazuje na istnienie samego zjawiska komunikowania, faktu komunikowania jako formy funkcjonowania w przestrzeni publicznej, polegający w dużej mierze na przyciąganiu zainteresowania potencjalnych i przyszłych interesariuszy;

4) model recepcji – który zwraca uwagę na kodowanie i dekodowanie przekazu, odmienność interpretacji tych samych zjawisk przez różnych odbiorców (McQuail 1994). Spółki kapitałowe w raportach niefinansowych często sięgają po oryginalne, interaktywne formy przekazu.

Niemniej zwrócić należy uwagę na fakt, że raportowanie niefinansowe obecnie ulega profesjonalizacji. Już nie wystarczy komunikować na temat działań CSR, które w rzeczywistości sprowadzają się do filantropii czy działań sponsoringowych, ale istotne jest pokazanie związku raportowanych danych z wynikami spółki i ich wpływem na biznes.

Dyrektywa 2014/95/UE o raportowaniu informacji niefinansowych (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive), zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, wprowadziła rewolucyjną zmianę dla wielu spółek notowanych na warszawskiej giełdzie. Ustawodawca unijny postanowił w 2014 roku ujednoczyć raportowanie informacji niefinansowych i można uznać, że

obowiązek ten został zaimplementowany stosunkowo łagodnie, gdyż przyjął formę dyrektywy (a nie rozporządzenia, jak np. Market Abuse Regulation²⁰, określające codzienne obowiązki informacyjne spółek giełdowych). Dyrektywa pozostawiła też krajom członkowskim swobodę w określeniu szeregu kwestii m.in. umiejscowienia oświadczenia na temat informacji niefinansowych (np. czy będzie ono odrębnym dokumentem, czy też będzie stanowiło część sprawozdania zarządu z działalności) oraz wyboru standardów w szeregu dostępnych zestawów wytycznych, nie wykluczając przy tym stosowania własnych standardów.

Jeszcze do niedawna najważniejszym źródłem informacji niefinansowych w ramach sprawozdawczości spółek było **Sprawozdanie z działalności**. Towarzyszyło ono sprawozdaniom finansowym wybranych podmiotów i uregulowane zostało wytycznymi z zakresu rachunkowości. Jak zaznaczono w Ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (UoR), takie oświadczenie na temat informacji niefinansowych obejmuje zwięzły opis modelu biznesowego jednostki, kluczowych, niefinansowych wskaźników efektywności oraz strategii jakie realizuje jednostka w obszarze zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji. W sprawozdaniu wyszczególniony jest również zakres rezultatów osiągniętych dzięki procedurom należytej staranności i możliwych ryzyk, jeżeli jednostka stosuje w ramach powyższych strategii.

Zainteresowanie sprawozdaniem zarządu jako źródłem istotnych informacji niefinansowych wynika z prac podjętych przez Komitet Standardów Rachunkowości. W opublikowanym w 2015 roku dokumencie KSR nr 9 pt. „Sprawozdanie z działalności”, Komitet poświęcił cały rozdział wspomnianemu zagadnieniu. W skali międzynarodowej wytyczne w zakresie sporządzania komentarza zarządu zostały ujęte w wydanym przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) w 2010 roku, co omówiono szerzej w rozdziale 2.1 niniejszej dysertacji.

Warto przy tym zauważyć, że **Komentarz Zarządu** (omówiony szerzej w rozdziale 2.1) nadal jest praktykowany i stanowi podstawę zrozumienia celów zarządu oraz

²⁰ Od 3 lipca 2014 roku rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku stało się prawem obowiązującym w całej Unii Europejskiej. Jest to Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz powtórzenie dyrektywy 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz dyrektyw Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE („MAR”). Niniejsze rozporządzenie ustanowiło wspólne ramy regulacyjne dotyczące wykorzystywania informacji poufnych, bezprawnego ujawniania informacji poufnych i manipulacji na rynku (nadużyć na rynku), a także środki zapobiegania nadużyciom na rynku w celu zapewnienia integralności rynków finansowych w Unii oraz zwiększenia ochrony inwestorów i zaufania do tych rynków.

strategii przyjętych do ich realizacji. Wyjaśnia również sytuację finansową jednostki i też tłumaczy poszczególne aspekty organizacji, wpływające bezpośrednio na np. wynik z działalności. Ponadto dostarcza informacji o perspektywach jednostki oraz innych informacji nieprezentowanych w sprawozdaniach

finansowych. Warto dodać, że przez wiele lat sprawozdanie z działalności nie było przedmiotem zainteresowania polskich autorów zwartych publikacji z zakresu sprawozdawczości czy rachunkowości finansowej. Za przyczynę tego stanu rzeczy można uznać fakt, że sprawozdanie z działalności nie stanowi elementu sprawozdania finansowego jednostki, a jedynie mu towarzyszy, uzupełniając informacje w nim zawarte w przypadku wybranych podmiotów. Stąd pojawia się także stwierdzenie, że jest to raport z pogranicza rachunkowości (Mućko i Hońko 2013).

Innym przykładem raportowania niefinansowego są **raporty społeczne**. Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) oznacza odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo. Raportowanie danych niefinansowych dotyczących obszaru środowiskowego często obejmuje kwestie regulowane już prawem ochrony środowiska, przez co dostarcza wiarygodnych informacji dotyczących spełniania określonych obowiązków regulacyjnych przez bezpośrednio zainteresowane podmioty. Sytuacja ta wydaje się być pożyteczna z perspektywy poszczególnych sektorów gospodarki, gdyż pozwala na porównanie poziomu zgodności własnej działalności z innymi, podobnymi przedsiębiorstwami. W każdym jednak przypadku służy jako narzędzie weryfikacji partnerów biznesowych pod kątem wpływu ich działalności na środowisko. Wymóg raportowania kwestii środowiskowych, uzasadniamy dobrem ogółu czy np. wymogiem bycia tzw. „dobrym sąsiadem” ma swoje uzasadnienie. Stanowi bowiem przesłankę do zainteresowania ze strony otoczenia danym podmiotem w kontekście oddziaływania prowadzonej przez niego działalności gospodarczej na środowisko, zdrowie i bezpieczeństwo, wykorzystania energii odnawialnej lub nieodnawialnej na emisję gazów cieplarnianych czy zużycia wody i zanieczyszczenia powietrza. Niewątpliwie regulacje środowiskowe są jednym z najczęściej zmieniających się obszarów prawa. Jeśli chodzi o prawo polskie krajowe, w samym tylko 2015 roku zmianom podlegały uregulowania w zakresie odnawialnych źródeł energii, recyklingu pojazdów, gospodarki zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym, wytwarzania i udostępniania na rynku substancji czynnych i produktów biobójczych czy Prawo ochrony środowiska oraz ustawa o systemie zarządzania

emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji oraz ustawa antysmogowa²¹.

Kolejnym aspektem społecznym niezbędnym w funkcjonowaniu każdego podmiotu są kwestie zasobów ludzkich. Choć polskie akty prawne już od wielu lat coraz bardziej szczegółowo regulują relacje pomiędzy pracownikiem a pracodawcą, w ostatnim czasie można zaobserwować wzrost znaczenia pozytywnych relacji pracowniczych wykraczających poza zwykłe zapewnienie zgodności z przepisami. Przedsiębiorstwo, które chce mieć silną pozycję, musi zadbać o własną reputację i dążyć do stałego jej umacniania zarówno pod względem świadczonych usług, jak i w zakresie spełniania odpowiednich standardów. W przypadku ujawnienia uchybień, firmy ryzykują nie tylko otrzymaniem kar finansowych, lecz również nadszarpnięciem wizerunku jako wiarygodnego kontrahenta, klienta czy pracodawcy (tzw. employer branding). Kluczową staje się zdolność do przyciągnięcia i utrzymania utalentowanych osób, szczególnie w kontekście rosnącej konkurencji oraz zmieniającego się rynku pracy. Kwestie budowanie przewagi konkurencyjnej poprzez przyciąganie i motywowanie pracowników w dobie ich niedoboru, czy zapewnienie kultury innowacyjności, to procesy złożone, pożądane i często opisywane w raportach niefinansowych spółek jako elementy realizacji poszczególnych zadań taktycznych czy operacyjnych, w szczególności narzędzi pomocnych w zdefiniowaniu kluczowych miar niefinansowych i celów dla obszaru HR. Coraz wyraźniej zauważalne są zmiany na rynku pracownika, konsumenta, jak i w oczekiwaniach inwestorów. Konsumenty aktywnie poszukują produktów i usług wytwarzanych w zgodzie z filozofią zrównoważonego rozwoju. Nie ograniczają się jedynie do własnych decyzji zakupowych podejmowanych w zgodzie z własnymi przekonaniem.

Ład korporacyjny to kolejny aspekt społeczny pożądany w raportach niefinansowych. Przeciwdziałanie korupcji i łapownictwu jest jednym z integralnych elementów ładu korporacyjnego i systemu compliance. Celem działań kadry zarządzającej każdej spółki

²¹ Ustawa o odnawialnych źródłach energii z dnia 20 lutego 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 478) z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz ustawy – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2015 r. poz. 2365).

Ustawa z dnia 27 maja 2015 r. o zmianie ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 933).

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1688).

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1926).

Ustawa z dnia 16 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz.U. z 2015 r. poz. 2278).

Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2015 r. poz. 1593).

powinno być określenie ram przeciwdziałania korupcji i łapownictwu, w formie zestawu niezależnych od siebie dokumentów, bądź poprzez wdrożenie spójnego systemu powiązanych wzajemnie uregulowań i działań. W pierwszym odruchu można podać w wątpliwość, że korupcja jest jeszcze istotnym problemem w Polsce. W końcu, według przygotowywanego co roku raportu Transparency International, w 2023 roku Polska zajmuje 54. miejsce na świecie (na 180 ocenionych krajów) pod względem skali tego zjawiska (The 2023 Corruption Perceptions Index (CPI)).

Wyzwaniem dla spółek mogą być zagadnienia związane z tematem etycznego biznesu, jakim jest przestrzeganie praw człowieka. Wreszcie, same spółki dynamizują swoje działania w obszarze niefinansowym i wysoko stawiają poprzeczkę konkurencji, zwracając uwagę coraz bardziej kreatywnymi i nieoczywistymi działaniami CSR (Raportowanie niefinansowe 2016).

Na polskiej płaszczyźnie regulacji dotyczących ujawniania informacji niefinansowych należy szukać w art. 49 Ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (UoR) który określa zakres sprawozdania z działalności jednostki gospodarczej. Zgodnie z nim spółka ma dokonać ujawnienia informacji istotnych z punktu stanu majątkowego i sytuacji finansowej. Dodatkowo powinna zwracać uwagę na czynniki ryzyka i zagrożenia takie jak:

- 1) zdarzenia istotnie wpływające na działalność jednostki, jakie nastąpiły w roku obrotowym, a także po jego zakończeniu, do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego;
- 2) przewidywany rozwój jednostki;
- 3) ważniejsze osiągnięcia w dziedzinie badań i rozwoju;
- 4) aktualną i przewidywaną sytuację finansową;
- 5) opis udziałów własnych (...);
- 6) posiadane przez jednostkę oddziały (zakłady);
- 7) posiadane przez jednostkę instrumenty finansowych w zakresie:
 - a) ryzyk: zmiany cen, kredytowego, istotnych zakłóceń przepływów środków pieniężnych oraz utraty płynności finansowej, na jakie narażona jest jednostka,
 - b) przyjętych przez jednostkę celach i metodach zarządzania ryzykiem finansowym, łącznie z metodami zabezpieczenia istotnych rodzajów planowanych transakcji, dla których stosowana jest rachunkowość zabezpieczeń.

W myśl artykułu 49 ustęp 3 ww. ustawy o rachunkowości, sprawozdanie z działalności powinno być sporządzone z wykorzystaniem kluczowych finansowych wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki i kluczowych niefinansowych

wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki oraz informacji dotyczących zagadnień pracowniczych i środowiska naturalnego (UoR 1994).

Raport zintegrowany (IR) jako forma raportowania niefinansowego ma swoje podwaliny w teorii interesariuszy. Interesariusze organizacji zgłaszają bowiem zapotrzebowanie na szereg informacji dających obraz całej działalności przedsiębiorstwa, a ujawnianych poza sprawozdaniem finansowym. Wymagają oni m.in. dokładnego określenia, w jaki sposób organizacje tworzą lub niszczą swoją wartość (por. De Villiers i Sharma, 2017; Krzus, 2011; Phillips i in., 2011; Setia i in., 2015; Zhou i in., 2017). Do niedawna oba rodzaje sprawozdawczości – finansowa i niefinansowa – ewoluowały oddzielnie, choć przyszłość wymaga wspólnej drogi w ulepszeniu ich obu (Krasodomska, 2012, s. 103-104).

Raport zintegrowany, opracowany w ramach ram stworzonych przez Międzynarodową Radę ds. Zintegrowanego Raportowania (IIRC), to zwięzły komunikat organizacji pokazujący, w jaki sposób jej strategia, ład korporacyjny, wyniki i perspektywy, uwzględniając otoczenie zewnętrzne, prowadzą do tworzenia wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. IR jak dotąd stanowi niewątpliwie najbardziej rozwiniętą formę sprawozdawczą, przedstawiającą informacje finansowe i niefinansowe w jednym dokumencie. Zważyć należy, że sprawozdawczość zintegrowana zyskała kluczową pozycję i uznanie od czasu sformułowania jej założeń w 2010 r. przez Międzynarodowy Komitet ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej (IIRC – International Integrated Reporting Committee), przemianowanego następnie na Międzynarodową Radę ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej (International Integrated Reporting Council) (Bek-Gaik, Surowiec 2019, s. 202). Sama historia sprawozdawczości zintegrowanej ma swoje źródło w opublikowanym przez Międzynarodową Radę ds. Zintegrowanej Sprawozdawczości (International Integrated Reporting Council (IIRC)) dokumencie w dniu 12 września 2011 roku pt. „The Discussion Paper Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century” (The Discussion Paper, 2011), w którym to dokumencie rozważano nad uzasadnieniem raportowania zintegrowanego. Przedstawiono też wstępne propozycje dotyczące opracowania International Integrated Reporting Framework i narysowano kolejne kroki w kierunku jego przyjęcia i rozwoju. Głównym celem dokumentu było zachęcenie wszystkich zainteresowanych poprawą raportowania, w tym twórców i użytkowników raportów, do wyrażania swoich opinii. Jednocześnie skupiono się na kierunkach przyszłego rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej, a dyskusja miała obejmować konkretne strumienie prac nad tematami takimi jak istotność, koncepcja wartości

i model biznesowy w ścisłym dialogu z interesariuszami, aby zapewnić przejrzystość procesu i informowania uczestników rynku.

Kolejnym krokiem inicjatorów powyższego przedsięwzięcia było zaproszenie wybranej grupy firm oraz społeczności inwestorów do udziału w Programie Pilotażowym Zintegrowanej Sprawozdawczości (Participation in the Integrated Reporting Pilot Programme). Przy wsparciu eksperckim, zadeklarowano możliwość wypróbowania i przetestowania opracowanych zasad, z zamiarem stworzenia nowego globalnego standardu w zintegrowanej sprawozdawczości, którego celem stało się wykazanie powiązań między strategią, zarządzaniem i wynikami finansowymi organizacji oraz kontekstem społecznym, środowiskowym i ekonomicznym, w którym działa. Od tej pory ramy IIRC miały wspierać organizację w jasnym i zwięzłym rozwiązywaniu istotnych kwestii wpływających na jej zdolność do tworzenia i utrzymywania wartości w krótkim, średnim i długim okresie.

Na bazie pozyskanych informacji z pilotażu w 2012 roku przygotowano Draft Outline and Prototype of the Integrated Reporting Framework, a w 2013 roku Międzynarodowa Rada ds. Zintegrowanej Sprawozdawczości opublikowała pełny dokument IIRC, <IR> Framework (IIRC 2013). The Integrated Reporting Framework są obecnie wykorzystywane do przyspieszenia wdrażania zintegrowanego sprawozdawczości na całym świecie w celu:

a/ poprawy jakości informacji w celu umożliwienia bardziej wydajnej i produktywnej alokacji kapitału,

b/ promowania spójnego, wydajnego podejścia do sprawozdawczości korporacyjnej, które opiera się na wiedzy i danych oraz komunikuje pełen zakres czynników, które wpływają na tworzenie wartości w czasie,

c/ zwiększenia odpowiedzialności i zarządzania wszystkimi kapitałami, których firma używa lub na które ma wpływ (finansowy, wytwórczy, intelektualny, ludzki, społeczny i relacyjny oraz naturalny) oraz promowania zrozumienia ich niezależności,

d/ wspierania zintegrowanego myślenia, podejmowania decyzji i działań, które koncentrują się na tworzeniu wartości w krótkim, średnim i długim okresie (IIRC 2013).

W styczniu 2021 r. opublikowano zmiany w pierwotnych (2013) Zintegrowanych ramach sprawozdawczych, aby umożliwić bardziej przydatne decyzyjne raportowanie. Zmiany obejmowały szerokie konsultacje rynkowe z 1470 osobami w 55 jurysdykcjach i wykazały, że zasady Zintegrowanych ram sprawozdawczych pozostają adekwatne do celu (IIRC 2021). W literaturze przedmiotu podkreśla się, że raportowanie zintegrowane

stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie informacyjne o działaniach organizacji w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju, które powszechnie uważane są za informacje o znaczeniu fundamentalnym, niezbędnym dla oceny kierunków i osi działania danego przedsiębiorstwa. Tym samym IIRC definiuje raportowanie zintegrowane jako „zwięzły komunikat na temat strategii przedsiębiorstwa, ładu korporacyjnego, osiągniętych efektów działalności gospodarczej oraz perspektyw rozwojowych, w kontekście środowiska zewnętrznego, które to elementy mają służyć kreowaniu wartości w krótkim, średnim i długim terminie”(IIRC 2013).

Analiza proponowanych przez IIRC zasad, które powinny być uwzględnione w raporcie zintegrowanym, po raz kolejny pozwala zauważyć zbieżności z wymaganiami GRI, gdyż zalecane przez IIRC elementy to połączenie zasad dobrego raportu GRI oraz wskaźników profilowych, które są obowiązkowe do zaraportowania dla każdej organizacji. Niestety także, to właśnie te zasady oraz wskaźniki sprawiają najwięcej problemów organizacjom, a jakość ich raportowania w wielu przypadkach jest niezadowalająca, gdyż przedsiębiorstwa nie tylko nie chcą stosować zasady wyważenia w swoich publikacjach, ale też mają problem z pokazaniem długoterminowej perspektywy, uwzględnieniem interesariuszy, czy wykazaniem sposobu określania istotności kwestii ujętych w raporcie.

Dobrze przygotowany raport zintegrowany zdaniem IIRC powinien pokazywać strategię organizacji oraz w jaki sposób wspiera ona tworzenie wartości, a także jak wpływa na wykorzystanie kapitałów. Jednocześnie istotne jest aby prezentował całościową historię tworzenia wartości i głębię relacji organizacji z kluczowymi grupami interesariuszy. Powinien przedstawiać oraz w jaki sposób i w jakim zakresie organizacja rozumie, bierze pod uwagę i odpowiada na ich uzasadnione oczekiwania, interesy i potrzeby. Ważne aby dane prezentowane były w sposób, który jest spójny na przestrzeni czasu, który pozwala na ich porównywanie z danymi innych przedsiębiorstw w zakresie, w którym jest to istotne dla tworzenia wartości przez daną organizację.

IIRC wskazuje na 7 elementów, z których powinien składać się raport zintegrowany:

1. Informacje o organizacji oraz otoczenie zewnętrzne
2. Ład korporacyjny
3. Szanse i ryzyka
4. Strategia i alokacja zasobów
5. Model biznesowy
6. Wyniki
7. Perspektywa na przyszłość.

Krytyka Zintegrowanego Sprawozdawstwa to w szczególności ocena potencjalnych wadach i ograniczeniach, takich jak wysokie koszty wdrażania, skomplikowany proces przygotowania sprawozdania, oraz obawy związane z brakiem globalnego standardu i potencjalnym brakiem zgodności z istniejącymi systemami sprawozdawczymi. Niemniej jest to jeden z najchętniej wykorzystywanych standardów przez polskie spółki giełdowe, gdyż doskonale wpasowywał się w cele organizacji jakimi były komunikacja i transparentność.

Podstawą prawną dziś rozumianego raportowania zintegrowanego jest szereg przepisów implementowanych wprost lub jako dokumenty towarzyszące do systemów prawnych krajów członkowskich Unii Europejskiej, a ich forma i zakres zależą od kraju i regionu. Nadrzędnym celem raportu nadal pozostaje wyjaśnienie inwestorom, jak organizacja tworzy wartość poprzez wykorzystanie i zaangażowanie różnych kapitałów (finansowego, wytworzonego, intelektualnego, ludzkiego, społeczno-relacyjnego i naturalnego). Ramy IIRC 2013 i 2021 warunkujące formę oraz zawartość raportów zintegrowanych czy też sprawozdań zintegrowanych, zostały szczegółowo omówione w rozdziale 2.1 niniejszej dysertacji.

Zwrócić należy również uwagę, że wybranie przez przedsiębiorstwo standardu IIRC jako ścieżki raportowania, warunkowało w ostatnich latach sprawozdawczość zintegrowaną. Niemniej organizacje i jednostki gospodarcze zobligowane do raportowania dyrektywą NFRD od roku sprawozdawczego 2017 wybierały różne, inne formy i różne standardy raportów niefinansowych. Wiązało się to także z odmiennym nazewnictwem raportów, określanymi często jako: Raport niefinansowy, Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej, Raport roczny czy Oświadczenie nt. informacji niefinansowych. Znamienne jest też pojawienie się interaktywnych raport społeczno-środowiskowy na stronie internetowej i odchodzenie przez niektóre podmioty od wersji dokumentowej (pdf.) raportów. Niemniej wszystkie te formy raportowania wyróżnia wspólna płaszczyzna, jaką jest prezentowanie kontekstowe informacji finansowych i niefinansowych, stąd również te raporty należy zaliczyć je do sprawozdawczości zintegrowanej.

Nadal jednak utrzymuje się stanowisko, że to właśnie Raport zintegrowany jak dotąd najpełniej prezentuje całościowy obraz powiązań i zależności pomiędzy czynnikami mającymi wpływ na możliwość tworzenia przez organizację wartości w czasie. Co więcej, dowodzi, że im silniej zintegrowane myślenie osadzone jest w strategicznych i codziennych działaniach organizacji, tym łatwiej jest pokazać powiązania między poszczególnymi informacjami. Rolą zintegrowanego raportu jest bowiem połączenie treści

w całościowy, systemowy, a jednocześnie dynamiczny obraz organizacji jako całości. Należy przy tym pamiętać, że sama dane ilościowe nie zawsze są zrozumiałe. Uzupełnienie ich o informacje jakościowe dopiero nadaje właściwy kontekst informacyjny. I tak np. informacja o wzroście emisji gazów cieplarnianych rok do roku sugeruje, że spółka zwiększyła swój negatywny wpływ na środowiska. Uzupełnienie tego wskaźnika informacją o przejęciu przez spółkę np. dwóch zakładów produkcyjnych, w których standardy środowiskowe są niższe niż w spółce przejmującej, pozwala zrozumieć i uzasadnić wzrost wskaźnika. Mimo wielu zalet raportów zintegrowanych, w literaturze przedmiotu pojawiły się również krytyczne kwestie dotyczące jakości IR takie jak: brak łączności między strategią, modelem biznesowym, wynikami i przyszłymi prognozami ze względu na słaby przepływ narracji i ograniczone wykorzystanie schematów i map, obecność luki informacyjnej w obszarach, takich jak zarządzanie, zaangażowanie interesariuszy i proces istotności, nieadekwatny opis modelu biznesowego i audytu wewnętrznego czy niekompletność informacji i ograniczona weryfikacja stron trzecich (Eccles, Serafeim 2015). Obecnie rola sprawozdawczości zintegrowanej straciła na znaczeniu z uwagi na ogłoszoną w 2022 roku nową Dyrektywę CSRD.

Kolejną, nową formę raportów niefinansowych stanowią **raporty ESG**, nazywane też raportami zrównoważonego rozwoju, ale także raportami niefinansowymi, choć od tego terminu powoli się odchodzi. Zawierają one informacje o działalności firmy w trzech obszarach:

1. Środowiskowym (Enviromental), na który składa się ochrona środowiska, emisja gazów cieplarnianych, zarządzanie zużyciem zasobów naturalnych, ochrona różnorodności biologicznej, zarządzanie odpadami.
2. Społecznym (Social), w skład którego wchodzi polityka zatrudnienia, bezpieczeństwo pracy, zrównoważony rozwój społeczności lokalnej, prawa pracownicze czy zaangażowanie społeczne.
3. Zarządczym lub Ładu Korporacyjnego (Corporate Governance), rozumianym jako struktura zarządzania w firmie i praktyki zarządcze, tj. skład i funkcje zarządu, system kontroli wewnętrznej, przejrzystość działań, etyka biznesowa, polityka antykorupcyjna, relacje z akcjonariuszami.

W dniu 16 grudnia 2022 roku w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej opublikowano Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady Europy (UE) nr 2022/2464 (tzw. Dyrektywa CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive) z dnia 14 grudnia 2022 roku w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE,

dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju. W komunikacie z 11 grudnia 2019 roku zatytułowanym "Europejski Zielony Ład" (zwanym dalej "Zielonym Ładem") Komisja Europejska zobowiązała się do dokonania przeglądu przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE dotyczących sprawozdawczości niefinansowej. Zielony Ład to nowa strategia na rzecz wzrostu gospodarczego Unii, której celem jest przekształcenie Unii w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę o zerowym poziomie emisji gazów cieplarnianych netto do 2050 roku oraz ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli Unii przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem. Celem Zielonego Ładu jest oddzielenie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów naturalnych i zapewnienie, aby wszystkie regiony i wszyscy obywatele Unii uczestniczyli w sprawiedliwej społecznie transformacji w kierunku zrównoważonego systemu gospodarczego. W dokumencie tym zwrócono uwagę na termin "niefinansowy" jako niedokładny, w szczególności że implikuje on, iż dane informacje nie mają znaczenia pod względem finansowym. Uznano, że skoro wiele organizacji, inicjatyw i praktyków w dziedzinie sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju mówi o informacjach "na temat zrównoważonego rozwoju", w związku z tym lepiej posługiwać się terminem "informacje na temat zrównoważonego rozwoju" zamiast "informacje niefinansowe", co pociąga za sobą konieczną zmianę dyrektywy 2013/34/UE w celu uwzględnienia odmiennej terminologii (Dyrektywa 2022/2464, Preambuła 2022).

Z kolei 2 października 2024 roku Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw (UC14)²². Projekt ustawy dokonuje implementacji dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive), a także dyrektywy delegowanej KE 2023/2775 w odniesieniu do dostosowania kryteriów wielkości przedsiębiorstwa dla mikro, małych, średnich i dużych jednostek lub grup. Wdrażane przepisy stanowią kolejny krok na drodze rozwoju tzw. raportowania niefinansowego, które zostało w CSRD nazwane sprawozdawczością zrównoważonego rozwoju. Zgodnie ze zmianami do ustawy o rachunkowości docelowo duże jednostki oraz mali i średni

²² Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw, druk nr 726 zarejestrowany 9 października 2024 r.

emitenci z rynku regulowanego, czyli notowani na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, będą raportowali informacje niezbędne do zrozumienia wpływu ich działalności na obszary środowiskowy, spraw społecznych i ładu korporacyjnego oraz do zrozumienia wpływu tych trzech obszarów na rozwój, sytuację i wyniki jednostki (Serwis Rzeczypospolitej Polskiej 2024). Oznacza to, że od 2024 roku największe przedsiębiorstwa są zobowiązane poszerzyć zakres publikowanych raportów - zgodnie z unijną dyrektywą CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) za okres od dnia 1 stycznia 2024 roku zobligowane będą do wykonywania raportowania niefinansowego dotyczącego zrównoważonego rozwoju w szerszym zakresie, niż było to wymagane dotychczas.

Z czasem nowe obowiązki obejmą również średnie i mniejsze spółki notowane na rynkach regulowanych Unii Europejskiej. Dyrektywa CSRD zakłada, że raportowanie ESG będzie odbywać się według określonych, jednolitych standardów ESRS opracowanych przez EFRAG (The European Financial Reporting Advisory Group). Standardy te stanowią spójny i kompleksowy zestaw standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju. Standardy wskazują nie tylko na to, co ma znaleźć się w raporcie, ale również w jaki sposób należy opisać wdrożone w organizacji strategie ESG oraz w jakiej formie przedstawić wyniki jej funkcjonowania. Zmiana jest w trakcie wdrażania i w najbliższych latach będzie mieć fundamentalne znaczenie dla formy i jakości prezentowanych danych niefinansowych przez jednostki zainteresowania społecznego.

2.3. Perspektywy rozwoju raportowania niefinansowego

Podstawową funkcją raportowania niefinansowego było wzbogacanie sprawozdania finansowego. Dyrektywa Unijna 2014/95/UE (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive) oraz niezależne organizacje pozarządowe zajmujące się standaryzacją raportowania w zakresie niefinansowym wytyczyły drogę ujednoczenia sporządzanych sprawozdań, aby te zawierały wszystkie informacje istotne w procesie podejmowania decyzji. Od 1 stycznia 2017 r. określone jednostki²³ zobligowano do ujawniania informacji niefinansowych, pozostawiając dowolność doboru zasad, norm i wytycznych raportowania. Jako raporty niefinansowe przedsiębiorstwa na temat swojej działalności należy rozumieć wszystkie raporty jednostki, które zawierają dane finansowe – prezentujące

²³ Jednostki zatrudniające w ciągu roku min. 500 pracowników i osiągające sumę bilansowa wynoszącą minimum 20 mln EUR bądź obroty netto w wysokości minimum 40 mln EUR.

wyniki finansowe, niefinansowe – na temat danych niefinansowych, w tym także zrównoważonego rozwoju, jak również zintegrowane – opisujące zarówno wyniki finansowe, jak i dane niefinansowe. Prognoza rozwoju tego typu sprawozdawczości w Polsce przewiduje stopniowe odchodzenie od dotychczas obowiązującej NFRD, czyli dyrektywy z 2014 roku w sprawie sprawozdawczości niefinansowej (z ang. Non-Financial Reporting Directive), będącej aktem prawnym Unii Europejskiej, którego celem było zwiększenie przejrzystości raportowania niefinansowego przez duże przedsiębiorstwa, na rzecz CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), nowej dyrektywy zastępującej, ogłoszonej 14 grudnia 2022 roku. Obowiązujące nowe zasady są w trakcie implementacji do prawa krajowego państw Unii Europejskiej, w tym Polski. Pierwsze raporty za 2024, publikowane od 1 stycznia 2025 roku będą obejmowały wyłącznie największe podmioty, jednak zmieniono kryteria zobowiązanych jednostek (dotychczas raporty na temat informacji niefinansowej sporządzały podmioty, które spełniały 2 z 3 kryteriów: zatrudniały w ciągu roku min. 500 pracowników, osiągające sumę bilansowa wynoszącą minimum 20 mln EUR bądź obroty netto w wysokości minimum 40 mln EUR) i notowane na giełdzie. Znaczące jest więc odejście wyłącznie od spółek kapitałowych i objęcie nowym obowiązkiem raportowania, również podmiotów nienotowanych na rynkach kapitałowych.

Największym zaskoczeniem pozostaje nałożenie obowiązku raportowania na sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). W przypadku MŚP niebędących spółkami publicznymi rozważana jest inna forma CSRD, która jest dla nich bardziej realistyczna i wykonalna. Począwszy od roku podatkowego 2026, CSRD będą miały również zastosowanie do MŚP znajdujących się w obrocie publicznym, a w 2028 r. do spółek spoza UE. Spółki te muszą być gotowe do raportowania zgodnie ze standardami CSRD przed rozpoczęciem roku podatkowego. W związku z tym firmy będą wkrótce musiały raportować i publikować wiele nowych i bardzo szczegółowych informacji.

W pierwszej kolejności informacje przedstawią największe podmioty, zatrudniające ponad 500 pracowników (pierwszy raport już za rok obrotowy 2024), czyli te, które obecnie raportują tzw. informacje niefinansowe na podstawie ustawy o rachunkowości. Rok później pierwsze raporty przedstawią pozostałe duże jednostki, a małe i średnie spółki giełdowe złożą po raz pierwszy raporty za rok obrotowy 2026, w przypadku sektora małych i średnich przedsiębiorstw od 2028 roku. Zakłada się, że dzięki wprowadzonemu raportowaniu zainteresowane grupy użytkowników otrzymają szerszy dostęp do porównywalnych, wiarygodnych, wysokiej jakości danych na temat zrównoważonego rozwoju.

Tym samym, uzyskają dodatkowe narzędzie, które umożliwi wywieranie większego wpływu na podmioty gospodarcze działające w ich lokalnej społeczności. Dla samych jednostek raportujących jest to szansa na pokazanie – poprzez możliwość przedstawienia swoich działań na rzecz zrównoważonego rozwoju – że są społecznie odpowiedzialne. Dzięki temu będzie im także łatwiej uzyskać dostęp do kapitału na dalszy rozwój. Unikną też dodatkowego indywidualnego przedstawiania informacji na temat zrównoważonego rozwoju w związku z zapytaniem inwestorów, banków czy partnerów handlowych.

Zgodnie z dyrektywą CSRD, przyjęcie sektorowych (branżowych) ESRS miało nastąpić pierwotnie do końca czerwca 2024 roku, wydarzenie to zostało opóźnione. Rosnąca świadomość wyzwań i obciążeń związanych z wprowadzeniem standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), skłoniła Komisję Europejską do złożenia wniosku o przesunięcie daty przyjęcia standardów sektorowych ESRS oraz ESRS dla jednostek z państw trzecich o dodatkowe 2 lata, tj. do 30 czerwca 2026 roku. Mając powyższe na uwadze, 29 kwietnia 2024 roku Parlament Europejski uchylił Dyrektywę 2024/1306. Celem decyzji odraczającej termin wprowadzenia ESRS było m.in. umożliwienie jednostkom zobowiązanym do sprawozdawczości skoncentrowanie się na wdrożeniu pierwszego zestawu ESRS oraz początkowe ograniczenie wymogów sprawozdawczych do absolutnego minimum. Warto zaznaczyć, że decyzja ta nie wpłynęła na oryginalny termin przyjęcia uproszczonych Europejskich Standardów Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS), które nadal mają być wprowadzone do 30 czerwca 2024 roku. Nowe rozporządzenie umożliwi jednak przedsiębiorstwom skoncentrowanie się na wdrożeniu pierwszego zestawu ESRS, co przyczyni się do ograniczenia wymogów sprawozdawczych do absolutnego minimum. Co istotne, w swoim najnowszym komunikacie pt.: „Długoterminowa konkurencyjność UE: perspektywa na przyszłość po 2030 r.”, Komisja Europejska wskazała sprawozdawczość jako jedno z kluczowych obciążeń dla przedsiębiorstw, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). W odpowiedzi na te wyzwania, Komisja Europejska zaproponowała zmniejszenie wymogów sprawozdawczych o 25%, nie narażając jednak podstawowych celów polityki. Jednocześnie podkreślono znaczenie systemu regulacyjnego, który gwarantuje osiągnięcie zakładanych celów przy minimalnych kosztach.

Tematyka ta jest niezmiernie aktualna, czego przejawem są ciągłe prace legislacyjne związane z obowiązkiem publikowania odpowiednich treści dotyczących ESG przez podmioty gospodarcze. W momencie formułowania tematu rozprawy doktorskiej obowiązywały jedynie ograniczone regulacje prawne, tj. Dyrektywa 2013/34/UE, Dyrektywa

2014/95/UE oraz transponująca je ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, a także nie stanowiące aktu normatywnego wytyczne International Integrated Reporting Council (IIRC) dotyczące raportowania zintegrowanego „International <IR> Framework” z 2013 roku. W okresie zaś realizacji procesu badawczego nastąpiły znaczące zmiany prawne, czego wyrazem jest uchwalenie Dyrektywy 2022/2464, przyjęcie rozporządzenia delegowanego Komisji Europejskiej określającego Europejskie Standardy Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (C/2023/5303 final, opublikowane 22 grudnia 2023 r.), a także opracowanie zaktualizowanych wytycznych raportowania zintegrowanego IIRC w styczniu 2021 roku. Ponadto, polski ustawodawca ze znacznym opóźnieniem dokonał transpozycji Dyrektywy 2022/2464, a prace nad projektem zmiany ustawy o rachunkowości w tym zakresie trwały do końca 2024 roku (termin implementacji Dyrektywy 2022/2464 to 6 lipca 2024 r., a rozporządzenia delegowanego C/2023/5303 to 24 grudnia 2024 r.).

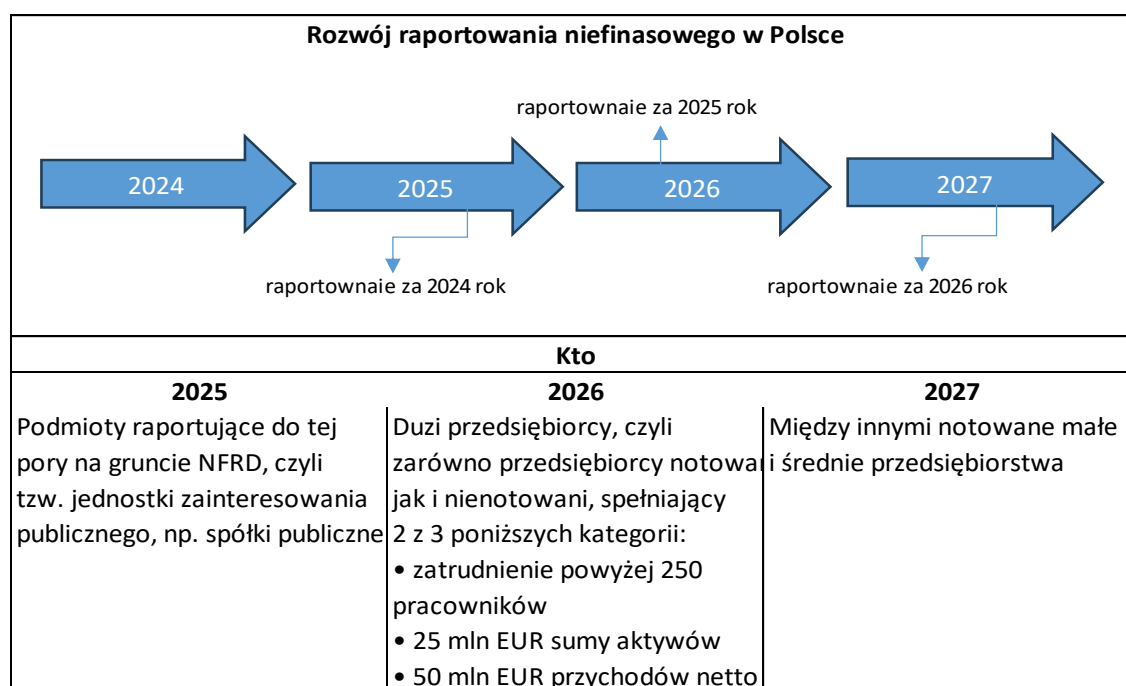
Do tego czasu, wiele krajów wprowadziło już alternatywne wymogi prawne dotyczące raportowania informacji niefinansowych, jak na przykład europejskie Dyrektywy Raportowania Środowiskowego. Służą one włączeniu aspektów środowiskowych i społecznych w obszar przedmiotowy rachunkowości tak, aby był możliwy pomiar operacji gospodarczych w relacjach między działalnością gospodarczą a środowiskiem przyrodniczym i społeczeństwem. Jednym z przykładów pozytywnej reakcji na wdrożenie dyrektywy CSRD są długo wyczekiwane, opublikowane w czerwcu 2023 roku przez Międzynarodową Radę ds. Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ang. ISSB) standardy – IFRS S1 i IFRS S2. Te długo oczekiwane standardy mają na celu zwiększenie zaufania do informacji na temat zrównoważonego rozwoju, publikowanych przez spółki, wśród inwestorów, a także wykorzystanie ich w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych. IFRS S1 zawiera zestaw wymogów dotyczących ujawniania informacji, które mają umożliwić spółkom informowanie inwestorów o ryzykach i możliwościach związanych ze zrównoważonym rozwojem, natomiast IFRS S2 wskazuje szczególne raporty związane z klimatem i jest przeznaczony do stosowania wraz z IFRS S1. Oba standardy w pełni uwzględniają zalecenia grupy zadaniowej ds. ujawniania informacji finansowych związanych z klimatem (TCFD). Jednocześnie w okresie przejściowym zaplanowano utworzenie Grupy ds. Wdrożenia Przejściowego, która będzie wspierać spółki stosujące nowe Standardy ISSB, a także będzie kontynuowana współpraca z jurysdykcjami, które wymagają dodatkowych informacji oraz z GRI w sytuacji, gdy będą one aplikowane wspólnie z innymi standardami sprawozdawczości.

Wraz ze zmieniającymi się potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy zmieniał się zatem zakres informacji ujawnianych przez jednostki. Interpretacja sytuacji i wyników działalności jednostek prezentowanych w sprawozdaniach finansowych wymagała bowiem uwzględnienia specyfiki branży oraz modelu biznesowego, tym samym rozpatrywana informacji finansowych są w powiązaniu z informacjami niefinansowymi. (Błażyńska 2018a, s. 9). Fakt coraz większego zainteresowania odpowiedzialnym biznesem sprawił, że czynniki niematerialne, takie jak wiedza, potencjał intelektualny czy kapitał ludzki, nabrały bardzo dużego znaczenia (Dobiegała-Korona, Herman 2006).

Ponadto zwrócić należy uwagę na fakt, że w dokumencie unijnym zaopiniowano termin "niefinansowy" jako niedokładny, skoro określa on pewną grupę informacji jako nie mających znaczenia pod względem finansowym. Uznano, iż adekwatniejsze jest pojęcie "informacje na temat zrównoważonego rozwoju", zamiast "informacje niefinansowe", co w dużej mierze przyczyniło się do zmianę dyrektywy 2013/34/UE w celu uwzględnienia nowej terminologii (Dyrektywa 2022/2464, Preambuła 2022).

Wobec dynamicznie zmieniającej się sytuacji rynkowej i społecznej dnia 16 kwietnia 2025 roku opublikowano Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/794, tzw. stop-the-clock, która przewiduje dwuletnie odroczenie terminu raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju dla drugiej i trzeciej fali jednostek objętych tym obowiązkiem.

Rysunek 5. Rozwój raportowania niefinansowego w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewodnika prawnopodatkowego EY 2024

Wraz z wejściem w życie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 roku, znanej jako Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), Unia Europejska wprowadziła obowiązek raportowania zrównoważonego rozwoju – ESG (ang. Environmental, Social and Governance) – dla wszystkich dużych jednostek oraz małych i średnich spółek giełdowych. CSRD znacząco rozszerzyła zakres zastosowania wcześniejszej Dyrektywy NFRD. Przepisy dyrektywy przewidują trzyetapowe wdrażanie obowiązku raportowania ESG:

od 2024 roku – największe jednostki już dziś zobowiązane do ujawniania informacji niefinansowych na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości (duże jednostki zainteresowania publicznego zatrudniające powyżej 500 pracowników),

od 2025 roku – pozostałe duże jednostki, które dotąd nie były objęte obowiązkiem raportowania niefinansowego,

od 2026 roku – małe i średnie spółki giełdowe, które mogą skorzystać z opcjonalnego okresu przejściowego i odroczyć obowiązek do 2028 r.

Dyrektywa CSRD została wdrożona w Polsce ustawą z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2024 poz. 1863).

Tzw. dyrektywa „stop-the-clock” stanowi część pakietu legislacyjnego „Omnibus I”, przedstawionego przez Komisję Europejską 26 lutego 2025 r. Celem inicjatywy jest uproszczenie unijnych regulacji dotyczących zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa przewiduje dwuletnie odroczenie obowiązku raportowania ESG dla spółek, które miały rozpocząć raportowanie po raz pierwszy za rok obrotowy 2025 lub 2026. Oznacza to, że sporządzą one pierwsze raporty dopiero odpowiednio za lata 2027 i 2028. Takie rozwiązanie ma na celu wydłużenie czasu na przygotowanie się do nowych obowiązków sprawozdawczych. Państwa członkowskie UE mają czas do 31 grudnia 2025 r. na transpozycję dyrektywy. Jak poinformowało Ministerstwo Finansów, prace nad jej implementacją w Polsce mają zostać przeprowadzone „niezwłocznie”. Jednak jak wykazano w rozdziale 2.1 powyżej, przyjęcie sektorowych (branżowych) ESRS miało nastąpić pierwotnie do końca czerwca 2024 roku, wydarzenie to zostało opóźnione. W zakresie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), Komisja Europejska odstąpiła od pierwotnych ustaleń dyrektywy, przyjmując przesunięcie daty przyjęcia standardów sektorowych ESRS oraz ESRS dla jednostek z państw trzecich o dodatkowe 2 lata, tj. do 30 czerwca 2026 roku. Mając powyższe na uwadze, 29 kwietnia 2024 roku Parlament Europejski uchylił Dyrektywę 2024/1306.

Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że regulacje w zakresie ESG (Environmental, Social, and Governance) w Unii Europejskiej przeszły znaczące zmiany. Dotychczas obowiązująca dyrektywa NFRD, która regulowała sprawozdawczość niefinansową, została zastąpiona przez nową dyrektywę CSRD, która wprowadza bardziej rygorystyczne, a przede wszystkim bardziej konkretne wymagania, obejmuje szerszy krąg podmiotów, włącza informacje w zakresie zrównoważonego rozwoju w skład dokumentów finansowych. Obecne standardy sporządzania dokumentacji mają więc rangę przepisów prawa, a publikowane raporty ESG wymagają uzyskania atestu. W przeszłości, raportowanie zgodne z NFRD lub dobrowolne publikowanie informacji dotyczących ESG, pozwalało na dużą dowolność w zakresie formy, treści i sposobu udostępniania raportów. Firmy mogły przygotowywać swoje raporty w zasadzie w każdej formie (np. na stronach www.) przy czym dla przykładu w Polsce informacje te nie podlegały żadnemu zewnętrznemu audytowi. Ogólne regulacje w tej sprawie zawierał jedynie Art. 49b Ustawy o rachunkowości. Z kolei Dyrektywa CSRD wprowadza w raportowaniu ESG jednolity format cyfrowy (elektroniczne pliki w tzw. formacie przeszukiwalnym), gdzie dokumentację należy opracować zgodnie z unijnymi standardami ESRS. Dwa standardy przekrojowe, muszą zastosować wszystkie jednostki: ESRS 1 „Wymagania ogólne” oraz ESRS 2 „Ogólne zasady ujawniania informacji ws. zrównoważonego rozwoju”. Analogiczne wymagania zawiera przeznaczony do stosowania dobrowolnego standard VSME.

Wprowadzony Dyrektywą CSRD standard ESRS dla raportów ESG wraz z najnowszą Dyrektywą CSDD (due diligence w ESG), ujednocila metodologię i strukturę raportu, nakazując jednostkom zbadać tzw. podwójną istotność. Jednostki gospodarcze muszą więc wykazać w jakim stopniu i które standardy ESRS są zobowiązane stosować obowiązkowo, a w jakim warunkowo lub fakultatywnie (dotyczy 10 standardów tematycznych, czyli standardów ESRS środowiskowych (od E1 do E5), standardów „socjalno-społecznych” (od S1 do S4) oraz jednego standard zarządzania (G1)).

Standardy ESRS sektorowe, przeznaczone do stosowania w zależności od branży w jakiej działa przedsiębiorstwo są obecnie jeszcze w opracowaniu przez EFRAG²⁴. Na

²⁴ Europejska Grupa Doradczą ds. Sprawozdawczości Finansowej (The European Financial Reporting Advisory Group). Został utworzony w 2001 roku z inicjatywy Komisji Europejskiej. Początkowo rolą organizacji było wspieranie sprawozdawczości finansowej (stąd nazwa). Jednak w 2022 Komisja Europejska zgodnie z CSRD powierzyła EFRAG rolę przygotowania europejskich standardów raportowania zrównoważonego rozwoju (ESRS), dlatego rozszerzono również rolę organizacji na kwestie związane ze sprawozdawczością zrównoważonego rozwoju. Obecnie EFRAG oprócz przygotowania pierwszego zestawu jednolitych standardów ESRS (opublikowanych w formie aktu delegowanego do CSRD), pracuje nad standardami sektorowymi (które mają być dostępne w 2026 roku).

obecną chwilę zakłada się, że będą udostępnione w bliżej nieokreślonej przyszłości (wstępnie w 2026 roku).

Podwójna istotność w raportach ESG to nowe podejście w kwestii oceny wpływu zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem zarówno aspektów materialnych, jak i finansowych w tzw. „obie strony”. Czyli każda jednostka musi wskazać jak wpływa na otoczenie i jednocześnie jaki wpływ otoczenie wywiera na jednostkę. Dotyczy to ujawnienia zarówno informacji ilościowych lub jakościowych o zakresie, w jakim jednostka raportująca radzi sobie z ewentualnymi naruszeniami dobrych praktyk przy interakcji z środowiskiem naturalnym, otoczeniem społecznym i kulturą zarządzania biznesu. W dziedzinie standardów środowiskowych nawet jeśli firma sama nie wpływa negatywnie na zasoby naturalne, powinna raportować w jakimś stopniu jest od nich uzależniona. W dziedzinie standardów socjalno-społecznych z kolei, jednostka musi wykazywać w jakim zakresie jej działalność jest uzależniona od współpracy z partnerami biznesowymi, a w przypadku kultury zarządzania, raport powinien zawierać również informacje w zakresie naruszeń stosowanych przez własne organy kierownicze. Konieczne jest również uregulowanie kwestii ewentualnego ryzyka wynikającego ze współpracy z partnerami nie przestrzegającymi standardów lub wręcz np. organizacjami działającymi nielegalnie.

Punktem wyjścia oceny wszystkich raportów ESG jest tzw. dialog z interesariuszami, w tym pracownikami, dostawcami oraz użytkownikami sprawozdań. Celem dialogu, rozumianego jako ustrukturyzowany sposób pozyskiwania, przetwarzania i publikowania informacji, jest uzyskanie danych wejściowych oraz informacji zwrotnych, które pomogą w zarządzaniu wpływami, ryzykami i możliwościami związanymi ze zrównoważonym rozwojem. Proces ten zakłada stałe doskonalenie się jednostek raportujących dzięki konkurencji między raportującymi firmami i presji otoczenia na realizację celów ESG, gdzie raportujący publicznie ujawniają swoje dokonania. Zasady postępowania w kwestii podwójnej istotności przy analizie łańcucha wartości (czyli ujęcie w raporcie ESG informacji dotyczących dostawców, odbiorców, finansujących i ubezpieczycieli) uzupełnia uchwalona w kwietniu 2024 r. Dyrektywa CSDD (Corporate sustainability Due Dilligance Directive) w sprawie należytej staranności oraz ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa UE.

Dzięki wprowadzeniu standardów ESRS i VSME przy raportowaniu ESG zapewniono spójną, wspólną bazę metodologiczną, formalną podstawę prawną, porównywalność i przejrzystość raportów sporządzanych przez różne jednostki oraz obowiązek zweryfikowania publikowanych informacji przez niezależne jednostki uprawnione do atestacji.

Dodatkowo zwrócić należy uwagę na możliwą nową, elektroniczną formę raportowania ESG, co będzie dawało możliwość zintegrowania go z różnymi systemami księgowymi (np. elektronicznym sprawozdaniem finansowym). Takie innowacyjne narzędzia dla firm, będzie umożliwi szybsze i efektywniejsze zarządzanie danymi finansowymi, ułatwi też proces raportowania niefinansowego. Sprawozdania finansowe w formacie elektronicznym kodowane w strukturze logicznej i w zdefiniowanym formacie zostały już wprowadzone w celu ustrukturyzowania sprawozdań finansowych sporządzanych przez podmioty raportujące zgodnie z ustawą o rachunkowości. Podobne rozwiązanie niebawem zostanie zastosowane w sprawozdawczości niefinansowej. Format elektroniczny zapewnia bowiem spójną strukturę raportowania i zwiększa dostępność danych dla odbiorców takich jak inwestorzy, banki czy ubezpieczyciele (strona popytowa). Czytelnik sprawozdań XML to przede wszystkim przeglądanie oraz odczyt danych. Dzięki tym rozwiązaniom przedsiębiorstwa mogą skupić się na strategicznych aspektach zarządzania finansami i zyskują pełniejszy obraz swojej sytuacji (strona podaźowa).

3. Rola ujawnień niefinansowych w kontekście oczekiwań interesariuszy

"Dzisiaj zarabianie pieniędzy jest bardzo proste. Ale zarabianie pieniędzy, będąc odpowiedzialnym wobec społeczeństwa i próbując ulepszać świat, jest bardzo trudne".

Jack Ma /założyciel i przewodniczący zarządu Alibaba Group/

3.1. Raportowanie danych niefinansowych - przegląd badań krajowych i zagranicznych

W ostatnich latach rośnie rola ujawnień informacyjnych w rachunkowości. Zarówno w Polsce jak i na świecie publikacje danych niefinansowych cieszą się powszechnym zainteresowaniem kadry zarządczej, menedżerów i inwestorów. Informacja o danych niefinansowych zakorzeniła się więc jako stały element strategii i rozwoju każdego przedsiębiorstwa. Przyglądając się znaczeniu jakie nabiera informacja niefinansowa, nie sposób nie zauważyć, że z roku na rok rośnie liczba przedsiębiorców stosujących dobre praktyki z zakresu CSR (z ang. Corporate Social Responsibility), co prowadzi do podejmowania efektywniejszych decyzji przez odbiorców tej informacji, a także wielu korzyści

dla publikujących. Lepszy dostęp do informacji, w tym informacji niefinansowych, oznacza dla inwestorów łatwiejsze, szybsze i pewniejsze analizy, czyli wyższy poziom komfortu w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, co może wpływać na obniżenie kosztów pozyskania kapitału (Forum Odpowiedzialnego Biznesu 2012, s. 29).

W celu potwierdzenia zainteresowania naukowego oscylującego wokół zagadnień na których skupia się niniejsza praca, przeprowadzono analizę bibliometryczną publikacji naukowych. W swoim założeniu badania bibliometryczne dokonują analizy artykułów naukowych poprzez ocenę słów, w szczególności ich współklasyfikację, badania współautorstwa pracy czy też analizę cytowań.

Praktyka badawcza pozwoliła na opracowanie różnego rodzaju analiz w tym zakresie. Wybrano trzy najczęściej wykorzystywane podejścia: w celu identyfikacji luki badawczej, poziomu zainteresowania danymi zagadnieniami, czy też oszacowania rzędu wielkości artykułów w wybranym zakresie.

Analiza dotyczyła artykułów powstałych w latach 2002-2023 indeksowanych w bazie Web of Science oraz w bazie Scopus. Postępowanie badawcze w ramach analizy bibliometrycznej przeprowadzono w czterech kolejnych etapach.

Etap 1 obejmował przegląd literatury w celu zoperacjonalizowania przedziału czasowego badań, ustalenia słów kluczowych oraz identyfikacji luki badawczej. Z uwagi na ilość dostępnych w bazach pozycji, publikacje wyselekcjonowano wg. następujących kryteriów:

- a) baza Web of Science,
- b) publikacje z lat 2002-2023,
- c) słowo klucz: non-financial information,
- d) zakres: cały świat, dziedzina: nauki społeczne.

Uzyskano wynik 719 publikacji. Następnie w dwóch plikach łącznie zaimportowano bazę do programu VOSviewer²⁵ version 1.6.20 (program ma ograniczenie do maksymalnie 500 elementów, jednak daje możliwość łączenia baz) uzyskując poniższą mapę bibliometryczną artykułów naukowych. Jako badany element wskazano pozycję „co-occurrence word analysis” czyli analizę współwystępowania słów w według słów kluczy wskazanych przez autora publikacji tzw. author's key words. W poniższej analizie słowem

²⁵ VOSviewer to narzędzie analizy danych i wizualizacji stosowane w badaniach bibliometrycznych, wykorzystywane do analizy sieciowej i wizualizacji danych bibliometrycznych, takich jak publikacje naukowe, słowa kluczowe, autorzy i czasopisma. Pozwala na odkrywanie powiązań między różnymi elementami tych danych i prezentowanie ich w intuicyjnej formie graficznej.

klucz było non-financial information. Dla przejrzystości analizy wykluczono wszystkie słowa, które nie wystąpiły przynajmniej pięć razy w zapytaniu, to znaczy nie zaistniały ze słowem klucz przy najmniej pięciokrotnie. Jak wynika z zaprezentowanego poniżej rysunku nr 3, najczęstsze połączenia występowały ze słowami: non-financial reporting, corporate social responsibility, corporate governance, legitimacy, determinants, integrated reporting, value (tłum. raportowanie niefinansowe, społeczna odpowiedzialność biznesu, ład korporacyjny, legalność, determinanty, raportowanie zintegrowane, wartość).

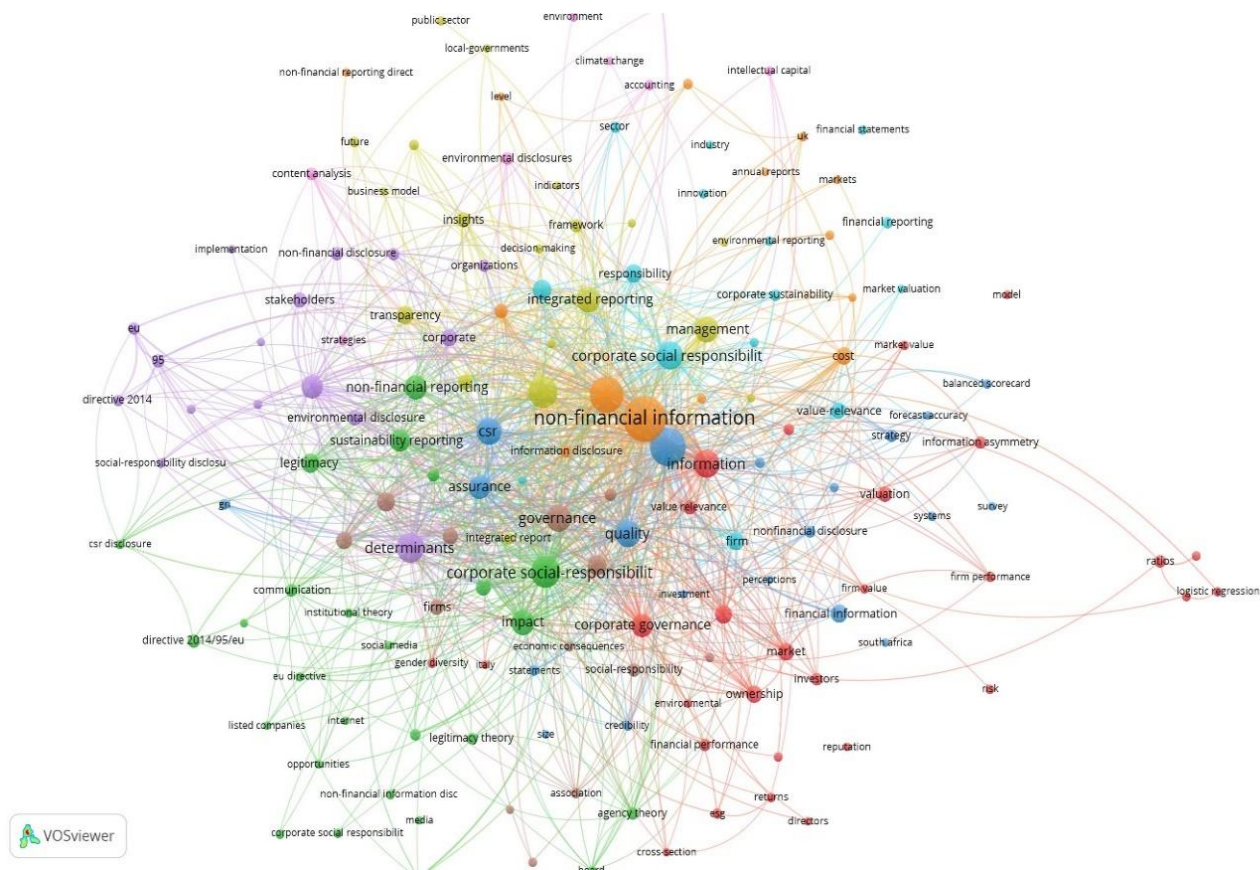
Etap 2 obejmował przegląd literatury w oczekiwanym i zwężonym zakresie czasowym 6 lat, gdzie wymagane było a publikacje wyselekcjonowano wg. następujących kryteriów:

- a) baza Web of Science,
- b) publikacje z lat 2018-2023,
- c) słowa kluczowe: non-financial information+non-financial reporting+integrated reporting
- d) zakres: cały świat, dziedzina: nauki społeczne.

Uzyskano wynik 968 publikacji. W dwóch plikach łącznie zaimportowano bazę do programu VOSviewer version 1.6.20 uzyskując poniższą mapę bibliometryczną artykułów naukowych. Jako badany element wskazano pozycję „co-classification analysis” czyli analizę współklasyfikacji słów, według słów kluczy wskazanych przez autora publikacji tzw. author's key words. Dla przejrzystości analizy wykluczono wszystkie słowa, które nie wystąpiły łącznie przynajmniej siedem razy w zapytaniu. Metoda ta jest wariantem analizy współwystępowania słów z odniesieniem do zbioru terminów danej dziedziny wiedzy. Rezultaty analizy pozwalają na identyfikację podobszarów badań, zarówno w jednym zakresie, jak i na różnych polach interdyscyplinarnych, w perspektywie braku wspólnych zagadnień, pojęć, definicji, metod czy technik (Kliniewicz i in. 2012, s. 82). Wyniki przedstawia rysunek nr 4 poniżej słowami najczęściej współistniejącymi ze słowami kluczami były: sustainability, quality, disclosure, stakeholder engagement, insights, accounting information, voluntary disclosure (tłum. zrównoważony rozwój, jakość, ujawnianie informacji, zaangażowanie interesariuszy, spostrzeżenia, informacje księgowo, dobrowolne ujawnianie).

Na etapie poszukiwania luki badawczej, analizy literatury oraz opracowywania kierunków badań, poniższe rysunki 6 i 7 stanowiły cenne źródło informacji o przedmiocie niniejszej rozprawy doktorskiej.

Rysunek 6. Web of Science, publikacje z lat 2002-2023, słowo klucz: non-financial information

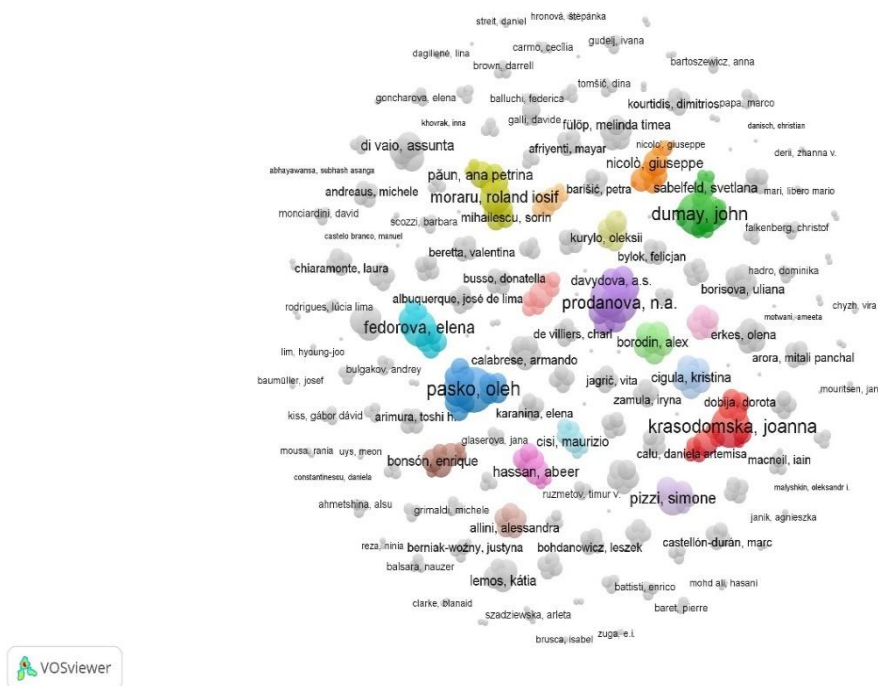
Źródło: VOSviewer version 1.6.20 – opracowanie własne

Etap 3 obejmował przegląd literatury w celu uzyskania danych odnośnie polityki badawczej, stanowiącej przedmiot zainteresowania autorki dysertacji. Z uwagi na ilość dostępnych w bazach pozycji, publikacje wyselekcjonowano wg. następujących kryteriów:

- a) baza Scopus,
- b) publikacje z lat 2008-III 2024,
- c) słowa kluczowe: non-financial AND reporting,
- d) zakres: cały świat, język: dowolny, dyscypliny: Business, Management and Accounting, Economics, Econometrics and Finance, Social Sciences.

Uzyskano wynik 214 publikacji, z 525 nazwiskami autorów i współautorów, a wygenerowaną bazę zaimportowano do programu VOSviewer version 1.6.20 uzyskując poniższą mapę bibliometryczną artykułów naukowych. W tym przypadku zastosowano „co-authorship analysis” czyli analizę współautorstwa pozwalającą na identyfikację schematów współpracy w ramach zespołów badawczych poprzez ustalenie częstotliwości autorstwa publikacji lub wynalazków przez dwie lub więcej osób (Klincewicz i in. 2012, s. 84). Najczęściej analizę tę stosuje się w odniesieniu do dwóch osób jako narzędzie umożliwiające szybką oceny działalności jednostki lub zespołów badawczych, zarówno tych formalnych, jak i nieformalnych.

Rysunek 8. Scopus publikacje z lat 2008-2023, słowa kluczowe: non-financial AND reporting, analiza współautorstwa

Źródło: VOSviewer version 1.6.20 – opracowanie własne

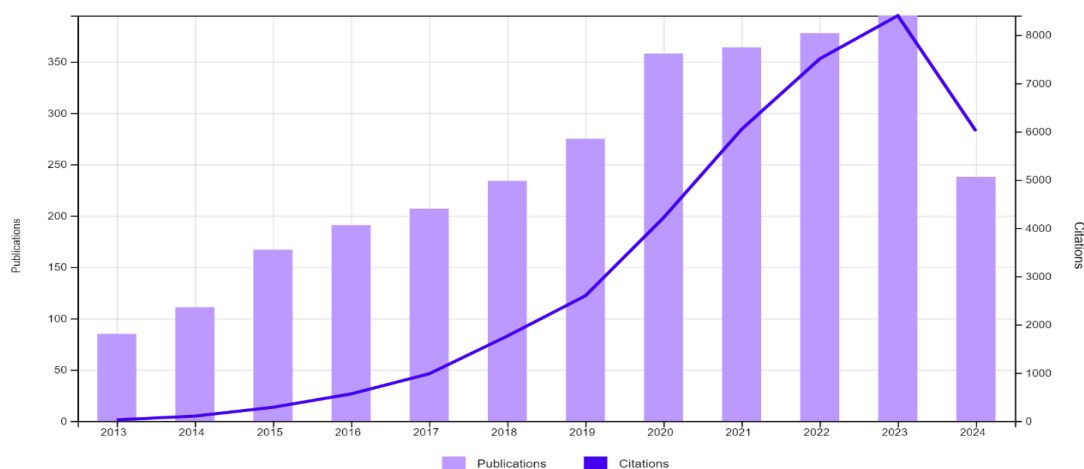
Na przedstawionym powyżej rysunku nr 5 zaprezentowano tylko próbkę z tej analizy, gdzie na polu polskich autorów jest najczęściej pojawia się Pani Joanna Krasodomska, jak osoba mająca najwięcej publikacji ww. wskazanym czasie, w wybranym obszarze badań i występująca jako autor w bazie Scopus.

Etap 4 obejmował analizę artykułów dostępnych łącznie w obydwu bazach Web of Science i Scopus. Analiza bibliometryczna danych z bazy danych Web of Science i Scopus w zakresie cytowań (ang. citation analysis) wskazuje, że publikacje dotyczące badanego obszaru cieszą się ciągłym i rosnącym zainteresowaniem, nieprzerwanie od 30 lat, przy czym przeważająca część prac została zrealizowana w ciągu ostatnich dziesięciu lat.

Miarą aktualności problematyki badawczej jest stopień zainteresowania nią, co odzwierciedla liczba cytowań, zatem cenną informacją, której dostarcza analiza bibliometryczna jest właśnie ilość cytowań w obszarze badanego tematu. Cytowania odzwierciedlają bowiem pewne tendencje w zakresie czytania i przywoływania literatury naukowej oraz zwyczaje, panujące w środowiskach akademickich poszczególnych krajów.

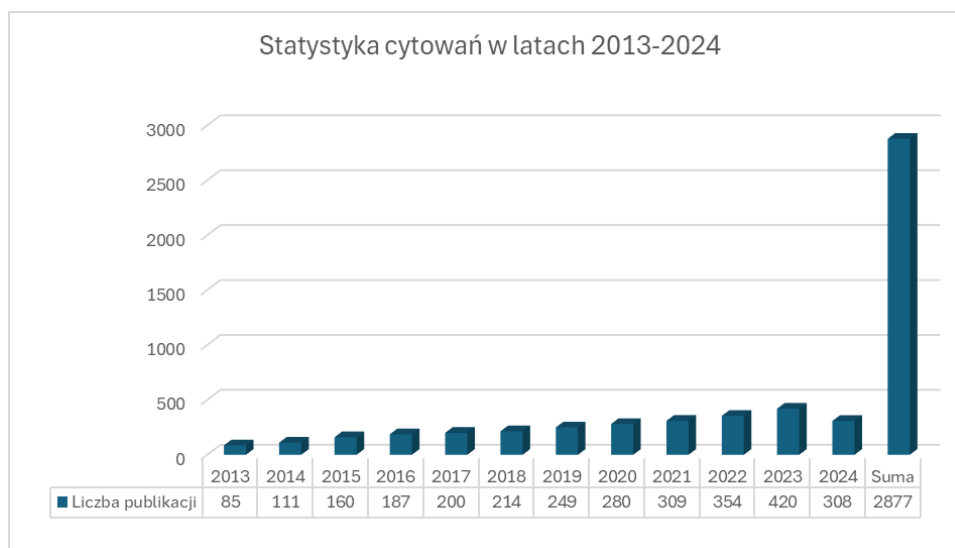
Liczbę cytowań oraz Indeks Hirscha dla potrzeb niniejszej dysertacji sprawdzono w bazie Web of Science. Łączna cytowalność piśmiennictwa ustalona w badanej bazie lokalnej Web of Science dla słowa „non-finacial information” wyniosła 3492 rekordy w latach 1991-2024. Z uwagi na ograniczoną użyteczność informacyjną publikacji starszych niż obowiązujące przepisy prawa wyniki zawężono do lat 2013-2024 uzyskując 2877 rekordów i indeks Hirscha na poziomie równym 82 (tabela 6 poniżej).

Rysunek 9. Liczba publikacji indeksowanych w wybranych kategoriach Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie

Źródło: Web of Science, 18.08.2024 r.

Wykres 1. Liczba publikacji indeksowanych w Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie

Źródło: opracowanie własne, 18.08.2024 r.

Tabela 6. Liczba publikacji indeksowanych w Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie, indeks Hirscha

Statystyka cytowań	
Ustalona liczba publikacji	2877
Sumaryczna liczba cytowań	38,50
Sumaryczna liczba cytowani bez cytowań własnych	35,25
Średnia cytawalność publikacji	12.82
H-index	82

Źródło: Web of Science, 18.08.2024 r.

Aby przeanalizować zainteresowanie badawcze prezentowane w artykułach z lokalnej bazy wyodrębnionej i eksportowanej dodatkowo zbadano ich tytuły i streszczenia za pomocą oprogramowania dostępnego w bazie Web of Science. W tym celu posłużono się całą, pierwotnie wybraną bazą z lat 1991-2024, które wyniosła 3492 rekordy, pogrupowane w 10 obszarach naukowych. Wyniki przedstawia rysunek 10 poniżej.

Rysunek 10. Liczba publikacji indeksowanych w wybranych kategoriach Web of Science w latach 1991-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie z uwzględnieniem obszarów, w których je zastosowano

Źródło: Web of Science, 18.08.2024 r.

Mapa została stworzona na podstawie danych tekstowych, wykorzystując terminy wyodrębnione z metadanych artykułów objętych badaniem (metoda pełnego liczenia). Jako punkt wyjściowy wskazano 3492 rekordy zawierające słowo klucz non-financial information, a za warunek wskazano słowa klucz występujące co najmniej raz. Pozwoliło to wygenerować matrycę w podziale na ilość wystąpień w danych obszarach naukowych, zgrupowane w 10 głównych klastrów skupień (Rysunek 10).

Klaster I, który obejmuje najwięcej, bo aż 791 pozycji w obszarze Business Finance i Klaster II (564 pozycje) w dyscyplinie Business należy traktować łącznie. Zainteresowania badawcze skupione wokół tych klastrów to: relacje inwestorskie, relacje partnerskie, informacje udostępniane dobrowolnie oraz tajemnica handlowa przedsiębiorstwa.

Klaster III (684 pozycje) w dyscyplinie Management, łączy zainteresowania autorów oscylujące wokół tematyki zarządzania relacjami z klientem, interesariuszami, budowania wartości i konkurencyjności przedsiębiorstwa.

Klaster IV (514 pozycji) odzwierciedla zainteresowania badawcze skoncentrowane na Ekonomii, szczególnie na adekwatności raportów niefinansowych względem oczekiwań

interesariuszy, transparentności danych prezentowanych w raportach niefinansowych oraz ich złożoności i porównywalności z twardymi danymi finansowymi.

Kolejne trzy klastry V Green Sustainable Science and Technology (243 pozycje), VI Environmental Studies (259 pozycji) i VII Environmental Science (210 pozycji) to przejaw zainteresowania tematyką zrównoważonego rozwoju względem wzrostu gospodarczego i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania marginalizacji i dyskryminacji) oraz podnoszenia jakości środowiska naturalnego poprzez ograniczanie szkodliwego wpływu produkcji i konsumpcji na stan środowiska i ochronę zasobów przyrodniczych.

Z punktu widzenia tematu dysertacji za ciekawe uznano połączenie wszystkich tych kontekstów i wielowymiarowe podejście do tematu, co zostało uwzględnione podczas przygotowania badań własnych.

Z kolei biorąc pod uwagę wielowątkowość dyskutowanej tematyki do analizy wybrano publikacje, które w swej treści najlepiej odzwierciedlają istotę problemów związanych ze sprawozdawczością niefinansową.

Prezentowane badania podzielono na następujące grupy:

- A - krytyka tradycyjnego sprawozdania finansowego;
- B - poszukiwanie sposobów niwelowania braków sprawozdawczości finansowej poprzez uzupełnienie jej informacją niefinansową;
- C - rozwój raportowania niefinansowego, jego elementy i treść;
- D - krytyka sprawozdawczości niefinansowej.

Zebrane wyniki z analizy w ujęciu chronologicznym prezentują tabele od 7 do 10.

Tabela 7. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej

<i>Badania dotyczące trendu A - krytyki tradycyjnego sprawozdania finansowego</i>			
Autor	Rok	Miejsce badań	Krótki opis badania
Jaruga i in.	1991 2006 2007	Polska	Zdaniem autorki rachunkowość jako element każdej organizacji (przedsiębiorstwa, Instytucji) odzworowuje nie tylko jej związki z otoczeniem, lecz także strukturę wewnętrzną oraz podział praw i odpowiedzialności za efektywność gospodarowania. Z tych względów sprawozdanie finansowe stanowi trzon, rdzeń, nieodzowny fundament wspomagania decyzji zarządczych każdej organizacji. Wieloletnie badania prowadzone przez autorkę w zakresie historii rozwoju polskiej sprawozdawczości (od 1989 roku) zwracają uwagę na liczne deformacje wartości limitujące informacyjną funkcję rachunkowości. W rezultacie już w okresie powojennym nie występowała wymierność i współmierność celów i środków, co jest warunkiem stosowania rachunku ekonomicznego, a więc racjonalnych wyborów ekonomicznych. Autorka dostrzega, iż współczesna rachunkowość finansowa przestała być systemem prowadzonej według ściśle określonych wytycznych historycznej ewidencji transakcji i zdarzeń gospodarczych, podporządkowanym przede wszystkim celom podatkowym. Zamiast tego została ukierunkowana na dostarczanie użytecznych informacji do podejmowania decyzji przede wszystkim przez uczestników rynku finansowego. Nowelizacja ustawy o rachunkowości z 2000 r. spowodowała, iż polskie regulacje rachunkowości finansowej, zbieżne dotychczas z modelem kontynentalnym. Jednak samo sprawozdanie finansowe nadal nie wypełnia luki informacyjnej o działalności podmiotu i jego aktywności gospodarczej.
Anthony R., Rees J.	2001	Rosja	W książce autorzy dokonali analizy treści sprawozdań finansowych spółek notowanych na giełdzie w Rosji z lat 1995-1999 i zwrócił uwagę na fakt, że sprawozdania finansowe dostarczają informacji wyłącznie o przeszłości, aby pomóc użytkownikom w prognozowaniu i podejmowaniu decyzji o przyszłej sytuacji finansowej. Powinny jednak dokonywać prezentacji nie tylko przeszłości, ale też przyszłości. Według Anthony'ego, R. i Reesa, J., kapitał własny powinien być uznawany jako aktywa netto, gdyż kwota kapitału wewnętrznego jest zawsze równa aktywom netto po odliczeniu zobowiązań. Autorzy zasugerowali zmiany w tym zakresie, mające na celu rzetelniesze obrazowanie informacji o sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych.
Walińska E.	2009	Polska	Autorka publikacji dokonała opracowania oryginalnego modelu prezentacji bilansu w układach: rodzajowym, funkcjonalnym i rodzajowo-funkcjonalnym. Powszechna świadomość mankamentów dotychczas stosowanych rozwiązań i głęboka niepewność, czy obrany kierunek przekształceń jest

			właściwy sugeruje, aby wyniki badań autorki i zaproponowane rozwiązanie odczytywać należy jako ważny głos w debacie dotyczącej form komunikacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi, a interesariuszami, czyli odbiorcami sprawozdań finansowych. Według autorki potrzeby informacyjne użytkowników kształtują nie tylko hierarchię sprawozdań finansowych, ale także ich strukturę i zakres, a obecny zakres ujawnień, nie urzeczywistnia oczekiwań interesariuszy.
Eccles R.G., Krzus M.P., Tapscott D.	2010	USA	W swojej publikacji autorzy poddali analizie zróżnicowanie w raportowaniu zintegrowanym w czasach światowego kryzysu finansowego. Badanie obejmowało okres dwóch lat (2008-2009), a celem analizy po upadku banku Lehman Brothers stały się przedsiębiorstwa w podziale według branż. Autorzy zaobserwowali statystycznie istotny związek pomiędzy raportowaniem zintegrowanym, a jakością zarządzania w długim okresie. Zbadali poziom wiarygodności oraz roli specjalistów rachunkowości zarządczej w przygotowywaniu raportów zintegrowanych. Jednocześnie podkreślili, że postrzegają sprawozdawczość zintegrowaną jako proces integracji ESG ze sprawozdaniem rocznym (finansowym) przedsiębiorstw w kontekście korzyści dla firm, inwestorów, organów regulacyjnych, audytorów i społeczeństwa. Wskazali na konieczność uzupełnienia informacji finansowej elementami informacji pozafinansowej, gdyż samo ujawnianie danych liczbowych nie jest zrozumiałe i miarodajne dla odbiorców. Jako zwolennicy IR wyrazili przekonanie, że sprawozdawczość zintegrowana przyniesie większą transparentność poprzez przedstawienie w jednym dokumencie powiązań pomiędzy wynikami finansowymi i dokonaniem w zakresie zrównoważonego rozwoju, niż same sprawozdania finansowe, które jest niewystraszające.
Emerling I.	2012	Polska	Celem opracowania było zaprezentowanie wartości godziwej w sprawozdaniach finansowych banków komercyjnych w Polsce jako miernika wyceny należności kredytowych oraz pokazanie wpływu wyceny na wynik finansowy banku. Przyjęte w pracy metody badawcze opierały się na studiach literatury polskiej i zagranicznej, przeglądzie aktów prawnych oraz wnioskowaniu. Autorka zwróciła uwagę, że pomiary w koszcie historycznym, mogą znacząco zniekształcić wynik finansowy. Koncepcja kosztu historycznego ma wiele zalet, które przesądzają o powszechności jej zastosowania. Wadą tej koncepcji jest natomiast brak powiązania tej ceny ze zmianami wartości, co będzie miało odzwierciedlenie w sprawozdaniach finansowych badanych banków.
Samelak J.	2013	Polska	W pracy postawiona została hipoteza, że jeśli raport ESG zostanie zintegrowany z rocznym sprawozdaniem finansowym przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego, umożliwi to zaprezentowanie interesariuszom jasnego, pełnego i spójnego obrazu jego zasobów materialnych i niematerialnych, roszczeń wobec niego oraz efektów jego działalności. Celem badania było też wykazanie słabych stron sprawozdania finansowego takich jak: duży stopień skomplikowania, brak spójności pomiędzy poszczególnymi sprawozdaniami finansowymi, niepełne ujęcie wszystkich zasobów

			przedsiębiorstwa, brak odzwierciedlenia w sprawozdaniu finansowym modelu biznesowego organizacji, brak informacji o kluczowych czynnikach sukcesu, brak ujawnień dotyczących planów strategicznych jednostki, brak możliwości ustalenia na podstawie sprawozdania finansowego rynkowej wartości przedsiębiorstwa.
Świdorska G. K.	2013	Polska	Według autorki książki sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa jest końcowym efektem prac księgowych roku obrotowego. Ze względu na rangę sprawozdawczości finansowej coraz częściej jest ona traktowana jako jeden z najważniejszych podsystemów, przedstawia bowiem całościowy obraz przedsiębiorstwa, jego majątek, kapitały, wielkość wyniku finansowego i stan środków pieniężnych oraz jest praktycznym narzędziem pozwalającym jego użytkownikom na uporządkowanie informacji finansowych i szybką ich analizę. Jako konkluzję swoich rozważań autorka podaje stwierdzenie, że informacje pochodzące z rachunkowości finansowej nie dają jednak podstaw do efektywnego zarządzania majątkiem, wymagają uzupełnienia danymi, które nie są uwzględniane w tradycyjnej i powszechnej sprawozdawczości finansowej.
Urbanek P., Walińska E.	2013	Polska	Celem opracowania była prezentacja ewolucji modelu zarządzania finansami w latach 2006-2013 uczelni publicznej na przykładzie Uniwersytetu Łódzkiego. Dla każdego z poziomów szczebli zarządzania, takich jak jednostki podstawowe – wydziały i dalej instytuty, katedry i zakłady, przedstawiono sposób ujęcia wyniku finansowego jako miernika dokonań jednostki. Autorzy zwrócili uwagę na historyczną perspektywę sprawozdań i brak informacji na temat aktywów niematerialnych, stanowiących kluczowy element generujący wartość przedsiębiorstwa. Podkreślili, że prezentacje wyników koncentrują się zbyt mocno na krótkoterminowym zysku, a nie generowaniu wartości, tak kluczowej w procesie podejmowania efektywnych decyzji zarządczych.
Krasodomska J.	2014	Polska	Celem głównym pracy była identyfikacja informacji niefinansowych i ustalanie ich znaczenia w sprawozdawczości spółek publicznych oraz opracowanie autorskiego modelu ich ujawniania w sprawozdaniach z działalności. W pracy sformułowano hipotezę główną, zgodnie z którą ewolucja sprawozdawczości przedsiębiorstw zmierza w kierunku szerszego uwzględniania informacji niefinansowych. Zgodnie z zaleceniami autorki i w myśl artykułu 49.3 ustawy o rachunkowości, sprawozdanie z działalności powinno być sporządzone z wykorzystaniem kluczowych wskaźników finansowych i niefinansowych, dotyczących prowadzonej działalności, o ile były to istotne informacje z punktu widzenia przedsiębiorstwa. W niniejszym opracowaniu autorka wskazuje na brak jednoznacznej definicji informacji niefinansowych, co utrudnia ich wyodrębnienie, a tym samym powiązanie i zastosowanie w sprawozdaniu finansowym. Dodatkowym mankamentem ujawnień stała się ich niezrozumiałość oraz złożoność skutkujące negatywnymi opiniami wśród wszystkich grup interesariuszy, która ostatecznie wpływa ujemnie na całość sprawozdania finansowego.

Abib M., Catapan E. A., Catapan D. C., da Veiga C.P.	2015	Brazylia	W niniejszym artykule przedstawiano analizę eksploracyjną bilansów i rachunków zysków i strat firmy Votorantim Cimentos S.A. (spółki publicznej) za cztery lata obrotowe 2010 -2013. W wyniku przeprowadzonej badań stwierdzono, że firma prezentuje korzystną sytuację w badanych latach, a analiza sprawozdań finansowych jest wstępnym krokiem w kierunku krótko-, średnio- i długoterminowego planowania działalności przedsiębiorstwa. System wskaźników sprawozdawczości finansowej zawierał cztery kryteria: trafność, wiarygodność, porównywalność i przejrzystość. Jednakże weryfikacji sytuacji finansowej firmy dokonano na przestrzeni długiego, czteroletniego okresu, gdzie zarówno analiza pionowa, pozioma, jak i wskaźniki ekonomiczno-finansowe wykazywały korzystne wyniki podejmowanych decyzji strategicznych. Firma inwestując mocno w aktywa nietrwałe, zwiększyła aktywa obrotowe poprzez zwiększanie sprzedaży. Na podstawie podanych danych wysnuto wnioski, że mimo iż firma zbyt uważała na swoją marżę zachowując płynność finansową za ostatnią cztery lata i że nastąpił wzrost wolumenu sprzedaży, to jednak finalnie bazując wyłącznie na wskaźnikach finansowych mocno ucierpiała osiągając niższy zysk ogólny i zysk na jednostkę sprzedaży. Sprawozdania finansowe za minione lata dostarczały więc niemiarodajnych danych, skutkujący błędnymi decyzjami zarządzających i spadkiem rentowności.
Olchowicz I., Tłaczała A.	2015	Polska	Celem opracowania było przedstawienie istoty i formy sprawozdań finansowych na tle standaryzacji i harmonizacji rachunkowości. Autorki dokonały analizy porównawczej elementów sprawozdań finansowych od 2005-2014 r. tj.: bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym, rachunku przepływów pieniężnych, dodatkowych informacji i objaśnień według ustawy o rachunkowości oraz ich odpowiedników sporządzanych zgodnie z przepisami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. W konkluzjach ze swoich badań autorki podkreślają istotną zmianę postaci sprawozdań finansowych i ich zakresu w ostatnim czasie. W dużej mierze ujednoliciła się zawartość merytoryczna poszczególnych pozycji sprawozdań finansowych po nowelizacji ustawy o rachunkowości w 2013 roku. Podstawowe kategorie w rachunkowości takie jak: aktywa, zobowiązania, przychody, koszty powinny są obecnie odczytywane odmiennie. Jednak niektórzy z użytkowników mogą wymagać dodatkowych informacji, których nie zawiera sprawozdanie finansowe, jednak może je uzupełniać sprawozdawczość niefinansowa.
Omar N., Amirah Johari Z., Hasnan S.	2015	Malezja	Autorzy publikacji podkreślają, że informacje dostarczane przez sprawozdanie finansowe są wysoko cenione przez społeczeństwo. Tymczasem złożoność oszustw w sprawozdaniach finansowych w ciągu ostatnich kilku lat budzi uzasadnione obawy. Pojawiają się w wielu różnych formach, takich jak zawyżanie aktywów, sprzedaży i zysków, zaniżanie zobowiązań i wydatków, a wiele oszukańczych praktyk księgowych przenika różne systemy w celu utrzymania pozorów zrównoważonego rozwoju. Sprawozdania finansowe są wykorzystywane przez akcjonariuszy do pomiaru wyników

			<p>firmy w porównaniu z ich oczekiwaniami, jednak czasami pozostają one zmanipulowane. Przeprowadzone przez autorów badanie miało określić znaczący wpływ kultury korporacyjnej na występowanie oszustw w sprawozdaniach finansowych. Opracowanie przedstawiło holistyczny pogląd na koncepcję kultury i jej wpływ na organizację w kontekście oszustw w sprawozdaniach finansowych. Autorzy skupili się na studium przypadku firmy Enron Corporation – amerykańskiego przedsiębiorstwa energetyczne z siedzibą w Houston w Teksasie i wykazali, że mimo, że sprawozdania finansowe świadczą o ekonomicznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa, to jednak skandal Enrona²⁶ ujawnił opinii publicznej to, że rachunkowość może zostać wykorzystania w celu sfałszowania sprawozdania finansowego. Dlatego potrzeba jest prawnego aspektu prezentacji informacji, a nie tylko ujęcia ekonomicznego. Konieczne jest też wyjście w kierunku stworzenia etycznej kultury korporacji, która powinna stać się normą.</p>
Kamela-Sowińska A.	2016	Polska	<p>Artykuł miał na celu udowodnienie, że podstawą teoretyczną zmian w rachunkowości - od rachunkowości klasycznej w kierunku raportowania gospodarczego - jest umowa społeczna stanowiąca z kolei podstawę teorii legitymizacji w sprawozdawczości odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw. Za tak sformułowanym celem stała znacznie ważniejsza teza mówiąca o tym, że społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jest jedną z przyczyn utraty ich przewagi konkurencyjnej. Tylko przyzwolenie społeczne w postaci umowy społecznej legitymizowanej jako publiczna wiadomość, zwalnia zarządy tych przedsiębiorstw od zarzutu działania na szkodę firmy poprzez upubliczniane informacji chronionych tajemnicą kupiecką. W artykule sformułowano tezę pomocniczą, że rachunkowość jest nauką społeczną. Autorka publikacji zauważa, że informacje niefinansowe mają ujawniać, co dany podmiot dokonał w trzech obszarach: ekonomicznym, społecznym oraz środowiskowym, a następnie, czy cele te zostały osiągnięte. Jednak zdaniem autorki klasyczne sprawozdanie finansowe nie wyczerpuje tych obszarów.</p>
Disclosure Initiative – Principles of Disclosure, Discussion Paper DP/2017/1, IASB	2017	Wielka Brytania	<p>W publikacji zwrócono uwagę, że jeśli informacje w sprawozdaniach finansowych są komunikowane nieefektywnie, użytkownicy mogą mieć trudności w ich zrozumieniu i tym samym mogą potrzebować więcej czasu na analizę sprawozdań finansowych. Niecelowa komunikacja może także spowodować przeoczenie przez użytkowników przydatnych informacji lub niezidentyfikowanie związków pomiędzy informacjami w różnych częściach sprawozdania finansowego.</p>

²⁶ Skandal Enronu był skandalem księgowym z udziałem Enron Corporation, amerykańskiej firmy energetycznej z siedzibą w Houston w Teksasie. Kiedy w październiku 2001 roku do wiadomości publicznej dotarły informacje o powszechnych oszustwach w firmie, firma ogłosiła upadłość, a jej firma księgowa Arthur Andersen – wówczas jedna z pięciu największych spółek audytorskich i księgowych na świecie – została skutecznie rozwiązana.

Bek-Gaik B., Krasodomska J.	2018	Polska	W artykule przedstawiono genezę definicji informacji niefinansowych oraz ich źródła, takie jak: raport społeczny, sprawozdanie z działalności i raport zintegrowany. Wskazano pożądane kierunki badań w obszarze niefinansowych ujawnień, stosując się do wyniki studiów literatury przedmiotu, wyniki wcześniejszych badań autorek, jak również obserwacji praktyki gospodarczej w obszarze raportowania informacji niefinansowych. Celem opracowania było zwrócenie uwagi na niezrozumiałość sprawozdań finansowych, które w ostatnim czasie nie spełniają swoich podstawowych funkcji, bowiem nie są już odpowiedzią na oczekiwania interesariuszy i nie informują o wszystkich czynnikach tworzących wartość w jednostce. Autorki podkreślają, że raporty niefinansowe nie zawierają adekwatnych ujawnień dotyczących aktywów niematerialnych podmiotu, które w ostatnich latach znacząco wpływały na jego wartość. Rozwój raportowania organizacji, w szczególności w odniesieniu do raportowania informacji niefinansowych, jest szeroko dyskutowany z uwagi rosnącą krytyka tradycyjnego sprawozdania finansowego i stały wzrost zainteresowania interesariuszy wszystkimi zasobami i dokonaniem jednostki.
Śnieżek E., Wiatr M.	2020	Polska	Zdaniem autorów publikacji sprawozdawczość finansowa podlega od wielu lat nieustającej krytyce. Preferuje ona nadal przeszłość, a nie przyszłość, koszt, a nie wartość, stąd wynika jej skupianie się na ustalaniu zysku memoriałowego. „Krytyce podlega między innymi: 1) bilans jako trudny do zrozumienia, 2) nieistotność sumy bilansowej, która z powodu zasad wyceny nie posiada znaczących wartości poznawczych, 3) „papierowość” wyniku finansowego oraz brak odpowiednich objaśnień relacji wynik memoriałowy – wynik kasowy, 4) zasada ostrożności, z powodu której w bilansie wykazuje się skutki zjawisk niekorzystnych, a nie rzeczywistą sytuację finansową przedsiębiorstwa, 5) nieprzejrzysty i nie do końca właściwy zakres ujawnień, praktycznie w każdym elemencie sprawozdania, 6) brak informacji dotyczącej przyszłości jednostki, podanej w formie możliwej do porównania z danymi ex post, 7) wciąż zbyt mały zakres informacji, na przykład o aktywach niematerialnych, potencjale intelektualnym i metodach zarządzania personelem przedsiębiorstwa, 8) brak istotnych informacji pochodzących z rachunkowości zarządczej, 9) trudności w określaniu wartości rynkowej przedsiębiorstwa, 10) brak korelacji między sprawozdaniami z różnych okresów, 11) Dobrowolne ujawnianie informacji w raportach biznesowych 11) zbyt mała waga przypisywana właściwemu przedstawieniu modelu biznesowego, który jest istotny dla społeczeństwa informacyjnego, 12) brak nacisku na kluczowe czynniki sukcesu, 13) zakres ujawnień dobrowolnych informacji biznesowej”.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej

<i>Badania dotyczące trendu B - poszukiwania sposobów niwelowania braków sprawozdawczości finansowej poprzez uzupełnienie jej informacją niefinansową</i>			
Autor	Rok	Miejsce badań	Krótki opis badania
Belkaoui A., Karpik P.G.	1989	Indie	Próba weryfikacji 7 postawionych hipotez dotyczących relacji między podjęciem decyzji o ujawnianiu informacji na temat działalności społecznej a wydajnością finansową, społeczną i ekonomiczną. Ujawnianie informacji społecznych istotnie wpływa na efektywność społecznej odpowiedzialności, monitoring finansowy, koszty kontraktowe oraz przejrzystość działalności.
Bryson M.	2003	Wielka Brytania	Artykuł koncentruje się na celu, w jakim menedżerowie mogą korzystać z technik identyfikacji i analizy interesariuszy, aby pomóc swoim organizacjom w wypełnianiu ich misji i tworzeniu wartości publicznej. W opracowaniu omówiono szereg technik identyfikacji i analizy interesariuszy, m in. Organizowanie uczestnictwa interesariuszy, tworzenie pomysłów na działania strategiczne, formułowanie problemów i poszukiwanie rozwiązań, oraz monitorowanie i ocenianie interwencji strategicznych. Artykuł dowodzi, że wykorzystanie analiz interesariuszy może pomóc w ujęciu problemów, które można rozwiązać w sposób technicznie wykonalny i politycznie akceptowalny oraz który przyczynia się do dobra wspólnego organizacji. Artykuł kończy się szeregiem rekomendacji dotyczących badań, edukacji i praktyki zarządzania. Autor w swoich rozważaniach dochodzi do wniosku, że nadmiar informacji, brak spójności, rozproszenie i zbyt duże skupienie na konkurencji, kierowane są przede wszystkim obawą przedsiębiorstw przed ujawnieniem danych wrażliwych.
Bescos, P.L., Cauvin, E., Gosselin, M.	2007	Francja	Badania empiryczne polegało na analizie informacji niefinansowych i finansowych ujawnianych przez 250 największych francuskich spółek giełdowych w ramach ich sprawozdawczości finansowej. Badano przydatność, wiarygodność i porównywalności tych informacji. Badanie przeprowadzono na 40 największych francuskich spółkach notowanych na paryskiej giełdzie. Generalnie – ujawniane informacje nie są na złym poziomie, ale można go znacznie poprawić.
Arvidsson S.	2011	Szwecja	Autorka w 2010 roku skierowała ankietę do spółek reprezentowanych w indeksie „OMX Stockholm 30” (OMXS30), który obejmuje 30 spółek o największej wartości obrotu na Giełdzie Papierów Wartościowych w Sztokholmie. Po uwzględnieniu spółek, których akcje znajdowały się w indeksie, ostateczna lista objęła 27 spółek. Wszystkie te spółki były notowane na liście spółek o dużej kapitalizacji i ich wartość rynkowa przekraczała 1 miliard euro. Z przeprowadzonego przez autorkę badania wynika, że trzema najbardziej powszechnymi powodami ujawnień informacji niefinansowych przez spółki były: chęć polepszenia rozumienia przedsiębiorstwa przez interesariuszy, ujawnianie pełnych

			i rzetelnych informacji (rozumiane jako poszerzenie wiedzy ponad same informacje finansowe) oraz potrzeba ujęcia w raporcie niematerialnych wartości wpływających na wartość rynkową spółki.
Jaworska E.	2011	Polska	<p>Celem artykułu było przedstawienie istoty społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a także zmian w podejściu do sprawozdawczości w kierunku zintegrowanego raportowania społecznej odpowiedzialności jednostek gospodarczych. Autorka dokonała przeglądu dostępnej literatury polskiej i zagranicznej w zakresie CSR oraz porównania definicji. Zauważyła, że dla zapewnienia bytu przedsiębiorstwa w warunkach konkurencji oraz globalizacji gospodarki konieczne jest bycie społecznie odpowiedzialnym oraz ekologicznie przyjaznym.</p> <p>W asumpcie badań autorka wskazuje na konieczne zmiany w raportowaniu niefinansowym, które powinny obejmować cztery zasadnicze obszary:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) uzupełnianie informacji finansowych informacjami o charakterze niefinansowym, b) uzupełnianie informacji liczbowych o informacje opisowe, c) uzupełnianie informacji, których ujawnianie jest obligatoryjne (wymagane prawem) informacjami o charakterze fakultatywnym, d) zmianę perspektywy raportowania z retrospektywnej na prospektywną.
Ho P., Taylor, G.	2013	Malezja	<p>Celem niniejszego artykułu jest zbadanie wpływu ładu korporacyjnego na dobrowolne ujawnianie różnych rodzajów informacji w raportach rocznych malezyjskich spółek giełdowych. Próba składała się ze 100 firm badanych w trzech różnych okresach społeczno-ekonomicznych w latach 1996, 2001 i 2006. Odnotowano znaczący wzrost we wszystkich kluczowych kategoriach informacji niefinansowej, przy czym lepsza komunikacja była najbardziej widoczna między 1996 a 2001 rokiem, a zauważalnie niższy poziom wzrostu komunikacji między 2001 a 2006 rokiem. Na podstawie przeprowadzonego badania autorzy zauważyli, że siła struktury ładu korporacyjnego firmy wyraźnie wpływa na dobrowolne ujawnianie informacji dotyczących kierunków korporacyjnych i strategicznych, dyrektorów i kadry kierowniczej wyższego szczebla, rynków finansowych i kapitałowych, prognoz na przyszłość oraz społecznej odpowiedzialności biznesu.</p>
Kumor I.	2013	Polska	<p>Badania przeprowadzone na potrzeby artykułu skoncentrowane były na pokazaniu zmian modelu sprawozdawczości finansowej wskutek przemian zachodzących w gospodarce w warunkach globalizacji. Metodologia badania opierała się na studiach literaturowych, analizie regulacji prawnych i praktycznych rozwiązań stosowanych w podmiotach funkcjonujących w warunkach gospodarki rynkowej. W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu proces globalizacji wpływa na prezentację modelu sprawozdawczości finansowej i jak się to przekłada na użyteczność sprawozdania finansowego dla jego odbiorców. Zdaniem autorki współczesna zmiana i ewolucja systemu rachunkowości spowodowana jest przez rosnącą konkurencję globalną i idący za nią wzrost</p>

			ryzyka działalności, a co za tym idzie wzrost znaczenia informacji niefinansowych. Ich brak wpływa wprost na ograniczenia sposobu wyceny przedsiębiorstwa, a wtórnie na właściwe odzwierciedlenie wahań wartości aktywów i pasywów.
Krasodomska J.	2014	Polska	Autorka w wyniku swoich wieloletnich badań wytypowała powody ewolucji i rozszerzania raportów rocznych takie jak: wymagania pracodawców, instytucji opracowujących standardy rachunkowości oraz innych organów. Zwróciła również uwagę na żądania interesariuszy oraz działania podejmowanych świadomie przez przedsiębiorstwa w ramach etyki prowadzenia biznesu, które w istotny sposób przyczyniają się do niwelowania asymetrii informacyjnej.
Haller A., van Staden Ch.	2014	Niemcy	Na podstawie kompleksowego przeglądu literatury autorzy wnioskuje, że sprawozdanie z wartości dodanej (VAS – value added statement) ma potencjał, aby stać się praktycznym i skutecznym narzędziem zintegrowanego raportowania. Spełnia ono nie tylko wymogi wytycznych IIRC, ale dostarcza również informacji o scharakteryzowanych w nich kapitałach. Jednocześnie autorzy proponują pewien format dla Sprawozdania Wartości Dodanej (Value Added Statement) i wykorzystanie go w raportowaniu zintegrowanym w celu zapewnienia porównywalnej, istotnej i rzetelnej informacji o tworzeniu wartości.
Błażyńska J.	2015	Polska	Autorka przywołuje badanie ACCA przeprowadzonego na grupie 300 inwestorów z Wysp Brytyjskich, gdzie wykazano, że 90% inwestorów uznało za cenne połączenie w ramach raportowania zintegrowanego połączenie informacji finansowych i niefinansowych, ale w tym samym badaniu aż 2/3 respondentów uważa, że same sprawozdania finansowe są zbyt skomplikowane, a nowe inicjatywy powodują dalszy ich wzrost.
Tan Y., Xu N., Liu, X., Zeng C.	2015	Chiny	Autorzy powołując się na American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) ze Stanów Zjednoczonych oraz Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA) z Kanady wnioskuje, że inwestorzy stopniowo żądają coraz szerszych ujawnień przez spółki, nakłaniające spółki giełdowe do publikacji raportów powiększonych o informacje niefinansowe nastawione na przyszłość.
Krasodomska J.	2015	Polska	W niniejszym opracowaniu zwrócono uwagę na fakt, że akceptacja idei sprawozdawczości wzbogaconej o informacje niefinansowe jest optymalnym rozwiązaniem, ze względu na wymóg innego sposobu myślenia o czynnikach sukcesu spółki i dostrzeganiu innych kapitałów poza kapitałem finansowym. Sukces biznesu powinien iść w parze z korzyściami dla społeczeństwa. Pozwala to generować wartość istotnie większą niż tylko sam zysk, tzw. wartość ekonomiczno-społeczną (shared value).
Garstecki D.	2016	Polska	Artykuł dotyczy kwestii raportowania zintegrowanego, w szczególności braku standaryzacji części finansowej raportów zintegrowanych. Z rozważań autora wynika, że generalnie nie ma jednolitych standardów raportowania zintegrowanego, który stanowiłby klucz do powiązania informacji finansowych i niefinansowych, czyniąc z tego rodzaju raportów swoistą odpowiedź na zapotrzebowanie

			i logikę biznesu. Głównym celem opracowania jest przedstawienie wzorca części finansowej raportu zintegrowanego wpisującego się w aktualną problematykę zakresu i rodzaju informacji ujawnianych w raporcie zintegrowanym oraz wskazanie korzyści i możliwości aplikacji proponowanego wzorca.
Dumay J., Bernardi C., Guthrie J., La Torre M.	2017	Australia	Niniejszy artykuł powstał w odpowiedzi na apel Międzynarodowej Rady ds. Raportowania Zintegrowanego (IIRC) o opinie wszystkich interesariuszy posiadających wiedzę na temat Międzynarodowych Ram Raportowania Zintegrowanego, a w szczególności na temat czynników umożliwiających, zachęt i barier utrudniających ich wdrożenie. Artykuł syntetyzuje wnioski ze współczesnych badań rachunkowych dotyczące raportowania zintegrowanego (IR) jako koncepcji ogólnej oraz raportowania zintegrowanego <IR>, zgodnie z definicją IIRC w <IRF> (IIRC, 2013). Koncentrujemy się w szczególności na potencjalnych barierach i podkreślamy konkretne problemy, które naszym zdaniem można by rozwiązać, aby przyspieszyć rozwój <IRF>, a także obszary, które mogą potencjalnie utrudniać szersze przyjęcie i wdrożenie.
McNally M.A., Maroun W.	2018	RPA	Autorzy publikacji przeprowadzili szczegółowe wywiady z 26 managerami sporządzającymi raporty w 9 organizacjach z siedzibą w Republice Południowej Afryki, uwydatniając tym praktyczne problemy napotkane podczas tworzenia raportu niefinansowego. Według ich wniosków sprawozdawczość niefinansowa nie jest konsekwentnie postrzegana jako naturalna część procesu biznesowego, pomimo znaczenia wielu rodzajów kapitału dla modeli biznesowych organizacji. Nowy format raportu narzuca się istniejącym wewnętrznym procesom i protokołom raportowania zbyt wysokie wymagania, co uniemożliwia szerokie zrozumienie celu raportowania zintegrowanego oraz ogranicza rozwój systemów kontroli zarządczej i wspierającej go infrastruktury księgowej.
Wójcik-Jurkiewicz M.	2020	Polska	Celem artykułu jest ocena praktyk raportowania niefinansowego stosowanych przez banki należące do nowego indeksu akcji WIG-ESG na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, wskazując zakres, formę i obowiązkowe standardy. Artykuł stanowi kontynuacją wcześniejszych badań przeprowadzonych przez autorkę (blisko 100 raportów banków niefinansowych), które zaowocowały próbą oceny obecnego stanu rzeczy, zaczynając od banków. W niniejszej publikacji autorka zdecydowała się na analizę ośmiu raportów banków niefinansowych wchodzących w skład indeksu WIG-ESG za 2019 r., uznając te banki za „społecznie odpowiedzialne” i traktując tę próbę jako reprezentatywną. Zastosowane metody badawcze obejmowały przegląd literatury, analizę treści, analizę porównawczą i metodę dedukcji. Artykuł jest jednym z pierwszych opracowań oceniających sprawozdania niefinansowe banków po 01.01.2017 r., a tym samym wypełnia lukę badawczą w tym obszarze i stanowią istotny wkład do dalszych, rozszerzonych badań w zakresie sprawozdawczości niefinansowej, dodając nowe kryteria oceny przedsiębiorstw w obszarze społecznej odpowiedzialności.

Hosda M.	2021	Japonia	Autor skupił się na studium przypadku, gdzie wykorzystał dane zebrane za pomocą częściowo ustrukturyzowanych wywiadów z menedżerami odpowiedzialnymi za raportowanie zintegrowane w siedmiu japońskich firmach. Uzyskane wyniki z 7 wywiadów dowiodły przyrostowej zmiany w ilości ujawnień treści finansowych i niefinansowych badanach przedsiębiorstw, a podniesienie świadomości myślenia strategicznego na niższych szczeblach organizacji, zdaniem badanych, przyczyniło się do tworzenia długoterminowej wartości, a także pokazało jak istotną grupę interesariuszy stanowią sami pracownicy przedsiębiorstwa.
Monteiro P., Vale J., Leite E., Lis M., Kurowska-Pysz J.	2022a	Portugalia	Za cel badania postawiono opracowanie i ocenę modelu, mającego zmierzyć wpływu systemów informacji księgowej oraz kontroli wewnętrznej na zakres ujawnianych informacji niefinansowych. Zdaniem badaczy systemy te są integralnie powiązane z procedurami podejmowaniem decyzji przez menedżerów i przyczyniają się do sukcesu firmy w krótkim i długim okresie. Model został empirycznie przetestowany przy użyciu danych uzyskanych od menedżerów 381 portugalskich firm. Zastosowano modelowanie równań strukturalnych w analizie związków przyczynowo skutkowych między różnymi konstrukcjami. Wyniki pokazują, że jakość systemów informacji i kontroli (księgowość i kontrola wewnętrzna) ma bezpośredni wpływ na jakość informacji niefinansowych i pośredni wpływ na sukces w podejmowaniu decyzji przez menedżerów. Wyniki wskazują również, że jakość informacji niefinansowych nie wpływa bezpośrednio na wyniki niefinansowe, ale przyczynia się pośrednio do podejmowania trafnych decyzji zarządczych. Zmienne eksploracyjne są więc kluczowe dla wyników niefinansowych firm, odpowiadając za ich 62% wariancję. Poprzednie badania autorów w tym zakresie koncentrowały się głównie na jakości informacji finansowych i wynikach finansowych. Badanie to dowodzi, że systemy informacji i kontroli korzystnie wpływają na przejrzystość i trafność wartości informacji niefinansowych, a w konsekwencji na sukces przedsiębiorstwa.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej

<i>Badania dotyczące trendu C - rozwoju raportowania niefinansowego, jego elementów i treści</i>			
Autor	Rok	Miejsce badań	Krótki opis badania
Adams, S., Simnett, R.	2011	Australia	W swoim badaniu dotyczącym perspektyw rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w Australii autorzy skupili się na możliwościach wdrożenia i zastosowanie zasad zintegrowanej sprawozdawczości w sektorze Not-for-Profit. W swoich rozważaniach opartych na analizie literatury branżowej

			wskazali na szeroki wachlarz korzyści jakie może przynieść wykorzystanie koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej (w tym niefinansowej) w sektorze Not-for-Profit. W szczególności skupili się na zwiększeniu zaufania społecznego, a co za tym idzie świadomości w zakresie zaspokajanie interesów o charakterze nieekonomicznym.
O'Dwyer, B., Owen, D., Unerman, J.	2011	Wielka Brytania	W artykule przeanalizowano, w jaki sposób procesy legitymizacji przyjęte przez praktyków z obszaru zrównoważonego rozwój ewoluowały wraz z rozwojem raportów niefinansowych. Powyższy cel badawczy był ważny z dwóch powodów: po pierwsze, dokonano analizy społecznego i politycznego nacisku, jakim podawane są przedsiębiorstwa w zakresie raportowania działań społecznych i środowiskowych. Po drugie, skupiono się na fakcie, że raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw są poddawane wzmożonej krytycznej analizie i że mogą one w rzeczywistości ograniczyć, a nie zwiększyć widoczne skutki uboczne społecznej i środowiskowej działalności przedsiębiorstw.
Eccles R.G., Krzus M.P., Watson L.A.	2012	USA	Autorzy zwrócili uwagę na brak opracowanego, globalnego zestawu wiarygodnych standardów pomiaru raportowania niefinansowych informacji, ze wsparciem legislacyjnym, tak jak stosuje się w przypadku standardów sprawozdawczości finansowej. W badaniach zaproponowali model oparty na rozwoju metodologii zewnętrznego weryfikowania danych niefinansowych w sposób, który zapewni wiarygodność prawdziwego i rzetelnego obrazu zrównoważonego rozwoju jednostki.
García-Sánchez I., Rodríguez-Ariza L., Frías-Aceituno J.	2013	Hiszpania	W niniejszym badaniu, opartym na teorii interesariuszy, prześledzono wpływ krajowego systemu kulturowego na raportowanie zintegrowane, sporządzane na podstawie sprawozdań finansowych, raportów zarządu, raportów wynagrodzeń i zrównoważonego rozwoju, w sposób odzwierciedlający ich współzależność. Próba badawcza liczyła 1590 firm z 20 krajów i objęła okres 2008–2010 r. Metodologia zastosowana w analizie opierała się na estymacji modeli zależności dla danych panelowych – technice, która może być wykorzystana do kontrolowania nieobserwowalnej heterogeniczności związanej ze zmianą międzyroczną każdej z analizowanych firm. Uzyskane wyniki pokazują, że firmy zlokalizowane w krajach najbardziej zorientowanych na dobro wspólne, częściej rozwijają zintegrowane raportowanie jako formę ułatwiania podejmowania decyzji przez różne grupy interesariuszy. Kraje o podobnych systemach kulturowych przyjmują bowiem jednorodne wzorce zachowań w zakresie raportowania zintegrowanego, co wynika zarówno ze spójności wartości, norm i praktyk zarządzania, jak również jednakowych oczekiwań interesariuszy, działających w ramach zbliżonego systemu kulturowego.
Eccles R.G., Krzus M.P., Ribot S.	2014	USA	Autorzy artykułu sugerują zbyt dużą złożoność standardów raportowania niefinansowego, co wpływa niekorzystnie na jego treść. Dokonując analizy dostępnych standardów, sugerują następujące pomoce dla zarządu przy opracowywaniu raportów niefinansowych: <ul style="list-style-type: none"> • IIRC, ustalające ramy procesu;

			<ul style="list-style-type: none"> • rygorystyczne i specyficzne dla sektora oraz oparte na dowodach standardy SASB, które są dobrym punktem wyjścia do identyfikacji kwestii ESG istotnych dla inwestorów; • GRI oferujące podobne wytyczne, dotyczące kwestii zagadnień będących przedmiotem zainteresowania ze strony interesariuszy, a co do których zarząd powinien wskazać, te istotne dla samej korporacji. • CDP zapewniające kluczowe wskaźniki wydajności raportowanie na temat kwestii klimatycznych, wodnych i leśnych, a które zarząd uzna za istotne.
Chersan I.C.	2015	Rumunia	W badaniu przedstawiono najnowsze praktyki sprawozdawczości zintegrowanej. Dokonano analizy sprawozdań rocznych publikowanych na stronie internetowej IIRC (wszystkie za 2014 r.) Pozwoliło to na zidentyfikowanie cech sprawozdań niefinansowych oraz pozytywnych i negatywnych tendencji związanych z organizacją oraz doбором treści raportów niefinansowych. Autorka wykazała, że liczba firm, których sprawozdania roczne postrzegane są jako reprezentatywne dla sprawozdawczości zintegrowanej stale wzrasta, rośnie również jakość ujawnianych informacji. Niestety stopień złożoności (skomplikowania) sprawozdań zintegrowanych.
Zyznarska-Dworczak, B.	2015	Polska	Opracowanie powstało w rezultacie przeprowadzonych przez autorkę studiów zagranicznej i polskiej literatury przedmiotu i stanowi próbę wskazania odpowiedzi na postawione pytania badawcze dotyczące różnic między sprawozdawczością finansową a sprawozdawczością niefinansową. Analiza dotyczyła okresu i sposobu stosowania, stopnia standaryzacji i sformalizowania, adresatów, celów, a także form sprawozdań i zakresu uwierzytelniania. W rezultacie autorka dokonuje wyróżnienia trzech formy poprawnego raportowania finansowego i niefinansowego: 1. tradycyjne sprawozdanie finansowe połączone ze sprawozdaniem z efektów społecznej działalności jednostki, dostosowanych do różnych standardów raportowania społecznego i środowiskowego; 2. uzupełnienie sprawozdania finansowego o rozszerzony zakres sprawozdania z działalności; 3. raportowanie zintegrowane łączące informację finansową z niefinansową na temat zagadnień środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego.
Edgley C., Jones M.J., Atkins J.	2015	Wielka Brytania	W niniejszym badaniu autorzy skupili się na logice i wartości kształtującej proces raportowania społecznego i środowiskowego oraz istotności tego procesu dla audytorów przygotowujących oświadczenia atestacyjne. Dane jakościowe pozyskano z blisko 70 wywiadów zarówno z audytorami, jak i przedstawicielami działów księgowych spółek. Następnie dokonano porównania wyników podejścia do zasad niezależnej weryfikacji przez spółki audytorskie (accounting assurors) i pozostałe, badane podmioty (non-accounting/consultant assurors). Na podstawie uzyskanych danych autorzy wnioskowali, że dane niefinansowe prezentowane w raportach spółek są dobrane zbyt dowolnie i mogą być różnie rozumiane. Na różnice w interpretacji znaczenia danych niefinansowych wskazuje

			również fakt, że audytorzy prezentowali bardziej wszechstronne, performatywne, społeczne rozumienie ich istotności, z naciskiem na przyszłość, a nie na historię. Z kolei badani nie będący audytorami podkreślali, że to wprowadzenie nowej logiki interesariuszy znacząco zmieniło znaczenie i rolę raportów niefinansowych i w przyszłości wpłynie na ich wyższą wiarygodność.
Zyznarska-Dworczak, B.	2016	Polska	Zdaniem autorki rozwój sprawozdawczości nasuwa pytanie o jakość i wiarygodność prezentowanych informacji. Wyniki badań porównawczych raportów zrównoważonego rozwoju z 14 krajów z lat 2001 i 2010 wskazują, iż we wszystkich objętych badaniem krajach zwiększyła się ilość raportów opisujących dokonania jednostek na rzecz zrównoważonego rozwoju, kosztem osłabienia zależności między wzrostem jakości sprawozdawczości, a jej zewnętrznej weryfikacji. Przeprowadzone badanie dowodzi zatem, że zwiększenie zakresu prezentowanej informacji nie koresponduje ze zwiększeniem zakresu jej weryfikacji zewnętrznej.
Lueg K., Lueg R., Andersen K., Dancianu V.	2016	Dania	Autorzy artykułu postawili sobie za zadanie określenie, w jaki sposób normy i wytyczne dotyczące odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw (CSR) mogą pomóc firmie w zintegrowanej sprawozdawczości. W tym celu przeprowadzili studium przypadku duńskiego producenta dywanów EGE, gdzie badali motywację różnych zainteresowanych stron (interesariuszy) do czytania sporządzanych przez jednostkę dwóch niezależnych raportów niefinansowych – IR i CSR. W toku badania praktyki CSR okazały się być pomocne w integracji mierzalnych planów ze strategią, jednak niewystarczające dla odbiorców. Zdaniem autorów firmy muszą wyjść poza te pomiary, aby osiągnąć poziom IR.
Szadziewska A., Krasodomska J., Śnieżek E.	2018	Polska	Celem artykułu było przedstawienie miejsca i sposobu przedstawiania danych niefinansowych dotyczących zrównoważonego rozwoju przez przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialne. Weryfikacji poddano hipotezę, że zakres i jakość informacji niefinansowych w sprawozdawczości przedsiębiorstw stale ewaluuje. Na podstawie przeprowadzonych badań autorki wysnuły wnioski, że aby rosnący trend raportowania danych niefinansowych utrzymał się w dalszej perspektywie, należy ujedynolnić normy dla danych CSR. Pozwoli to w pełni wykorzystywać informacje niefinansowe nie tylko dla celów porównawczych, ale też stanie się zrozumiałe dla przeciętnego interesariusza, zamierzającego podjąć współpracę z przedsiębiorstwem dbającym o aspekty związane z ładem korporacyjnym.
Pistoni A., Songini L., Bavagnoli F.	2018	Włochy	Niniejszy artykuł miał na celu ocenę jakości raportów zintegrowanych publikowanych przez firmy. Na potrzeby badania opracowany został model punktacji i tablica wyników IR (IR Scoreboard), który zastosowano do analizy 116 raportów zintegrowanych opublikowanych w latach 2013 i 2014. Główne ustalenia autorek wskazują, że jakość IR jest niska. Firmy zazwyczaj stosują się do ram IR, ale ujawniają niewiele informacji na temat takich aspektów jak kapitał, model biznesowy, priorytety strategiczne i proces tworzenia wartości. W rzeczywistości większą uwagę poświęca się

			formularzowi IR niż jego treści. Jest więc to raport nadal słabo rozpowszechniony wśród firm, a jego założenia ramowe nie są efektywnie wdrażane.
Emerling I.	2018	Polska	W badaniu, którym objęte zostało 2 tys. klientów polskich banków, autorka dowodzi, że postrzeganie jednostek gospodarczych jest ściśle powiązane z ich renomą, a do poprawy wizerunku przyczynia się publikowanie przez te podmioty danych niefinansowych z zakresu CSR. W konkluzji autorka zwraca uwagę na korzyści raportowania niefinansowego jakimi są: budowa zaufania oparta o przejrzystość danych; doskonalone procesy i systemy, co może prowadzić do redukcji kosztów; postęp w realizacji wizji i strategii; zmniejszenie kosztów naruszeń oraz przewaga konkurencyjna.
Gianpaolo I., Bruni M. E., Veltri S., Morea D., Baldissarro G.	2023	Włochy	Celem artykułu było sprawdzenie, jak czynniki ESG wpływają na efektywność finansową próby firm należących do różnych sektorów europejskich. Niniejsze badanie wzbogacone zostało literaturą w tej dziedzinie i zestawione z analizą wielosektorową Data Envelopment - szeroko stosowaną w badaniach empirycznych i finansowych. Wyniki badań wykazały, że czynniki ESG wpływają na efektywność firmy w odmienny sposób w różnych sektorach: niektóre z nich są bardziej wrażliwe na czynniki ESG niż inne. W przypadku najbardziej wrażliwych sektorów przedstawiono charakterystyki ryzyka i zwrotu związane z czynnikami ESG dla inwestorów, którzy chcą budować wydajne i zrównoważone portfele inwestycyjne. Wykorzystując próbkę 1979 notowanych firm należących do różnych sektorów przemysłowych, obliczono wartość efektywności biznesowej, biorąc pod uwagę zarówno czynniki finansowe, jak i czynniki zrównoważonego rozwoju. Z analizy luki, obliczonej wynika różnica między efektywnością z i bez ESG, stąd wniosek, że ESG wpływa na efektywność firmy w różny sposób w różnych sektorach. Dostarczono dowodów empirycznych na poparcie budowy efektywnych portfeli poprzez mapowanie sektorów pod względem ryzyka. Konkludując, przejście z raportowania niefinansowego na raportowanie ESG przyniesie wymierne korzyści w zakresie efektywności biznesowej.
Agustia, Sriani, Wicaksono, Gani	2020		Autorzy badali 63 firmy w latach 2016 i 2017, zastosowano metodę analizy treści dla oceny jakości 126 sprawozdań zintegrowanych. Uzyskane wyniki posłużyły następnie do zbadania, czy nastąpiła poprawa jakości sprawozdawczości zintegrowanej w latach 2016–2017. Ustalenia tego badania pokazują, że firmy europejskie średnio publikowały sprawozdanie zintegrowane o umiarkowanej jakości. Nastąpiła również poprawa jakości raportowania zintegrowanego w latach 2016-2017, ale tylko częściowo, zwłaszcza w zakresie czytelności (przystępności w czytaniu) i przejrzystości dokumentu oraz obszaru elementów treści.
Bek-Gaik B., Surowiec A.	2020a	Polska	Przeprowadzono ilościową i jakościową analizę treści ujawnień perspektywicznych w sprawozdaniach zintegrowanych publikowanych przez polskie spółki. Analizą objęto 33 raporty zintegrowane przygotowane przez 20 grup korporacyjnych w 2016 i 2017 roku. Wyniki badania pokazały, że

			poziom ujawnień przyszłościowych w badanych raportach zintegrowanych jest bardzo zróżnicowany. Ponadto ustalenia wykazały, że większość pozycji przyszłych ujawnień ma charakter jakościowych narracji dotyczących strategii, informacji o możliwościach rozwoju, ryzyku branżowym lub rynkowym, ryzyku środowiskowym, podczas gdy mniej uwagi poświęcono projektom inwestycyjnym, produktom, planom rozwoju oraz ryzyku finansowemu.
Bek-Gaik B., Surowiec A.	2020b	Polska	W artykule przeprowadzono ocenę jakości ujawnień na temat modelu biznesu w oparciu studia przypadków dotyczących wybranych raportów zintegrowanych kilku polskich spółek. Spółki te w większości przyjmują swoje własne, indywidualne rozwiązania, tylko niektóre spółki giełdowe ujawniają model biznesu zgodnie ze strukturą ramową zaproponowaną przez IIRC. Wiele jednak zastrzeżeń można mieć do jakości ujawnień w publikowanych raportach zintegrowanych.
Mazzotta R., Bronzetti G., Veltri S.	2020	Włochy	Zgodnie z Dyrektywą 2014/95 / UE w sprawie informacji niefinansowych od 2017 r. duże spółki z państw członkowskich muszą ujawniać informacje społeczne, dotyczące środowiska i ładu korporacyjnego. Artykuł, skupiają się na ocenie wiarygodności informacji niefinansowych we Włoszech po wdrożeniu Dyrektywy 2014/95/UE, ma na celu zbadanie, czy wprowadzenie obowiązku ujawniania informacji niefinansowych wpływa na ich wiarygodność. Z perspektywy teorii legitymizacji zbadano ujawnienia niefinansowe 31 włoskich spółek giełdowych FTSE MIB za rok obrotowy 2017. W oparciu o znaczeniowo zorientowaną analizę treści, skonstruowano wskaźnik wiarygodności, stosując ramy operacyjne oparte na idealizmie Habermasa. Autorzy rozumieją wiarygodność jako wielowymiarową konstrukcję, składającą się z trzech wymiarów: prawdy, szczerości i stosowności oraz zrozumiałości. Wyniki badań pokazują, że obligatoryjne ujawnienia niefinansowe włoskich firm FTSE MIB wydają się być wiarygodne.
Artene A, Bunget O-C, Dumitrescu A-C, Domil A-E, Bogdan O.,	2020	Grecja	W artykule badano zmiany spowodowane przez Dyrektywę Unii Europejskiej (UE) 2014/95 w zakresie sposobu, w jaki podmioty naftowe, notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Bukareszcie (BSE) i Giełdzie Ateńskiej (ATHEX) w latach 2014-2018, publikują informacje środowiskowe. Zidentyfikowano również, czy tzw. podmioty wysokoemisyjne były bardziej wrażliwe na czynniki środowiskowe i czy starały się przekazywać większą ilość informacji w porównaniu z innymi sektorami. Przeprowadzono badania jakościowe i ilościowe. Analizując raporty niefinansowe, badano czy działania w zakresie społecznej odpowiedzialności są one skorelowane z ochroną środowiska, a także z zapisami dyrektywy europejskiej 2014/95. Dla podmiotów wysokoemisyjnych ważne jest wykazanie przejrzystości w zakresie działań i inwestycji podejmowanych w celu przeciwdziałania wpływom na środowisko. Celem naszego badania jest podkreślenie wagi informacji pozafinansowych dla zrównoważonego rozwoju firm i środowiska.

Chojnacka E., Jandzowska E.	2020	Polska	W badaniu wzięło udział 37 podmiotów, autorki postawiły dwie hipotezy badawcze: 1. Ujawniane informacje niefinansowe są użyteczne dla przedsiębiorstwa w procesach decyzyjnych; 2. Mimo istnienia korzyści ujawniania informacji niefinansowych przedsiębiorstwa publikują je głównie ze względu na wymogi prawne. Respondenci w większości przypadków nie wykorzystują informacji niefinansowych do oceny innych podmiotów. Ponadto nie uwzględniają ich w strategii, procesie decyzyjnym i zarządzaniu operacyjnym.
-----------------------------	------	--------	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej

<i>Badania dotyczące trendu D - krytyki sprawozdawczości niefinansowej i zintegrowanej</i>			
Autor	Rok	Miejsce badań	Krótki opis badania
Maroun W., Solomon J.	2012	RPA	W niniejszym badaniu analizowane są roczne raporty 10 największych południowoafrykańskich spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Johannesburgu (JSE) w celu oceny wpływu wymogu wprowadzenia zintegrowanego raportowania na sprawozdawczość społeczną, środowiskową i etyczną. Zdaniem autorów w raportach rocznych badanych spółek zaobserwowano znaczny wzrost ilości informacji społecznych, środowiskowych i etycznych. Informacje społeczne, środowiskowe i etyczne pojawiają się w większej liczbie sekcji raportów za lata 2010/2011 niż w raportach za rok 2009. We wcześniejszych raportach informacje te były zazwyczaj ograniczone do określonych sekcji, np. raportu zrównoważonego rozwoju i wzmianki w Komentarzu Zarządu. Uderzającą słabością w integracji informacji społecznych, środowiskowych i etycznych jest sposób, w jaki pewne elementy informacji są powtarzane, często nadmiernie, w raportach. Odnotowano również znaczny wzrost raportowania informacji społecznych i środowiskowych w porównaniu z informacjami etycznymi.
Frías-Aceituno J, Rodríguez-Ariza L., García-Sánchez I. M.	2013	Hiszpania	Autorzy dokonali 3042 obserwacji i zbadali 568 firm z 20 krajów w latach 2008–2010 w kontekście analizy kulturowej i jej wpływu na sprawozdawczość niefinansową. Zwrócili uwagę, że firmy działające w krajach o podobnych systemach kultury narodowej przyjmują zbliżone (homogeniczne) wzorce dotyczące przyjęcia sprawozdawczości zintegrowanej. Jednocześnie autorzy podjęli próbę określenia wpływu zarządu organizacji na wdrożenie sprawozdawczości zintegrowanej. Wskazali na

			dwa najważniejsze czynniki wpływające na zintegrowane rozpowszechnianie informacji: liczebność składu zarządu i zróżnicowanie pod względem płci. Jak zauważają, raportowanie społeczne i środowiskowe przekazywane jest różnym grupom interesariuszy. Jednak informacje zawarte w raportach finansowych i społecznych mają tendencję do przedstawiania ich w sposób zupełnie odrębny od tych zawartych w raportach finansowych, co może prowadzić do dezorientacji użytkowników.
Dragu I., Tiron-Tudor A.	2013	Rumunia	Celem tego artykułu było przedstawienie nowych trendów w sprawozdawczości korporacyjnej XXI wieku. Artykuł składa się z analizy z przeglądu literatury na temat ewolucji zintegrowanego raportowania, od pierwszego etapu międzynarodowych inicjatyw niefinansowych, do obecnego stanu pojedynczego zintegrowanego sprawozdania rocznego. Na tej podstawie autorki wytypowały trzy główne etapy ewolucji raportów, a mianowicie: inicjatywę w zakresie raportowania niefinansowego, erę zrównoważonego rozwoju oraz rewolucję w raportowaniu niefinansowym. Wyniki badania zilustrowały prezentując każdy istotny punkt w historii raportowania niefinansowego na osi czasu, opracowanej w celu określenia drogi jaką raportowanie niefinansowe przeszło na poziomie teoretycznym, empirycznym i praktycznym. Jednocześnie autorki analizując wpływ czynników politycznych, gospodarczych i kulturowych na praktyki sprawozdawczości niefinansowej wykazały zarówno pozytywne, jak i negatywne korelacje pomiędzy sprawozdawczością zintegrowaną i uwarunkowaniami politycznymi, gospodarczymi i kulturowymi. Zauważyły przy tym duże braki co do bań w tym zakresie, jako że temat ten jest nowy, dopiero badany, co uniemożliwia jakąkolwiek szerszą analizę.
Stubbs W., Higgins C.	2014	Australia	Celem niniejszego artykułu było zbadanie wewnętrznych mechanizmów stosowanych przez wcześniejszych użytkowników zintegrowanego (niefinansowego) raportowania w Australii do zarządzania procesem raportowania i określenie, czy zintegrowane raportowanie stymuluje innowacyjne mechanizmy ujawniania informacji. Badanie opierało się na dogłębnych, pół ustrukturyzowanych wywiadach z organizacjami na różnych etapach wdrażania zintegrowanego raportowania. Łącznie przeprowadzono 23 wywiady z menedżerami ds. zrównoważonego rozwoju, menedżerami finansowymi i menedżerami ds. komunikacji w 15 organizacjach. Dokonano analizy treści wywiadów przy użyciu jakościowych technik kodowania. Ustalono, że podczas gdy organizacje, które tworzą jakąś formę zintegrowanego raportowania, zmieniają swoje procesy i struktury lub przynajmniej o tym mówią, ich przyjęcie zintegrowanego raportowania niekoniecznie stymulowało nowe innowacje w mechanizmach ujawniania informacji. Badanie to nie ujawniło radykalnych, transformacyjnych zmian w procesach raportowania, ale raczej przyrostowe zmiany w procesach i strukturach, które wcześniej wspierały raportowanie zrównoważonego rozwoju. W niniejszym opracowaniu autorzy zwrócili uwagę na fakt, że dane niefinansowe, niejednokrotnie rozproszone i niespójne, są dość swobodnie

			dobierane w różnych sprawozdaniach i brakuje im wyraźnego powiązania z wartościami finansowymi, co wymaga natychmiastowej poprawy.
Flower J.	2015	Wielka Brytania	W artykule prześlędzono historię International Integrated Reporting Council (IIRC) na przestrzeni czterech lat od jej powstania w 2010 r. Wykazano, że głównym celem IIRC było promowanie rachunkowości zrównoważonego rozwoju, a tymczasem jak argumentuje autor, w Ramach IIRC porzucono rachunkowość zrównoważonego rozwoju. Wniosek ten opiera się na dwóch założeniach: że koncepcja wartości IIRC to „wartość dla inwestorów”, a nie „wartość dla społeczeństwa”; oraz że IIRC nie nakłada na firmy obowiązku raportowania szkód wyrządzonych podmiotom spoza firmy (np. środowiskowych), jeśli nie ma to późniejszego wpływu na samą firmę. W artykule stwierdzono również, że propozycje IIRC mają niewielki wpływ na praktykę sprawozdawczości korporacyjnej ze względu na ich brak mocy, a o ostatecznym zakresie treści raportów niefinansowych decydują osoby, które są zdecydowane kontrolować inicjatywę, która zagrażałaby ich ugruntowanej pozycji. W efekcie inicjatywa IIRC padła ofiarą „przejęcia regulacyjnego”. Autor stwierdza, że sprawozdawczość zintegrowana nie spełniła swojej roli i poniosła porażkę.
Veltri S., Silvestri A.	2015	Włochy	Badanie dotyczyło sprawozdania zintegrowanego południowo-afrykańskiego Uniwersytetu Publicznego (UFS) i porównanie go z ramami Międzynarodowej Rady ds. Zintegrowanego Raportowania International Integrated Reporting Council (IIRC). Wykazano niewielką zgodność treści analizowanego sprawozdania ze strukturą ramową. Prezentowane ujawnienia nie cechowały się orientacją perspektywiczną, a informacje nie wykazywały wzajemnego powiązania. Brak było powiązania z interesariuszami, a co za tym idzie zdolności organizacji do kreowania wartości. Badania te miały na celu rozszerzenie ustaleń studium przypadku poprzez rzucenie światła na dźwignie i bariery, z którymi muszą się zmierzyć menedżerowie podczas wdrażania sprawozdawczości niefinansowej w swoich organizacjach.
Bek-Gaik B.	2015	Polska	Autorka publikacji dokonując przeglądu polskich i zagranicznych raportów niefinansowych, skupiła się na prezentacji koncepcji sprawozdawczości zintegrowanej w kontekście wskazania potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji. Autorka wskazała na kluczowe problemy sprawozdawczości zintegrowanej, takie jak: a) niska wiarygodność prezentowanych danych, głównie o charakterze niefinansowym i prospektywnym, b) brak jednolitej formy raportowania zintegrowanego i niefinansowego, c) konieczność stworzenia odpowiedniej bazy danych dla raportowania zintegrowanego, d) zbyt duży natłok informacji, e) brak zestawu wskaźników efektów działalności.

Perego P., Kennedy S., Whiteman G.	2016	Włochy Holandia	Badanie dotyczyło postrzegania sprawozdawczości zintegrowanej przez kadre zarządzającą. Przeprowadzono wywiady pogłębione z trzema kluczowymi ekspertami, praktykami z zakresu sprawozdawczości zintegrowanej na poziomie światowym. Eksperti wskazali na słabe zrozumienie wartości sprawozdawczości zintegrowanej, postrzegali sprawozdawczość zintegrowaną jako zróżnicowaną, niespójną i rozdrobnioną. Zwrócono uwagę, że większość firm słabo rozumie wartość biznesową zintegrowanego raportowania i niechętnie skupia się na raportowaniu niefinansowym, gdyż nie dostrzega w nim pozytywów dla organizacji, a wyłącznie dodatkowy obowiązek.
Feng T., Cummings L., Tweedie D.	2017	Australia	Celem artykułu było zbadanie, w jaki sposób kluczowi interesariusze interpretują zintegrowane myślenie oraz w jaki sposób organizacje wykorzystują zintegrowane myślenie w praktyce. Badanie obejmowało pogłębione ustrukturyzowane wywiady z przedstawicielami najważniejszych organizacjami zainteresowanymi sprawozdawczością zintegrowaną w Australii. Do badania zaproszono 5 uczestników: stowarzyszenie zawodowe, instytucję publiczną, instytucję finansową i dwóch urzędników. Celem było ustalenie, jak zainteresowane strony interpretują zintegrowane myślenie. W badaniu podkreślono potrzebę przedstawienia potencjalnego wkładu sprawozdania zintegrowanego w praktykę organizacyjną. Ustalono, że IIRC nie zdefiniowało i nie sformułowało w pełni czytelnej koncepcji zintegrowanego myślenia i nie ma wspólnego konsensusu wśród praktyków. Brak jest zrozumienia zasad i celów raportowania niefinansowego. Wywiady przeprowadzono z relatywnie niewielką próbą uczestników, niemniej podkreślono potrzebę ostrożnej interpretacji i konieczność wyjaśnienia, co w praktyce oznacza zintegrowane myślenie i może poprawić zrozumienie kluczowej koncepcji IR i pogłębić wiedzę na temat potencjału IR w zakresie udoskonalenia sprawozdawczości niefinansowej.
Śnieżek E. i in.	2018	Polska	Zdaniem autorek książki w sprawozdaniu finansowym brak jest informacji opisowych, niefinansowych, które byłyby dopełnieniem prezentowanych danych zestawień finansowych. Ujawnienia te stanowią narzędzie, jakim posługują się przedsiębiorstwa w celu budowania swojego wizerunku. Uznaje się, że dokumenty takie jak Sprawozdanie z działalności bądź Komentarz Zarządu są jedynie etapem przejściowym między tradycyjnym sprawozdaniem finansowym, a raportowaniem korporacyjnym. Stanowią zatem uzupełnienie i źródło informacji prospektywnych dla sprawozdania finansowego, stąd powinny być objęte sztywnymi uregulowaniami prawnymi gdyż są dokumentami, które odzwierciedlają stanowisko zarządu. Bez informacji niefinansowych i szerzenia polityki różnorodności raporty stają się niewystraszające, a w rezultacie jednostka gospodarcza nie rozwija się.
Piotrowska K.	2018	Polska	Celem artykułu była próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób potwierdzać jakość informacji niefinansowych w sprawozdaniu zintegrowanym, jednocześnie ograniczając możliwość ich fałszowania. W artykule wykorzystano krytyczną analizę literatury przedmiotu, obserwację praktyki gospodarczej poprzez weryfikację zintegrowanych raportów trzech podmiotów gospodarczych:

			Grupy Orlen S.A., Grupy Lotos S.A. i Grupy Azoty S.A. Wyniki analizy wskazują, że podmioty gospodarcze sporządzające sprawozdania zintegrowane poddają je ocenie niezależnych ekspertów w zakresie potwierdzenia poprawności ujawnianych informacji niefinansowych i ich zgodności z wytycznymi opracowanymi dla raportowania zintegrowanego. Nie jest to jednak działanie powszechne, co może rodzić zarzut zniekształcania danych, a nawet ich fałszowania.
Reem A., Rasheed Al-Adeem K	2022	Arabia Saudyjska	Badanie empiryczne oceniało jakość ujawnień informacji niefinansowych w sprawozdawczości korporacyjnej. Dokonano analizy treści sprawozdań rocznych 50 korporacji i opracowano arkusz kodowania na bazie Dyrektywy Europejskiej 2014/95/UE. Próba obejmowała korporacje z trzech sektorów - energetyki, mediów i produkcji dóbr konsumpcyjnych na rynku w Arabii Saudyjskiej. Wyniki pokazały, że pracownicy, społeczność oraz informacje o produktach i usługach mają umiarkowany poziom ujawnienia. Natomiast środowisko, klienci i walka z korupcją mają bardzo niski poziom. Ujawnienia informacji niefinansowych wybranych sektorów wahały się od 28,85% dla sektora produkcji do 39,22% dla korporacji z sektora mediów. Korporacje z sektora energetycznego uzyskały średnio 37,65%. Średni poziom ujawnień nie uległ znaczącej poprawie od 2012 do 2013 r., stąd wnioski autorów, że raporty nadal nie spełniają funkcji w kierunku realizacji aspektów Saudi Vision 2030, dotyczących ochrony środowiska i powiązanych z nią kwestii, a sprawozdawczość oparta wyłącznie na Dyrektywie Europejskiej 2014/95/UE jest nieefektywna.
Gibbons B.	2024	USA	Autor zwraca uwagę na skargi inwestorów instytucjonalnych, które sugerują, że oparte na obecnych zasadach systemu ujawniania informacji, oparte o standardy istotności finansowej, generują niewystarczające niefinansowe informacje środowiskowe i społeczne (E&S). Bazując na etapowym wprowadzaniu przepisów na poziomie krajowym, które nakazują ujawnianie informacji niefinansowych na poziomie E&S, autor zauważa, że wiąże się to ze zwiększonymi inwestycjami ze strony właścicieli instytucjonalnych i ma istotny wpływ na decyzje inwestycyjne i finansowe firm. Firmy zobowiązane do ujawniania informacji E&S przeznaczają więcej środków na inwestycje długoterminowe, innowacyjne projekty i pozyskują więcej kapitału własnego. Dowody wskazują, że ujawnienie informacji przyciąga zorientowanych na długoterminową perspektywę interesariuszy instytucjonalnych z preferencjami E&S, co następnie wpływa na podejmowanie decyzji przez firmę. Chociaż skutki dotychczasowego ujawniania informacji niefinansowych są podobne do skutków ulepszonego ujawniania informacji finansowych, to jednak sam mechanizm przyciągania i pozyskiwania interesariuszy bardzo się zmienił. Wyniki sugerują, że jurysdykcje, które opierają się wyłącznie na standardach ujawniania informacji o istotności finansowej, powodują tarcia w zakresie informacji niefinansowych, które mają istotny wpływ na inwestorów i podejmowanie decyzji przez firmy, a organizacje coraz częściej przygotowują raporty niefinansowe tylko pod wybrane grupy interesariuszy.

Mfon Unyime Etuk, Nkanikpo I. Ibok , Eno G. Ukpong	2024	Nigeria	W artykule poddano analizie czytelność rocznych sprawozdań niefinansowych firm notowanych w Nigerii z lat 2013-2022. Próba badania wynosiła 109 przedsiębiorstw. W badaniu zastosowano longitudinalny ²⁷ projekt badawczy z prostą techniką filtrowania, co ograniczyło wielkość próby do 72 firm. Do analizy danych wyodrębnionych ze sprawozdania rocznego zastosowano regresję panelową. Wyniki badania wykazały, że skuteczność zarządu mierzona pod względem wiedzy finansowej [współczynnik = -0,774 (0,012)] miała istotny negatywny wpływ na miarę indeksu FOG ²⁸ czytelności rocznych sprawozdań niefinansowych firm notowanych w Nigerii. Podsumowując, badanie wykazało, że wzrost liczby osób w zarządzie firmy (w tym dyrektorów) miał istotny ujemny wpływ na wskaźnik czytelności rocznej indeksu FOG, co wiązało się z trudniejszym zrozumieniem raportów niefinansowych w wybranych krajach Afryki Subsaharyjskiej w okresie objętym badaniem.
Kong P. Louis T.W. Cheng, Lulu P., Jianfu S., Qing Yu	2025	Chiny	W niniejszym badaniu skupiono się na wpływie informacji niefinansowych na wycenę rynkową akcji spółek w czasach kryzysu. Wykorzystując próbę największych notowanych firm w Chinach i mierząc jakość informacji niefinansowych w ocenie ładu korporacyjnego, autorzy wykazali, że firmy o wyższej niepewności informacji niefinansowych doświadczyły bardziej znaczącej i negatywnej reakcji rynku podczas kryzysu COVID-19 w porównaniu z firmami o niskiej niepewności. Ceny akcji spółek o realnych możliwościach wzrostu były bardziej odporne na pandemię, gdy utrzymywały one wysoki poziom ujawnień informacji niefinansowych. Dalsza analiza sugeruje, że podwójne notowanie na giełdach w Chinach kontynentalnych i Hongkongu łagodzi negatywny wpływ niepewności informacji niefinansowych na wycenę giełdową, co można przypisać wyższej jakości ujawniania informacji niefinansowych przez te firmy. Na podstawie chińskiej próbki CSI-300 udowodniono, że niski indeks ujawnień w zakresie informacji niefinansowych znacząco obniża wycenę rynkową spółki. Odkrycie to ma ogromne znaczenie, ponieważ potwierdza, że w czasie kryzysu inwestorzy kładą duży nacisk na ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwo i na tym bazują. Gdy istnieje znaczna niepewność dotycząca informacji niefinansowych, wycena rynkowa akcji spada, a niepewność inwestorów rośnie. W czasach kryzysu ujawnianie informacji niefinansowych nabiera szczególnego znaczenia, zwłaszcza w zakresie dotyczącym ładu korporacyjnego, co może wpływać na decyzje inwestorów.

Źródło: opracowanie własne

²⁷ "Badanie wzdłużne" - wielokrotnie powtarzany w czasie pomiar danego obiektu.

²⁸ Indeks FOG to narzędzie, które ocenia czytelność tekstu i określa, na jakim poziomie edukacji czytelnik powinien być, aby zrozumieć tekst. Im wyższy indeks FOG, tym trudniejszy tekst do zrozumienia.

W świetle powyższych badań należy uznać, iż brak jest jednoznacznej definicji pojęcia informacja niefinansowa. Ponadto autorzy najczęściej zwracają uwagę na niedoskonałości sprawozdawczości finansowej, jako tej dotyczącej okresów historycznych, to jest przeszłych i zamkniętych, bez powiązania ich z aktualną sytuacją ekonomiczną danego podmiotu. Podsumowując zaprezentowany przegląd badań literaturowych w tym zakresie można stwierdzić, że w pierwszej grupie autorzy skupiają się na specyfice i krytyce raportów finansowych. Wykazują słabych strony sprawozdania finansowego takie jak: duży stopień skomplikowania, brak spójności pomiędzy poszczególnymi sprawozdaniami finansowymi, niepełne ujęcie wszystkich zasobów przedsiębiorstwa, brak odzwierciedlenia w sprawozdaniu finansowym modelu biznesowego organizacji, brak informacji o kluczowych czynnikach sukcesu, brak ujawnień dotyczących planów strategicznych jednostki. Autorzy zarówno polscy jak i zagraniczni, podkreślają też, że sprawozdania finansowe mimo, że jest bardzo wysoko cenione w społeczeństwie, to same informacje pochodzące z rachunkowości finansowej nie dają podstaw do efektywnego zarządzania majątkiem.

Kolejna grupa badań dotyczy sposobów niwelowania braków sprawozdawczości finansowej poprzez uzupełnienie jej informacją niefinansową. Tu często pojawia się zarzut braku opracowanego, globalnego zestawu wiarygodnych standardów pomiaru raportowania niefinansowych informacji, ze wsparciem legislacyjnym, tak jak stosuje się w przypadku standardów sprawozdawczości finansowej. W badaniach brakuje zewnętrznego weryfikowania danych niefinansowych w sposób który zapewni wiarygodność prawdziwego i rzetelnego obrazu zrównoważonego rozwoju jednostki. Praktyka ostatnich lat dowodzi, że interesariusze stopniowo żądają coraz szerszych ujawnień przez spółki, nakłaniające spółki giełdowe do publikacji raportów powiększonych o informacje niefinansowe nastawione na przyszłość, podczas gdy te w rzeczywistości stają się skomplikowane, a nowe inicjatywy powodują dalszy ich rozrost. Przesycenie raportów niefinansowych informacjami zbędnymi, zbyt ogólnikowymi czy też niepowiązanymi ze sprawozdaniem finansowym, poszerza asymetrię informacyjną i powoduje, że sprawozdania te w żaden sposób nie wkomponowują się w logikę biznesu, a wręcz odwrotnie – generują zakłócenia w spójności wizji i misji firmy.

Trzecia grupa studia przypadków koncertuje się na optymalizacji sprawozdań niefinansowych względem ich treści i adekwatności do potrzeb interesariuszy. Skoro jak wskazano powyżej, raporty i sprawozdania finansowe cieszą się ogromnym uznaniem społecznym i są postrzegane jako wiarygodne źródło informacji o przedsiębiorstwie, autorzy

sugerują narzucenie im podobnych rygorów sprawozdawczości niefinansowej. Analizując treści obecnie dostępnych raportów zintegrowanych i niefinansowych, skupiają się na ich zawartości merytorycznej. Wskazują między innymi, że ta nie zawsze jest transparentna i porównywalna. Jednocześnie nasuwają się wnioski, że żaden wybrany standard nie zwolni emitenta od przeprowadzenia odpowiednio dokładnej pracy analitycznej, polegającej na ustaleniu istotności (ang. materiality) poszczególnych obszarów dla spółki i różnych grup jej interesariuszy. Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych, musi zawierać dane niezbędne do zrozumienia rozwoju, wyników i sytuacji spółki oraz wpływu jej działalności na kwestie środowiskowe.

Ponadto, na co zwraca uwagę wielu badaczy, Raportowanie niefinansowe ulega profesjonalizacji. Już nie wystarczy komunikować na temat działań CSR, które w rzeczywistości sprowadzają się do filantropii czy działań sponsoringowych, za to coraz istotniejsze wydaje się pokazanie związku raportowanych danych z wynikami spółki i wpływem na biznes.

Część z autorów dostrzega różnorodność cech sprawozdań zintegrowanych oraz pozytywnych i negatywnych tendencji związanych z organizacją oraz doбором treści raportów niefinansowych. Świadomość sprawozdawczości zintegrowanej stale wzrasta, rośnie również jakość ujawnianych informacji, co niestety przekłada się na stopień złożoności (skomplikowania) sprawozdań zintegrowanych. Zdaniem pozostałych autorów, można poczytywać to za pozytywną tendencję, gdyż zakres i jakość informacji niefinansowych w sprawozdawczości przedsiębiorstw ewaluuje, a rosnący trend raportowania danych niefinansowych będzie się utrzymał. Sugerowane jest przede wszystkim ujednoczenie norm dla danych CSR, co będzie pozwalało w pełni wykorzystywać powyższe informacje nie tylko dla celów porównawczych w ramach indeksów giełdowych, ale też może okazać się zbawienne dla przeciętnego interesariusza, który zamierza podjąć współpracę z przedsiębiorstwem dbającym o aspekty związane z ładem korporacyjnym i etyką biznesową. Dzięki odpowiednio dobranym standardom będzie on posiadał spójny obraz tego, co faktycznie dana spółka osiągnęła w wybranym zakresie, bez głębszej analizy twardych, danych finansowych.

3.2. Wpływ ujawnień informacji niefinansowych na decyzje interesariuszy

W literaturze przedmiotu bardzo często podkreśla się fakt, że informacje niefinansowe mają informować o tworzeniu wartości i wskazuje się na korzyści płynące z ich raportowania, jakimi są przede wszystkim: wzrost przejrzystości oraz budowanie przewagi konkurencyjnej (m.in. Remlein 2016, s. 51-59; Morros 2016, s. 336-356)]. Korzyści te są efektem ujawniania głównie prospektywnych informacji niefinansowych, informacji o procesie tworzenia wartości, informacji o wszystkich zasobach i kapitałach, jakimi dysponuje organizacja, rozbudowanej informacji o dokonaniach organizacji (Walińska i in. 2018, s. 171). Jednocześnie informacje niefinansowe pomagają zrozumieć logikę biznesu realizowaną przez dane przedsiębiorstwo, a szczególności jego model biznesu. Mają również przedstawiać pełny zakres czynników, które istotnie wpływają na zdolność danej organizacji do kreowania wartości w długim okresie, a także informować o wszystkich zasobach organizacji, które wspierają kreowanie wartości. Bardzo często w literaturze przedmiotu raporty zawierające informacje niefinansowe określane są mianem raportów z wartości, tzw. Value Reporting (Eccles i in. 2001, s. 398).

Rosnąca w XX wieku aktywność właścicieli przedsiębiorstw pociągnęła za sobą skupienie się na efektywności rozpatrywanej z punktu widzenia finansowych oczekiwań interesariuszy. W zarządzaniu przedsiębiorstwem opierającym się na dążeniu do permanentnego pomnażania wartości zrodziło to niejako nowy paradygmat, gdzie podmioty funkcjonujące w warunkach gospodarki rynkowej, za oczywiste uznały dążenie do maksymalizacji swojej wartości rynkowej. W szczególności skupiono się na formach inwestycji swoich właścicieli, którzy oczekują z tego tytułu wymiernych korzyści finansowych. Stąd też niezależnie od formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa czy też typu własności, każdy właściciel w dłuższym horyzoncie czasowym oczekuje wzrostu jego wartości. Zarówno współczesna teoria finansów, jak i nauka o przedsiębiorstwie uznają maksymalizację wartości rynkowej za podstawowy cel działalności przedsiębiorstwa, a pomnażanie wartości zainwestowanego kapitału za odzwierciedlenie wartości rynkowej przedsiębiorstwa, w które ten kapitał został zaangażowany, a która to wartość bezpośrednio kształtuje poziom tzw. wartości dla akcjonariuszy (shareholders value).

M. Remlein (Remlein 2016) zwraca uwagę na efekt wzrostu potencjału wartości konkurencyjnej oraz finansowej przedsiębiorstwa w kontekście ujawniania dodatkowych informacji. Autorka zauważa, że wzmacnia to pozycję i reputację podmiotu w stosunku do konkurencji, co dowodzi, że sprawozdawczość zintegrowana powinna ewoluować

w kierunku koncepcji biznesowej, a więc służyć przedsiębiorstwu jako element kreowania wartości. Raport zintegrowany już sam w sobie stanowi bowiem „sprawozdanie z wartości” i powinien integrować wymiar finansowy i niefinansowy w sposób kompatybilny, balansując tym samym kapitał ludzki z kapitałem marki i kulturą organizacyjną przedsiębiorstwa (Walińska 2015, s. 160). M. Sobczyk (Sobczyk-Paterek 2017, s. 396) z kolei stwierdza, że dzieląc informacje na finansowe i niefinansowe, należy podkreślić, że te drugie powinny mieć charakter niepieniężny i skutek niefinansowy.

Bezspornie więc patrząc na ekonomiczną istotę i cechy kapitału można przyjąć, iż głównym celem przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej jest maksymalizacja wartości własnej, poprzez osiągnięcie możliwie wysokiego dochodu z zainwestowanego kapitału, przy akceptowalnym poziomie ryzyka. Jednak gospodarka światowa podlega bezustannym procesom przemiany, które wynikają z dążenia do jak najlepszego poznania otaczającej rzeczywistości i nadania jej sensu. Obecnie z perspektywy zarządzania strategicznego, ugruntowało się przekonanie, że silna marka jest jednym z największych kreatorów wartości przedsiębiorstwa obok reputacji, innowacyjności, kwalifikacji kadr pracowniczych i relacji z odbiorcami i dostawcami, a połączenie rachunkowości z danymi niefinansowymi wpływa na poprawę efektywności i skuteczności zarządzania finansowego.

A. Kamela-Sowińska nazywa jednak raportowanie wg. wytycznych GRI „ekshibicjonizmem informacyjnym” i podkreśla, że zbyt szeroki zakres ujawnień stanowi odkrycie wszelkich atutów i obszarów przewagi konkurencyjnej innym przedsiębiorstwom funkcjonującym na tym samym rynku, a nawet zdradzenie tajemnicy handlowej danej spółki. Pojawia się więc kwestia konfliktu wartości ekonomicznych z wartościami etycznymi (Kamela-Sowińska 2015, s. 79-80).

Co ciekawe, obserwacja jednoznacznie wskazuje, że raportowanie informacji niefinansowej faktycznie budzi obawy przedsiębiorców co do zakresu danych jakie powinny być ujawniane. Samo pojęcie „tajemnica handlowa” nie jest doprecyzowane i często mylone bądź zastępowane nieadekwatnymi pojęciami „tajemnicy przedsiębiorstwa” czy „informacji nieujawnianej do wiadomości publicznej”. W Polsce tajemnica przedsiębiorstwa jest chroniona w głównej mierze na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i zdefiniowana w art. 11 ust 4 wspomnianej ustawy, jako „nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich

poufności”. Oprócz wskazanych kategorii ustawodawca pozwolił sobie również na pozostawienie otwartej kategorii „innych informacji posiadających wartość gospodarczą”, które również mieszczą się w zakresie ochrony. Do kategorii tej zaliczyć można np. podejmowane działania marketingowe lub strukturę kampanii, w tym np. optymalizację strony internetowej w określony sposób, okoliczności istotne z uwagi kształtowania się popytu oraz cen oraz organizację pracy. Tak szerokie rozumienie tajemnicy handlowej często więc rodzi obawy związane z przekroczeniem wymagań dyrektywy unijnej w zakresie tego, co faktycznie mogą i powinni przekazywać przedsiębiorcy otoczeniu w zakresie informacji niefinansowych, a co już stanowi ich know-how i poufną część strategii rozwoju przedsiębiorstwa.

Dla większości funduszy inwestycyjnych działających na dojrzałych rynkach Europy Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych coraz większą rolę odgrywają kryteria oceny ryzyka inwestycyjnego dotyczące zagadnień ESG (Environment, Social, Governance) czy RBC (Responsible Business Conduct). Ryzyko inwestycyjne odnosi się bowiem wprost do prawdopodobieństwa poniesienia strat lub osiągnięcia zysku w wyniku podjętej decyzji inwestycyjnej. To, jak jednostka prezentuje wyniki, czy jakie zamierza podjąć działania może mieć więc kluczowe znaczenie dla inwestorów. Od strony interesariuszy informacje niefinansowe mają więc rolę decyzyjną, umożliwiającą prognozowanie wyników inwestycji. Jednak wielu praktyków dostrzega ryzyko nie tylko od strony transakcyjnej, ale również wizerunkowej. Utarta wiarygodności przedsiębiorstwa może bowiem mieć druzgocące konsekwencje dla inwestorów, a jeżeli firma zalega z płatnościami, niewątpliwie prowadzi to do osłabienia jej wizerunku. Zaufanie do przedsiębiorstwa ma więc kluczowe znaczenie dla jego funkcjonowania, a ujawnienie nieetycznych działań doprowadziło do poważnego kryzysu niejedną firmę.

Zakłada się, że informacje niefinansowe, zaprezentowane w sposób przejrzysty, rzetelny i transparenty ułatwiają komunikację między organizacją a interesariuszami. Jasny przekaz, nawet niekoniecznie pozytywny, lecz neutralny, pozwala wnioskować o dobrych intencjach nadawcy. Chociaż w biznesie przyjęło się stosować zasadę ograniczonego zaufania, to samo zapewnienie o uczciwości niestety nie wystarcza. O ile raportowanie informacji dotyczących kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych jest już dość powszechną praktyką, to ujawnianie danych z zakresu poszanowania praw człowieka, zapobiegania korupcji i łapownictwu jest często traktowane w raportach dość powierzchownie.

Obecnie jednostka podlegająca obowiązkowi ujawniania informacji niefinansowych musi pokrótce opisać swój model biznesowy, a w odniesieniu do wymienionych powyżej obszarów: przedstawić opis odnośnych polityk, w tym wdrożonych procesów należytej staranności, wynik zastosowania tych polityk czy główne ryzyka związane z tymi obszarami. Powinna również opisywać sposób zarządzania ryzykami oraz niefinansowe wskaźniki wyników związane z daną działalnością. Waga informacji niefinansowej sprowadza się więc w dużej mierze do kluczowych czynników sukcesu i kluczowych czynników ryzyka.

W toku przygotowań dokonano przeglądu literatury krajowej i zagranicznej również pod kątem tworzenia i przekształcania modeli biznesowych, zarządzania firmą w kryzysie oraz wdrażania technologii cyfrowej. W 2020 roku doświadczyliśmy największego kryzysu zdrowotnego i gospodarczego w najnowszej historii, który zmusił firmy z różnych sektorów do uruchomienia nadzwyczajnych środków w celu ochrony pracowników i utrzymania swojej działalności. Otoczenie, w którym zmuszone były funkcjonować przedsiębiorstwa cechowała ciągła zmiana i niepewność rynku, a przedsiębiorcy na własne oczy mogli zobaczyć skutki ryzyka o dużych konsekwencjach i niskim prawdopodobieństwie. Drugie zdarzenie, jakim był wybuch wojny na Ukrainie, również wpłynęło na funkcjonowanie przedsiębiorstw, co nie pozostało to bez echa dla raportowania niefinansowego. W tym czasie zwrócono szczególną uwagę, jak ważne jest tworzenie strategii przedsiębiorstwa, a także przygotowywanie czarnych scenariuszy i wpisywanie w dokumenty strategiczne możliwego ryzyka. Dotychczas jedynym czynnikiem politycznym, jaki urealniano w tworzonych strategiach i konsekwentnie również w raportach niefinansowych i zintegrowanych (ang. KRI, Key Risk Indicator) były niepokoje społeczne i konflikt zbrojny, czasem też ekonomiczne wahania rynku o lokalnym zasięgu. Takiego rozwoju wydarzeń jak lockdown czy ograniczenia rządowe, nikt nie zakładał nawet w teorii.

Należy jednak podkreślić, że firmy mające jakąkolwiek strategię czy model biznesowy, były w dużo lepszej sytuacji niż te, które dotychczas działały bez planu. W kwestii zastosowanych rozwiązań i środków zaradczych w kryzysie, przedsiębiorstwa posiadające strategie cyfrowe poradziły sobie z lockdownem najlepiej. Badania tego zjawiska przyczyniło się do sformułowania jednej z hipotez rozprawy, wedle której tworzenie i kreowanie pełnych scenariuszy działania pozostaje zawsze w gestii zarządzających, stąd też można przypuszczać, że zasady i zakres prezentacji informacji w raportowaniu zintegrowanym będą konsekwencją polityki komunikacyjnej, przyjętej przez zarządzających dużymi przedsiębiorstwami w Polsce.

Podobnie jak czynniki ryzyka w zarządzaniu strategicznym ugruntowały się kluczowe czynniki sukcesu (pol. KCS; ang. KSF, Key Success Factor). Konkurencja jest naturalnym atrybutem gospodarki rynkowej, a jednym z najważniejszych elementów funkcjonowania przedsiębiorstwa w gospodarce wolnorynkowej jest jego konkurencyjność, czyli zdolność do konkurowania z innymi podmiotami na rynku. Sama koncepcja czynników sukcesu firm w procesie konkurowania, przedstawiana była w opracowaniach i modelach teoretycznych w latach 70., ale znacznie ewoluowała w XXI wieku. Kluczowe czynniki sukcesu to termin zarządczy określający element niezbędny, aby organizacja lub projekt mógł osiągnąć swoją misję. Kryteria sukcesu są definiowane za pomocą celów i można je określić ilościowo za pomocą kluczowych wskaźników efektywności (ang. KPI, Key Performance Indicator).

Niefinansowe KPIs są wykorzystywane przez zarządzających jednostką do monitorowania zgodności z regulacjami i standardami, podejmowania decyzji dotyczących kwestii społecznych i środowiskowych oraz informowania interesariuszy o osiągnięciach w tych obszarach (Henri, Journeault, 2010, p. 71). KPIs wydają się być tym elementem sprawozdawczości niefinansowej spółek, który powinien budzić najmniej kontrowersji i głosów sprzeciwu, jeżeli chodzi o zwiększony zakres ujawnień. Są zakorzenione w systemie rachunkowości zarządczej i – w przeciwieństwie do informacji narracyjnych – mają one te cechy, które środowisko osób związanych z rachunkowością ceni szczególnie. Jest to wymiar liczbowy, który powoduje, że można je mierzyć, a więc również nimi zarządzać. Są one także – przynajmniej w teorii – możliwe do porównywania w czasie i przestrzeni w łatwiejszy sposób niż niefinansowe ujawnienia narracyjne (Krasodomska, Zarzycka, 2020, p. 116). Obecnie przyjmuje się, że kluczowe czynniki efektywności powinny być kompatybilne wobec wskaźników stosowanych przez przedsiębiorstwo w procesach zarządzania i ocenie ryzyka, a ich ujawnianie niewątpliwie ma sprzyjać porównywalności informacji generowanych przez przedsiębiorstwa.

Ujawnienia niefinansowe są postrzegane jako element pozytywnego dialogu między przedsiębiorstwem a jego interesariuszami, służące zaspokojeniu coraz większych oczekiwań tej grupy wobec podmiotów gospodarczych. Dobrowolność ujawnień nie może oznaczać jednak spontaniczności czy uznaniowości, z drugiej strony nie powinna być też kształtowana presją oczekiwań i naciskami ze strony grup zainteresowanych. Kluczowe czynniki efektywności można więc uznać za łącznik integracji istotnych niefinansowych informacji, które są ujawniane na zewnątrz, ze stosowanymi w przedsiębiorstwach

wewnętrzny systemami pomiaru w celu zaprezentowania ich w sposób przejrzysty i wyczerpujący dla wszystkich grup interesariuszy.

Przyglądając się znaczeniu informacji niefinansowej, nie sposób nie zauważyć, że ma ona również wymiar podaży. Może być wykorzystana nie tylko przez odbiorców, ale również przez samych zarządzających przedsiębiorstwami i ich decydentów.

Jak wykazują badania przeprowadzone w 2012 roku przez dwie hiszpańskie badaczki M. J. Mures-Quintana i A. Garcia-Gallego informacje niefinansowe można z sukcesem stosować w prognozowaniu upadłości przedsiębiorstw (Mures-Quintana, García-Gallego 2012). Aby uzyskać model przewidywania niepowodzeń biznesowych, należy rozważyć zbiór zmiennych, które wyjaśniają to zdarzenie i wyjaśniają przyczyny niepowodzeń biznesowych. Pamiętać jednak należy, że w modelach predykcyjnych stosowanie wyłącznie wskaźników finansowych, które co do zasady mierzą różne aspekty działalności gospodarczej, może okazać się niewystarczające.

Słabością polskich modeli prognozowania upadłości jest właśnie brak dodatkowych informacji o charakterze niefinansowym. Modele te korzystają głównie ze zmiennych finansowych, ponieważ do informacji takich jak na przykład nadzór korporacyjny jest niezwykle trudno dotrzeć (Gruszczyński 2005, s. 185-187). Najczęściej stosowany model E. Mączyńskiej uwzględnia 5 wskaźników finansowych odnoszących się do rentowności przedsiębiorstwa, płynności finansowej i efektywności działalności operacyjnej oraz struktury kapitału i zdolności przedsiębiorstwa do spłaty zobowiązań. Podstawowa niekonsekwencja tego modelu wynika z niskiej częstości zdarzenia stanu „bankructwo” w całej populacji przedsiębiorstw, co za tym idzie, niedoboru danych pozafinansowych współtowarzyszących upadłości, które mają charakter zapowiadająco-prognostyczny.

Niewątpliwie więc informacja niefinansowa ma za zadanie wzbogacić sprawozdanie finansowe i uzupełnić lukę w przekazaniu informacji, jaką po sobie zostawia. Powinna też przyczyniać się do budowy zaufania i przewagi konkurencyjnej, doskonalenia systemów i procesów oraz zmniejszenia kosztów compliance, w tym ryzyka naruszeń.

Dodatkowo, kompleksowa analiza mocnych i słabych stron przedsiębiorstwa oraz zaangażowanie interesariuszy niezbędne w procesach raportowania zrównoważonego rozwoju. Może prowadzić do rozwoju wizji i strategii czy zapewniać integrację zrównoważonego rozwoju ze strategią biznesową. W obecnej sytuacji rynkowej, to właśnie firmy postrzegane jako liderzy i innowatorzy, są często w silniejszej pozycji przetargowej jeśli chodzi o pozyskiwanie inwestycji. Mają też większe szanse na inicjowanie nowych działań, czy w momencie wchodzenia na nowe rynki, negocjowania umów. Niejednokrotnie

więc sposobem na zrozumienie czy dana firma notowana na giełdzie papierów wartościowych jest atrakcyjnym celem inwestycyjnym, jest otwarcie się na komunikację danych niefinansowych przedsiębiorstwa, zarówno od strony podażowej, jak i popytowej.

Podczas gdy jeszcze do lat 80 ubiegłego wieku wystarczającym warunkiem osiągnięcia przewagi konkurencyjnej była umiejętność skoncentrowania się firmy na wybranym priorytecie konkurowania, to obecnie już nie wystarczy forsować tylko jednego, wyraźnie wskazanego kierunku działania dla osiągnięcia przewagi konkurencyjnej i związanych z nią celów efektywnościowych. Do takiego jednoznacznego opowiedzenia się nawoływał m.in. M. Porter²⁹ w swoim modelu konkurowania, przeciwstawiając sobie strategię lidera kosztowego i strategię dyferencjacji (wyróżnienia jakościowego). Sugerował jednocześnie, że brak jednoznaczności w tym wyborze poprzez „efekt ugrzęźnięcia” może zdecydowanie osłabić firmę (a w konsekwencji pogorszyć także wyniki jej działalności), wręcz wyeliminować ją z rynku. Obecne warunki funkcjonowania na rynku do zapewnienia rozwoju firmy, egzekwują jej zdolność do działania, z uwzględnieniem kilku priorytetów równocześnie (mamy tu zatem do czynienia z ambiwalencją, która nie dotyczy tylko sposobów osiągnięcia danego celu, ale także samych celów) (Osbert-Pociecha 2009, s. 15).

Zawsze jednak istnieje pokusa, że wraz z wzrost znaczenia informacji niefinansowych w ocenie działalności gospodarczej podmiotu, część informacji przekazanych w raportach niefinansowych zostanie zmanipulowana. Fałszowanie sprawozdań finansowych to celowe, świadome dokonywanie manipulacji służących zniekształceniu obrazu rzeczywistości gospodarczej w pożądanym przez dokonującego tych działań kierunku. Polega na stosowaniu nieodpowiednich metod pomiaru, pomijaniu w ewidencji zdarzeń i niewłaściwej ich prezentacji. Istotą fałszowania jest takie przedstawienie sytuacji gospodarczej jednostki, aby odbiorca informacji wytworzył sobie obraz inny niż stan faktyczny (Wąsowski 2010, s. 12-15).

Z założenia informacja niefinansowa powinna być przydatna dla jej odbiorców w procesie decyzyjnym, stąd też jakichkolwiek manipulacja polegająca na przekazaniu błędnych informacji spowoduje niewłaściwą interpretację użytkownika zewnętrznego i jego strategię. Jest on wówczas świadomie wprowadzany w błąd, podejmuje ostatecznie inne decyzji niż te, które podjąłby w oparciu o informację wiarygodną.

²⁹ Urodzony 23 maja 1947 roku Michael E. Porter - twórca idei łańcucha wartości, a przede wszystkim modelu analizy konkurowania w sektorze i strategii konkurowania (trójdzielna strategia konkurowania, 5-elementowa metoda analizy atrakcyjności sektora).

Niestety z roku na rok raporty zintegrowane i niefinansowe stają się coraz bardziej rozbudowane i przeciążone informacją zbędną, niezrozumiałą czy nawet celowo pozbawioną znamion przejrzystości i transparentności.

Analiza publikacji krajowych i zagranicznych na temat sprawozdawczości niefinansowej wykazała również:

1. brak jednoznacznej definicji informacji niefinansowych (m.in. Krasomska 2014, Zyznarska-Dworczak 2016, Błażyńska 2019);

2. brak jednolitych standardów raportowania zintegrowanego, które stanowiłyby klucz do powiązania informacji finansowych i niefinansowych, czyniąc z tego rodzaju raportów swoistą odpowiedź na zapotrzebowanie i logikę biznesu (m.in. Garstecki 2015, Chłapek, Krajewska, Jonas 2018, Matuszyk 2017, Kwiecińska 2016, Szczepankiewicz 2014);

3. nadmiar informacji, brak spójności, rozproszenie i zbyt duże skupienie na konkurencji, kierowane obawą przed ujawnieniem danych wrażliwych (m.in. Bryson 2003, Świdorska, Bek-Gaik 2016, Bek-Gaik 2017, Sikacz 2018);

4. rozproszony, niejednokrotnie niespójny charakter dane niefinansowych, zbyt swobodnie dobierane w różnych sprawozdaniach i brak wyraźnego powiązania z wartościami finansowymi (m.in. Remlein 2015, Walińska 2015, Stubbs, Higgins 2014, McNally, Maroun 2018);

5. najczęstsze ujawniana informacji niefinansowej dotyczą modelu biznesu i kapitału ludzkiego, jednak dane te są prezentowany w sposób niejednolity, niekonkretny i mało czytelny dla interesariuszy (m.in. Bek-Gaik, Rymkiewicz 2017, Bagieńska, Burchard 2018, McNally, Maroun 2018);

6. raporty niefinansowe zbyt często przybierają formę marketingową, skierowaną do określonych użytkowników, nabierając tym samym charakteru promocyjnego, co z kolei rodzi uzasadnione podejrzenie o manipulację danymi i traktowanie ich jako narzędzia reklamy i budowania wizerunku, a nie źródła informacji wspomagających proces decyzyjny (m.in. Kamela-Sowińska 2015, Bagieńska, Burchard 2018);

7. brak wytycznych systematyzujących zakres danych jakie powinny być ujawniane, a zarządzający przedsiębiorstwami często sami kształtują politykę informacyjną firmy i dokonują selekcji informacji (m. in Raulinajtys-Grzybek, Karwowski, Świdorska 2018);

8. brak jednoznacznego określenia pojęć „tajemnica handlowa” oraz „informacja nie ujawniona do wiadomości publicznej”, co rodzi obawy decydentów co do naruszenia

kluczowych tajemnic przedsiębiorstwa (m.in. Kamela-Sowińska 2015, Stefaniuk Karwowski 2017);

9. jednym z najbardziej nieuregulowanych obszarów raportowania społecznej odpowiedzialności jest zewnętrzna weryfikacja raportu (Raulinajtys-Grzybek, Karwowski 2022).

Jednocześnie A. Bagińska i R. Burchard twierdzą, że spółki notowane na giełdzie papierów wartościowych pozyskują inwestorów między innymi dzięki informacjom finansowym i pozafinansowym prezentowanym w raportach rocznych (...) a pomimo braku rozwiązań legislacyjnych raporty roczne zawierają coraz więcej informacji niefinansowych, co świadczy o dostrzeganiu ich roli w przedstawieniu wiarygodnego obrazu spółki (Bagińska, Burchard 2018, s. 28). Z kolei według G. Michalczuk i T. Mikulskiej maksymalizacja oczekiwań podmiotów zewnętrznych wynika z tego, że mogą one mieć wpływ na osiągnięcie celów przedsiębiorstwa (Michalczuk, Mikulska 2015, s. 107). Trudno jednak jednoznacznie określić w jakim zakresie relacja ta wzajemna pomiędzy przedsiębiorstwem a otoczeniem jest wiarygodna i ambiwalentna oraz jak przekłada się ona na faktyczną wartość tego oddziaływania.

Do kwestii dylematów wykorzystania informacji niefinansowej dołączają się również M. Raulinajtys-Grzybek i M. Karwowski zauważając, że ujawnienia GRI w niewielkim stopniu obejmują dane finansowe, tradycyjnie gromadzone w rachunkowości. Badane spółki stosują w tym zakresie zróżnicowane podejście – część z nich ogranicza się do danych opisowych, inne ilustrują opis przywołaniem wielkości finansowych, takich jak przychody ze sprzedaży ogółem lub w podziale na segmenty, wysokość wynagrodzeń w podziale na grupy pracownicze czy też wartość naliczonych kar środowiskowych (Raulinajtys-Grzybek, Karwowski 2022, s. 28, 29) i dalej: jednym z najbardziej nieuregulowanych obszarów raportowania społecznej odpowiedzialności jest zewnętrzna weryfikacja raportu. Problem ten ilustruje ujawnienie dotyczące polityki organizacji w tym zakresie. [W badaniu] ujawnienie prezentowane było jedynie przez połowę badanych spółek, choć wydaje się absolutnie podstawowym ujawnieniem z punktu widzenia odbiorców raportu i niwelowania asymetrii informacji.

W rzeczywistości wykazanie powyższych braków budzi uzasadnione wątpliwości odbiorców czy zarzuty postawione raportom niefinansowym nadal przemawiają za ich wiarygodnością. Nadto wydaje się, że ujawnienia związane ze strategią zrównoważonego rozwoju w znacznie szerszym stopniu odbijają się na wynikach prowadzonej działalności, niż jest to prezentowane przez spółki. Niejednokrotnie z raportów trudno jest wywodzić

jakie skutki dla sytuacji ekonomiczno-finansowej organizacji wynikają z jej strategii w zakresie zrównoważonego rozwoju, a jakiej zmiany można spodziewać się po wdrożeniu zakładanych celów zrównoważonego rozwoju. Wyrazem włączenia problemów społecznych i środowiskowych do „DNA przedsiębiorstwa” jest przede wszystkim sprawozdawczość zintegrowana (integrated reporting), która jest również określana mianem sprawozdawczości połączonej (connected reporting) czy też rozszerzonej sprawozdawczości biznesowej (enhanced business reporting) (Krasodomska 2013a, s. 65). Nadal jednak nie wiadomo, czy ujawnienia te wyczerpują holistyczne spojrzenie na funkcjonowanie przedsiębiorstwa w obszarach ekonomicznym, społecznym i środowiskowym.

W związku z dynamicznym rozwojem nurtu informacji niefinansowych w ostatnim okresie można zaobserwować rosnącą złożoność i obszerność różnych sprawozdań organizacji, stanowiących próbę połączenia ujawnień o tematyce społecznej i ekologicznej z ujawnieniami finansowymi. W przeciwieństwie do wcześniejszych charakterystyk kwestii społecznych i ekologicznych prezentowanych w ramach sprawozdań rocznych, w których informacje z tych obszarów nie były zintegrowane z informacjami o charakterze finansowym, nowe formy sprawozdań dążą do wyakcentowania informacji na temat kwestii społecznych, ekologicznych, finansowych i dotyczących ładu korporacyjnego (Dey, Burns 2010).

Jak zostało wykazane, samo raportowanie zintegrowane stanowiło do niedawna optymalną formę raportowania informacji niefinansowych w powiązaniu z informacjami finansowymi. Dotyczy to nie tylko Europy, ale różnych części świata. Dla przykładu w Stanach Zjednoczonych Komisja Papierów Wartościowych i Giełd (z ang. Securities and Exchange Commission, SEC) opublikowała wytyczne dotyczące raportowania zintegrowanego, ale nie wprowadziła obowiązku prawnego w tym zakresie. Wyżej wskazany dokument, opublikowany w czerwcu 2018 roku, podobnie jak standardy europejskie oparty był na koncepcji „służenia długoterminowym interesom inwestorów z głównych rynków; stawianiu się bardziej innowacyjnym, responsywnym i odpornym na zmiany oraz trendy rynkowe”. To stwierdzenie popierał Larry Fink, dyrektor generalny największego inwestora kapitałowego na świecie, BlackRock³⁰. W swoim corocznym liście do prezesów

³⁰ BlackRock, Inc. – amerykańskie międzynarodowe przedsiębiorstwo inwestycyjne z siedzibą w Nowym Jorku. W 2024 było największym przedsiębiorstwem zarządzającym aktywami na świecie o wartości 11,6 biliona dolarów. Wraz z Vanguard i State Street, BlackRock uważany jest za jednego z trzech największych menedżerów funduszy indeksowych, które dominują w USA. Przedsiębiorstwo było krytykowane za pogarszanie zmian klimatycznych, bliskie związki z Systemem Rezerwy Federalnej podczas pandemii COVID-19, antykonkurencyjne zachowanie oraz bezprecedensowe inwestycje w Chinach.

firm, wydanym w lutym 2018 roku, wezwał firmy do przedstawienia strategii długoterminowego tworzenia wartości.

Raportowanie niefinansowe oraz raporty zrównoważonego rozwoju nadal są etapem doskonalenia, na co składają się następujące czynniki:

1. Dynamiczne zmiany w otoczeniu gospodarczym i potrzeby informacyjne licznej grupy interesariuszy generujące potrzebę przygotowywania raportów zintegrowanych, łączących dane finansowe z informacjami niefinansowymi.

2. Wiarygodność i rzetelność raportów zintegrowanych uzależniona jest przede wszystkim od strony podażowej, w tym od kadry zarządzającej.

3. Raporty zintegrowane wymagają weryfikacji zarówno od strony wewnętrznej, jak i zewnętrznej.

4. Użyteczność raportów zintegrowanych uzależniona jest od zwięzłego przekazu, co rodzi potrzebę wyeliminowania informacji powtarzających się.

5. Publikacja raportów zintegrowanych, jak się wydaje, wpływa na konkurencyjność przedsiębiorstwa.

W polskiej literaturze przedmiotu wskazywane są dwie szkoły zajmujące się problematyką raportowania zintegrowanego i niefinansowego: szkoła krakowska, reprezentowana przez B. Bek-Gaik, A. Surowiec, J. Krasodomska, B. Rymkiewicza i innych; oraz szkoła poznańska, reprezentowana przez M. Remlein, B. Zyznarską-Dworczak, D. Garsteckiego i innych (Szewieczek, Franczak 2020, p. 114). Każda ze szkół zwraca uwagę na istotne braki sprawozdawczości zintegrowanej i konieczność ich zmodyfikowania.

Przeprowadzone studia literaturowe jednoznacznie dowodzą, że w Polsce mamy ugruntowany podział sprawozdawczości niefinansowej na dwie zasadnicze grupy: pierwszą obejmującą tematykę samej koncepcji sprawozdawczości oraz drugą, dotyczącą praktyki sprawozdawczości zintegrowanej po zaimplementowaniu dyrektywy unijnej do polskiego prawa (Bek-Gaik, Rymkiewicz 2016, p. 771). Jednak pierwsze wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy treści krajowej i zagranicznej literaturze przedmiotu wskazały na:

a) ogólny natłok informacji (m. in. Świdorska G. K, Bek-Gaik B. 2016, Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J. 2018);

b) zbyt rozbudowaną prezentację strategii, profilu działalności i zagadnień związanych z CSR (ang. Corporate Social Responsibility) (m. in. Krodkiewska-Skoczylas E., Żarlicka G. 2015, Matuszak Ł., Różańska E. 2017, Dyduch J. 2017, 2018, Krasodomska J. 2017, Piłacik J. 2017, Obłozna M. 2018, Wójcik-Jurkiewicz M. 2020);

c) nadmierne skupienie na konkurencji, kierowane obawą przed ujawnieniem danych wrażliwych, zwłaszcza w obszarach strategicznych (Dyczkowska J. 2015).

Same raporty wymagają uporządkowania i ujednolicenia, gdyż brak jednorodnych standardów często wpływa negatywnie na przejrzystość zasad ich sporządzania oraz jakość ujawnień. Niemniej jednak autorzy prowadzący badania od początku pojawienia się raportowania zintegrowanego w Polsce, wskazują również na postępującą ewolucję w tym zakresie, w szczególności;

a) coraz większe uporządkowanie treści (Różańska E. 2016, Kobiela-Pionnier K., 2018),

b) oparcie sprawozdawczości o koncepcję sześciu kapitałów (Krasodomska J. 2015, Karwowski M. 2015, Kłobukowska J. 2020),

c) rozszerzenie future disclosure (perspektywy, outlook) (Chojnacka E., Bering A. 2018),

d) opisu modelu biznesu (IIRC 2013, European Financial Reporting Advisory Group 2013, Sorrentino M., Samarra M. 2015, Michalak J. 2012, Pielaszek M., Świdorska G.K., Krysik W. 2014, Krasodomska J. 2015),

e) wewnętrzną weryfikację (Szczepańska M. 2015).

Nadal jednak jakość i wiarygodność raportów zintegrowanych oraz niefinansowych pozostaje niedookreślona. Za istotny natomiast należy uznać fakt, że przed 2017 rokiem, a więc w badaniach poprzedzających obowiązywanie Dyrektywy 2014/95/UE (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive), koncentrowano się głównie na analizie „poprzedników” sprawozdawczości zintegrowanej, jej podstawach teoretycznych i czynnikach, które przyczyniły się do rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej. Z kolei po 2017 roku, tj. po dokonaniu transpozycji wskazanej dyrektywy do polskiego systemu prawnego, pojawiają się pierwsze badania z zakresu praktyki, a tym samym analizy treści raportów niefinansowych, postrzegania sprawozdań przez kadrę zarządzającą i interesariuszy czy wewnętrznych mechanizmów wdrażania zintegrowanego raportowania w organizacji.

Jeszcze w roku 2015 interesariusze spółki były częścią raportu o zrównoważonym rozwoju. Natomiast w latach kolejnych, informacje na temat interesariuszy przestały być częścią raportu o zrównoważonym rozwoju, a tworzyły oddzielny rozdział o tytule „Co jest dla nas ważne?”. Wymieniano w nim najważniejsze aspekty z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju. W gronie interesariuszy spółek według raportów rocznych znajdowali się pracownicy, właściciele, klienci, dostawcy, rząd, organizacje pozarządowe,

stowarzyszenia branżowe, instytucje badawcze i media w każdym analizowanym okresie. Dodatkowo, od roku 2016 w raporcie zintegrowanym wymieniano organizacje i stowarzyszenia branżowe z jakimi przedsiębiorstwo współpracuje w codziennej działalności.

Wpływ interesariuszy na działalność został opisany w roku 2017 i stanowił ankietę skierowaną do głównych interesariuszy, mającą na celu ustalenie najbardziej istotnych aspektów zrównoważonego rozwoju. Ankieta miała wpływ na ustalenie strategii i priorytetów na kolejne lata 2018-2020. Ta praktyka była powtarzana i ujawniana w kolejnych latach tj. 2018 i 2019. W raportach rocznych wymieniano również aspekty istotne dla przedsiębiorstwa i otoczenia od roku 2016. W latach 2018, 2019 wskazuje na istotność dla przedsiębiorstwa i otoczenia w kontekście kreowania wartości dla pracowników, klientów i społeczeństwa.

Najwięcej zmian w obszarze interesariuszy wprowadzono w 2022 roku wraz z Dyrektywą CSRD i nową formą raportowania kwestii zrównoważonego rozwoju. Zasada podwójnej istotności zawarta w dyrektywie ma zapewnić, że firmy raportować będą informacje ważne z punktu widzenia wpływu wywieranego na otoczenie oraz wpływu otoczenia na ich działalność, niekoniecznie od strony finansowej. Istotność odnosi się więc do informacji, które mają rzeczywiste znaczenie lub znaczące konsekwencje.

Koncepcja podwójnej istotności ma uchwycić i dostarczyć przydatnych informacji na temat czynników, które wpływają na wartość finansową firmy oraz analizować potencjalny wpływ działalności firmy na zmiany klimatyczne i środowisko. Zachęca firmy do rozpoznawania i otwartego komunikowania wpływu ich działalności na zmiany klimatu i środowisko. Przeprowadzając ocenę podwójnej istotności i włączając jej wyniki do swoich raportów i strategii, firmy mogą zademonstrować swoje zaangażowanie w zrównoważony rozwój i stać się liderami odpowiedzialnych praktyk biznesowych. Kluczowe jest przeanalizowanie wpływu i odpowiednich interesariuszy w całym łańcuchu wartości firmy. Ograniczone zaangażowanie interesariuszy może tworzyć bowiem luki, podczas gdy szerokie zaangażowanie stać się kosztowne i długotrwałe. Osiągnięcie równowagi w tym zakresie jest ważne, aby uniknąć zbytniego uogólnienia lub szczegółowości. ESRS definiuje dwie główne grupy interesariuszy: "Zainteresowane strony" i "Użytkownicy deklaracji zrównoważonego rozwoju". Pierwsza grupa to ta, na którą firma ma bezpośredni wpływ w całym łańcuchu wartości. Z kolei do użytkowników oświadczeń należą między innymi inwestorzy, pożyczkodawcy, związki zawodowe i organizacje pozarządowe. Współpraca z tymi interesariuszami ma kluczowe znaczenie dla firm, aby uzyskać cenne informacje zwrotne i wgląd w ryzyko i możliwości zidentyfikowane w ocenie istotności.

3.3. Analiza treści ujawnień nt. zrównoważonego rozwoju w raportach niefinansowych spółek WIG30 z lat 2018-2023

W celu uzyskania odpowiedzi na postawione pytanie badawcze wykorzystano metodę analizy treści (content analysis) zaliczaną do metod jakościowych. Przedmiotem analizy były raporty niefinansowe opublikowane przez spółki publiczne notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w ramach indeksu WIG30 w latach 2018-2023. Wybór spółek podyktowany był faktem, że jest to indeks największych i najbardziej płynnych spółek akcyjnych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, który od momentu wprowadzenia (23 września 2013 roku), obok indeksu WIG20, funkcjonuje do dziś.

Celem przeprowadzonych badań empirycznych była ocena ujawnień informacji niefinansowych przez pryzmat sześciu kapitałów. W raportach niefinansowych sześć kapitałów (finansowy, wytworzony, intelektualny, ludzki, społeczno-relacyjny i naturalny) odnosi się do różnych zasobów i relacji, które organizacja wykorzystuje i na które wpływa. Interesariusze, czyli osoby lub grupy zainteresowane działalnością firmy, mają odmienne oczekiwania wobec tych kapitałów, co ostatecznie wpływa na treść i również sposób raportowania. Z punktu widzenia tematyki niniejszej rozprawy oraz przygotowania badań własnych, zasadnym stało zbadanie treści i zawartości publikowanych raportów niefinansowych pod tym kątem. Przeanalizowanie ujawnień związane z modelem tworzenia wartości w oparciu o sześć kapitałów, dostarcza bowiem informacji konsystentnych i spójnych co do treści, oraz umożliwia analizę porównawczą.

W dysertacji wykorzystano metodę opartą na wnioskowaniu indukcyjnym, a wyniki analizy mogą znaleźć praktyczne zastosowanie w trakcie procesu przygotowania raportu niefinansowego przez podmioty rynkowe.

Przyjęty okres badawczy obejmuje publikację pierwszych raportów niefinansowych w Polsce za rok sprawozdawczy 2018 (data publikacji 2019), zgodnie z implementacją dyrektywy unijnej do ustawy o rachunkowości (UoR), do roku 2023, tj. ostatniego etapu możliwego do uwzględnienia z uwagi na publikację raportów niefinansowych za ten okres w 2024 roku.

W pierwszej części badania zastosowano metodę jakościową – analizę porównawczą sprawozdań niefinansowych spółek giełdowych z indeksu WIG20 z lat 2018-2023 (wskazanych jako reprezentatywne dla największych sektorów obecnych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie). Celem badania było sprawdzenie czy badane podmioty

wypełniły nałożone na nie w 2017 roku obowiązki sprawozdawcze, jakie rodzaje raportów niefinansowych przygotowywały spółki, jaka była ich forma oraz objętość. Z uwagi na zmienność rynku, a co za tym idzie zmienność spółek rejestrowanych poszczególnych indeksach, badanie zawężono do WIG20 przyjmując stan indeksu na III kwartał roku 2023. Uzasadniono to było faktem, iż mimo zmniejszenia próby badawczej, uzyskano wystarczającą liczbę 120 obserwacji. Jednocześnie indeks WIG20 nie notuje wyraźnych zmian r/r, gdyż charakteryzuje się względną stabilnością. Ilość debiutów i wycofań giełdowych w tej grupie jest praktycznie znikoma i zdecydowanie mniejsza niż w przypadku WIG30, z uwagi na ograniczenia sektorowe³¹.

Celem zobrazowania zjawiska odchyłeń oraz dynamiki prezentowanych informacji niefinansowych, analiza zawiera dane z 6-ciu lat i zaczyna się od roku 2018 tj. drugiego roku obowiązywania raportów niefinansowych.

Przyjęty sześcioletni okres badawczy podyktowany jest następującymi przesłankami:

1. Dostępnością raportów (z rok sprawozdawczy 2017 jest dostępna zbyt mała próba);
2. Koniecznością zachowania porównywalności;
3. Występowaniem zdarzeń nadzwyczajnych, tj. pandemia wirusa SARS-CoV-2 (2019-2021) oraz rozpoczęciem konfliktu na Ukrainie (2022);
4. Zmianami prawnymi w zakresie raportowania kwestii niefinansowych, a w szczególności Dyrektywy 2014/95 (Non-Financial Reporting Directive, NFRD), która została transponowana do polskiego systemu prawnego ustawą z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz.U. z 2017 r., poz. 61) zobowiązująca określone podmioty do raportowania kwestii niefinansowych począwszy od sprawozdań sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się od dnia 1 stycznia 2017 r. oraz Dyrektywy 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) wprowadzającej sprawozdawczość zrównoważonego rozwoju i transponowanej do polskiego systemu prawnego ustawą z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2024 r., poz. 1863).

³¹ Indeks WIG20 podlega sztywnym ograniczeniom sektorowym, ponieważ jest indeksem ważonym kapitalizacją rynkową, ale zasady konstrukcji indeksu uniemożliwiają zbyt duże skupienie kapitału w jednym sektorze lub u jednego emitenta. Ograniczenia mają na celu zapewnienie dywersyfikacji i stabilności portfela. W praktyce, pojedyncza spółka nie może przekroczyć 15% udziału w indeksie, co zapobiega dominacji jednego podmiotu, a jednocześnie stosuje się zasady, by portfel nie był zdominowany przez jeden sektor gospodarki. W indeksie WIG20 nie może uczestniczyć więcej niż 5 spółek z jednego sektora giełdowego.

Na szczególną uwagę zasługuje różnorodność obranych form raportów niefinansowych, ich odmienną objętość (ilość stron), czy formę (interaktywna lub dokument tradycyjny). Co więcej, rok 2019 należy uznać za czas prosperity dla spółek oraz czas stabilizacji gospodarczej, podczas gdy w 2020 roku doszło do wybuchu pandemii COVID-19, a więc istotnego z punktu widzenia sprawozdawczości niefinansowej zdarzenia nadzwyczajnego. Również rok 2022 przyniósł zmiany w obszarze sprawozdawczości niefinansowej. Po pierwsze, wybuch wojny na Ukrainie zdestabilizował sytuację gospodarczo-polityczną, po drugie został powołany do życia nowy dokument dotyczący raportowania informacji niefinansowych.

Przedmiot badania objęto więc również raporty niefinansowe, które powstały w warunkach niestabilnej sytuacji gospodarczo-ekonomicznej. Raporty te przygotowywane były w oparciu o Dyrektywę 2014/95 (NFRD) i okazały się dość wrażliwe na sytuację nadzwyczajną z lat 2020-2022. Obecnie sytuację porządkuje Dyrektywa 2022/2464/UE, opublikowana 16 grudnia 2022 r. w Dzienniku Urzędowym UE jako dyrektywa ws. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD). Zastępuje ona obecną dyrektywę 2014/95/EU (NFRD) i stanowi niewątpliwie element kompleksowego pakietu zmian legislacyjnych na rzecz zrównoważonego finansowania i wzrostu gospodarczego, które służyć mają osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Dyrektywa przewiduje również wprowadzenie obowiązku raportowania zagadnień ESG (dane w obszarze środowiskowym (E), społecznym (S) oraz ładu korporacyjnego (G)) przez wszystkie duże spółki i duże grupy kapitałowe, co już w 2023 roku miało skutkować dostosowywaniem się przedsiębiorstw do nowych wymogów i standardów, tym odchodzeniem od raportów zintegrowanych w kierunku raportów zrównoważonego rozwoju (w porównaniu r/r). Co znamienne, dotychczas sporządzane przez spółki raporty prezentują pożądane informacje w pewien wybiórczy sposób, a niekiedy równoległe publikowanie są przez organizacje Raporty Roczne, Raporty ESG czy inne raporty dotyczących informacji niefinansowej. Powoduje to niekiedy nakładanie się treści, ale i niekonsekwencje, co często wynika np. z doboru różnych metod analizy czy wskaźników. Mimo różnorodności danych, zauważalne są również pewne braki informacyjne, a wachlarz dotychczas proponowanych standardów i wytycznych przełożył się na dużą różnorodność form raportowania. Część z nich zastosowała się do dobrych praktyk jakimi było przygotowanie Komentarza zarządu (Management Commentary), dużą popularnością cieszyły się Sprawozdania z działalności, Raporty ESG czy Raporty Ryzyka. Jednak najbardziej usystematyzowane wydają się raporty bazujące na IIRC Standards i GRI G4

Standards, i to one były zdecydowania najczęściej obieranymi standardami przez polskich przedsiębiorców.

W tabeli 11 dokonano zestawienia standardów wykorzystywanych przez spółki notowane w ramach indeksu WIG20 w procesie sporządzania raportów niefinansowych w latach 2018-2023, tj. sporządzanych jeszcze w czasie obowiązywania Dyrektywy NFRD.

Tabela 11. Standardy wykorzystywane w raportach spółek WIG20 w latach 2018-2023

LP.	SPÓŁKA WIG20	Standard
1	ALIOR	GRI Standards
2	ALLEGRO	GRI Standards, TCFD, wskaźniki wewnętrzne, wytyczne ESG GPW
3	Bank Pekao	GRI Standards
4	BUDIMEX S.A.	GRI Standards, wytyczne TCFD
5	CDPROJEKT	GRI Standards, SASB
6	CYFRPLSAT	GRI Standards
7	DINOPL	nieokreślone
8	JSW	własne zasady, z wykorzystaniem GRI Standards
9	KETY	GRI Standards
10	KGHM	GRI Standards
11	KRUK	GRI Standards
12	LPP	GRI Standards
13	MBANK	GRI Standards
14	ORANGEPL	norma PN - ISO 26000, wytyczne GRI Standards, wewnętrzne narzędzie raportowania INDICIA
15	PEPCO	Wytyczne raportowania ESG
16	PGE	GRI Standards + własne wskaźniki
17	PKNORLEN	GRI Standards
18	PKOBP	GRI Standards
19	PZU	GRI Standards, IIRC, wytyczne KE, wytyczne TCFD
20	SANPL	GRI Standards

Źródło: opracowanie własne

Warto zauważyć, iż dominującą pozycję stanowią standardy opracowane przez GRI – GRI Standards. Nie powinno to dziwić mając na uwadze ich uniwersalność, kompletność oraz relatywną prostotę implementacji. Należy również wskazać, iż jest to najbardziej rozpowszechniony standard raportowania kwestii dotyczących zrównoważonego rozwoju na świecie. O wiele mniejsze znaczenie mają wytyczne TCFD (3 spółki), ISO 26000 (1 spółka), IIRC (1 spółka). Mimo stosowania zbliżonych panelowo standardów, formę obieranych raportu niefinansowego cechuje duża dynamika. Niektóre spółki konsekwentnie trzymały się ugruntowanego Sprawozdania Zarządu czy Sprawozdania na temat informacji niefinansowej, inne sięgały po promowaną na szeroką skalę formę Raportu

Zintegrowanego, a jeszcze inne wybierały Raport Roczny lub po prostu Raport Niefinansowy. Zawartość informacyjna wskazanych dokumentów jest zróżnicowana, często niemożliwa do porównania, a nie rzadko chaotyczna i trudna do weryfikacji nawet w ramach tego samego podmiotu gospodarczego. W raportach widoczna jest duża asymetria w prezentowanych danych, jedne informacje są tylko zaakcentowane, podczas gdy inne rozbudowane w formie kilkustronicowych zestawień. Objętość raportów również ulega zmianie na przestrzeni czasu, ale wbrew oczekiwaniom nie zawsze się zwiększa, na co ma wpływ wystąpienie dwóch zdarzeń nadzwyczajnych w latach 2020-2022 tj. pandemii Covid-19 i wybuchu wojny w Ukrainie.

Niezależnie od powyższego część raportów przygotowywana była w formie interaktywnej strony internetowej, opartej o kafelki i możliwe do odtworzenia spoty informacyjne. W związku z ogłoszonymi pracami nad nową dyrektywą unijną dotyczącą raportowania niefinansowego i raportowania na temat zrównoważonego rozwoju, część przedsiębiorstw już od roku 2020 roku podjęła starania mające na celu przekształcenie swoich raportów na raporty ESG czy raporty zrównoważonego rozwoju, koncertując swoją sprawozdawczość na kwestiach środowiskowych i społecznych oraz akcentując kwestie ekologiczne.

Przejsie na nową formę raportowania w przypadku dużych jednostek oznacza przede wszystkim wyjście poza tradycyjne mierniki sukcesu, takie jak np. rentowność czy zysk. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zaprezentowane zestawienie zostało zawężone wyłącznie do sprawozdań niefinansowych i zintegrowanych, a wybrane do badania spółki w tym czasie równolegle wypełniały obowiązek sprawozdawczy np. w zakresie publikacji Komentarza Zarządu czy innych dokumentów wymaganych prawem takich jak np. Dokumentacja cen transferowych.

Zestawienie raportów niefinansowych publikowanych przez spółki publiczne notowane w ramach indeksu WIG20 w latach 2018-2023 wraz ze wskazaniem ich formy przedstawiono w tabeli 12. Jednocześnie zaznaczyć należy, że dobór próby w ramach indeksu WIG20 jest zasadny, gdyż nie występuje znacząca destabilizacja indeksu wynikająca z debitów i wycofań (z ang. delisting) giełdowych podmiotów, co świadczy o utrwalaniu stanu notowań w dłuższym, możliwym do analizy okresie.

Tabela 12. Sprawozdania niefinansowe spółek notowanych w indeksie WIG20 publikowane w latach 2018-2023 wraz ze wskazaniem ich formy

Lp	Spółka	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	ALIOR	Sprawozdanie niefinansowe forma: tradycyjna; liczba stron: 35	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 97	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 90	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 67	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 78	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 108
2	ALLEGRO	x	Raport Społecznej Odpowiedzialności forma: interaktywna	ESG raport forma: interaktywna	ESG raport forma: interaktywna	ESG raport forma: interaktywna	ESG raport forma: interaktywna
3	BUDIMEX	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Zintegrowany raport roczny forma: tradycyjna; liczba stron: 113	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 99	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 198	Raport zintegrowany forma: interaktywna
4	CDPROJEKT	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 31	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 137	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 153	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 124	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 110	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 112
5	CYFRPLSAT	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowych forma: tradycyjna; liczba stron: 94	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowych forma: tradycyjna; liczba stron: 116	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 140	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 157	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 190	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 151
6	DINOPL	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 68	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 77	Sprawozdanie zarządu forma: interaktywna	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 81	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 82	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 82
7	JSW	Raport zrównoważonego rozwoju forma: interaktywna	Raport zrównoważonego rozwoju forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Strategia zrównoważonego rozwoju forma: interaktywna
8	KETY	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 89	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 82	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 88	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 14	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 89

9	KGHM	Zrównoważony raport forma: tradycyjna; liczba stron: 202	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 227	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 185	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 219	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 308	Raport Zrównoważony rozwój forma: interaktywna
10	KRUK	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 141	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 105	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 165	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 60	Raport zrównoważonego rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 69	Sprawozdanie zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 141
11	LPP	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 89	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 87	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 94	Sprawozdanie Zrównoważonego Rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 76	Sprawozdanie Zrównoważonego Rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 151	Sprawozdanie Zrównoważonego Rozwoju forma: tradycyjna; liczba stron: 157
12	MBANK	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 162	Raport ESG forma: tradycyjna; liczba stron: 163	Raport ESG forma: tradycyjna; liczba stron: 147
13	ORANGEPL	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 83	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 190	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 290	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 133	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 163	Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 152
14	PEKAO	x	x	x	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport ESG forma: tradycyjna; liczba stron: 175
15	PEPCO	x	x	x	x	Nasza odpowiedzialność: zasady ESG	
16	PGE	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowych forma: tradycyjna; liczba stron: 60 Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Raport zintegrowany forma: interaktywna	Sprawozdanie niefinansowe forma: tradycyjna; liczba stron: 157 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 333	Sprawozdanie niefinansowe forma: tradycyjna; liczba stron: 268 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 86	Sprawozdanie niefinansowe forma: tradycyjna; liczba stron: 306 Raport zintegrowany forma: interaktywna

17	PKNORLEN	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 58 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 442	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 71 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 519	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 147 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 246	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 235 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 346	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 305 Raport zintegrowany forma: tradycyjna; liczba stron: 177	Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej forma: tradycyjna; liczba stron: 295
18	PKOBP	Raport roczny forma: interaktywna	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 183	Sprawozdanie Zarządu forma: interaktywna	Raport roczny forma: interaktywna	Raport roczny forma: interaktywna	Raport roczny forma: interaktywna
19	PZU	Raport niefinansowy forma: tradycyjna; liczba stron: 65	Raport niefinansowy forma: tradycyjna; liczba stron: 88	Raport niefinansowy forma: tradycyjna; liczba stron: 112	Raport niefinansowy forma: tradycyjna; liczba stron: 124	Raport niefinansowy forma: tradycyjna; liczba stron: 138	Sprawozdanie Zarządu forma: tradycyjna; liczba stron: 430
20	SANPL	Raport odpowiedzialnego biznesu forma: interaktywna	Raport odpowiedzialnego biznesu forma: tradycyjna; liczba stron: 117	Raport ESG forma: tradycyjna; liczba stron: 254	Raport ESG forma: tradycyjna; liczba stron: 160	Raport ESG forma: interaktywna	Raport ESG forma: interaktywna

Źródło: D. Dudek-Myszkowska, M. Pabian, „Raportowanie niefinansowe a sytuacje nadzwyczajne”, XXIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa Zarządzanie Przedsiębiorstwem – Teoria i Praktyka Kraków, 26-28.10.2023 roku

Zaprezentowane dane porównawcze pozwalają na wysunięcie następujących wniosków:

1/ większość spółek nie jest konsekwentna co do formy raportowania, zmianie ulega nie tylko nazwa samego raportu niefinansowego, ale również jego zawartość, forma (interaktywna vs. pdf) jak również objętość, co przypuszczalnie wynika to z braku jednolitych standardów raportowania i częstych zmian przepisów;

2/ najczęściej wybieranymi formami raportowania niefinansowego są Sprawozdanie Zarządu, Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych i Raport Zintegrowany. Związane jest to ze zmianą regulacji prawnych, a w szczególności z transponowanych przepisów Dyrektywy 2014/95, zgodnie z którymi oświadczenie na temat informacji niefinansowych stanowi wyodrębnioną część sprawozdania z działalności. Przyjęty okres badawczy to również czas zainteresowania relatywnie nową formą raportowania, jaką jest raportowanie zintegrowane, którego podstawy stanowiły wytyczne IIRC opracowane w grudniu 2013 roku i zrewidowane w styczniu 2021 roku;

3/ w roku 2020 (rok pandemii) tylko nieznacznie zmieniono formę raportowania, część firm zdecydowała się na uproszczoną formę raportu niefinansowego w postaci interaktywnej strony internetowej;

4/ w roku 2021 raporty stały się obszerniejsze co do ilości stron, spółki w widoczny sposób przechodzą w stronę raportowania kwestii środowiskowych, informacje o pandemii nie wpływają na zwiększenie ilości stron raportów;

5/ 2022 rok to kolejny okres zwiększonej ilości stron raportów, spółki przygotowują się do wejścia nowej dyrektywy dotyczącej raportowania środowiskowego, coraz częstsze są Raporty Zrównoważonego Rozwoju i Raporty ESG. Biorąc pod uwagę zawartość informacyjną raportów należy wskazać, iż pandemia Covid-19 oraz towarzyszące jej restrykcje, a także wybuch konfliktu zbrojnego na Ukrainie tylko nieznacznie wpływają na zawartość raportów. Wzrost objętości podyktowany jest głównie zmianami regulacji prawnych dotyczących raportowania, a zwłaszcza większym zapotrzebowaniem na informacje dotyczące kwestii społecznych i środowiskowych.

Warto zaznaczyć, iż próba scharakteryzowania stopnia przygotowania spółek giełdowych do raportowania niefinansowego w kontekście zaistnienia nadzwyczajnych okoliczności zewnętrznych była podejmowana przez autorkę niniejszej dysertacji w 2023 roku w publikacji pt. „Ocena jakości informacji niefinansowych w raportach

zintegrowanych w świetle zdarzeń nadzwyczajnych”³². Na potrzeby wskazanego opracowania przeprowadzona została analiza raportów niefinansowych spółek notowanych w ramach indeksu WIG30 dotycząca wzrostu znaczenia raportowania niefinansowego w związku z wystąpieniem nieprzewidzianych zdarzeń gospodarczych.

W ramach analizy raportów skupiono się na następujących aspektach:

1. Realizacja zobowiązań strategicznych i celów w zakresie zrównoważonego rozwoju (wyznaczanie celów dla wskaźników zrównoważonego rozwoju i ocena ich realizacji pokazuje, że Organizacja nieustannie dąży do poprawy swoich wyników);

2. Governance i zarządzanie łańcuchem wartości (raport powinien przedstawiać wartości przyjęte przez organizację i ich odzwierciedlenie w przyjętych politykach i procedurach);

3. Sprawozdawczość klimatyczna i uwzględnianie danych finansowych związanych z klimatem (raportowanie powinno obejmować kwestie dotyczące ryzyka finansowego i biznesowego związanego z klimatem oraz podejście organizacji do zarządzania nimi);

4. Tematy istotne (proces raportowania daje organizacji motywację do angażowania się w swoje środowisko wewnętrzne i zewnętrzne poprzez ocenę, które kwestie zrównoważonego rozwoju są ważne dla organizacji, a zatem gdzie powinna być strategicznie skoncentrowana. Wyniki powinny obejmować wszystkie ważne tematy odzwierciedlające wpływ ekonomiczny, środowiskowy i społeczny firmy);

5. Zawartość i treść raportu (raport powinien zawierać aktualne informacje, zapewniając wiarygodność treści. Treść powinna być porównywalna, precyzyjna, przedstawiona w zrozumiałym sposobie i wyważona (uwzględniająca zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty działalności organizacji). Raport powinien obejmować konkretne ramy czasowe);

6. Pomiar wpływu (pomiar i opis wpływu działalności firmy jest oznaką dojrzałości i gotowości do opowiedzenia historii firmy wykraczającej poza jej ofertę, poprzez ocenę wkładu w lokalną społeczność i pokazanie, w jaki sposób generowana jest wartość dla interesariuszy.);

³² Bek-Gaik B., Dudek-Myszkowska D. Pabian M., 2025, *Ocena jakości informacji niefinansowych w raportach zintegrowanych w świetle zdarzeń nadzwyczajnych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego - Publikacja zawiera materiały z XXV Międzynarodowej Konferencji Zarządzanie Finansami, Czas na Pieniądz, 23.10.2024-25.10.2024 r., Kołobrzeg.

7. Struktura i kreatywność w komunikacji (komunikacja raportu ewoluowała od drukowanych kilkusetstronicowych dokumentów do innowacyjnych stron łączących funkcje technologii i animacji. Raport musi być dobrze zorganizowany, logiczny, informacje powinny być przedstawione zwięźle i zrozumiale. Ważne kwestie powinny być łatwe do znalezienia przez odbiorców, a elementy takie jak wykresy i liczby muszą pomagać w zrozumieniu kluczowych wniosków.

Na tej podstawie uznano, że obserwacja w zakresie ujawniania przez jednostki w raportach niefinansowych sześciu kapitałów pomoże uchwycić wszystkie powyższe kwestie w sposób spójny, treściwy i logiczny. Jednocześnie dostarczy danych możliwych do porównania w ujęciu rok do roku, a co za tym idzie do przeprowadzenia analizy jak zmieniły się sposoby i zwartość informacyjna w wybranych obszarach.

W badaniu przyjęto czteroletni okres badawczy obejmujący lata 2019-2022. Okres ten nie był przypadkowy, gdyż uwzględniał zarówno przedział czasowy przed wystąpieniem sytuacji nadzwyczajnych, jak również trzy letni okres obejmujący pandemię COVID-19 i destabilizację polityczną na wschodniej granicy Polski. Takie retrospektywne podejście do badanego zagadnienia umożliwiło weryfikację treści raportów niefinansowanych w dwóch skrajnych ujęciach czasu: okresu stabilizacji (prosperity) oraz po wystąpieniu okoliczności zakłócających porządek gospodarczy.

Na bazie zgromadzonych materiałów z dokonano własnej analizy wrażliwości, której celem było sprawdzenie w jakim stopniu raporty niefinansowe i zintegrowane spółek z grupy WIG30 reagowały na wystąpienie zdarzeń zewnętrznych. W szczególności skupiono się na zmianach w obrazowaniu ujawnień niefinansowych w obrębie każdego z sześciu wybranych kapitałów (finansowego, wytwórczego/produkcyjnego, intelektualnego, ludzkiego, społecznego /relacyjnego oraz naturalnego).

Z badania wykluczono sektor bankowy jako stabilny, „niewrażliwy” na zdarzenia nadzwyczajne, a ogółem analizie podano 24 podmioty gospodarcze i 96 raportów niefinansowych. Następnie każdemu z kapitałów przypisano określone i charakterystyczne wskaźniki, służące do ceny i interpretacji danych uzyskanych podczas badania pomiaru. Jednocześnie sutorka badania skoncentrowała się na ustaleniu, czy w opisie poszczególnych kapitałów jest wzmianka o wystąpieniu sytuacji nadzwyczajnej (pandemia, wojna) i jeśli tak, to w jakim zakresie.

Do badania jakościowego, włączono badanie ilościowe (mixed methods). W tym celu zastosowano czterostopniową skalę Likerta, stworzoną na potrzeby liczenia wskaźników zbudowanych z sumy (lub średniej) wag liczbowych, przypisanych każdemu z badanych obszarów według następujących wag:

- 0 – brak informacji;
- 1 – dane liczbowe/zestawienie,
- 2 – informacja opisowa z rozwinięciem,
- 3 – informacja w odniesieniu do sytuacji nadzwyczajnej.

Przypisanie poszczególnych wag oparto na doświadczeniu własnym z analizy dokumentów niefinansowych, a sumę wyników z uwzględnieniem wag zestawiono na przestrzeni 4 lat, korzystając z funkcji LICZ.JEŻELI umożliwiającej statystyczne wyliczenie zwrotu wartości z liczb z komórek, które spełniają dane kryteria.

Następnie ustalono wskaźniki dla każdego z kapitałów, a wynik dla danego kapitału stanowi średnią z pozycji w nim uwzględnianych. Jednocześnie podkreślić należy, że ze względu na szerszą skalę punktacji, w analizie jakościowej ocenianych zmiennych wyniki były bardziej subiektywne niż w ocenie ilościowej.

Przeanalizowano raporty 24 spółek w okresie czterech lat (2019-2024) lat. Spółka PEPCO Polska zaniechała raportowania niefinansowego w latach 2019-2021, stąd ilość przeanalizowanych raportów niefinansowych wyniosła 93. Jednocześnie przeprowadzono 1920 obserwacji. Elementy ujawnień występujące w analizowanych raportach zintegrowanych i niefinansowych zostały ocenione pod względem częstotliwości, zgodnie ze skalą Likerta obraną przez badacza.

Celem zwiększenia przejrzystości danych kapitał ludzki i intelektualny oraz społeczno-relacyjny zestawiono łącznie. Jednocześnie w toku analizy uzyskano dwie oceny – ocenę częstotliwości ujawnień w ramach sześciu kapitałów oraz uśrednioną ocenę ujawnień dla każdego z okresów (roku) analizy.

Tabele 13 i 14 odzwierciedlają samodzielnie przeprowadzone przez autorkę dysertacji analizy oceny ujawnień w obszarze kapitałów w raportach spółek publicznych notowanych w ramach indeksu WIG30 (z wykluczeniem sektora bankowego) za lata 2019-2022.

Tabela 13. Ocena częstotliwości zmiennych charakteryzujących raporty niefinansowe WIG30 z lat 2019-2022, dotycząca ujawnień w obszarze sześciu kapitałów

	Częstotliwość				Próba	Średnia	Mediana	Suma
	0	1	2	3				
Kapitał finansowy						13,2	1,26	
Przychody ze sprzedaży	17%	32%	38%	13%	100%	14,2	1,33	93
Kapitał własny	29%	29%	35%	6%	100%	11,6	1,13	93
Zobowiązania	29%	33%	31%	6%	100%	11,1	1,08	93
Wynik finansowy	24%	31%	28%	17%	100%	13,4	1,31	93
Dynamika przychodów, zysków	15%	32%	29%	24%	100%	15,6	1,54	93
Kapitał naturalny						22,8	2,37	
Surowce	4%	9%	38%	49%	100%	22,5	2,40	93
Zanieczyszczenie środowiska	9%	8%	37%	47%	100%	21,6	2,25	93
Emisje	1%	0%	46%	53%	100%	24,3	2,46	93
Kapitał produkcyjny						24,2	2,44	
Infrastruktura	1%	0%	48%	51%	100%	24,1	2,42	93
Inwestycje i rozwój	1%	0%	46%	53%	100%	24,3	2,46	93
Kapitał ludzki i intelektualny						20,0	2,08	
Struktura zatrudnienia	5%	16%	57%	22%	100%	18,9	1,88	93
Fluktuacja	13%	14%	54%	19%	100%	17,4	1,77	93
Szkolenia i rozwój	9%	9%	53%	30%	100%	19,8	2,08	93
BHP	9%	8%	37%	47%	100%	21,6	2,25	93
Procedury ułatwiające pracę	4%	9%	38%	49%	100%	22,5	2,40	93
Kapitał społeczny (relacyjny)						21,6	2,26	
Łańcuch dostaw	0%	2%	45%	53%	100%	24,3	2,52	93
Relacje z interesariuszami	1%	5%	46%	47%	100%	23,2	2,40	93
Działalność społeczna	0%	4%	30%	66%	100%	25,3	2,73	93
Satysfakcja klientów	9%	9%	53%	30%	100%	19,8	2,08	93
Etyka biznesu	15%	32%	29%	24%	100%	15,6	1,54	93

Źródło: opracowanie własne na podstawie skali Likerta, gdzie 0 – brak informacji; 1 – dane liczbowe/zestawienie, 2 – informacja opisowa z rozwinięciem, 3 – informacja w odniesieniu do sytuacji nadzwyczajnej.

Jak wykazuje test częstotliwości ujawnień, zaobserwowano tendencję wzrostową, w szczególności w zakresie przejścia od informacji opartych wyłącznie na podaniu danych liczbowych do informacji z rozwinięciem. Dotyczy to kapitałów: finansowego, intelektualnego i społecznego. Spółki w badanym okresie chętnie poszerzały informację opisową dotyczącą przychodów ze sprzedaży, wyników finansowych, regulacji zobowiązań czy dynamiki zysków o dodatkowe wyjaśnienia. Niewątpliwie spowodowane było to

niestabilną polityką gospodarczą, obciążoną dwoma zdarzeniami nadzwyczajnymi, które nastąpiły w latach 2020-2022.

Tabela 14. Oceny ujawnień rocznych w obszarze sześciu kapitałów

	2019	2020	2021	2022	Suma	Średnia	Min	Max
	Średnia wyników z uwzględnieniem wag							
Kapitał finansowy	1,23	1,55	1,29	1,20	5,28	1,32	1,20	1,55
Przychody ze sprzedaży	1,33	1,67	1,33	1,33	5,67	1,42	1,33	1,67
Kapitał własny	1,17	1,38	1,08	1,00	4,63	1,16	1,00	1,38
Zobowiązania	1,13	1,33	1,04	0,96	4,46	1,11	0,96	1,33
Wynik finansowy	1,17	1,58	1,38	1,25	5,38	1,34	1,17	1,58
Dynamika przychodów, zysków	1,38	1,79	1,63	1,46	6,25	1,56	1,38	1,79
Kapitał naturalny	1,78	2,60	2,49	2,25	9,11	2,28	1,78	2,60
Surowce	1,58	2,63	2,54	2,25	9,00	2,25	1,58	2,63
Zanieczyszczenie środowiska	1,63	2,50	2,42	2,08	8,63	2,16	1,63	2,50
Emisje	2,13	2,67	2,50	2,42	9,71	2,43	2,13	2,67
Kapitał produkcyjny	2,08	2,71	2,54	2,33	9,67	2,42	2,08	2,71
Infrastruktura	2,04	2,75	2,58	2,25	9,63	2,41	2,04	2,75
Inwestycje i rozwój	2,13	2,67	2,50	2,42	9,71	2,43	2,13	2,67
Kapitał ludzki i intelektualny	1,55	2,31	2,20	1,95	8,01	2,00	1,55	2,31
Struktura zatrudnienia	1,63	2,17	1,96	1,79	7,54	1,89	1,63	2,17
Fluktuacja	1,42	2,00	1,88	1,67	6,96	1,74	1,42	2,00
Szkolenia i rozwój	1,50	2,25	2,21	1,96	7,92	1,98	1,50	2,25
BHP i bezpieczeństwo	1,63	2,50	2,42	2,08	8,63	2,16	1,63	2,50
Procedury ułatwiające pracę	1,58	2,63	2,54	2,25	9,00	2,25	1,58	2,63
Kapitał społeczny (relacyjny)	1,74	2,40	2,33	2,19	8,66	2,16	1,74	2,40
Łańcuch dostaw	2,00	2,67	2,58	2,46	9,71	2,43	2,00	2,67
Relacje z interesariuszami	1,92	2,58	2,46	2,33	9,29	2,32	1,92	2,58
Działalność społeczna	1,92	2,71	2,75	2,75	10,13	2,53	1,92	2,75
Satysfakcja klientów	1,50	2,25	2,21	1,96	7,92	1,98	1,50	2,25
Etyka biznesu	1,38	1,79	1,63	1,46	6,25	1,56	1,38	1,79
Średnia	1,58	2,16	2,01	1,85	7,59			
Zmiana r/r		37,01%	-6,92%	-8,17%				
Zmiana względem roku 2019		37,01%	27,53%	17,11%				
Min	1,13	1,33	1,04	0,96	4,46			
Max	2,13	2,75	2,75	2,75	10,13			

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów do artykułu „Ocena jakości informacji niefinansowych w raportach zintegrowanych w świetle zdarzeń nadzwyczajnych”

Jak wykazano powyżej większość branż nie odnotowała spadków kapitału finansowym, jednak w toku analizy raportów niefinansowych zaobserwowano dość szerokie

opisy działań prewencyjnych i zapobiegawczych podjęte przez badane podmioty celem uniknięcia spadków sprzedaży w związku z dynamiczną sytuacją zewnętrzną. Jednocześnie, w okresie turbulentnej i restrykcyjnej gospodarki, zaobserwowano zbliżony wzrost ujawnień w kapitale intelektualnym i społecznym, w szczególności w zakresie zatrudnienia i fluktuacji pracowniczej oraz w obszarze szkoleń i rozwoju. Ma to przełożenie na dane, które spółki prezentowały w raportach niefinansowych z lat 2019-2022, gdzie dużą wagę przykładano do utrzymania stanu zatrudnienia, czy przejścia na tryb pracy hybrydowej oraz zdalnej. Ponadto wzrosła ilość ujawnień dotyczących satysfakcji klienta i etyki biznesu, co niewątpliwie jest związane z naciskiem, jaki nowa forma raportowania nakłada na organizacje. Analiza podwójnej istotności (z ang. Double Materiality Assessment), w myśl wymogów dyrektywy CSRD, widoczna jest szczególnie w trendzie ujawnień w 2022 roku. Zaobserwowano tu przejście w kierunku powolnego wdrażanie kompleksowego procesu oceny, który pomaga firmom zrozumieć dwie perspektywy. Z jednej strony bada, jak kwestie zrównoważonego rozwoju wpływają na organizację, z drugiej – jak organizacja oddziałuje na otoczenie. Bez wątplenia przekład się to na wzrost ujawnień w zakresie istotności środowiskowej i społecznej. Znaczący przyrost ujawnień widoczny jest również w odniesieniu do sytuacji nadzwyczajnych – pandemia Covid oraz wybuchu wojny w Ukrainie. Dotyczy to w szczególności kapitału naturalnego, produkcyjnego i relacyjnego. Badane spółki w widoczny sposób dokonują ujawnień opisowych w tych zakresie, tłumacząc je sytuacji nadzwyczajnymi. Są to zarówno informacje niefinansowe o pozytywnym wydźwięku jak np. redystrybucja dochód, przebrojenie produkcji czy optymalizacja łańcuchów dostaw. Pojawiają się jednak opisy mające formę wyjaśnienia zaniedbań w działaniach strategicznych, powiązanych z okolicznościami sytuacji nadzwyczajnych. Są to np. niemożności wdrożenia pewnych procesów czy osiągnięcia oczekiwanych wyników takich jak ograniczenie emisji gazów cieplarniach czy dywersyfikacja sprzedaży.

W raportach za rok 2020 (publikacja w 2021 roku) liczba ujawnień zwiększyła się każdym obszarze sześciu kapitałów i jest maksymalna dla całej badanej próby. W kapitale finansowym spółki ujawniały przychody ze sprzedaży, które miały tendencję spadkową, ale faktycznie okazały się wysokie względem oczekiwań, co mogło mieć związek z masowym przechodzeniem na sprzedaż on line w czasie pandemii. Wobec czego badane spółki chętnie dzieliły się informacjami w sprawie osiągniętych wyników finansowych i zysku, skupiając się przy tym na sukcesach osiągniętych w warunkach turbulentnej i mocno

restrykcyjnej gospodarki. W kolejnych okresach częstotliwość ujawnień w tym obszarze utrzymuje się lub ma niewielką tendencję spadkową. W przypadku kapitału naturalnego również rok 2020 jest kluczowy, gdzie badane spółki opisują pozyskane punkty sprzedaży lub nowe złoża eksploatacyjnych. Na dość wysokim poziomie ujawnień plasują się tu informacje dotyczące zapobiegania negatywnym emisjom, w szczególności w zakresie CO₂. Jest to najprawdopodobniej związane z polityką UE wobec gazów cieplarnianych, która zakłada osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku, co oznacza zerową emisję netto gazów cieplarnianych. Ten cel, zapisany w Europejskim Prawie Klimatycznym, jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i jest wspierany przez prawnie wiążące cele redukcji emisji o co najmniej 55% do 2030 r. w porównaniu do 1990 roku.

Częstotliwość ujawnień w zakresie kapitału produkcyjnego również charakteryzuje się tendencją przyrostową. Informacje o dostępnej infrastrukturze oraz inwestycji jak w poprzednich obszarach, również w 2020 roku charakteryzowały się najwyższą ilością ujawnień. W większości analizowanych raportów wspomniano o zmianach dotyczących punktów sprzedażowych, w tym istotności przejścia na sprzedaż online. Spółki prezentowały informacje na temat wpływu pandemii zwłaszcza z perspektywy planowanych działań inwestycyjnych i rozwojowych oraz zmian w łańcuchu dostaw, co miało na celu dostosowanie prowadzonej działalności do aktualnych zmian gospodarczych, politycznych oraz ekonomicznych. Jak wynika z powyższej tabeli wzmianki o pandemii pojawiały się już w raportach za 2019 rok. Raporty utworzone i publikowane były na przełomie pierwszego i drugiego kwartału 2020 roku odnoszą się do okresu, kiedy w Polsce obowiązywały restrykcje wynikające z pandemii wirusa SARS-CoV-2. Rok 2020 był wyzwaniem dla większości przedsiębiorstw. 90% badanych raportów (20 spółek) prezentowało działania prewencyjne mające na celu ochronę zdrowia pracowników jednostek. Dużo uwagi skupiono na pracy zdalnej, programach wsparcia psychicznego i fizycznego pracowników, dobrych praktykach ułatwiających pracę oraz zmianach w procedurach bezpieczeństwa i higieny pracy. Stąd też w kapitale ludzkim i relacyjno-społecznym pojawi się dużo informacji w zakresie szkoleń pracowników czy utrzymania zatrudnienia, których częstotliwość wystąpień utrzymuj się również w raportach niefinansowych dotyczących 2021 roku. Informacje te są jednocześnie coraz bardziej rozbudowane opisowo, a nie jedynie wzmiankowane jak to było np. w 2019 roku. Spółki w raportach z lat 2020-2022 chętniej dzielą się sukcesami dotyczącymi przeprowadzonych działań charytatywnych i prospołecznych na rzecz swoich pracowników i społeczności lokalnych. Ma to

niewątpliwie związek z wybuchem wojny w Ukrainie i faktem, że wiele firm w tym czasie musiała radykalnie skorygować swoje łańcuchy dostaw i sieci sprzedaży oraz zabezpieczyć pracowników na terenach zagrożonych agresją rosyjską.

Etyka biznesu i satysfakcja klientów we wszystkich badanych okresach znajduje się na dość niskim poziomie ujawnień. Jednak z doświadczenia badacz wynika, że w raportach za kolejne lata to właśnie te aspekty nabiorą szczególnego znaczenia w związku ze zmianą standardów i koniecznością sporządzania analizy podwójnej istotności właśnie w obszarach klienckich i pracowniczych. Dodatkowo autorka uśredniła wyniki dla każdego z badanych okresów (lat) i zbadała zmiany wartości w dwóch kategoriach: rok do roku (r/r) i względem roku 2019 (rok stabilny). Uzyskane dane wykazały tendencję malejącą w ilości ujawnień niefinansowych w obszarze kapitałów w raportach publikowanych w latach 2021 i 2022, gdzie poza działalnością społeczną spadki widoczne są w obszarze każdego z kapitałów, przy czym relatywnie do roku 2019 ilość ujawnień zwiększyła się ok. 20%. Zaobserwowany szczególny wzrost w kapitale społecznym (relacyjnym) może mieć związek ze zwiększoną ilością kampanii i programów wdrożonych przez przedsiębiorstwa w ramach zawalczenia skutków pandemii Covid-19. Jako że tego typu aktywność społeczna stanowiła naturalną odpowiedź na istniejące problemy, a okres pandemii wiązał się z nasileniem zagrożeń zdrowia i życia, a także wpływał na wymuszone zmiany stylu życia, należało oczekiwać zwiększenia ujawnień w tym obszarze. Jednocześnie dynamika ujawnień w zakresie sześciu kapitałów wykazywała r/r tendencję spadkową, co należy przypisać procesowi powolnego odchodzenia od raportowania niefinansowego według dotychczasowych zasad na rzecz wdrażania nowej formy raportowania ESG.

W celu przeprowadzenia dalszej analizy statystycznej ilościowej dokonano porównania poziomu raportowania kwestii niefinansowych w okresie przed zdarzeniem nadzwyczajnym (stabilizacja) oraz po jego zaistnieniu dokonano porównania dwóch prób – bazowej (raporty 2019) oraz porównywanej (odpowiednio 2020 (pandemia), 2021 (pandemia), 2022 (konflikt na Ukrainie)). Zbadano normalność rozkładów wskazanych prób wykorzystując testy: Doornika-Hansena, Shapiro-Wilka, Lillieforsa oraz Jarque'a-Bera. Czynność ta jest konieczna ze względu na założenia testów parametrycznych. Jednocześnie ze względu na niewielką liczbę analizowanych prób (24 obserwacje) niedopuszczalne jest przyjęcie normalności rozkładów bez przeprowadzenia testów, gdyż nie ma tu zastosowania Centralne Twierdzenie Graniczne. Ze uwagi na niewielką liczebność próby, a w związku z tym brak możliwości skorzystania z Centralnego Twierdzenia

Granicznego, konieczne jest zweryfikowanie czy rozkłady badanych zmiennych są rozkładami normalnymi. W tym celu wykorzystano pięć testów, tj. Doornika-Hansena, Shapiro-Wilka, Lillieforsa, Jarque's Bera, a także Kolmogorov-Smirnov. W badaniu przyjęto 0,05 poziom istotności. Wyniki wskazanych testów przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Wyniki testów normalności rozkładów dla badanych zmiennych

Nazwa zmiennej	Test Doornika-Hansena	Test Shapiro-Wilka	Test Lillieforsa	Test Jarque'a-Bera	Test dopasowania Kolmogorov-Smirnov
R2019	1,65909, z wartością p 0,436247	0,92907, z wartością p 0,264267	0,163163, z wartością p \approx 0,34	1,09514, z wartością p 0,578355	0,163163, z wartością p 0,819401
R2020	4,94683, z wartością p 0,0842964	0,879489, z wartością p 0,0466206	0,200895, z wartością p \approx 0,1	1,5652, z wartością p 0,457216	0,200896, z wartością p 0,580203
R2021	4,92642, z wartością p 0,0851611	0,886464, z wartością p 0,0593047	0,212947, z wartością p \approx 0,06	1,56592, z wartością p 0,457051	0,212948, z wartością p 0,517439
R2022	1,25993, z wartością p 0,53261	0,948307, z wartością p 0,498193	0,153208, z wartością p \approx 0,44	0,989291, z wartością p 0,609787	0,153209, z wartością p 0,872929

Zródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Powyższy panel pokazuje wyniki testów przeprowadzonych w celu ustalenia, czy zmienne R2019-R2022 mogą być odpowiednio modelowane przez rozkład normalny. Ponieważ najmniejsza wartość p wśród przeprowadzonych testów jest większa lub równa 0,05, nie możemy odrzucić założenia, że zmienne R2019-2022 pochodzą z rozkładu normalnego z 95% pewnością. Wyniki te jednoznacznie wskazują, iż na poziomie ufności 95% wszystkie próbki mają rozkład zbliżony do rozkładu normalnego.

Ze względu na normalność rozkładów analizowanych zmiennych, należy przyjąć możliwość zastosowania testów parametrycznych w celu ich porównania, pod warunkiem wykazania homogeniczności wariancji porównywanych zmiennych. W związku z powyższym w pierwszej kolejności dokonano oceny jednorodności wariancji poszczególnych zmiennych z wykorzystaniem testu F-Snedecora. Wyniki testu przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Wyniki testu F Snedecora dla badanych zmiennych

Zmienne	R2020	R2021	R2022
R2019	2,32257 (0,06338)	3,10091 (0,02123)	2,78515 (0,03257)

Zródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Uzyskane wyniki wskazują, iż wyłącznie w przypadku pary zmiennych R2019 oraz R2020, brak jest podstaw do odrzucenia założenia o równości wariancji na poziomie istotności 0,05. Mając powyższe na uwadze, możliwe jest zastosowanie testów parametrycznych jedynie dla porównania zmiennych R2019 i R2020. W pozostałych przypadkach konieczne jest zastosowanie testów nieparametrycznych. Dla zmiennych R2019 i R2020 zastosowano test t-Studenta. Wyniki testu zaprezentowano w tabeli 17.

Tabela 17. Wyniki testu t-Studenta dla zmiennych R2019 i R2020

Porównywane zmienne	Statystyka t	Wartość p
R2019 i R2020	3,66764	0,00101664

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Uzyskane wyniki wskazują, iż na poziomie istotności 0,05 istnieją podstawy do odrzucenia założenia, iż wartości średnie dla badanych zmiennych są równe. W związku z powyższym przyjąć można, iż Covid-19 istotnie wpłynął na poziom raportowania, gdyż przyjęcie prognozy istotności $\alpha = 0,05$ oznacza przyjęcie ryzyka rzędu 5%, że wykazane efekty w rzeczywistości nie występują.

W przypadku zmiennych R2019 i 2021 oraz R2019 i R2022 wykorzystano testy nieparametryczne, tj. Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz Kolmogorov-Smirnov. Wyniki testów zaprezentowano w tabeli 18.

Tabela 18. Wyniki testów Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz Kolmogorov-Smirnov dla badanych par zmiennych

Porównywane zmienne	Test Mann-Whitney (Wilcoxon)		Test Kolmogorov-Smirnov	
	Statystyka W	Wartość p	Statystyka K-S	Wartość p
R2019 i R2021	159	0,0561452	1,46059	0,028057
R2019 i R2022	148,5	0,140672	1,09545	0,181504

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Uzyskane wyniki wskazują, iż na poziomie ufności 95% nie ma podstaw do odrzucenia założenia, iż mediany badanych zmiennych są równe. Należy jednak zaznaczyć, iż wyniki testu Kolmogorov-Smirnov dla zmiennych R2019 i R2021 wskazują, iż na poziomie ufności 95% istnieje istotna statystycznie różnica między badanymi rozkładami. Brak jest jednak podstaw do przyjęcia takiego twierdzenia dla zmiennych R2019 i R2022. Mając powyższe na uwadze, można stwierdzić, iż Covid-19 oddziaływał na poziom sprawozdawczości również w 2021 roku. Jednocześnie rozpoczęcie pełnoskalowego konfliktu na Ukrainie przy jednoczesnej stabilizacji sytuacji pandemicznej nie spowodowały zmian poziomu ujawnianych informacji względem okresu przed wystąpieniem zdarzeń

nadzwyczajnych. Mając to na uwadze, przyjąć można, iż niektóre zdarzenia nadzwyczajne mają istotny statystycznie wpływ na poziom raportowania kwestii niefinansowych, co pośrednio może wynikać z przesunięć w obrębie wskaźników gospodarczych takich jak: poziom PKB, stopa inflacji, poziom bezrobocia, sprzedaż detaliczna, produkcja przemysłowa i aktywność gospodarczą przedsiębiorstw. I tu zdecydowanie dynamika jest wyższa przy drugim zdarzeniu – wybuchu wojny na Ukrainie.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż w badaniu skupiono się wyłącznie na jednym czynniku jakim jest wystąpienie zdarzenia nadzwyczajnego, co stanowi znaczące uproszczenie. Jednocześnie okres 2020-2022 to czas wzmożonych prac nad nowymi regulacjami prawnymi, których zwieńczeniem było uchwalenie Dyrektywy 2022/2464 i w tym czasie wiele przedsiębiorstw rozpoczęło już proces dostosowawczy, co mając na uwadze znaczące zmiany w zakresie raportowania wynikające z danego aktu normatywnego, mogło istotnie wpłynąć na sposób raportowania i prezentowaną w raportach zawartość informacyjną. Innym ograniczeniem analizy jest rozbieżność czasowa publikacji raportów. Nie ma bowiem zasady kiedy przedsiębiorstwo ma publikować raporty niefinansowe za zamknięte okresy sprawozdawcze. Według ustawy UoR okres sprawozdawczy ma obejmować 12 miesięcy, bez wskazania konkretnych dat, stąd część spółek kończy rok bilansowy np. w styczniu lub marcu kolejnego roku. Powoduje to oczywiste przesunięcie w publikacji raportów niefinansowych.

Dla realizacji celu niniejszej dysertacji najistotniejsze dane prezentowane są w opisach działań podjętych w ramach kapitału ludzkiego, intelektualnego oraz relacyjnego, gdyż to w tym zakresie badane są relacje zachodzące między przedsiębiorstwem, a jego interesariuszami.

Zważyć należy, że w okresie pandemii kwestie te były szeroko poruszane w raportach zintegrowanych w szczególności w obszarze BHP, procedur ułatwiających pracę czy działalności społecznej. Tymczasem raporty opublikowane w 2022 roku traktują sytuację nadzwyczajną po pandemii jako „normującą się rzeczywistość”. W dalszym ciągu prezentowane są dogłębne informacje dotyczące działań na rzecz społeczeństwa. W raportach publikowanych w 2023 roku z kolei pojawiają się informacje dotyczące agresji Rosji na Ukrainę, która definiowana jest jako zdarzenie nadzwyczajne roku 2022.

Wykorzystując zebrane dane autorka dokonała drugiej analizy wpływu zdarzeń nadzwyczajnych na raportowanie niefinansowe spółek publicznych.

Próba badawcza objęła raporty niefinansowe spółek notowanych w ramach indeksu WIG30, jak poprzednio, z wyłączeniem banków. Redukcja próby badawczej podyktowana została specyfiką tego typu podmiotów, a także koniecznością zachowania porównywalności. Ponadto sektor finansowo-bankowy nie został poddany żadnym szczególnym restrykcjom, które mogłyby wpłynąć na jego funkcjonowanie, a przejście na pracę zdalną, zamykanie oddziałów czy promowanie banku wirtualnego mieści się w strategiach od lat wdrażanych w tym sektorze. Uznano więc, że w tym zakresie dane nie odzwierciedlałyby rzeczywistości. W rezultacie uzyskano próbę obejmującą 24 podmioty z branż wrażliwych na zdarzenia zewnętrzne, które wystąpiły w latach 2020-2022.

W badaniu, analogicznie jak poprzednio przypisanie poszczególnych wag oparto na doświadczeniu własnym z analizy dokumentów niefinansowych, a sumę wyników z uwzględnieniem wag zestawiono na przestrzeni 4 lat, korzystając z funkcji LICZ.JEŻELI.

Dokonano więc analogicznego zliczenia jak w badaniu sześciu kapitałów, z tym razem zwracane wartości dotyczyły 24 spółek.

Wyniki zliczono według następującego wzoru:

$$\sum_{Spółka/rok} = LICZ.JEŻELI(K_1:K_2;1) + LICZ.JEŻELI(K_1:K_2;2) + LICZ.JEŻELI(K_1:K_2;3) + LICZ.JEŻELI(K_1:K_2;4)$$

gdzie:

K₁ - oznacza kapitał finansowy od pozycji przychody ze sprzedaży

K₂ - oznacza kapitał społeczny od pozycji działalność społeczna

W dalszej kolejności wskazane spółki zostały posegregowane według sektorów zgodnie z nomenklaturą przyjętą przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie, a każdej ze spółek przyporządkowano ocenę wedle własnej, bazującej na doświadczeniu badacza 3 stopniowej skali, dotyczącej stopnia wrażliwości podmiotu na restrykcje gospodarcze: neutralną, umiarkowaną, wysoką. Przyjęto założenie, że spółki o wyższym poziomie wrażliwości komunikują więcej informacji niefinansowych w zakresie wszystkich kapitałów.

W tabeli 19 zaprezentowano uzyskane wyniki oceny wrażliwości raportowania niefinansowego badanych spółek za lata 2019-2022.

Tabela 19. Analiza wrażliwości raportowania niefinansowego wybranych spółek z indeksu WIG30 za lata 2019-2022 na zaistnienie zdarzeń nadzwyczajnych

Nazwa spółki	2019	2020	2021	2022	AVE	Branża	Wrażliwość
Allegro.eu S.A.	20	32	37	35	31	Handel i usługi	umiarkowana
Asseco Poland SA	18	30	30	14	23	Technologie	neutralna
Benefit Systems SA	20	30	30	30	27,5	Handel i usługi	neutralna
Budimex SA	26	40	40	15	30,25	Produkcja przemysłowa	wysoka
CCC SA	30	34	29	0	23,25	Dobra konsumpcyjne	umiarkowana
CD Projekt SA	22	33	26	8	22,25	Handel i usługi:	neutralna
Cyfrowy Polsat SA	21	28	29	19	24,25	Technologie	neutralna
Dino Polska SA	30	31	32	12	26,25	Dobra konsumpcyjne	umiarkowana
Enea SA	22	40	35	21	29,5	Paliwa i Energia: Energia	wysoka
Eurocash SA	25	34	32	10	25,25	Dobra konsumpcyjne	umiarkowana
Grupa Azoty SA	28	29	25	5	21,75	Chemia i sur.: Chemia	wysoka
Grupa Kęty SA	30	39	30	18	29,25	Chemia i sur.: Hutnictwo	umiarkowana
JSW SA	26	40	35	6	26,75	Chemia i sur.: Górnictwo	umiarkowana
KGHM Miedź SA	28	40	38	7	28,25	Chemia i sur.: Górnictwo	umiarkowana
Kruk SA	29	45	23	8	26,25	Finanse: Wierzytelności	neutralna
LPP SA	30	43	41	33	36,75	Dobra konsumpcyjne	umiarkowana
Orange Polska SA	31	40	40	32	35,75	Technologie	neutralna
Orlen SA	36	35	29	7	26,75	Paliwa i Energia: Energia	wysoka
Pepco Group NV	0	0	0	1	0,25	Dobra konsumpcyjne	umiarkowana
PGE SA	21	34	34	5	23,5	Paliwa i Energia: Energia	wysoka
PZU SA	20	33	33	35	30,25	Finanse: Ubezpieczenia	neutralna
Tauron PE SA	25	32	32	14	25,75	Paliwa i Energia: Energia	wysoka
Text SA	18	23	25	18	21	Technologie: Informatyka	neutralna
XTB DM SA	18	19	23	10	17,5	Handel i usługi	neutralna
Średnie:	23,92	32,67	30,33	15,13	25,51		
Zmiana r/r		36,6%	7,14%	-50,14%	68,66%		
Min:	0	0	0	0	0,25		
Max:	36,00	45,00	41,00	35,00	36,75		

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów do artykułu „Ocena jakości informacji niefinansowych w raportach zintegrowanych w świetle zdarzeń nadzwyczajnych”

Tabela 20. Wyniki analizy wrażliwości raportowania niefinansowego spółek notowanych w ramach indeksu WIG30 na występowanie zdarzeń nadzwyczajnych w latach 2019-2022 – ujęcie ze względu na rodzaj branży

Branża	Średnia wartość w danym roku				Średnia w okresie 2019-2022	Zmiana r/r			Zmiana względem roku 2019		
	2019	2020	2021	2022		2020/2019	2021/2020	2022/2021	2020/2019	2021/2019	2022/2019
Chemia i surowce	28	37	32	9	26,5	32,1%	-13,5%	-71,9%	32,1%	14,3%	-67,9%
Dobra konsumpcyjne	23	28,4	26,8	11,2	22,35	23,5%	-5,6%	-58,2%	23,5%	16,5%	-51,3%
Finanse: Ubezpieczenia	24,5	39	28	21,5	28,25	59,2%	-28,2%	-23,2%	59,2%	14,3%	-12,2%
Handel i usługi	20	28,5	29	20,75	24,56	42,5%	1,8%	-28,4%	42,5%	45,0%	3,8%
Paliwa i Energia	26	35,25	32,5	11,75	26,38	35,6%	-7,8%	-63,8%	35,6%	25,0%	-54,8%
Produkcja przemysłowa i budowlana	26	40	40	15	30,25	53,8%	0,0%	-62,5%	53,8%	53,8%	-42,3%
Technologie	22	30,25	31	20,75	26	37,5%	2,5%	-33,1%	37,5%	40,9%	-5,7%

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Tabela 21. Wyniki analizy wrażliwości raportowania niefinansowego spółek notowanych w ramach indeksu WIG30 na występowanie zdarzeń nadzwyczajnych w latach 2019-2022 – ujęcie ze względu na poziom wrażliwości branży

Poziom wrażliwości	Średnia wartość w danym roku				Średnia w okresie 2019-2022	Zmiana r/r			Zmiana względem roku 2019		
	2019	2020	2021	2022		2020/2019	2021/2020	2022/2021	2020/2019	2021/2019	2022/2019
umiarkowana	24,33	32,56	30,44	13,56	25,22	33,8%	-6,5%	-55,5%	33,8%	25,1%	44,3%
neutralna	21,89	31,22	28,78	19,33	25,31	42,6%	-7,8%	-32,8%	42,6%	31,5%	11,7%
wysoka	26,33	35,00	32,50	11,17	26,25	32,9%	-7,1%	-65,6%	32,9%	23,4%	57,6%

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

W celu porównania poziomu raportowania kwestii niefinansowych w okresie przed zdarzeniem nadzwyczajnym (stabilizacji) oraz po jego zaistnieniu dokonano porównania dwóch prób – bazowej (raporty 2019) oraz porównywanej (odpowiednio 2020 (pandemia), 2021 (pandemia), 2022 (konflikt na Ukrainie)). W celu zweryfikowania

dopuszczalności zastosowania testów parametrycznych, w pierwszej kolejności zbadano normalność rozkładów wskazanych prób z wykorzystaniem testów: Doornika-Hansena, Shapiro-Wilka, Lillieforsa oraz Jarque'a-Bera. Ze względu na relatywnie niewielkie liczebności próbek, a w związku z tym brak możliwości zastosowania Centralnego Twierdzenia Granicznego³³, a także podstawowe założenia testów parametrycznych czynność ta jest konieczna. Wyniki testów na normalność rozkładu przedstawiono w tabeli 22.

Tabela 22. Wyniki testów normalności rozkładów dla badanych zmiennych

Nazwa zmiennej	Test Doornika-Hansena	Test Shapiro-Wilka	Test Lillieforsa	Test Jarque'a-Bera
R2019	9,729, z wartością p 0,00771567	0,871817, z wartością p 0,00571126	0,160905, z wartością p \approx 0,11	19,5774, z wartością p 5,60829e-005
R2020	12,5187, z wartością p 0,00191248	0,827787, z wartością p 0,000869417	0,182465, z wartością p \approx 0,04	34,4892, z wartością p 3,2417e-008
R2021	13,2071, z wartością p 0,00135553	0,820342, z wartością p 0,000645772	0,186205, z wartością p \approx 0,03	45,4906, z wartością p 1,32389e-010
R2022	5,60789, z wartością p 0,0605707	0,9034, z wartością p 0,0254266	0,140338, z wartością p \approx 0,25	2,25982, z wartością p 0,323063

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Wyniki pokazują, iż na poziomie ufności 95% żadna z prób nie ma rozkładu zbliżonego do rozkładu normalnego.

Ze względu na brak normalności rozkładów analizowanych prób należy odrzucić możliwość zastosowania testów parametrycznych, na rzecz testów nieparametrycznych.

W celu porównania próbek wykorzystano dwa testy nieparametryczne, tj. test Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz test Kolmogorov-Smirnov. Pierwszy z testów stosowany jest w celu porównania median próby bazowej (R2019) z próbą porównawczą (odpowiednio R2020, R2021, R2022). Z kolei test Kolmogorov-Smirnov posłużył do porównania rozkładów wskazanych prób. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 23.

³³ Ze względu na niewielką liczbę analizowanych prób (24 obserwacje) niedopuszczalne jest przyjęcie normalności rozkładów bez przeprowadzenia testów.

Tabela 23. Wyniki testów Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz Kolmogorov-Smirnov dla badanych par zmiennych

Porównywane zmienne	Test Mann-Whitney (Wilcoxon)		Test Kolmogorov-Smirnov	
	Statystyka W	Wartość p	Statystyka K-S	Wartość p
R2019 i R2020	487,5	0,000039204	2,45374	0,0000117869
R2019 i R2021	454	0,000622275	1,87639	0,00174934
R2019 i R2022	143,5	0,00293962	2,3094	0,0000466182

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Uzyskane wyniki testu Mann-Whitney (Wilcoxon) pozwalają na odrzucenie założenia o równości median między próbą bazową oraz próbami porównywanymi. Mając to na uwadze, można przyjąć, że zdarzenia nadzwyczajne mają istotny statystycznie wpływ na poziom raportowania kwestii niefinansowych. Twierdzenie to potwierdzają również wyniki testu Kolmogorov-Smirnov, które we wszystkich trzech przypadkach potwierdzają, że istnieje statystyczna różnica między badanymi rozkładami na poziomie ufności 95%. Stąd należy wywodzić, że zaprezentowane, że spółki, które oznaczono jako „wysoko” ingerujące w otoczenie i środowisko, wykazują się większą ilością ujawnień w obszarze wszystkich sześciu kapitałów. Szczególnie dotyczy to branży produkcyjnej (przemysłowej) oraz firm działających w sektorze paliwa i energia, jako tych, których działalność przynosi bezpośrednio negatywne konsekwencje dla środowiska.

Wnioski z powyższych analiz pozwalają na podsumowanie, iż w raportach niefinansowych obejmujących pierwszy rok pandemii (2020) forma raportowania nie zmieniła się, niemniej część przedsiębiorstw zdecydowała się na formę uproszczoną w postaci interaktywnej strony internetowej. W raportach za rok 2021 dominuje zwiększona koncentracja ujawnień wokół danych w zakresie środowiska i otoczenia organizacji, co przekłada się na zwiększenie ilości stron. Rok 2022 rok to kolejny okres gdzie spółki przygotowują się do wejścia nowej dyrektywy dotyczącej raportowania środowiskowego, a raporty są zdecydowanie obszerniejsze. Dotyczy to zwłaszcza kapitału ludzkiego, społecznego i relacyjnego. Zmienia się również nazewnictwo i zawartość raportów. Widać wyraźne odchodzenie od raportów zintegrowanych na rzecz raportów zrównoważonego rozwoju i ESG. Skupiając się na zawartości informacyjnej raportów należy zwrócić uwagę, że ani pandemia Covid-19 i towarzyszące jej restrykcje, ani wybuch konfliktu zbrojnego na Ukrainie, nie wpłynęły znacząco na zawartość i objętość raportów. Natomiast podyktowane było to przede wszystkim zmianami regulacji dotyczących raportowania,

w szczególności koniecznością szerszego przygotowywania ujawnień dotyczących kwestii społecznych i środowiskowych.

Jednocześnie przeprowadzone analizy wykazały wyraźną tendencję malejącą po 2020 roku ujawnień w obszarze kapitału finansowego i kapitału produkcyjnego. Zdecydowany wzrost w kapitale społecznym (relacyjnym) może z kolei mieć związek ze zwiększoną ilością kampanii i programów wdrożonych przez przedsiębiorstwa w ramach zawalczenia skutków pandemii Covid-19. Również informacje dotyczące kapitału ludzkiego już nie koncentrują się na szkoleniach pracowników czy strukturze zatrudnienia i parytetach, ale na ochronie zdrowia i życia (szczególnie po wybuchu wojny w Ukrainie). W raportach można znaleźć znaczącą ilość informacji w zakresie BHP, procedur ułatwiających pracę czy działalności charytatywnej. Zdecydowanie więcej ujawnień w zakresie wszystkich analizowanych kapitałów zaobserwowano w spółkach działających w sektorach oznaczonych wysokim poziomem wrażliwości. Wynika to w dużej mierze z konieczności wytłumaczenia interesariuszom intencji i szerszego przedstawienia działań zapobiegawczych w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

Należy jednak zaznaczyć, iż w badaniu skupiono się wyłącznie na jednym czynniku jakim jest wystąpienie zdarzenia nadzwyczajnego, co stanowi znaczące uproszczenie. Jednocześnie okres 2020-2022 to czas wzmożonych prac nad nowymi regulacjami prawnymi, których zwieńczeniem było uchwalenie Dyrektywy 2022/2464. Przypuszczać można, iż wiele przedsiębiorstw we wskazanym okresie rozpoczęło już proces dostosowawczy, co mając na uwadze znaczące zmiany w zakresie raportowania wynikające z danego aktu normatywnego, mogło istotnie wpłynąć na sposób raportowania i prezentowaną w raportach zawartość informacyjną.

3.4. Greenwashing i AI w praktyce sprawozdawczej spółek giełdowych

Sztuczna inteligencja (AI) jest tematem, który wywołuje mnóstwo emocji – dla jednych to ekscytująca przyszłość, pełna możliwości automatyzacji i innowacji, dla innych to potencjalna zhora, która może zastąpić ludzi w pracy lub stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa danych. Prawda, jak zwykle, leży pośrodku. AI ma ogromny potencjał, ale jak każda technologia, musi być wykorzystywana odpowiedzialnie i bezpiecznie.

Zastosowanie AI w biznesie ma wiele zalet i są to:

1. Automatyzacja procesów – AI pozwala firmom zredukować koszty i zwiększyć wydajność, automatyzując rutynowe zadania, takie jak przetwarzanie danych czy obsługa klienta.
2. Analiza danych – AI jest w stanie szybko analizować dane w czasie rzeczywistym, co umożliwia podejmowanie lepszych i szybszych decyzji.
3. Personalizacja – Dzięki AI, firmy mogą dostosować ofertę do indywidualnych potrzeb klientów, co przekłada się na lepsze doświadczenia użytkownika.

Niestety, jak każda technologia, AI niesie za sobą pewne zagrożenia. Automatyzacja może prowadzić do błędów, jeśli algorytmy nie zostały odpowiednio zaprojektowane lub jeśli dane, na których się opierają, są nieprawidłowe. Co więcej, AI może być wykorzystana przez cyberprzestępców, aby przeprowadzać bardziej zaawansowane ataki, takie jak phishing czy włamania do systemów firmowych. Prawie wszyscy światowi liderzy finansowi (96 proc.) obawiają się o integralność i wiarygodność danych niefinansowych. Z kolei ponad połowa inwestorów (57 proc.) twierdzi, że sztuczna inteligencja może być kluczem do oceny wiarygodności i dokładności tego rodzaju informacji, niewiele mniej (51 proc.) uważa, że AI może pomóc w wykryciu potencjalnych rozbieżności. Nie ulega jednak wątpliwości, że technologie nią napędzane niosą ze sobą ogromny potencjał w tym obszarze – wynika z dziewiątej edycji badania EY Global Corporate Reporting Survey 2024 (E&Y 2024b).

Wnioski z badania EY są szczególnie alarmujące w kwestii stanu sprawozdawczości korporacyjnej. Aż połowa (50 proc.) ankietowanych poważnie obawia się, że ich organizacje nie osiągną ważnych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju w nadchodzących latach. Niewiele mniejszy odsetek (47 proc.) liderów finansowych i ponad połowa (53 proc.) inwestorów uważa jednocześnie, że większość korporacji jest na dobrej drodze do osiągnięcia wyznaczonych celów. Z badania wynika również, że interesariusze coraz bardziej koncentrują się na niefinansowych czynnikach wpływających na wartość spółek, a ponad dwie trzecie liderów finansowych (69 proc.) stwierdziło, że zauważyli, iż inwestorzy zadają więcej pytań na te tematy niż miało to miejsce dwa lata temu.

Z drugiej strony ekologia staje się coraz większym priorytetem, więc coraz więcej firm obiecuje działania na rzecz ochrony środowiska – jednak nie wszystkie z tych deklaracji są prawdziwe. Greenwashing, czyli tworzenie fałszywego wizerunku ekologicznego, to problem, który podważa zaufanie konsumentów i spowalnia walkę z kryzysem klimatycznym. Greenwashing to już w dużej mierze strategia marketingowa i szereg

nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez niektóre przedsiębiorstwa, żeby stworzyć fałszywe lub przesadne wrażenia, że ich produkty, usługi lub działania są przyjazne dla środowiska. Odnosi się do sytuacji, w której przedsiębiorstwa wobec konsumentów zachowują się nieuczciwie w kontekście środowiskowym, np. wykorzystują terminologię, symbole lub kampanie reklamowe związane z ekologią, aby poprawić wizerunek, ale nie podejmują działań na rzecz ochrony środowiska.

Greenwashing staje się więc coraz większym i powszechniejszym problemem, choć wciąż pozostaje trudno uchwytny i rozpoznawalny. Jak pokazują badania już 7 na 10 Polaków wybiera produkty opisywane przez producentów jako ekologiczne i przyjazne środowisku³⁴. Decyzje te konsumenci opierają zazwyczaj na deklaracjach producentów, większość osób nie ma bowiem czasu, chęci czy kompetencji, by szczegółowo analizować składy i detale dotyczące pochodzenia produktów. Tymczasem, wiele z tych deklaracji typu eko, green, organiczny, nie ma żadnego pokrycia i jest czystą formą greenwashingu, czyli manipulacji, która polega na przyciąganiu uwagi konsumentów za pomocą fałszywych obietnic ekologicznych oraz podkreślania rzekomego działa na rzecz redukcji niekorzystnego wpływu firmy na środowisko.

Termin „greenwashing” został ukuty przez Jaya Westervelda i wywodzi się od zbitki słów green (ang. zielony, w tym rozumieniu “ekologiczny”) oraz whitewash, oznaczającego wybielanie, ale w znaczeniu przenośnym rozumianego jako „mydlenie oczu”. Dziennikarz New York Times użył tego terminu, aby opisać pozorne działania hoteli w zakresie zrównoważonego rozwoju. Kompleksy hotelowe namawiały gości do rzadszej wymiany ręczników, która miała być dowodem dbałości o środowisko – dzięki temu można było oszczędzić wodę, prąd oraz detergenty, które tę wodę zanieczyszczały. J. Westerveld stwierdził, że za chęcią pomocy planecie kryje się skąpstwo właścicieli hotelów, którzy tym sprytnym zagranem chcieli oszczędzić na rachunkach.

Samo zjawisko genezę sięga nieco dalej, do lat 70, kiedy ogromną popularność zdobyły w Stanach Zjednoczonych ruchy proekologiczne. Producenci różnego rodzaju artykułów zorientowali się, że bycie eko jest modne, a ludzie coraz częściej czytają etykiety produktów i kupują świadomie. Marki zaczęły więc oznaczać swoje produkty jako „bio” i „eko”, nierzadko naginając rzeczywistość, która nie miała nic wspólnego z zasadami zrównoważonego rozwoju.

³⁴ <https://retailnet.pl/2022/06/01/badanie-7-na-10-polakow-wybiera-produkty-z-ekologicznych-zrodel/>

Niektórzy zarzucają firmom "zielone mydlenie" - twierdzą, że część firm celowo uczestniczy w programie i tylko pozornie przestrzega zasad, bez realnych zmian w polityce swojej działalności, a takim przykładem jest Shein. W 2025 roku Emanuele Jane Morelli, młoda włoska dyrektor kreatywna i inżynierka, znana z pionierskiego połączenia innowacji w modzie i generatywnej sztucznej inteligencji przygotowała za pomocą AI ilustrację pokazującą, co tak naprawdę kryje się za tonami taniej odzieży. Emanuele Jane Morelli stworzyła wizualny manifest przeciwko SHEIN, wykorzystując Midjourney³⁵ do ukazania brutalnej prawdy imperium mody zbudowanego na odpadach, syntetykach i wyzysku. Autorka zaznacza, że to nie moda a cykl: wydobycia, produkcji, zanieczyszczenia, wyrzucenia – przebrany za wybór. Dowodzi to jasno, że w świecie napędzanym nowymi technologiami greenwashing staje się jednym z najbardziej podstępnych zjawisk współczesnego marketingu. Pozwala bowiem firmom udawać ekologiczne działania, podczas gdy za fasadą „zielonej narracji” kryje się brak realnej troski o środowisko.

Rysunek 11. Obraz wygenerowany przez AI

Źródło: https://www.linkedin.com/posts/ajhar-p_wait-is-that-a-billboard-on-top-of-a-trash-activity-7327611046054019072--pXw

Obecnie trwają zakrojone na szeroką skalę prace mające zablokować nieuczciwe praktyki. W Polsce Prezes urzędu ochrony konkurencji wielokrotnie podkreślał, że stosowanie

³⁵ Midjourney – usługa oparta na generatywnej sztucznej inteligencji stworzona i hostowana przez laboratorium badawcze Midjourney, Inc. z siedzibą w San Francisco. Midjourney generuje obrazy na podstawie opisów w języku naturalnym, zwanych podpowiedziami (promptami). W 2024 narzędzie znajdowało się w fazie otwartej wersji beta, do której weszło 12 lipca 2022. Użytkownicy tworzą dzieła w Midjourney, korzystając z bota na Discordzie lub oficjalnej strony internetowej.

greenwashingu może być traktowane jak każda inna forma nieuczciwej konkurencji i zwalczaniu nieuczciwej konkurencji powinno podlegać równie zdecydowanie.

Na poziomie unijnym sytuacja jest dynamiczna i dużo bardziej precyzyjna. Najważniejszym przykładem, który radykalnie zmienił krajobraz prawa w tym zakresie dyrektywa Green Claims (pełna nazwa: Dyrektywa w sprawie uzasadniania i przekazywania dobrowolnych twierdzeń środowiskowych), przegłosowana przez Parlament Europejski w 2024 roku, a obecnie w trakcie implementacji w krajach członkowskich. Od lat projektowana dyrektywa precyzuje, że każde twierdzenie środowiskowe – np. „neutralny klimatycznie”, „zrównoważony”, „ekologiczny” – musi być uzasadnione, mierzalne i zweryfikowane przez niezależny podmiot. Zakazane są deklaracje o „neutralności klimatycznej” bazujące jedynie na offsetach węglowych (np. sadzeniu drzew), jeśli nie są połączone z rzeczywistą redukcją emisji. Dyrektywa wymaga też pełnej przejrzystości w komunikacji, spójności ze standardami rynkowymi i jasno określonych definicji, co skutecznie eliminuje ogólniki i język pozornie proekologiczny, który zaciera realny wpływ na środowiska naturalnego.

Kolejnym ważnym instrumentem jest rozporządzenie SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation), które dotyczy sektora finansowego, ale wywiera pośredni wpływ na wszystkie spółki giełdowe i inwestycyjne. Wymusza ono publikację szczegółowych danych o wpływie inwestycji na środowisko. W USA z kolei greenwashing zaczyna być traktowana jako naruszenie zasad uczciwej konkurencji. Federal Trade Commission (FTC) już od lat 90. publikuje tzw. Green Guides – wytyczne dotyczące użycia terminów ekologicznych w marketingu. Choć nie mają one rangi ustawy, służą jako punkt odniesienia w postępowaniach sądowych. Firmy, które posługują się terminami typu „eco-friendly” bez dowodów, narażają się na pozwy i sankcje finansowe – zwłaszcza gdy ich celem jest przysporzenie korzyści poprzez wprowadzenie klientów w błąd co do faktycznej jakości środowiskowej oferowanych produktów lub usług.

Tak poważne restrykcje z pewnością wpłyną na jakość i wiarygodność ujawnień prezentowanych w raportach niefinansowych przedsiębiorstw, a zastosowanie narzędzi AI poprawi transparentność i rzetelność danych.

W najbliższej przyszłości interesariusze będą mogli w szybki sposób odnaleźć i zweryfikować pożądaną informację. Z kolei podmioty gospodarcze otrzymują narzędzie umożliwiające zwiększenie efektywności operacyjnej, poprawę jakości obsługi klienta, wprowadzenie innowacji i wsparcie dla strategicznych decyzji.

4. Badania dotyczące komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i budowania przewagi konkurencyjnej

„Ludzie mają naturalną skłonność do myślenia życzeniowego. Wyzwaniem dla przedsiębiorców jest zatem powiedzenie sobie: jaka jest różnica między wiarą w swoje ideały i trzymaniem się ich, a ściganiem jakiegoś nierealnego marzenia, które nie ma podstaw. Trzeba być dość surowym w takiej autoanalizie”.

Elon Musk /założyciel PayPal, SpaceX, Tesla/

4.1. Metodyka i metodologia badań

Przedmiot badań w niniejszej dysertacji stanowi komunikacja przedsiębiorstwa z otoczeniem i określenie roli raportowania niefinansowego (zintegrowanego) w budowaniu relacji z interesariuszami.

Z przeprowadzonych studiów literaturowych wynika, że duża różnorodność obecnie stosowanych rozwiązań w zakresie raportowania niefinansowego, nie sprzyja zrozumieniu i porównywalności ujawnień, a tym samym nie jest skutecznym narzędziem komunikowania z interesariuszami. Brak powszechnie obowiązujących kryteriów i standardów, brak przejrzystości ujawnień, a niejednokrotnie brak informacji o ich dostępności dla każdej z grup interesariuszy sprawia, że raporty nie wypełniają wszystkich funkcji informacyjnych, jakie oczekuje otoczenie zewnętrzne i jakie było zamysłem inicjatorów tej formy raportowania. Analiza dotychczasowego dorobku naukowego w zakresie raportowania niefinansowego doprowadziła do wniosku, iż brak jest badań dotyczących postrzegania raportowania niefinansowego przez samych zarządzających i interesariuszy. Większość badań skupia słabych i mocnych stronach raportowania, krytyce formy i zawartości ujawnień, czy ocenie jakości raportowania niefinansowego.

Dysertacja koncentruje się wokół zagadnienia wartości ujawnień niefinansowych prezentowanych w raportach sporządzanych w kontekście potrzeb interesariuszy, oraz w ujęciu ich komunikacji z przedsiębiorstwem, co stanowi **lukę badawczą**.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie przyjętej koncepcji metodycznej oraz szczegółowych procedur badawczych, które pozwolą na weryfikację postawionej **hipotezy** zgodnie z którą, raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji

z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej. Analiza obejmuje i została przeprowadzona na próbie pozyskanej od strony podażowej (zarządzający podmiotami), jak i popytowej (interesariusze).

Badania przeprowadzone w tym obszarze określają kluczowy **problem badawczy** dysertacji, sformułowany w następujący sposób: Czy raportowanie niefinansowe stanowi efektywne narzędzie komunikacji organizacji z otoczeniem i za pomocą jakich praktyk jest realizowane?

Mając na uwadze wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy literatury przedmiotu, zdefiniowano następujące **pytania badawcze** związane z raportowaniem niefinansowym:

- a) Jaki powinien być zakres informacji prezentowanych w raportowaniu niefinansowym? (P.1.)
- b) Czy zakres ujawnień niefinansowych w raportach rocznych jest zadowalający? (P.2.)
- c) Czy zakres informacji niefinansowych zależy wyłącznie od przyjętej polityki komunikacyjnej zarządzających czy też innych czynników? (P.3.)
- d) W jakim stopniu raportowanie niefinansowe wpływa na przekaz i niwelowanie asymetrii informacyjnej? (P.4.)
- e) Czy zdaniem interesariuszy raportowanie niefinansowe wpływa na wiarygodność i rzetelność informacji? (P.5.)
- f) Jakie korzyści i zagrożenia związane z raportowaniem niefinansowym dostrzegają interesariusze? Czy widzą zagrożenia związane ze zjawiskiem greenwashingu? (P.6.)
- g) Który z aspektów raportowania niefinansowego ma najbardziej istotne znaczenie dla interesariuszy? (P.7.)
- h) Czy istnieje związek między jakością ujawnianych informacji niefinansowych, a potencjałem konkurencyjnym i finansowym przedsiębiorstw? (P.8.)

Powyższe pytania badawczych, pozwoliły na określenie **celu głównego** dysertacji zakładającego, że raportowanie niefinansowe warunkuje kreowanie wzajemnych zależności przedsiębiorstwa z interesariuszami, a efektywna komunikacja organizacji z otoczeniem wpływa na budowanie przewagi rynkowej.

Na bazie sformułowanego powyżej celu głównego określone zostały również następujące **cele szczegółowe**:

- a) przedstawienie roli raportowania niefinansowego w komunikacji z otoczeniem.
- b) analiza międzynarodowych i krajowych przepisów prawnych i wytycznych dotyczących raportowania przez spółki prawa handlowego.
- c) analiza międzynarodowych i krajowych standardów dotyczących raportowania niefinansowego.
- d) omówienie koncepcji raportowania zintegrowanego jako kluczowej formy raportowania niefinansowego.
- e) określenie roli raportowania niefinansowego spółek giełdowych na podstawie opinii zarządzających (tj. cechy informacji koniecznych, analiza jakości raportów) w kontekście komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami i budowania potencjału konkurencyjnego.

Sformułowano hipotezę główną (HG), zgodnie z którą, raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej.

Rozwinięciem hipotezy głównej są następujące hipotezy pomocnicze:

H.1. Polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych.

H.2. Raportowanie niefinansowe jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i elementem budowania przewagi konkurencyjnej.

H.3. Interesariusze dostrzegają korzyści dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym.

H.4. Interesariusze dostrzegają zagrożenia dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym.

H.5. Raportowanie niefinansowe jest najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności.

H.6. Z punktu widzenia interesariuszy aspekty społeczne są najważniejszym elementem ujawnień niefinansowych.

H.7. Rzetelna informacja niefinansowa przyczynia się do budowania sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami.

Założone cele, które wyjaśnia i usystematyzują koncepcję raportowania niefinansowego w kontekście komunikowania się przedsiębiorstwa z interesariuszami oraz doprecyzują standardy raportowania niefinansowego na podstawie literatury przedmiotu i opinii zarządzających, jak również przeprowadzane badania, przyczyniają się do weryfikacji

powyższych założeń. Badania jakościowe (wywiady pogłębione) jako badania od strony popytowej przedsiębiorstw (zarządu, właścicieli i managerów) posłużyły ustaleniu znaczenia analizowanego zjawiska. Weryfikacja hipotez od strony podażowej (ankieta dla interesariuszy) pozwoliła na potwierdzenie lub falsyfikację postawionych hipotez.

4.2. Postępowanie badawcze

Proces formowania teorii nie jest możliwy bez testowania, a zatem i prowadzenia badań. Na potrzeby dysertacji wyszczególniono o następujące etapy badawcze, które stanowiły oś badań:

- a. Analiza literatury polskiej i zagranicznej.
- b. Sformułowanie problemu badawczego.
- c. Wskazanie najistotniejszych teorii w naukach zarządzaniu i jakości odnoszących się do badanego zagadnienia.
- d. Postawienie pytań badawczych, hipotez oraz wyszczególnianie celu głównego i celów szczegółowych rozprawy.
- e. Dobór metodyki badań.
- f. Przeprowadzenie badań.
- g. Interpretacja wyników.
- h. Analiza, weryfikacja hipotez.
- i. Wnioskowanie.

Z uwagi na fakt, że teorię organizacji i zarządzania zalicza się do społecznych nauk praktycznych, a w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości ma ona na celu uzyskanie wiedzy pragmatycznej o różnych elementach konstytuujących rzeczywistość społeczną i ich funkcjonowanie, przeprowadzone na potrzeby niniejszej pracy badania empiryczne mają funkcję idiograficzną (opisową), eksplanacyjną (wyjaśniającą), prognostyczną (przewidującą) i pragmatyczną (praktyczną) (Apanowicz 2000, s. 60). W niniejszej dysertacji osiągnięcie założonych celów zrealizowano poprzez wykorzystanie mieszanych metod badawczych (mixed methods) integrujących metody ilościowe i metody jakościowe w ramach jednego projektu badawczego (analiza treści). Aby przeprowadzić pełniejszą, bardziej zróżnicowaną i kompleksową interpretację badanych zjawisk, zastawano triangulację metod:

1a) analizę literatury przedmiotu (krajowej oraz zagranicznej) na podstawie przeglądu źródeł udostępnianych przez Bibliotekę Główną AGH takich jak: BazEkon, Emerald

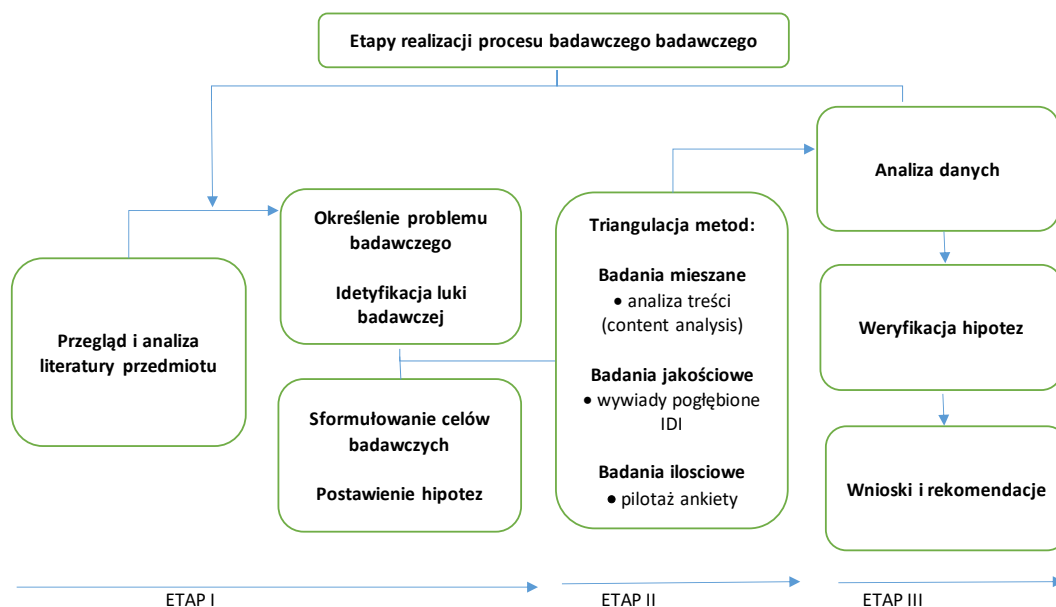
Insight, Agregator CEON, Ekonomia on-line, ScienceDirect (Elsevier), Scopus, Web of Science oraz baz ogólnodostępnych: Google Scholar i Research Gate i literatury szarej;

1b) analizę treści (content analysis) publikacji raportów niefinansowych spółek indeksowanych w WIG30 z lat 2018-2023. Analiza w zakresie wpływu zdarzeń nadzwyczajnych (pandemia, wojna w Ukrainie) obejmowała również raporty niefinansowe spółek z indeksu mWIG40 (materiały pomocnicze);

2) wywiady pogłębione, bezpośrednie z osobami zarządzającymi przedsiębiorstwami w Polsce. W grupie tej znaleźli się managerowie spółek z WIG20, sWIG80 oraz jeden przedstawiciel spółki notowanej na rynku pozagiełdowym OTC (z ang. Over The Counter Market) – NewConnect;

3) badanie ankietowe przeprowadzane wśród interesariuszy wskazanych przez zarządzających dużymi przedsiębiorstwami w Polsce. Dobór badanych interesariuszy uzależniony był od managerów, którzy dokonali w trakcie wywiadów pogłębionych wyselekcjonowania interesariuszy istotnych dla swojego przedsiębiorstwami. Link do ankiety internetowej został rozesłany do dedykowanych grup interesariuszy, ankiety w formie papierowej dostępne były w badanych przedsiębiorstwach w okresie pokrywającym się a aktywacją ankiety on line. Proces badawczy prezentuje schemat 2.

Schemat 2. Postępowanie badawcze

Źródło: opracowanie własne

4.3. Metody i narzędzia badawcze

Metody badawcze wykorzystane w rozprawie stanowiły ogół sposobów i procedur, których użyto w celu zebrania, analizy i interpretacji danych do własnych badań empirycznych. Posłużyły do systematycznego zgłębiania wybranego tematu, rozwiązywania problemów badawczych oraz uzyskiwania nowych informacji.

Metodyka badań obejmowała:

1. Cel i przedmiot badań.
2. Dobór prób badawczych i źródła danych.
3. Dobór metod, technik i narzędzi badawczych.
4. Kryteria oceny wyników.
5. Ograniczenia metodyczne i badawcze.

Wykorzystane w dysertacji metody, techniki i narzędzia badawcze zaprezentowane w tabeli nr 24.

Tabela 24. Metody i narzędzia badawcze

Nazwa metody badawczej	Nazwa techniki badawczej	Nazwa narzędzia badawczego
Analiza dokumentów	<ul style="list-style-type: none">• analiza ilościowa• analiza jakościowa• analiza elementarna	<ul style="list-style-type: none">• arkusz analizy• program komputerowy Statgraphics 19
Wywiad	<ul style="list-style-type: none">• scenariusz wywiadu IDI (Individual In-depth Interview)	<ul style="list-style-type: none">• kwestionariusz wywiadu• dyktafon• program MAXQDA (v. 24)
Badanie ankietowe	<ul style="list-style-type: none">• ankieta indywidualna• ankieta internetowa	<ul style="list-style-type: none">• kwestionariusz ankiety Google Forms• program komputerowy Statgraphics 19

Źródło: opracowanie własne

W dysertacji zastosowano triangulację metod badawczych wykorzystano kilka metod i źródeł danych, aby potwierdzić wyniki i zminimalizować błędy.

Badanie mieszane (mixed methods) obejmowały analizę treści raportów niefinansowych spółek notowanych na GPW w Warszawie połączoną z ich analizą statystyczną. Pozwoliło to na wyjaśnienie obserwowanych zjawisk i zależności między zmiennymi. Eksplanacja polegała na znalezieniu przyczyn i mechanizmów, które leżą u podstaw obserwowanych zjawisk (w tym wypadku częstotliwości ujawnień w zakresie sześciu kapitałów z lat 2018-2023), co miało istotny znaczenie przy późniejszej weryfikacji hipotez. W pierwszym etapie analizy dokonano przeglądu raportów niefinansowych pod

względem ilości stron, języka publikacji i formy. Następnie przeprowadzono systematyczny, jakościowy przegląd publikowanych raportów niefinansowych i zintegrowanych z lat 2018-2023. Ujawnieniom dla poszczególnych kapitałów nadano wagi wg. czterostopniowej skali Likerta, co umożliwiło dokonanie analiz statystycznych danych od strony samych kapitałów oraz od strony badanych 24 spółek. W trzecim etapie badanie rozszerzono o podział spółek pod kątem ich oddziaływania na środowisko na podstawie 3 stopniowej skali: neutralny, umiarkowany, wysoki. W wyniku analizy pod tym kątem ustalono, które spółki wyróżniają się wyższym wskaźnikiem informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju i możliwej ingerencji w środowisko naturalne.

Podkreślić należy, że badania jakościowe odgrywają cenną rolę w naukach o zarządzaniu i jakości, jako te, które otwierają „czarną skrzynkę” procesów organizacyjnych przedsiębiorstwa (Glinka, Czakon 2021 s. 16). Koncentrują się na opisach zjawisk i ich interpretacji przez uczestników badania i nie sposób nie zauważyć, że obserwator zewnętrzny może dostrzec jedynie działania oraz ich efekty badanych zjawisk, ale nie może dostrzec motywacji, przyczyn czy przeżyć, które tym działaniom towarzyszą (Glinka, Czakon 2021 s. 17).

Obrana w niniejszej dysertacji metoda jakościowa (wywiady IDI) koncentrowała się na głębszym zrozumieniu motywacji, postaw i doświadczeń badanych osób. Zamiast liczb, badanie to dostarczyło szczegółowych opisów i interpretacji, pozyskanych w ramach wywiadów pogłębione czyli indywidualnych rozmów z zarządzającymi spółkami giełdowymi i osobami przygotowującymi raporty niefinansowe. Pozwalało to na dogłębną eksplorację poglądów i opinii osób zaproszonych do badania i uzyskanie informacji od strony podażowej, czyli z perspektywy dostawcy. Badanie takie oznaczało skupienie się na tym, co respondenci oferują w procesie badawczym, a nie na tym, co otrzymują. Jednocześnie podkreślić należy, że wywiady indywidualne są najpowszechniej wykorzystywaną metodą w badaniach jakościowych, a główny cel ich prowadzenia ma charakter teoriopoznawczy. Służy to pozyskaniu odpowiedzi na zadane pytania badawcze i późniejszym celom empirycznym.

Jako, że badanie jakościowe miało formę rozmowy, badanie to poprzedzało przygotowanie scenariusza wywiadu, którego planowany przebieg prezentuje schemat 3.

Schemat 3. Scenariusz wywiadu

Obszar badawczy	Poszukiwana informacja	Przykładowe pytania
Identyfikacja branży i rynku	Czy spółka podlega obowiązkowemu raportowaniu informacji niefinansowych i jakim zakresie	W jakiej branży działa Pana/Pani przedsiębiorstwo? Czy Państwa przedsiębiorstwo jest podmiotem notowanym na GPW, NewConnect lub innym rynku pozagiełdowym? Jakiego typu produkty i usługi wyróżniają Państwa na tle konkurencji?
Informacja niefinansowa	Zakres raportowanych informacji niefinansowych	Jak rozumie Pan/Pani pojęcie „informacja niefinansowa” przedsiębiorstwa? Czy uważa Pan/Pani, że stosowanie określenia „informacja niefinansowa” powinno wiązać się z ogólnym standardem funkcjonowania przedsiębiorstwa?
Konkurencyjność	Czy raportowanie niefinansowe jest narzędziem przewagi konkurencyjnej	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na konkurencyjność?
Relacje inwestorskie	Odbiór informacji niefinansowej przez inwestorów	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na relacje inwestorskie (udziałowcy, akcjonariusze)?
Relacje z interesariuszami	Odbiór informacji niefinansowej przez interesariuszy	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na relacje z interesariuszami (pracownicy, dostawcy, odbiorcy)?
Komunikacja z otoczeniem	Wpływ raportowania niefinansowego na budowanie relacji z otoczeniem	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo jest odpowiednim narzędziem budowania relacji komunikacyjnej z otoczeniem?
Szczególne grupy interesariuszy	Podstawy prawne w zakresie raportowania niefinansowego	Czy oferta Państwa przedsiębiorstwa jest obiektem zainteresowania szczególnych grup interesariuszy np. mediów, jednostek certyfikujących, określonych urzędów?
Charakter prezentowanej informacji niefinansowej	Informacja niefinansowa jako obowiązek, przekaz dla interesariuszy czy zabieg marketingowy	Czy prezentowana przez Państwa informacja niefinansowa o przedsiębiorstwie ma charakter informacyjny? Czy jest zorientowana na zaprezentowanie jak najbardziej wyczerpujących danych o podmiocie?

Polityka informacyjna przedsiębiorstwa	Obieg informacji w przedsiębiorstwie i rola managerów	Kto w Państwa firmie decyduje jakie niefinansowe informacje o przedsiębiorstwie mają być ujawniane otoczeniu? Kto w Państwa przedsiębiorstwie decyduje o formie ujawniania informacji niefinansowych, przygotowaniu raportów, materiałów informacyjnych, materiałów na stronę www?
Obowiązek informacyjny	Które dane niefinansowe są ujawniane otoczeniu	Kto decyduje o wyborze standardów i kryteriów prezentowanej informacji niefinansowej o przedsiębiorstwie?
Rola interesariuszy	Zakres komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem	Czy kiedykolwiek otrzymali Państwo jakieś sugestie od interesariuszy co do prezentowanej informacji niefinansowej? Czy uważa Pan/Pani, że takie sugestie i wskazówki mogły by mieć znaczenie dla sporządzanych przez Państwa przedsiębiorstwo raportów?
Obciążenie obowiązkiem raportowania niefinansowego	Koszty i nakład pracy związane z raportowaniem niefinansowym	Czy przygotowywanie przez Państwa dokumenty w zakresie informacji niefinansowej wymagają dużego nakładu czasowego i finansowego?
Tajemnica przedsiębiorstwa	Zagrożenie naruszeniem tajemnicy przedsiębiorstwa	Czy w Państwa działalności są obszary dotyczące informacji co do których istnieje uzasadniona obawa naruszenia tajemnicy handlowej?
Nowe regulacje i standaryzacja	Korzyści z raportowania niefinansowego	Czy zgodzi się Pan/Pani z twierdzeniem, że obecna różnorodność standardów raportowania niefinansowego daje przedsiębiorstwom większą dowolność raportowania i stwarza lepsze warunki do autoprezentacji?

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone na potrzeby nierniejszej rozprawy wywiady indywidualne, miały „szczególny charakter wywiadów pogłębionych, czasem zwanych intensywnymi” (Charmaz 2009).

Respondentów poinformowano, że ich odpowiedzi są anonimowe i zapytano o możliwość nagrywania wywiadu na potrzeby realizacji badań do dysertacji. Ponieważ respondenci nie wyrazili formalnej zgody na nagrywanie rozmowy (anonimowość była warunkiem zgody na udział w badaniu), odpowiedzi były zapisywane przez badacza w kwestionariuszu wywiadu, a w efekcie uzyskano znaczącą ilość materiału badawczego. Zgoda na nagrywanie miała charakter jedynie nieformalny, a materiał audio mógł być

odtworzony tylko przez badacza w celu dokładnego spisania odpowiedzi na zadane pytania w formie transkrypcji, ewentualnej ich korekty bądź doprecyzowania zagadnienia.

Autorka dokonała samodzielnej analizy wywiadów pogłębionych, gdzie pogrupowała respondentów i zliczyła słowa klucze oraz dokonała kodowania tekstu z kwestionariuszy wywiadu. Przytoczyła też wypowiedzi respondentów w kategoriach adekwatnych do badanej tematyki. Ponadto wykorzystano dodatkowo program MAXQDA³⁶ do analizy treści wywiadów, w celu wykazania pewnych prawidłowości mogących wpłynąć na dalsze wnioski. Proces kodowania podzielony był na dwa etapy, powiązane z tworzeniem listy kodów w oparciu o podejście dedukcyjno-indukcyjne. Proces ten rozpoczęto od stworzenia wstępnego drzewa kodowego (kody nadrzędne) w oparciu o kategorie i kluczowe kwestie zidentyfikowane w trakcie analizy literatury przedmiotu oraz wątków ujętych w scenariuszu wywiadu. W toku analizy materiału badawczego drzewo kodowe uzupełniano o kody pośrednie (tzw. podkody), odnoszące się do wątków pogłębiających i poszerzających zagadnienia poruszane w trakcie rozmów z respondentami. Przeprowadzone wywiady pomogły doprecyzować wiedzę z zakresu raportowania niefinansowego od strony popytowej tj., managerów i ekspertów związanych bezpośrednio z badanym zagadnieniem, w szczególności tych, którzy w przedsiębiorstwach mają kluczowy wkład w przygotowywanie dokumentacji na temat zrównoważonego rozwoju i informacji niefinansowej.

Celem uzupełnienia wiedzy autorka przeprowadziła również badania ankietowe od strony popytowej tj. interesariuszy przedsiębiorstwa. Celem badania przeprowadzonego przy użyciu ankiety było odkrycie wzorców, korelacji i prawidłowości, które można uogólnić na większą populację interesariuszy, a efektem postępowania badawczego autorki była weryfikacja hipotez stanowiąca rozstrzygnięcie o badanym zjawisku i przedstawienie wniosków merytorycznych.

³⁶ Oprogramowanie typu CAQDAS (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software), wykorzystywane w pracy nad materiałem badawczym pozyskiwanym metodami jakościowymi. MAXQDA umożliwia zorganizowanie i uporządkowanie w jednej bazie znacznej liczby materiałów, które następnie można poddać wielostopniowej analizie w toku pracy nad danymi jakościowymi. Oprogramowanie umożliwia także tworzenie zaawansowanych zestawień, wizualizacji i map pojęciowych w oparciu o zakodowany materiał.

4.4. Charakterystyka prób badawczych

Badania jakościowe przeprowadzono w grupie 4 managerów spółek giełdowych i osób, które bezpośrednio uczestniczą w procesie przygotowywania raportów niefinansowych.

Początkowo autorka zamierzała przeprowadzić 7 wywiadów IDI, jednak 2 ze spółek zaproszonych do badania (branża produkcja okien i produkcja mebli) zostały wycofane z GPW i obecnie nie podlegają obowiązkowi raportowania niefinansowego.

Osoby zaproszone do badania pełnią funkcje bezpośrednio związane z kwestiami raportowania informacji niefinansowej na stanowiskach:

1. dyrektor operacyjny,
2. menadżer do spraw raportowania ESG,
3. ekspert (audytor wewnętrzny)
4. dyrektor do spraw społecznej odpowiedzialności biznesu.

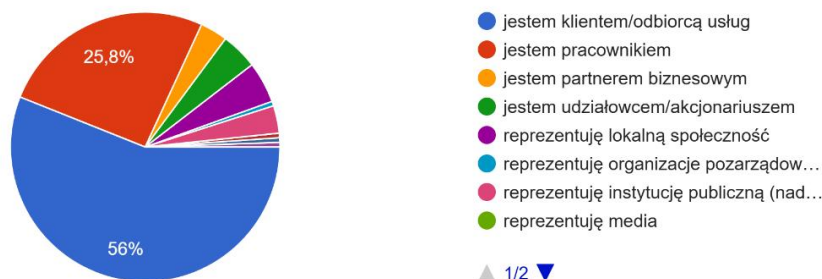
Ponadto dwie z badanych osób reprezentowały spółki notowane w indeksie WIG20 tj. grupie 20 największych spółek akcyjnych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. W grupie znalazł się również przedstawiciel spółki z grupy spółek notowanych w NewConnect, tj. na rynku zorganizowanym, uruchomionym w dniu 30 sierpnia 2007 roku i prowadzonym przez GPW poza rynkiem regulowanym (tzw. Rynkiem Głównym) w formule alternatywnego systemu obrotu.

Badani byli w wieku od 29-50 lat, wszyscy posiadali wykształcenie wyższe i pracowali w obszarach związanych z raportowaniem niefinansowym od 3-20 lat (kolejno 3, 12, 12, 20 lat).

W przypadku badania ilościowego (ankieta dla interesariuszy) na początku określono z perspektywy jakiego interesariusza badani będą wyrażać swoje poglądy. Pierwsze pytanie jednokrotnego wyboru dotyczyło wskazania jakim jest się interesariuszem z spośród zaprezentowanej listy wyboru. Próba badawcza była dość zróżnicowana względem tego, jakim są interesariuszem dla przedsiębiorstwa. Wśród respondentów 56% osób stanowili klienci i odbiorcy usług, a 25,8% pracownicy badanych spółek. Wśród pozostałych 18,2% znaleźli się: 4,9% - osoby reprezentujące lokalną społeczność, 4,4% - akcjonariusze i udziałowcy, 3,3% - partnerzy biznesowi, 3,3% - osoby reprezentujące jednostki nadzorujące. Pozostałe 2,3% stanowili byli pracownicy, osoby reprezentujące media, emeryci, studenci (2 osoby).

Pytanie 1. Jakim jesteś interesariuszem. Proszę wybrać jedną z następujących odpowiedzi:

182 odpowiedzi

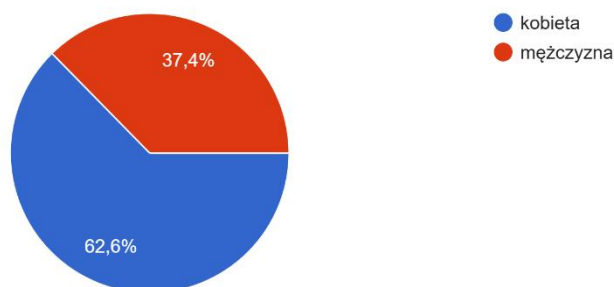

Źródło: opracowanie własne

W badaniu wzięło udział 62,6% kobiet i 37,4% mężczyzn.

Pytanie 2. Proszę wskazać płeć:

182 odpowiedzi

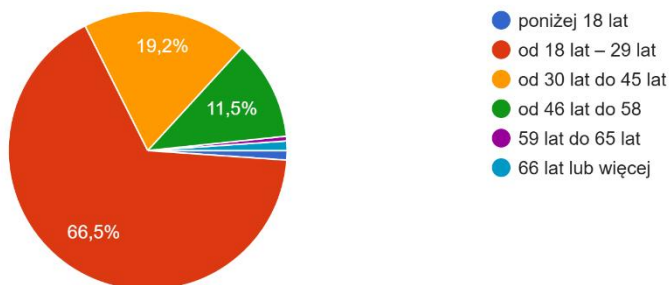

Źródło: opracowanie własne

Największą grupę respondentów stanowiły osoby młode w wieku 18-45 lat, czyli 85,7% ogółu respondentów (66,5% to osoby w wieku 18-29 lat, a 19,2% w wieku 30-45 lat). Z kolei 11,5% były to osoby w wieku 46-58 lat. Pojawily się też odpowiedzi od osób młodszych niż 18 lat (2 odpowiedzi) i 3 ankiety wypełnione przez osoby w wieku powyżej 58 lat.

Pytanie 3. Proszę wskazać wiek:

182 odpowiedzi

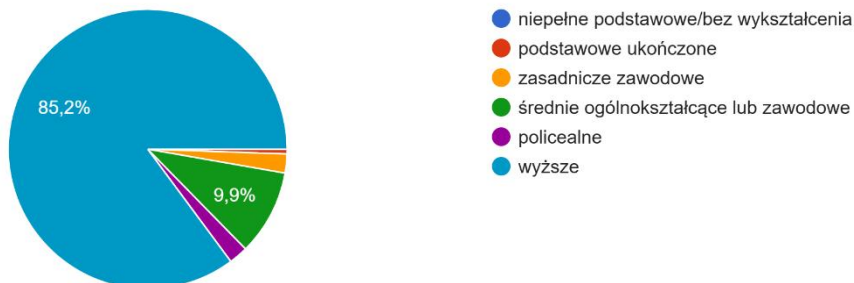

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość respondentów miała wykształcenie wyższe (85,2%). Z kolei 10% respondentów charakteryzowało się wykształceniem średnim. W grupie badanych znaleźli się również respondenci z wykształceniem zawodowym (4), policealnym (4) i podstawowym (1).

Pytanie 4. Proszę wskazać wykształcenie:

182 odpowiedzi

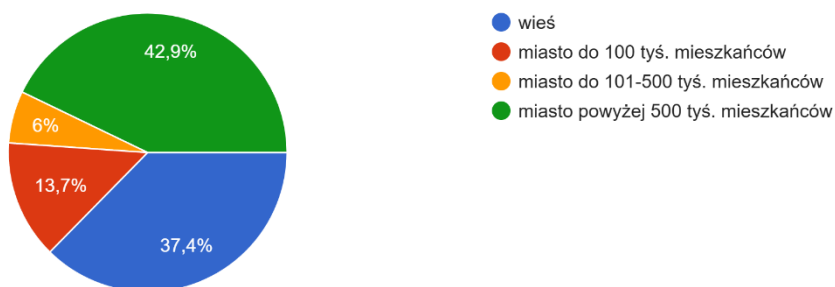

Źródło: opracowanie własne

Respondenci byli dość zróżnicowani pod względem miejsca zamieszkania. Najwięcej osób wskazało jako miejsce zamieszkania miasto powyżej 500 tyś. mieszkańców (42,9%). Należy jednak zaznaczyć, iż niewiele mniej ankietowanych wskazało wieś (37,4%). Pozostali badani pochodzili z małych i średnich miejscowości (6% i 13,7%).

Pytanie 5. Proszę wskazać miejsce zamieszkania:

182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

4.5. Wyniki badań empirycznych

4.5.1. Wyniki wywiadów pogłębionych wśród zarządzających

Projektując badania jakościowe autorka kierowała się trzema kryteriami w doborze źródeł danych, które powinny być wewnętrznie spójne umożliwiając tym samym analizę i wnioskowanie (por. Graebner i in. 2012, s. 279). Dane jakościowe mają trzy podstawowe cechy, które oferują potencjalne zalety w porównaniu z danymi ilościowymi. Po pierwsze, są otwarte. Badacze nie muszą z góry określać precyzyjnych konstrukcji i miar, aby zebrać dane jakościowe. Rzeczywiście, otwartość obejmuje często używane deskryptory metodologii jakościowej, takie jak „elastyczny” czy „eksploracyjny”. Po drugie, dane jakościowe mogą być konkretne i żywe. Konkretność aktywuje procesy poznawcze, które sprzyjają rozwojowi i komunikacji idei (Paivio i in., 1988). Po trzecie, dane jakościowe są często bogate i pełne niuansów umożliwiających uchwycenie szczegółów zjawisk oraz mechanizmów do nich prowadzących (Weick, 2007). Jednocześnie badania jakościowe zwykle oparte jest na przekonaniu, że istnieje wiele rzeczywistości ukształtowanych przez konteksty oraz nadane znaczenie w sposób subiektywny przez uczestników badań.

Prace nad transkrypcjami czterech wywiadów poprzedzało stworzenie karty kodów głównych i pośrednich. Same kody główne (określone i wybrane przez badacza) sformułowane zostały na początku, na podstawie kwestionariusza wywiadu, a kody pośrednie (wtórne) wyłoniono po badaniu. Związane było to bezpośrednio z kwestiami, które

poruszali badani w wywiadach, ich osobistymi doświadczeniami i tematami, które wydały się interesujące w powiązaniu z badanymi problemami. Wyłaniając kategorie autorka kierowała się następującymi postulatami: logiczną spójnością, niezbędną do spełnienia warunku koherentności ram konceptualnych; subiektywną interpretacją, dzielającą postrzeganie uczestnika badania oraz zgodnością potwierdzającą adekwatność wypracowanych przez badacza konstruktów (Glinka, Czakon 2021 s. 17).

Tabela 25. Drzewo kodowe

Kody nadrzędne	Podkody
Identyfikacja branży i rynku	Greenwashing
Informacja niefinansowa	Dekarbonizacja przemysłu
Konkurencyjność	Standaryzacja
Relacje inwestorskie	Benchmarking
Relacje z interesariuszami	AI Sztuczna inteligencja
Komunikacja z otoczeniem	
Szczególne grupy interesariuszy	
Charakter informacji niefinansowej	
Polityka informacyjna przedsiębiorstwa	
Obowiązek informacyjny	
Badanie własne interesariuszy	
Obowiązek raportowania niefinansowego	
Tajemnica przedsiębiorstwa	
Nowe regulacje	

Źródło: opracowanie własne

Przygotowane drzewo kodowe umożliwiło analizę narracji wywiadów opartych na doświadczeniach osób będących podmiotami wywiadu (Reissman, 1993). Szczególną uwagę skupiono na badaniu doświadczeń uczestników wywiadów w zakresie przygotowywania raportów na temat informacji niefinansowej, w kontekście ich odbioru przez interesariuszy. Podejście to zostało wymuszone swego rodzaju biegłością metodyczną w procesie badania procesów, od których bezpośrednio zależało, które elementy wywiadu zostaną włączone do analizy, a które pozostaną poza nią. Jednocześnie zważyć należy, że proces analizy wywiadu i tak budowanej narracji jest ciekawy wówczas, gdy buduje się go wokół zdarzeń czy procesów, co do których istnieją silne konotacje

emocjonalne podmiotu wywiadu. Wymaga to stworzenia dodatkowych warunków pozwalających na swobodę wypowiedzi, częste dygresje pozwalające na swoisty samodzielny tok rozwijania się narracji (Gabryś 2014, s. 242), co zostało przez autorkę badania uwzględnione. Opracowanie wyników pozwoliło na sformułowanie poniższych wniosków.

Identyfikacja branży i rynku

Pierwsza grupa pytań dotyczyła identyfikacji przedsiębiorstw, w których pracują osoby zaproszone do badania. Zgodnie z oświadczeniami uczestników wywiadów reprezentowane przez nich spółki działają w następujących branżach: produkcja gier komputerowych, branża wydobywcza (górnicza), logistyczna (transport) oraz przemysłowa, związany z przetwórstwem aluminium.

Ponadto wszystkie cztery spółki są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, trzy w ramach Warszawskiego Indeksu Giełdowego (WIG), jedna po debiucie na giełdzie i wycofaniu obecnie funkcjonuje na NewConnect tj. zorganizowanym rynku akcji w formule alternatywnego systemu obrotu, prowadzonym poza rynkiem regulowanym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie.

Osoby zaproszone do badania pełnią funkcje bezpośrednio związane z kwestiami raportowania informacji niefinansowej na stanowiskach: dyrektor operacyjny, menadżer do spraw raportowania ESG, ekspert (audytor wewnętrzny) oraz dyrektor do spraw społecznej odpowiedzialności biznesu. Ponadto dwie z badanych osób reprezentowały spółki notowane w indeksie WIG20 tj. grupie 20 największych spółek akcyjnych notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, z wartością bazową nie niższą niż 1000 punktów, które wykazują się wieloletnim doświadczeniem w raportowaniu informacji niefinansowych.

W tej wstępnej części wywiadu poproszono badanych o odpowiedź na pytanie: co wyróżnia przedsiębiorstwa, które reprezentują. Pytanie to miało za zadanie zwrócić uwagę na te aspekty przedsiębiorstwa, które zdaniem badanych wysuwają się na pierwszy plan i decydują o oryginalności organizacji, w których pracują. Jedną z odpowiedzi brzmiała:

„Na pewno jesteśmy firmą transparentną, obliguje nas do tego giełda i to że od wielu lat dostawaliśmy wiele nagród w zakresie transparentności i tak samo staramy działać się danych niefinansowych i wychodzimy z założenia, że czasami małe kroki, które stawiamy i działania które robimy są lepsze niż te „wydumane nie wiadomo jak polityki” czy jakies

cele, których nie jesteśmy w stanie osiągnąć. Więc to jest taką naszą cechą, że bardziej skupiamy się na tym co możemy zrobić i to robimy”.

Jednocześnie podkreślić należy, że wszystkie osoby biorące udział w wywiadach pogłębionych były przedstawiciele kadry menadżerskiej i zarządzającej, doskonale zorientowanej w tematyce badania, pracujące na co dzień w zespołach audytowych i raportujących.

Informacja niefinansowa

Pierwsza grupa pytań dotyczyła ustalenia, jak sami uczestnicy wywiadu postrzegają pojęcie informacji niefinansowej z punktu widzenia zajmowanego stanowiska lub funkcji w przedsiębiorstwie. Poniżej przedstawiono kilka istotnych wypowiedzi:

„To wszystkie informacje, które zarząd musi przekazać swoim akcjonariuszom, które nie są stricte raportami okresowymi (...). Są to tego typu informacje którymi ze względu na obowiązki informacyjne giełdy musimy się dzielić”.

„Obecnie przy regulacjach ESG i raportowaniu niefinansowym jest to informacja, która wskazuje na to, co przedsiębiorstwo robi, jak oddziałuje, na co wpływa”.

„Dzisiaj przenosi się ciężar na sprzedaż bardziej istotnych wartości, tego co niesie ze sobą firma. Oczywiście ten produkt i usługa jest w tle, ale kwestie niefinansowe wychodzą troszeczkę na przedni plan i tym bardziej firmy się tym na zewnątrz posługują”.

„Przede wszystkim jest to informacja, która ma charakter bazowy dla określenia jakości działalności przedsiębiorstwa natomiast nie jest elementem związanym z informacją finansową”.

Pytanie to miało charakter wprowadzający i było istotne ze względu na charakter badanego zjawiska. Pomogło dookreślić kontekst badania samym badanym, sprawdzić jak uczestnicy wywiadu rozumieją istotę informacji niefinansowej. Jednocześnie zwrócić należy uwagę na oryginalność udzielonych odpowiedzi, co potwierdza głęboką wiedzę badanych w tym zakresie.

Według respondentów, zgodnie z zacytowanymi powyżej wypowiedziami, informacja niefinansowa powiązana jest z budowaniem wartości przedsiębiorstwa i rozumiana jako informacja dotycząca zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa. Pokrywa się to ze współczesnym trendem identyfikowania informacji niefinansowych jako tych

dotyczących, środowiska, społeczeństwa i ładu korporacyjnego. Zdaniem respondentów przy zwiększającej się świadomości interesariuszy informacja niefinansowa dostarcza ważnych informacji zwrotnych o tym, jak przedsiębiorstwo działa i jak korzysta z kapitałów, które posiada oraz jak nim gospodaruje. Resumując, duży wpływ na to pojęcie ma czas. Informacja niefinansowa wskazuje się bowiem dużą dynamiką. Jak zauważył jeden z badanych „*w dużej mierze to, w jaki sposób przedsiębiorstwo podchodzi do informacji niefinansowych, ma potem znaczenie dla inwestorów i stopy zwrotu z ich inwestycji*”.

Konkurencyjność

Kolejna grupa pytań dotyczyła konkurencyjności przedsiębiorstwa, która jest to pojęciem wielowymiarowym, obejmującym aspekty takie jak elastyczność, dynamika, innowacyjność, efektywność, a także zdolność do adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych. Konkurencyjność świadczy nie tylko o wartości, co wykazano w przytoczonej literaturze przedmiotu, ale jest też swoistym feedbackiem czyli informacją opartą na sprzężeniu zwrotnym jakie zachodzi między organizacją, a jej otoczeniem. W przypadku przedstawiciela spółki notowanej na NewConnect odpowiedź wydaje się nieoczywista.

„Nie jestem w sytuacji, w której robię coś odkrywczego, więc uważam, że nie ma to większego znaczenia. Te informacje niefinansowe, raporty bieżące czy komunikaty to jest tak naprawdę w jakimś stopniu tylko realizacja marketingu giełdowego spółki”.

Należy zauważyć, że konkurencyjności w procesie oddziaływania na interesariuszy jest niezwykle ważnym elementem zarządzania strategicznego i kwestią. Jeden z respondentów dostrzegł swego rodzaju nacisk ze strony giełdy, i co za tym idzie interesariuszy, na konieczność prezentowania pewnych danych niefinansowych, jak również uciążliwość tego typu działania.

„New Connect ma nauczyć spółki stylu raportowania niefinansowego. Przede wszystkim my też mamy nad sobą kontrolera, którym jest autoryzowany doradca, i to on zezwala lub nie zezwala na dany komunikat. Jest takim pomostem pomiędzy giełdą a nami. GWP i WIG nie mają kogoś takiego, gdy wychodzi się z założenia, że są to dojrzałe spółki, więc nie potrzebują one instytucji autoryzowanego doradcy”.

Pozostali badani podkreślili wagę konkurencyjności w jej powiązaniu z ujawnianą przez przedsiębiorstwa informacją niefinansową.

„Stosując się do przepisów obowiązujących w ESG mamy kontrolować łańcuch wartości więc rozwinięte firmy, które nie patrzą tylko i wyłącznie na koszty, ale np. na ograniczenie śladu węglowego w całym swoim łańcuchu wartości, będą zwracały uwagę na inne firmy które monitorują to samo, mają wdrożone systemy, mają wdrożony u siebie cały system raportowania niefinansowego i kontrolę pewnych kwestii niefinansowych. Moim zdaniem jest to więc przejaw świadomości konkurencyjnej, jeśli firmy faktycznie dostrzegają potencjał w tym raportowaniu niefinansowym i wdrażają go do modelu biznesowego firmy”.

„Może wpływać na konkurencyjność, chociażby z tytułu prezentowania danych związanych ze środowiskiem, z emisjami, z śladem węglowym naszych produktów. Ten czynnik np. staje się powoli tzw. czynnikiem również konkurencyjności”.

Badani zwracali uwagę przede wszystkim na konkurencyjność czynnikową, wyróżniającą zalety przedsiębiorstwa takie, jak zdolność eksploataowania zasobów firmy czy szybkość odpowiedzi na przeobrażenia zachodzące na rynku. Dostrzegali, że obecnie nie tylko wskaźniki rynkowe np. wyniki sprzedaży czy wyniki finansowe świadczą o potencje przedsiębiorstwa, ale niezwykle istotna jest ścieżką jaką przedsiębiorstwo obiera w drodze do wyróżnienia się na tle innych. Jeden z badanych skupił się na dobrej praktyce jaką jest narracja z otoczeniem.

„Cała zasada prowadzenia tej komunikacji narzuca więc na nas prowadzenie narracji, prowadzenie komunikacji w oparciu o to, co istotne i to co interesariusze chcą wiedzieć. (...) Sama grupa korzysta też z dobrych praktyk, które są na rynku i w aspekcie tej branży takim elementem jest giełda londyńska, która tworzy przewodniki prowadzenia działalności, by być jak najlepszej i jak najbardziej konkurencyjnym. Grupa kapitałowa z którą współpracuję, korzystała właśnie z takich przewodników”.

„Jest to więc kwestia konkurencyjna jeśli firmy faktycznie dostrzegają potencjał w tym raportowaniu niefinansowym i wdrażają go do modelu biznesowego firmy”.

Relacje inwestorskie

Relacje inwestorskie to wzajemnie korzystny proces dwustronnej komunikacji przedsiębiorstwa z inwestorami i środowiskiem opiniotwórczym. W wywiadzie skupiono się szczególnie na tej konkretnej grupie interesariuszy i głównych celach działalności każdego przedsiębiorstwa jakimi są informowanie inwestorów o swojej aktywności

gospodarczej i budowanie zaufania. Zważyć należy, że relacje inwestorskie to też jeden z kluczowych czynników przedsiębiorstwa, który przeważa o konkurencyjności.

Według osób udzielających odpowiedzi na tę grupę pytań, relacje inwestorskie w kontekście informacji niefinansowej są oczywiście ważne dla przedsiębiorstwa, ale znajdują się nadal w fazie krystalizowania. Badani nie do końca potrafili wskazać jakie są oczekiwania udziałowców czy akcjonariuszy.

„Bardziej świadome rynki i fundusze zagraniczne, o takie tematy niefinansowe pytają już od dłuższego czasu. Jeżeli chodzi o rynek krajowy to jeszcze takiego dużego parcia w tych tematach nie obserwujemy”.

„Zdecydowanie tak, i tak jak powiedziałem ta świadomość i rola [informacji niefinansowej] rzeczywiście rośnie (...). Wiem, że interesariusze giełdowi i inwestorzy pytają o te kwestie częściej niż o wyniki finansowe, traktując to jako element dobrej lokacji kapitału”.

„Tak, szczególnie na akcjonariuszy, ponieważ akcjonariusze będą zwracać i zwracają uwagę na udział w swoim portfelu inwestycyjnym, tzn. jakie firmy mają, czy są to firmy tzw. brudne np. sektor węglowy, górniczo-hutniczy czy będą miały czyste akcje”.

„Myślę, że inwestorzy sprawdzają te raporty wybiórczo”.

Relacje z interesariuszami

Kolejne pytania w wywiadzie skupiały się na kwestiach interesariuszy. Mówiąc o interesariuszach najczęściej wskazuje się wiodącą grupę np. pracowników. Od 2024 roku przedsiębiorstwa zobligowane zostały do przeprowadzania wewnętrznych badań w postaci ankiet wśród swoich pracowników, wykorzystywanych na potrzeby analizy podwójnej istotności. Zakres badań ma zwrócić uwagę na kwestie zaangażowania społecznego przedsiębiorstwa, promować kampanie edukacyjne, ekologiczne, które są prowadzone i utożsamiać się z elementami będącym obiektem zainteresowania pracowników i ich oczekiwaniami. Badani również koncentrowali się na tej grupie interesariuszy, a temat badań własnych pracowników został podniesiony i szerzej omówiony w dalszej części wywiadu.

„Z moich obserwacji wynika, że pracownicy te raporty czytają, więc jest to na pewno grupa zainteresowana. Zaryzykuje takiego stwierdzenia, że takiego raportu od A-Z nie czyta nikt poza tymi, którzy go publikują. W nowym raportowaniu będzie już podniesiona

kwestia tagowania czyli szybkiego wyszukania danych mechanicznie z systemu dla porównania. Myślę, że wtedy analitycy może będą więcej z tego korzystali”.

„Co do pracowników to generacja Z bardzo zwraca uwagę na pracodawcę jak publikuje, jak szanuje swoich pracowników, jaki ma wpływ na środowisko. Interesariusze zwracają uwagę na środowisko lokalne: czy funkcjonujemy przy jakiś domostwach, czy mówimy o kwestiach, które są dla nas niewygodne jako firmy”.

„Obok tego co nazywamy odbiorcą i co nazywamy dostawcą, i co oczywiście tworzy nam łańcuch kolejnych ogniw w ujęciu dostawca-odbiorca, pojawia się również kwestia regulacji nie tylko giełdowych, ale i giełdy finansowo-towarowej. Ponieważ produkty [wytworzone przez przedsiębiorstwo] są notowane na największej giełdzie na świecie w Londynie jeśli chodzi o metale, to to też wprowadza uwarunkowania, które nakazują tej firmie i łańcuchowi wartości zbudowanie odpowiedzialności społecznej i bycie transparentnym w relacjach z interesariuszami”.

Komunikacja z otoczeniem

Kolejne pytanie zawarte w kwestionariuszu wywiadu rozszerzało kwestie interesariuszy o inne grupy niż inwestorzy i pracownicy. Uwagę badanych przeniesiono na otoczenie bliższe i dalsze organizacji, na komunikację i wzajemne oddziaływanie. W ramach wprowadzenia dookreślono respondentom samą komunikację, zaznaczając, że celem badania jest wskazanie zarówno słabych, jak i mocnych stron wynikających z wzajemnych interakcji. Zważyć należy, na gruncie naukowym można zidentyfikować ponad 200 definicji terminu „komunikacja” oraz kilkadziesiąt modeli komunikacji (Goban-Klas 1999). Samo pojęcie komunikacji marketingowej czy też komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem zaczęto stosować w latach 80. XX wieku, początkowo zamiennie z terminem „promocja”. Dopiero w kolejnych latach zauważono, że promocja oznacza jednostronny proces oddziaływania sprzedawcy na nabywcę, a komunikacja jest zjawiskiem dojrzałym — dwustronnym procesem wzajemnych relacji nadawcy i odbiorcy (Marcinkiewicz, 2011, s.111). Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że badani mają świadomość jak istotne jest porozumiewanie się na linii organizacja - interesariusze.

„Tak. Jeżeli chcemy być konkurencyjni, chcemy się uwiarygodnić w pewnych obszarach to sięgamy po certyfikacje. Jesteśmy spółką o zasięgu międzynarodowym, sprzedajemy na różnych rynkach”.

„Komunikacja staje się również bardziej istotna poprzez zmieniające się prawodawstwo, które w tym aspekcie odnosi się do NFRD, starej rachunkowości, funkcjonuje w Polsce od 2017 r. Następca tych przepisów (CSRD przyp. autora) nakłada na nas nie tylko obowiązki raportowania, ale i prowadzenia komunikacji z interesariuszami i włączania ich w ten proces budowania wartości rozumiejąc, że zrównoważony rozwój polega na równoważnym traktowaniu kwestii finansowych i kwestii niefinansowych, które mieszczą się w kategoriach środowiska i kategoriach społecznych a także etyki”.

„Jeśli chodzi o samo zainteresowanie raportem, to na pewno utyka na poziomie akcjonariuszy czy analityków, ale wymogiem prawidłowego raportu bez badania wpływu według nowej dyrektywy CSRD jest zaangażowanie, dialog interesariuszy - czyli to raportowanie niejako zmusza firmy, które nie prowadziły jeszcze dialogu do dialogu z naszymi interesariuszami”.

W badaniu nie udało się wprowadzić wprost określić na czym polega pożądana forma komunikacji, ale we wszystkich odpowiedziach pojawia się kwestia nowej regulacji, która napędza firmy do większego nacisku na to jak są postrzegane.

„Jest to narzędzie i dużo zależy od nas jak chce się je wykorzystać. Jeżeli przedstawiamy spółkę jako dużo większą i z dużo większymi sukcesami niż jest w rzeczywistości, czymś przykujemy uwagę, to na pewno zwiększy to zainteresowanie inwestorów”.

Szczególne grupy interesariuszy

Podczas wywiadów respondenci zostali zapytani również o szczególne grupy interesariuszy. Był to zabieg celowy, mający skłon badanych do własnej refleksji w zakresie opracowywania informacji niefinansowej i dedykowania jej określonym grupom odbiorców. Jak należało przypuszczać, w każdej organizacji istnieją grupy interesariuszy, na których przedsiębiorstwu szczególnie zależy. Często są to instytucje pełniące rolę opiniotwórczą czy regulacyjną, których opinie czy wymogi dana organizacja musi uwzględniać w swoich dokumentach strategicznych.

„Sięgamy po certyfikacje międzynarodowe i tam poprzeczka jest bardzo wysoko zawieszona więc wiele procesów dostosowujemy tak, aby taki certyfikat uzyskać. Współpracujemy i jesteśmy w takiej synergii z tymi jednostkami certyfikującymi”.

„Tak, jesteśmy obiektem zainteresowania mediów i różnych urzędów. Pierwszym powodem jest to, że przedsiębiorstwo jest duże, więc w sposób oczywisty zwraca uwagę.

Z punktu widzenia podatków też, bo oczywiście pieniądze, które generuje w aspekcie czy to podatków bezpośrednich czy pośrednich są po prostu ogromne, jedne z największych w Polsce. Z kolei z punktu widzenia miejsca w którym się lokalizuje, ma ogromny wpływ na kształtowanie się otoczenia lokalnego, bo zatrudnia kilkanaście tysięcy osób”.

„Tak, media na pewno wypowiadają się szeroko na temat sprzedaży portów obcym podmiotom zagranicznym, ponieważ porty są elementem strategicznym w Polsce, więc my też jesteśmy mocno kontrolowani przez urzędy. Gdybyśmy chcieli sprzedać taki port musielibyśmy zgłosić się do urzędu monopolowego”.

„Interesują się nami również urzędy celne, urząd dozoru technicznego. Politycy też, bo wiadomo w zależności od rządzących inwestuje się w pewną infrastrukturę czy sektory i my jesteśmy na to bardzo podatni”.

W przypadku firmy zajmującej się produkcją gier komputerowych, padła odpowiedź zaprzeczająca istnieniu szczególnych grup zainteresowanych przedsiębiorstwem. Zdaniem badanego, który działa na rynkach międzynarodowych i podlega różnym regulacjom, wyodrębnienie jednoznacznie takiej grupy nie jest możliwe.

Charakter informacji niefinansowej

W kwestionariuszu wywiadu wyodrębniono trzy obszary, w obrębie których przedsiębiorstwo może przygotowywać dane na temat informacji niefinansowej dedykowane interesariuszom. Są to: obowiązkowa sprawozdawczość, informacja pożądana przez odbiorców i prezentacja marketingowa. Pytania w tym zakresie miały skłonić badanych do zastanowienia się nad charakterem przekazywanej informacji w obszarze informacji niefinansowej. W kwestii obowiązku publikacji raportów wszyscy uczestnicy wywiadów potwierdzili obligatoryjność sporządzania i publikowania tego rodzaju informacji.

„My jako spółka od 2018 r. publikowaliśmy minimalne informacje niefinansowe, więc nie było tu żadnej kwestii marketingowej, ponieważ były to faktyczne tylko informacje które musieliśmy pokazać”.

„Przede wszystkim ta kwestia regulacyjna i inwestycyjna jest najważniejsza, bo ona kreuje tutaj potrzeby, na których opiera się sprawozdawczość. Natomiast rosnący poziom wiedzy, świadomości, potrzeb i wpływu kwestii interesariuszy spowodował, że zaczęli oni o to pytać. Od kilku lat zmienia się rola tego typu informacji dlatego, że zmienia się również ich odbiorca”.

„Tak, na razie jest to obowiązek sprawozdawczy i chcemy przede wszystkim spełnić wymóg, jakim jest przygotowanie całego raportu według obowiązującej dyrektywy. Ale są plany, aby faktycznie wprowadzić raportowanie ESG, aby było elementem przewagi konkurencyjnej, informowało o naszej działalności”.

W opiniach badanych widoczna była wysoka świadomość roli informacji niefinansowych i ich prezentacji w przygotowywanych raportach niefinansowych. W odniesieniu do drugiej kwestii o jaką zapytano, tj. oczekiwań interesariuszy względem informacji niefinansowych, respondenci wskazywali głównie na konieczność utrzymywania stałych, pozytywnych relacji z otoczeniem, w tym ze społecznością lokalną.

„Mamy to bardzo mocno wplecione w strategię akurat w strategii w obszarze „S” (S – społeczna odpowiedzialność, z ang. social responsibility). Jest tam kilka takich elementów jak oczywiście działania na rzecz lokalnych społeczności czy idee wychowania przez sport jako takie nasze narzędzie do przeciwdziałania otyłości. Więc wiadomo, że piszemy o tym, że bierzemy udział, że zapraszamy pracowników, lokalną społeczność do tych wydarzeń. Na takiej zasadzie tak wykorzystujemy te informacje”.

Ze względu na pewną możliwość własnej autoprezentacji organizacji, badani nie zaprzeczyli, że raporty niefinansowe mają również elementy autopromocji. Trzecia z badanych kwestii jaką było możliwe wykorzystanie informacji niefinansowej o organizacji w celach marketingowych, również znalazła potwierdzenie w opiniach badanych.

„Oczywiście wykorzystujemy te informacje. W moim odczuciu marketing się zmienia, co widzimy naocznie w telewizji oglądając reklamy. Oczywiście my też informujemy o tym jakie działania podejmujemy natomiast nie nazwałabym tego marketingiem, a raczej komunikacją z interesariuszami na co stawiamy i czego mogą oczekiwać od grupy kapitałowej”.

„Negatywne informację przekazujemy, ponieważ mamy taki obowiązek. Natomiast pozytywne informację przekazujemy w celach marketingowych”.

„Gdybyśmy się cofnęli 20 albo 30 lat wstecz, to firmy sprzedawały produkty i usługi. Dzisiaj przenosi się ciężar na sprzedaż bardziej istotnych wartości, tego co niesie ze sobą firma”.

Według jednej z osób badanych, gdy przygotowuje się wycenę przedsiębiorstwa i porównuje dwie takie same firmy, gdzie jedna się nie angażuje ani społecznie, ani nie

proceedi żadnych działań proekologicznych i zestawii jej wyniki finansowe z przedsiębiorstwem identycznym co do obszaru aktywności gospodarczej, o zbliżonych wynikach, ale prowadzącym działania prospołeczne - to wycena będzie zawsze będzie wyższa dla tego, które jest zaangażowane.

Polityka informacyjna przedsiębiorstwa

Niezwykle istotnym dla celów niniejszej dysertacji było ustalanie, kto w przedsiębiorstwach kształtuje politykę informacyjną. Badane tego obszaru oscylowało głównie wokół ustalenia, kto w organizacji ma wpływ na prezentowane są dane oraz czy są szczególnie managerowie lub specjaliści, którzy decydują o standardzie raportowania niefinansowego. Zadane zostały również dodatkowe pytania o wielkość zespołów roboczych pracujących przy przygotowywaniu raportów niefinansowych i ilości czasu oraz nakładów finansowych jakie pochłania cały proces.

W uzyskanych odpowiedziach przeważały opinie, że sam proces raportowania niefinansowego jest narzucony prawnie, jest to wymóg wymagający spełnienia, obarczony ryzykiem grzywny lub nałożeniem sankcji na przedsiębiorstwo w przypadku nie wywiązywania się ze sprawozdawczości niefinansowej. Dotyczy to zarówno indeksów WIG jak również podmiotów notowanych na NewConnect.

„NewConnect ma nauczyć spółki stylu raportowania. W raporcie kwartalnym można przekazać mnóstwo informacji, jest to przestrzeń „do wygadania się”, ale jest to już raczej komunikat finansowy ponieważ tam muszą się znaleźć wyniki finansowe”.

„Nie mamy mocno sprecyzowanej polityki. Pracujemy teraz nad tym. Myślę że jesteśmy krótko przed budową takiego działu komunikacji, który będzie za to odpowiadał”.

„Jeśli publikowane rzeczy są pozytywne to stwarzają lepsze warunki do autoprezentacji, ale jeśli nie są to pozytywne informacje, to chciałoby się aby zostały one przy zarządzie”.

Jednocześnie wszyscy badani potwierdzili istnienie pionów odpowiedzialnych za politykę informacyjną przedsiębiorstwa, ich szczególną krystalizację w ostatnim okresie i rozbudowę z uwagi na nowe wytyczne dotyczące raportowania zrównoważonego rozwoju.

„Dzisiaj jeżeli chodzi o informacje niefinansowe odpowiada za to dyrektor do spraw CSR”.

„Mamy powołanego członka zarządu, który jest odpowiedzialny za to raportowanie”.

„Kiedyś był to dział komunikacji, który na początku odpowiadał też za komunikację niefinansową: za upublicznianie tej informacji. Dwa lata temu został powołany dział ESG, który przejął te zadania, przede wszystkim zarządzania tymi kwestiami i jeszcze po drodze pojawiał się dział controllingu jako pośredni w całym procesie”.

„Zarząd, ale zielone światło dostajemy od autoryzowanego doradcy”.

W celu ustalenia jak dużo osób jest zaangażowanych w proces tworzenia raportów niefinansowych i obecnie raportów zrównoważonego rozwoju, w kwestionariuszu pojawiły się pytania dotyczące realizacji zadań z zakresu polityki informacyjnej przedsiębiorstwa, w tym ilości osób uczestniczących w takim procesie oraz ewentualnej wysokości ponoszonych kosztów. W przypadku osoby dyrektora operacyjnego spółki notowanej na NewConnect, osobami decyzyjnymi co do polityki informacyjnej wskazani zostali tylko on i jeden członek zarządu. Niezależnie od tego wszelkie komunikaty (kwartalne i roczne) spółka powinna uzgadniać z dedykowanym doradcą giełdowym. Jest to niezwykle uciążliwe z uwagi na opóźnienie informacji finansowych względem działań pośrednich, niefinansowych mających jednak wpływ na wyniki spółki i jej postrzeganie przez interesariuszy. Jako przykład badany podał zdarzenie z drugiego kwartału 2024 roku.

„Świetnym przykładem jest to, co się wydarzyło w maju z kilkoma spółkami z naszej branży. Jeden z dużych wydawców międzynarodowych zmienił swoją strategię i porozwijał umowy z kilkoma firmami w Polsce. Ta sytuacja miała wydźwięk negatywny, ale te firmy z racji, że rozwiązywanie umów nie było ich winą, wiedziały, że dostaną od tej spółki dość duże odszkodowania. Nie mogły jednak ujawnić tej informacji, gdyż było to objęte klauzulami. Inwestorzy przez kilka miesięcy nie wiedzieli, że firmy w istocie zyskały na zerwaniu tej współpracy, jednocześnie zdobywając czas na realizację innych projektów”.

Na podstawie powyższego uznać należy, że w przypadku reprezentanta NewConnect istnieje bardzo ograniczone prawo swobodnego decydowania o polityce informacyjnej przedsiębiorstwa. Przekazywane dane są autoryzowane, często zdarza się przesunięcie informacji niefinansowej względem prezentowanego wyniku finansowego spółki. Informację często poprzedza list kierowany do inwestorów, który ma jednak sformalizowaną formę, uniemożliwiająca dialog z interesariuszami. Według uczestnika wywiadu, spółka nie ponosi dużych kosztów w związku z koniecznością posiadania doradcy giełdowego,

jednak nie aspiruje do ponownego debiutu na giełdzie właściwej, właśnie z powodu oczekiwanego wzrostu kosztów w tym zakresie.

Inaczej sytuacja wygląda z poziomu spółek WIG.

„Jestem odpowiedzialna za zebranie wszystkich informacji i za koordynację działań i jest też stanowisko menadżer do spraw ESG i raportowania. Mam swoją grupę roboczą, czyli z każdej spółki w grupie mamy wyznaczone po dwie osoby, które dodatkowo pełnią funkcje pomocnicze i ja konsoliduje to na poziomie grupy.”

„Nie ma działu w związku z tym jesteśmy grupą kapitałową i to jest wiele spółek w ramach grupy. Ja jestem koordynatorem całego procesu, ale mam tzw. menadżerów sektorowych czyli menadżerów, którzy odpowiadają za poszczególne kwestie: środowiskowe, bezpieczeństwa. (...) Mamy też menadżerów segmentowych, dlatego że grupa kapitałowa dzieli się na segmenty operacyjne czyli nasze pośrednie aktywności i oczywiście asystentów, które potem przygotowują stricte dane do raportu”.

„Wcześniejsze raporty wypuszczaliśmy w marcu, łącznie ze sprawozdaniem zarządu, ale pracowaliśmy nad nimi od początku roku, a teraz pracujemy przez cały rok dlatego też już przygotowujemy się do tego nowego raportowania”.

Z powyższego wynika, że w proces realizacji polityki informacyjnej zaangażowany jest szereg ludzi, dane informacje są zbierane z różnych komórek organizacji, a następnie opracowywane w ramach koordynowanych zespołów roboczych. O polityce informacyjnej przedsiębiorstwa decydują managerowie wyższego szczebla, kooperujący z koordynatorami ds. raportowania ESG i specjalistami za zakresu rozwiązań strategicznych (management średniego szczebla). Wszyscy badani w tej grupie spółek potwierdzają wysoki nakład czasowy na przygotowanie ww. raportów na temat informacji niefinansowej, przy czym w każdej z danych organizacji część zespołów pomocniczych pracuje wyłącznie okresowo, jako jednostki wspomagające bądź dostarczające konkretnych danych do raportów, inne działają cały rok.

„Oprócz doradców jestem ja oraz grupy robocze, czyli w sumie 10 osób plus ja i doradcy. W grupie roboczej nie są dodatkowo zatrudnione osoby tylko osoby, które znają firmę i którym zostało dodatkowo przydzielone to zadanie”.

Przy okazji tego pytania badacz dopytał uczestników wywiadów o to, kto decyduje o samej formie raportów i wyborze standardu.

„Zarząd. W 2020 roku w ramach samego zarządu powstał komitet do spraw zrównoważonego rozwoju, którego zadaniem było decydować o tym jak chcemy to prowadzić na poziomie zarządu czy strategicznym. Decydował o tym z jakiego typu standardu będziemy korzystać. W tym przypadku był to standard GRI”.

„Teraz w tej nowej dyrektywie wszyscy będziemy musieli korzystać ze standardów ESRS, to jest taki standard europejski, który jest narzucony i jest jeden wspólny dla wszystkich. Natomiast dlaczego my się zdecydowaliśmy na GRI wcześniej, dlatego że to był najbardziej rozpoznawalny standard i najczęściej wybierany. Zależało nam na tym żebyśmy ewentualnie mogli być porównywani”.

Według innych prowadzonych przez autorkę badań jakościowych skubiących się na analizie treści raportów spółek giełdowych WIG20 i mWIG30 za lata 2018-2023, omówionych szerzej w podrozdziale 3.3. niniejszej dysertacji, standard GRI był najchętniej jak dotąd wybieranym standardem sprawozdawczości niefinansowej w Polsce.

W badaniu nie udało się pozyskać informacji na temat odciążenia finansowych sprawozdawczością dotyczącą zrównoważonego rozwoju i informacji niefinansowej, za wyjątkiem względnych potwierdzeń, że są one relatywnie wysokie.

„Tak, jest to bardzo długi proces wdrożenia raportowania wg. nowej dyrektywy. Jest to proces który trwa od marca, a poniesione do dziś nakłady na ten cel są niewspółmiernie duże”.

„Jest to duże obciążenie. Powiedziałbym, że o ile kierunek jest dobry to sposób podejścia do tego w ten sposób, który zaproponowano w ESRS [z ang. European Sustainability Reporting Standards] jest mocno rozbudowany i nomenklatura, ilość informacji, ilość dokumentów, które trzeba przygotować może nie pokryć wartości dodanej, którą z tego się uzyska, więc jest to zwiększenie kosztów nieadekwatnie do zwiększenia poziomu wartości którą się z tego uzyskuje”.

Badani nie posiadali danych w tym zakresie, stąd też wstrzymali się od oszacowań. Potwierdzili jednak fakt, że sam proces jest bardzo kosztowny i czasochłonny.

Obowiązek informacyjny

Kolejną, podnoszoną w badaniu kwestią był obowiązek informacyjny w zakresie publikacji danych. Autorkę badania interesowało w jakiej formie publikowane i rozpowszechniane są informacje niefinansowe. Szczególnie położono w tym obszarze nacisk na ustalenie kanałów jakimi przedsiębiorstwa docierają z informacją do interesariuszy.

„W naszym przypadku oczywiście wiążące są regulacje prawne i akurat teraz mówimy o nowych przepisach, które wchodzi z dyrektywą CSRD na temat dotyczący zrównoważonego raportowania. Natomiast wcześniej podlegaliśmy również pod obowiązującą ustawę o rachunkowości, która obligowała spółki o określonych parametrach (a tam były trzy parametry: przychody, ilość pracowników i suma bilansowa), do udostępniania danych niefinansowych otoczeniu”.

„Nasze przedsiębiorstwo jest zobligowane od początku funkcjonowania do wdrożenia dyrektywy dotyczącej raportowania informacji niefinansowej. Od 2017 r. przedsiębiorstwo ma obowiązek publikacji i ujawnianie informacji niefinansowej oraz ujawnia te informacje w swoich sprawozdaniach rocznych”.

„Dyrektor do spraw CSRD odpowiada też za przygotowanie materiałów informacyjnych na stronę internetową, do social mediów”.

„To bardziej wynika z ustawy o obrocie giełdowym. Mówimy o przedsiębiorstwie, które jest notowane na giełdzie i ma obowiązek umieszczać informacje na stronach internetowych w zakładce relacje inwestorskie i to rzeczywiście robi”.

Potwierdziło się przypuszczenie, że strona internetowa i media społecznościowe stanowią narzędzie rozpowszechniania informacji niefinansowych i działań spółki. Samo przygotowywanie raportów byłoby bezcelowe, gdyby ustawodawca nie zamieścił w nim wymogu upubliczniania i udostępniania. Uznać zatem należy, że tego typu informacja jest kierowana do szerokiego otoczenia organizacji, a nie tylko wybranych instytucji. Informacja niefinansowa ma mieć więc wartość uniwersalną i użytkową. Powinna służyć szerokiemu gronu odbiorców, a przygotowujący tę informację muszą optymalizować jej rozpowszechnianie za pomocą różnych kanałów przekazu.

Badanie własne interesariuszy

Wraz z nową dyrektywą CSRD pojawił się obowiązek badań własnych interesariuszy. Zgodnie informacjami uzyskanymi od badanych respondentów, badania takie w dużych spółkach notowanych na giełdzie zostały przeprowadzone po raz pierwszy w 2024 roku, a ich wyniki zostały przedstawione w raportach zrównoważonego rozwoju opublikowanych w 2025 roku (potwierdzone przez dwóch uczestników badania dla ich spółek). Na prośbę prowadzącej wywiad respondenci doprecyzowali, że badania te dotyczyły odbiorców usług lub produktów, akcjonariuszy, udziałowców oraz pracowników. Schemat

badania wypełniał narzucony nową dyrektywą wymóg podwójnej istotności ang. double materiality. Analiza wyników koncentrowała się na wpływie działalności przedsiębiorstwa na środowisko i społeczeństwo (perspektywa wpływu) oraz wpływie trendów społecznych i kwestii środowiskowych bezpośrednio na działalność jednostki i jej kondycję finansową (perspektywa finansowa). Nie udało się pozyskać dostępu do tych danych przed ich publikacją, gdyż stanowią one *know how* badanych organizacji i czasie realizowania badania były udostępnione jedynie najwyższemu kierownictwu spółek. Badani potwierdzili przeprowadzenie badań ankietowych z analizą podwójnej istotności oraz jednoznacznie wskazali na obopólne korzyści z aktywności podjętej w tym kierunku.

„Gdy robiliśmy ankietę potrzebną przy analizie podwójnej istotności to nasi pracownicy bardzo zwrócili uwagę na kwestie zaangażowania społecznego, kampanii edukacyjnych, ekologicznych, które są prowadzone więc widać, że utożsamiają się z tymi elementami. Mało tego, biorą udział w takich inicjatywach jak programy, w których zapraszamy pracowników do współtworzenia z nami polityki klimatycznej czyli obniżenia naszych emisji”.

„To zależy od tego jak firmy mają rozwinięty dialog. My nie mamy rozwiniętego tego dialogu. Nie prowadziliśmy wcześniej takich ankiet, chyba że ze społecznością lokalną, więc dla nas było to czymś nowym. Jak ludzie widzą więcej pytań niż 5 to mają pewien opór w odpowiadaniu na pytania, ale jest to kwestia do wytłumaczenia, że jest to dla nas ważne. Współpracujemy w większości z dużymi firmami, więc oni też rozumieją naszą potrzebę, bo sami też taką mają, więc jest to wymiana ankietą za ankietę. Jest to motywujące dla nas, ponieważ nie dostrzegamy wcześniej pewnych kwestii, nie zauważamy rzeczy, które są istotne dla naszych pracowników dlatego też są korzyści z tego dialogu”.

Jedna z osób badanych potwierdziła, że spółka w której pracuje już w poprzednich latach prowadziła badania własne interesariuszy i choć nie były one wymagane, to odbywały się cyklicznie.

„Tak. Tego wymagały zresztą te standardy z lat wcześniejszych GRI. Standard ma zapisany w swoim ujęciu sprawdzenie istotności zagadnień i w tym zakresie rzeczywiście takie badania były prowadzone. Odbywały się one co mniej więcej trzy lata”.

Obowiązek raportowania niefinansowego

Badani zostali zapytani również o sam obowiązek raportowania niefinansowego, w szczególności wskazanie korzyści jakie dostrzegają w tego rodzaju sprawozdawczości i oceny ciężaru, jakim obarczone są spółki. Autorka badania skupiła się również na zakresie obowiązkowego raportowania, czyli co w raportach niefinansowych jest narzucone, a jaka jest swoboda doboru prezentowanych danych o przedsiębiorstwie.

„Efekt pozytywnych informacji jest taki, że wzrasta w okolicach [publikacji] tej informacji obrót i następuje pozytywna zmiana. W przypadku negatywnej informacji, oprócz negatywnej zmiany na kursie [giełdowym], pojawiają się również telefony od niezadowolonych interesariuszy. W raportach okresowych, które mają ok. 30/40 stron największą uwagę przyciągają tabele i na tej bazie odbiorcy wyciągają wnioski, ale generalnie raporty okresowe rzadko spotykają się z jakąś reakcją, natomiast komunikaty niefinansowe ze względu na to, że są krótkie, już tak”.

„Dotychczas nie bardzo mieliśmy możliwość wyboru. Stosowaliśmy jedne standardy GRI, ale są już nieobowiązującymi, więc jak mamy teraz CSRS to musimy się do nich stosować, więc to już na nas wymusza stosowanie pewnych wskaźników. Liczymy na to, że dostaniemy więcej wskazówek jak to robić, bo pewne wytyczne są niejasne”.

Istotną kwestią nałożoną przez nową dyrektywą w zakresie raportowania zrównoważonego rozwoju jest konieczność atestacji i wynajęcia profesjonalnych doradców. Badani z dwóch spółek giełdowych potwierdzili, że już w 2024 roku firmy korzystali z tego typu specjalistów zewnętrznych. Przedsiębiorcy wypełnili tym samym obowiązek informacyjny raportowania niefinansowego, zgodnie z aktualnymi wytycznymi.

„Korzystamy z dwóch firm zewnętrznych. Pomagają nam opracować raport. Zbieramy dane i pierwsza z firm prowadzi nas jak podejść do pewnych tematów w raportowaniu wg. dyrektywy. Drugi doradca jest od śladu węglowego, ponieważ my nie mamy kompetencji technicznych i merytorycznych”.

„Drugim elementem różniące nowe przepisy od starych to jest to, że te poprzednie raportowanie obligatoryjnie nie podlegało atestacji zewnętrznej, a nowe raportowanie jest to już wpisane w ustawę i musi być obligatoryjnie przeprowadzony audyt”.

„Zdarzały się takie sytuacje [korzystania z firm zewnętrznych], aczkolwiek zawsze wychodziliśmy z założenia, że każda pomoc zewnętrznych podmiotów uczy nas w tym procesie działać samodzielnie”.

Temat audytora i atestacji jest nowym rozwiązaniem, stąd na potrzeby dysertacji dopytano jednego z respondentów jak funkcjonuje współpraca z audytorem w realnych warunków. Należy zaznaczyć, że badany pracuje w spółce, która jest pionierem tego rozwiązania i jedną z pierwszych w Polsce i skorzystała z usług audytora ds. badania raportów na temat zrównoważonego rozwoju w 2024 roku.

„Niektóre firmy zlecają to firmom zewnętrznym, kancelariom prawno-finansowym. My nie zlecamy. Po raz pierwszy będziemy publikowali sprawozdanie w marcu 2025 za rok 2024 zgodnie z nową dyrektywą. Mamy firmę doradczą z którą współpracujemy przy opracowaniu tego sprawozdania”.

„My do tej pory nie robiliśmy atestacji zewnętrznej, ona nie była obligatoryjna, więc proces był łatwiejszy do przygotowania bo jeżeli jest atestacja to jest wiele procedur. My już dzisiaj pracujemy z audytorem”.

„Z reguły jest to ten sam audytor, z tej samej spółki, która będzie badała sprawozdanie zarządu, ponieważ te dane niefinansowe stanowią oświadczenie dotyczące zrównoważonego rozwoju i jest to część sprawozdania zarządu z działalności. Nie jest to osobny raport (...) jednak dzisiaj musi to być kompatybilny z sprawozdaniem finansowym, czyli taka sama przestrzeń czasowa musi być zastosowana do obu tych raportów”.

Tajemnica przedsiębiorstwa

W świetle ujawnianych danych niefinansowych, często wkraczających w obszar strategiczny przedsiębiorstwa, podczas wywiadów dopytano o możliwość naruszenia tajemnicy firmy. Dwóch z badanych wskazało, że nie dostrzega takiego zagrożenia. Pytanie o tajemnicę przedsiębiorstwa miało na celu uchwycenie granicy ujawnień informacji koniecznych i dobrowolnych. Respondentom zadano pytania dotyczące oczekiwań interesariuszy względem jednostek i poproszono o ocenę, czy interesariusze nie wywierają zbyt dużej presji na przedsiębiorstwo pod tym względem.

„Oczywiście jest to raportowanie które bardzo odsłania firmę z każdej strony. Firma musi pokazać wszystko, jakie ma polityki względem pracowników, jak działa w danych obszarach, w co inwestuje pieniądze. Jest to bardzo mocne [ingerujące] i u mnie też się

pojawiają w firmie głosy, że przypadku łańcucha dostaw też jesteśmy zobligowani raportować pewne rzeczy, a niekoniecznie chcielibyśmy żeby było wiadomo gdzie i co kupujemy itd., a tego się od nas wymaga”.

„Jest taka możliwość. Przedsiębiorstwo może powołać się na ochronę konkurencji, ochronę własności intelektualnej i ochronę swojej tajemnicy, i nie o wszystkim musi powiedzieć, więc o to zadbano. Natomiast musi się wytłumaczyć, czegoś nie zrobiło”.

Co istotnie, naruszenie tajemnicy firmy nie było definiowane jak zagrożenie przez samych managerów (badanych), a jedynie jako pewne zastrzeżenie co do zakresu w jakim przedsiębiorstwo musi odkrywać swoje działania strategiczne przed inwestorami.

Nowe regulacje

Niezwykle istotnym aspektem badania była zmiana podstaw prawnych i standardów raportowania niefinansowego, która nastąpiła w 2025 roku, jednak dotyczyły raportów ESG sporządzanych za rok 2024. Dla badacza zmiana ta była istotna w ujęciu relacji z interesariuszami. Pytania jakie padły w tym obszarze dotyczyły właśnie otoczenia organizacji i sposobu w jaki komunikuje się z wybranymi grupami odbiorców oraz w aspekcie relacji inwestorskich.

„Nazwanie tych ujawnień informacją niefinansową nie do końca było najszcześniejsze. Jeśli chodzi o regulatora to spowodowało to to, że od 2022 roku, kiedy pojawiły się najpierw zapisy i propozycje CSRD, to obecne w 2024 roku zmieniono charakterystykę określenia informacja niefinansowa na kwestie zrównoważonego rozwoju”.

„Drugim elementem różniące nowe przepisy od starych to jest to, że te poprzednie raportowanie obligatoryjnie nie podlegało atestacji zewnętrznej, a nowe raportowanie jest to już wpisane w ustawę i musi być obligatoryjnie przeprowadzony audyt”.

„ESRS jest tak wymagający, tak pracochłonny, tak trudny, że wątpię aby którakolwiek z europejskich spółek bardzo mocno inwestowała jeszcze w inne wskaźniki. Część z nich może być kompatybilna, ale niewielka, więc my na pewno nie będziemy raportowali w żadnym innym standardzie. Zostaniemy przy tym narzuconym przez Unię Europejską”.

„My jako firma łącznie z firmą doradcą prowadziliśmy ten proces. Pierwotnie zakładaliśmy kwartał na wdrożenie, a skończyło się na prawie 7 miesiącach. Nie jest to takie proste, bo w przypadku takiej spółki jak nasza to przy takiej analizie sięgaliśmy głęboko

w łańcuchu wartości aż do wydobycia epoksydów, z których potem uzyskuje się aluminium. Dla nas jest to ogromne wyzwanie biorąc pod uwagę różne czynniki”.

Badani dostrzegli zarówno więc zarówno korzyści jaki i negatywne skutki wprowadzenia nowej formy raportowania. W większym stopniu jednak podchodzili do nowych regulacji dość sceptycznie.

„Biznes nie jest na to przygotowany, nie ma do tego po pierwsze kompetencji, więc te kompetencje musi kupić na zewnątrz. Te kompetencje na zewnątrz też się dopiero tworzą, to jest wszystko nowe. Nie są one oczywiste i łatwe do pozyskania i nie są one nieomyłne”.

Greenwashing (kod podrzędny)

W toku przeprowadzanych wywiadów i dwóch respondentów poruszona została sprawa nadużyć w „zielonym” raportowaniu.

„Przed 2018 rokiem firmy raportowały dobrowolnie, więc faktycznie tu duży element greenwashingu się pojawiał. (...) Teraz jest wprowadzone rozporządzenie, które mówi o greenwashingu, o karach by nie nadużywać dużo słowa „zielony” czy „ekologiczny”. To był bardzo zły zabieg marketingowy kiedy „zazieleniło się” swoją działalność np. gdy spółki paliły śmieci, ale mówiły, że sadzą drzewa. My tego nie stosowaliśmy. Raportowanie było głównie niefinansowe. Jeśli chodzi o obecne raportowanie, które będzie za 2024 r. to jest to spełnianie wymogów, wskaźników ESRS, które jasno definiują jak co policzyć, a biegli to będą audytować”.

„Raportowanie ESG jest kosztowne i nie wszystkie firmy będzie stać na zrobić takie raportowanie, ale wydaje się to dosyć fajnym zabiegiem, jeśli chodzi o ujednoczenie raportowania niefinansowego, żeby nie było greenwashingu czy za dużo marketingu w takich raportach”.

Greenwashing jest coraz częściej pojawiającym się pojęciem w kontekście zarówno działań reklamowych przedsiębiorców, jak i potencjalnych konsekwencji grożących za stosowanie tego typu praktyk. Sam termin wprawdzie nigdzie nie jest zdefiniowany, jednak w powszechnym rozumieniu oznacza stosowanie nieuczciwych działań marketingowych, które wprowadzają w błąd co do szeroko rozumianej ekologiczności danego produktu bądź oferowanej usługi. Dla autorki dysertacji podjęcie tej kwestii przez badanego miało istotne znaczenie z punktu widzenia relacji inwestorskich i potencjalnie „ocieplonego” wizerunku firm, które kierują swój przekaz do interesariuszy. Jednocześnie godzą

w powszechnie rozumianą świadomość ekologiczną oraz coraz większe przywiązanie konsumentów do wartości pro środowiskowych, w tym usług i produktów promowanych jako przyjazne środowisku.

Dekarbonizacja przemysłu (kod podrzędny)

Na przestrzeni ostatnich lat węgiel stał się podstawowym nośnikiem wytwarzania energii elektrycznej. Szacuje się tym samym, że do 2030 roku wydobycie węgla zwiększy się nawet dwukrotnie, a jego ogromne zasoby zaspokoją potrzebę produkcyjną nawet na dziesiątki lat. Bez wątplenia wzbudza to obawę ekologów, tym bardziej że badania informują, iż Europa stoi na czele peletonu, jeśli chodzi o produkcję CO₂. Określenia „dekarbonizacja” używa się m.in. w kontekście ochrony środowiska i zmian gospodarczych. Ma ona na celu ograniczenie lub całkowite wykluczenie produkcji CO₂ – dotyczy to głównie emisji gazów powstających poprzez intensywną eksploatację paliw kopalnych (tj. ropy, węgla kamiennego i węgla brunatnego). Sektory, których dotyczy ta inicjatywa w szczególności, to energetyka (dekarbonizacja energetyki), przemysł (dekarbonizacja przemysłu) oraz szeroko pojmowane inwestycje. Wynika to z faktu, że budowanie świadomości związanej z ESG uczula inwestorów na głębszą analizę pod kątem ryzyka środowiskowego (Ernest&Young, 2024c). Jedna z osób badanych sama nawiązała do tej kwestii, jako istotnej z punktu raportowania niefinansowego w jej przedsiębiorstwie.

„Jest to oczywiście jedno wielkie koło zamknięte i my będąc w tym kole, z jednej strony pracując nad obniżeniem naszych emisji pytamy naszych dostawców o ślad węglowy w surowcach i w materiałach, które kupujemy, ale również my dostarczając nasze produkty na rynek, a dostarczamy m.in. do mocno dekarbonizującej się branży jaką jest budownictwo. Jesteśmy pytani jaki mamy wkład, jaki jest ślad węglowy w naszych systemach które dostarczamy, więc zaczyna to być również czynnik konkurencyjności”.

Standaryzacja (kod podrzędny)

W wywiadach często respondenci sami odnosili się do nowej regulacji. Podkreślali, że przede wszystkim kojarzy się im ona ze standaryzacją, ujednoczeniem wytycznych i miar. Z jednej strony dostrzegali ciężar i opiniowali nowe standard ESRS z dużą dozą sceptycyzmu, z drugiej z kolei podkreślali sens takiej standaryzacji. Badani zgodził się z twierdzeniem, że jest to duże wyzwanie dla organizacji nie tylko strategiczne, ale

również operacyjne, wymagające ingerencji w dotychczas realizowanej polityce informacyjnej przedsiębiorstwa.

„Wydaje mi się że to że doszło do standaryzacji jest dobrym rozwiązaniem, bo pozwoli to wycenić przedsiębiorstwa między sobą w ten sam sposób i wszyscy mają tą samą odpowiedzialność, to samo prawo i biorą pod uwagę te same kwestie, na które odpowiadają i które rzeczywiście realizują. Natomiast pewnym wyzwaniem rzeczywiście jest kwestia skomplikowania tej materii i ilości tematów, które się tutaj pojawiły. ESRS to jest ponad 250 stron i każdy element, każda linijka tego tekstu to jest pewne wymaganie i żeby je wszystkie spełnić potrzeba na to bardzo dużo czasu, zasobów, co może się to stać dla odbiorcy tych informacji nieklarowne i nieczytelne”.

„ESRS nie jest stricte opisany natomiast są tam pewne elementy, które muszą być zawarte w takiej analizie m.in 90 kilka aspektów, które trzeba wziąć pod uwagę i przeanalizować je właśnie w całej tej procedurze. Trzeba jeszcze wziąć pod uwagę to, że są tam wytyczne co do skali, prawdopodobieństwa, zakresu więc naprawdę jest to ogromnym wyzwaniem dzisiaj dla organizacji”.

„Zawsze byłam za tym, żeby pojawił się taki standard jednolity, ponieważ wydaje mi się, że to co do zasady jest dobry kierunek żebyśmy wszyscy pokazywali wg. jednej formatki wskaźników itd. Do tej pory właśnie a dowolność polegała na tym, każdy mógł wyliczyć dany wskaźnik po swojemu i był on nieporównywalny i również też była tendencja do tego że firmy sobie robiły takie „laurki””.

„Aczkolwiek po już kilkakrotnym przeczytaniu tego standardu nie jestem pewna czy on nam to zapewni, ponieważ w wielu miejscach interpretacja jest trudna”.

„Obawiam się że standard nie doprowadzi jednak do tego że te raporty będą tak bardzo porównywalne”.

Benchmarking (kod podrzędny)

Termin benchmarkingu³⁷ podniesiony został w dwóch wywiadach. Zgodnie z Dyrektywą w sprawie sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw

³⁷ Termin benchmark oznaczał pierwotnie reper, czyli punkt orientacyjny wyznaczony w widocznym z daleka miejscu. Punkt taki wykorzystywany był w trakcie pomiarów niwelacyjnych, tj. wykonywanych przez geodetę pomiarów różnic wysokości terenu. Pojęcie benchmarkingu w ujęciu biznesowym zyskało na popularności w XX w. Przez benchmark rozumie się ustanowiony przez przodujące podmioty gospodarcze punkt odniesienia działań optymalizacyjnych innych przedsiębiorców. Istotą benchmarkingu jest

(CSRD) benchmark ma na celu identyfikację obszarów do poprawy i doskonalenie własnych działań w zakresie raportowania niefinansowego Benchmarking w kontekście CSRD to proces porównywania wyników i praktyk organizacji w zakresie zrównoważonego rozwoju z wynikami i praktykami innych firm, zwłaszcza tych uznawanych za liderów w tej dziedzinie. Raportujący według nowych wytycznych będą zobowiązani do opracowania wskaźników branżowych, umożliwiających porównanie swoich wyników z innymi podmiotami w danym sektorze.

„Jeżeli zaskoczy system tagowania, czyli mechanicznego porównywania danych, no to już będą wiarygodne dane. Jeżeli je skorelujemy z wielkością przedsiębiorstwa itd., to dla mnie to jest korzystne. Nie byliśmy nigdy benchmarkach, w sektorowych wskaźnikach i one nie są na razie wskazane. Słyszałam że są one bardzo skomplikowane więc czekam kiedy biznes powie pass”.

„Korzyścią jest to, że będzie porównywalne, że dane będą tworzyć benchmarki rynkowe, sektorowe, więc to nie będzie tak, że będziemy porównywać sektor transportowy do budownictwa czy energetyki. Negatywnym aspektem będzie to, że banki będą za bardzo ingerować. Mają one swoje strategie w udzielaniu finansowania i będą brały pod uwagę wyniki z wskaźników ESRS i takie firmy powiedzmy „zielone” będą dostawały lepsze finansowanie”.

Z punktu widzenia interesariuszy, możliwość porównania danych czy ich szybkiej weryfikacji może się okazać bardzo pomocna w procesie podejmowania decyzji.

AI Sztuczna inteligencja (kod podrzędny)

Wątek sztucznej inteligencji pojawił się tylko w jednym wywiadzie, jednak jest on bardzo powiązany z poprzednim zagadnieniem benchmarku. Badany dostrzegł również w tym zakresie korzyści dla interesariuszy, rozumianych jako strona popytowa względem raportów niefinansowych. Podobnie jak tagowanie benchmarku, zdaniem badanego sztuczna inteligencja usprawni proces weryfikacji danych z raportów niefinansowych i umożliwi szybką ocenę tej informacji pod względem jej użyteczności i możliwości porównania z poprzednim okresem lub innym przedsiębiorstwem.

analiza porównawcza dotycząca poszczególnych aspektów firmy, np. sprzedaży, relacji z klientem, produkcji, innowacyjności.

„Jest to za wczesne pytanie z choćby takie powodu, że nie wiadomo jak sztuczna inteligencja kreuje czy np. karci zapodane treści. Żeby sztuczna inteligencja zadziałał musi zostać najpierw nakarmiona treścią i dopiero ucząc się, może kreować własną rzeczywistość. Tutaj w tym aspekcie mówimy o rzeczach nowych, które dopiero zostały wywołane. Rok 2025 będzie dopiero pierwszym, w którym będziemy widzieć efekty nowej formy raportowania, przeżyjemy coś na kształt „tsunami informacyjnego” i będzie to też pierwszy rok, kiedy ta sztuczna inteligencja będzie się mogła nakarmić. Jest zbyt wcześnie żeby powiedzieć czy będzie to właściwe narzędzie do przygotowywania raportów niefinansowych, bardziej jestem skłonny przypuszczać, że będzie to doskonale narzędzie do oceny samych raportów od strony ich użytkownika, od strony popytowe. Pozwoli to na analizę, na odczyt danych przez urządzenia i szybkie wyciąganie wniosków, krótko mówiąc zadziała przy walidacji, weryfikacji, jako pomoc gdzie zainwestować”.

Badany zapytany o korzyści dla strony podaźowej (tj. przygotowujących raporty niefinansowe) z wykorzystania narzędzi AI, nie wskazał konkretnych zastosowań, jedynie zasygnalizował, że już dziś zastosowanie sztucznej inteligencji wykracza poza raportowanie. Obejmuje m.in. planowanie finansowe, zarządzanie ryzykiem, kontrolę zgodności oraz automatyzację procesów księgowych i operacyjnych.

Wnioski z badania

Po manualnym zakodowaniu i opracowaniu transkrypcji wywiadów (powyżej) zostało utworzone analogiczne drzewo kodowe w programie MAQDA i przeprowadzono kodowanie transkrypcji wywiadów w ww. programie. Celem tego działania było porównanie wyników uzyskanych z badań za pomocą narzędzi do analizy treści. Pierwszym krokiem było wygenerowanie listy 14 kodów nadrzędnych, przy czym kod „charakter informacji niefinansowej” został dodatkowo rozszerzony o trzy kody pośrednie – charakter informacyjny, charakter sprawozdawczy i charakter marketingowy, zgodnie z pytaniami z kwestionariusza wywiadu pogłębionego.

Do analizy w programie MAQDA nie wprowadzono kodów podrzędnych (podkodów: greenwashing, dekarbonizacja, standaryzacja, benchmark i AI), czyli pochodnych danych uzyskanych w toku przeprowadzonych badań. Niosły one za sobą lakoniczną treść (z reguły tylko jeden badany powoływał się na zagadnienie), stąd uznano, że sam opis odpowiedzi respondentów jest wystarczający.

Celem analizy w programie MAXQDA było zdefiniowanie kodów o podobnej treści i pogrupowanie ich w pojęcia. Na wstępie zaznaczyć należy, że badani reprezentowali spółki z WIG20, WIG oraz spółki notowanej na rynku pozagiełdowym OTC (z ang. Over The Counter Market) – indeks NewConnect.

W badaniu z użyciem MAQDA zostali oznaczeni jako „transkrypcja X”, gdzie X odpowiadał inicjałowi imienia badanego:

„Transkrypcja T” – badany reprezentuje spółkę z NewConnect;

„Transkrypcja K” – badany reprezentuje spółkę z WIG;

„Transkrypcja P” – badany reprezentuje spółkę z WIG20;

„Transkrypcja M” – badany reprezentuje spółkę z WIG20.

W celu weryfikacji poprawności kodowania w programie, zostały wygenerowane matryce na podstawie jednego z kodów nadrzędnych „tajemnica przedsiębiorstwa”. System kodów MAXQDA wspiera bowiem proces definiowania i nazywania tematów na wiele sposobów.

Jako pierwszą wygenerowano matrycę segmentów metodą jakościową, zawierającą transkrypcję zapisu odpowiedzi (fragmenty zakodowanego tekstu dla wybranego kodu) oraz uwzględniającą akapit w jakim znajduje się zapis odpowiedzi w transkrypcji.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, tekst w programie automatycznie zakodowany został identycznie jak w kodowaniu manualnym. Program odnalazł zakodowane hasło w czterech dokumentach (transkrypcjach) i niezależnie od treści przyporządkował im równą wagę 1.

Jednocześnie badacz mógł na podstawie przeprowadzonych analiz wnioskować, że w przypadku spółek mniejszych, notowanych w WIG i na NewConnect badani nie dostrzegli zagrożenia. Z kolei respondenci reprezentujący spółki wysoko notowane w WIG20 potwierdzili obawy o naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa i wyjaśnili w jakich obszarach takie naruszenie może być niepokojące. Rysunek 12 przedstawia matrycę segmentów utworzoną w programie CAQDAS – MAXQDA dla pytania o tajemnicę przedsiębiorstwa. Działanie to miało na celu wykazać poprawność kodowania manualnego względem kodowania automatycznego w programie oraz identyczność danych dla kodu: „tajemnica przedsiębiorstwa”.

Rysunek 12. Matryca segmentów (metoda jakościowa)

	Transkrypcja P. (N=1)	Transkrypcja M. (N=1)	Transkrypcja K. (N=1)	Transkrypcja T. (N=1)
Tajemnica przedsiębiorstwa	<p>Jest taka możliwość. Przedsiębiorstwo może wskazać ochronę konkurencji, ochronę własności intelektualnej i ochronę swojej tajemnicy i nie wszystko może i nie musi powiedzieć, więc o to zadbano. Natomiast musi pojawić się informacja dlaczego przedsiębiorstwo czegoś nie zrobiło.</p> <p>Transkrypcja P.: 64 - 64 (0)</p>	<p>Oczywiście jest to raportowanie które bardzo odśladania firmę z każdej strony. Firma musi pokazać wszystko, jakie ma polityki względem pracowników, jak działa w jakiś obszarach, w co inwestuje pieniądze jest to bardzo mocne i u mnie też się pojawiają w firmie głosy że przypadku łańcucha dostaw też jesteśmy zobligowani raportować pewne rzeczy, więc niekoniecznie chcielibyśmy żeby było wiadomo gdzie i co kupujemy itd. a to też jest forma raportowania.</p> <p>Transkrypcja M.: 78 - 78 (0)</p>	<p>Nie.</p> <p>Transkrypcja K.: 76 - 76 (0)</p>	<p>Nie.</p> <p>Transkrypcja T.: 67 - 67 (0)</p>

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Następnie dokonano dla tych samych parametrów porównania przypadków metodą ilościową.

Rysunek 13. Tabela krzyżowa (metoda ilościowa)

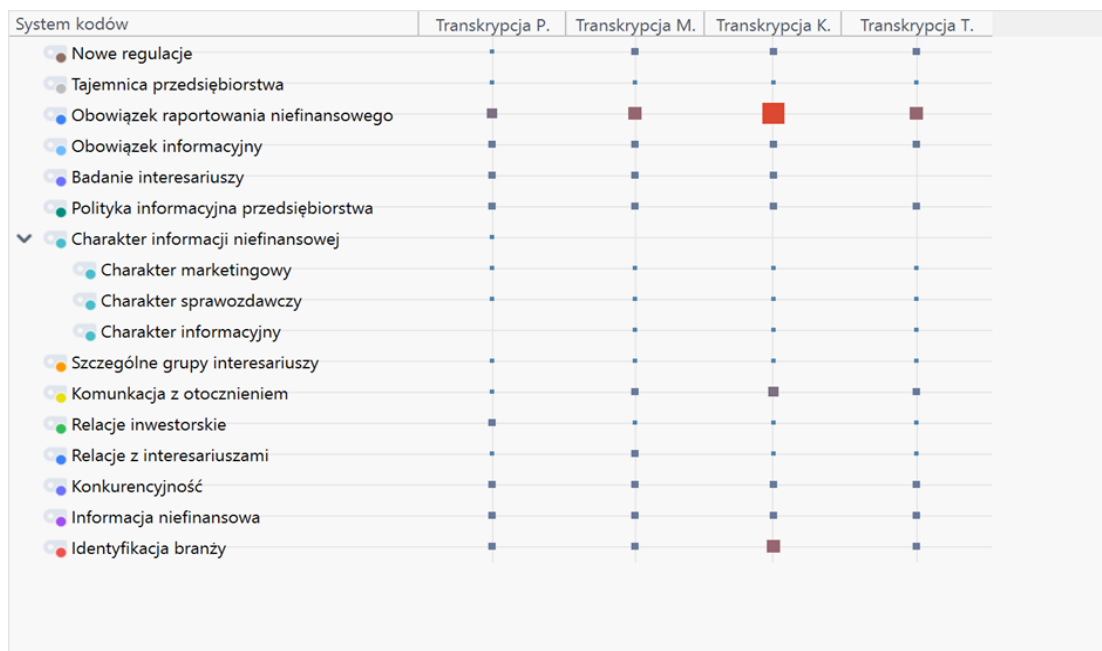
	Transkrypcja P.	Transkrypcja M.	Transkrypcja K.	Transkrypcja T.	Suma
Tajemnica przedsiębiorstwa	1	1	1	1	4
SUMA	1	1	1	1	4
# N = Dokumenty	1 (25,0%)	1 (25,0%)	1 (25,0%)	1 (25,0%)	4 (100,0%)

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

W następnej kolejności wygenerowano w programie MAXQDA matryce drzewa kodowego w wersji graficznej i procentowej obrazujące, jak często w transkrypcjach wywiadów pogłębionych pojawiały odpowiedzi na pytania z wybranych obszarów: jaki fragment wypowiedzi odpowiadał na jaki kod i z jaką częstotliwością kod ten występował.

Niewątpliwie najwięcej treści udało się pozyskać w obszarze pytań o nową, obowiązkową formę raportowania informacji na temat kwestii zrównoważonego rozwoju, która budzi zasadne obawy ze strony zarządzających przedsiębiorstwami. Duża ilość odpowiedzi dotyczyła badań własnych interesariuszy (obowiązkowych dla niektórych podmiotów już od 2024 roku) oraz komunikacji z otoczeniem i konkurencyjności. Najwięcej informacji udało się pozyskać w tym zakresie od respondenta oznaczonego „Transkrypcja K” – indeks WIG ogólny.

Rysunek 14. Matryca kodów (wizualizacja graficzna)

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Celem lepszego zobrazowania zależności, przygotowana została również matryca kodów w wersji procentowej, gdzie widać, że 7,75% wskazań dotyczy obowiązku raportowania niefinansowego. Podkreśla to również fakt, że kod ten pojawiał się najczęściej we wszystkich czterech transkrypcjach, co może świadczyć o jego istotności dla badanych.

Rysunek 15. Matryca kodów (wizualizacja procentowa)

System kodów	Transkrypcja P.	Transkrypcja M.	Transkrypcja K.	Transkrypcja T.
Nowe regulacje	0,78%	1,55%	2,33%	2,33%
Tajemnica przedsiębiorstwa	0,78%	0,78%	0,78%	0,78%
Obowiązek raportowania niefinansowego	3,10%	3,88%	7,75%	4,65%
Obowiązek informacyjny	2,33%	1,55%	1,55%	1,55%
Badanie interesariuszy	1,55%	2,33%	2,33%	
Polityka informacyjna przedsiębiorstwa	1,55%	2,33%	1,55%	2,33%
Charakter informacji niefinansowej	0,78%			
Charakter marketingowy	0,78%	0,78%	0,78%	0,78%
Charakter sprawozdawczy	0,78%	0,78%	0,78%	0,78%
Charakter informacyjny		0,78%	0,78%	0,78%
Szczególne grupy interesariuszy	0,78%	0,78%	0,78%	0,78%
Komunikacja z otoczeniem	0,78%	1,55%	3,10%	1,55%
Relacje inwestorskie	1,55%	0,78%	0,78%	0,78%
Relacje z interesariuszami	0,78%	1,55%	0,78%	0,78%
Konkurencyjność	1,55%	1,55%	1,55%	1,55%
Informacja niefinansowa	1,55%	1,55%	2,33%	1,55%
Identyfikacja branży	1,55%	1,55%	3,88%	2,33%

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

W celach statystycznych przygotowano również chmurę kodów, z której wynika, że najwięcej treści uzyskanych w wywiadach dotyczyło samego obowiązku raportowania niefinansowego, polityki informacyjnej przedsiębiorstwa, komunikacji z otoczeniem, badań interesariuszy, identyfikacji branż i charakteru informacji niefinansowej – a więc danych szczególnie pożądaných przez badacza do wyjaśnienia zagadnień dysertacji.

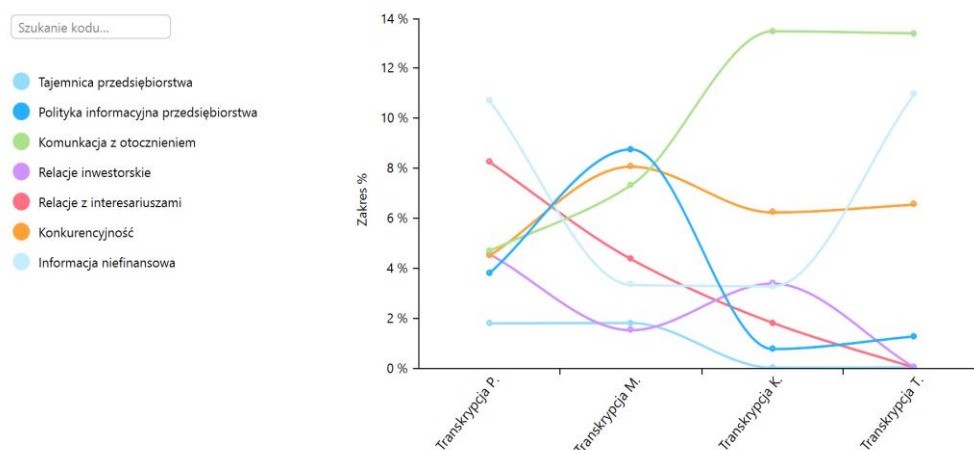
Rysunek 16. Chmura kodów

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Jako, że celem badania jakościowego była odpowiedź na pytania badawcze, autorka wytypowała najważniejsze w jej ocenie kody, które skupiają się wokół tematu głównego dysertacji jakim się komunikacja przedsiębiorstwa z interesariuszami. Wybranych zostało sześć kodów, a następnie zestawionych w formie trendu kodów, dowodząc tym jednocześnie, że komunikacja z otoczeniem stanowiła najwięcej treści wywiadów.

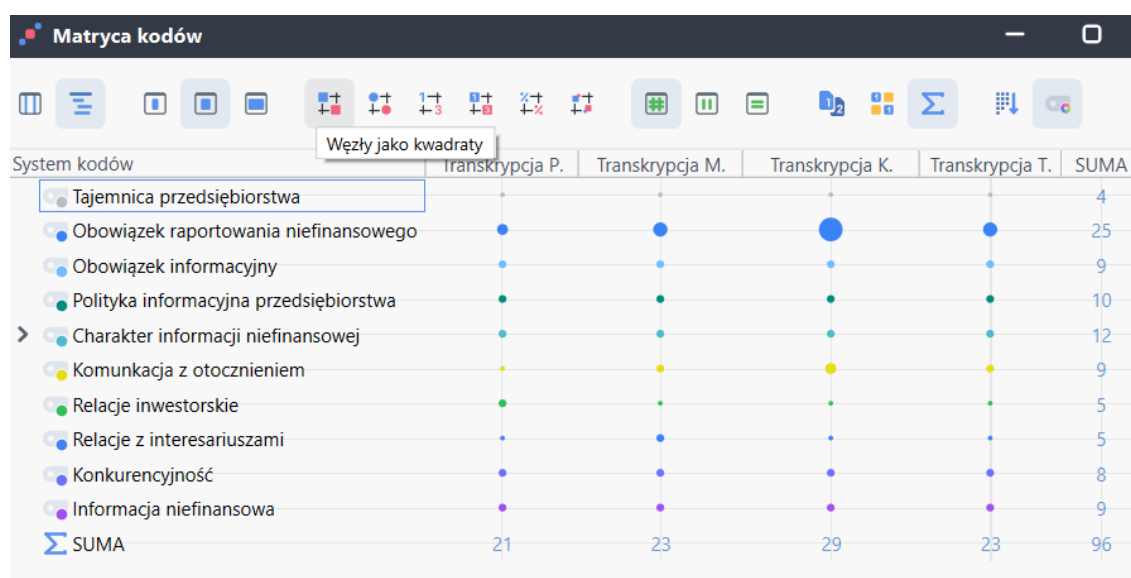
Rysunek 17. Trendy kodów

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Odpowiadając na pytanie badawcze: **jaki powinien być zakres prezentacji informacji w raportowaniu niefinansowym i**, badani najczęściej wypowiedzieli się w zakresie obowiązkowości raportowania niefinansowego.

Rysunek 18. Matryca kodów dla zakresu informacji w raportowaniu niefinansowym

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

W wywiadach pogłębionych często pojawił się temat obowiązkowości sprawozdawczości niefinansowej oraz nowych regulacji, standaryzacji i dodatkowo benchmarkingu opartego o mechanizm tagowania, czyli wyznaczania obszarów porównawczych między sektorami. Według dwóch badanych istnieje obawa zbyt głębokiej ingerencji w tajemnicę przedsiębiorstwa, jeden z badanych zwrócił uwagę na możliwości porównywania informacji niefinansowych za pomocą procesów z wykorzystaniem AI (treści nie kodowane w programie MAXQDA, opracowane wyłącznie na podstawie transkrypcji). W badaniu jakościowym (wywiady) nie udało się jednoznacznie uzyskać informacji na pytanie, **czy zakres ujawnień niefinansowych w raportach rocznych jest zadowolający?** Te kwestie dotyczą bowiem bezpośrednio oczekiwań interesariuszy (strony podażowej) i zostały doprecyzowane oraz szczegółowo przeanalizowane w badaniu ankietowym.

Przy pytaniu o to, **czy zakres informacji niefinansowych zależy wyłącznie od przyjętej polityki komunikacyjnej zarządzających czy też innych czynników?** odpowiedzi badanych były treściowo dość zbliżone. Badani dostrzegali istotność obranej polityki informacyjnej przedsiębiorstwa w komunikacji z otoczeniem. Zauważali, że dotychczas to managerowie i zarządzający decydowali o tym, jakie informacje będą ujawniane inwestorom i interesariuszom, zwrócili też uwagę na szeroko idącą za standaryzacją procesów możliwość kolacjonowania i zestawiania danych przedsiębiorstw działających w tych samych grupach sektorowych. Z analizy wynika silna korelacja polityki informacyjnej z komunikacją z otoczeniem, co może sugerować istotność nie tylko danych wyjściowych, które generuje przedsiębiorstwo, ale też informacji zwrotnej (z ang. feedbacku), czy tych informacji od odbiorców, które korygują politykę informacyjną przedsiębiorstwa o potrzeby odbiorców informacji niefinansowej.

Jednocześnie badani potwierdzili, że **raportowanie niefinansowe przyczynia się do niwelowania asymetrii informacji**. Zapytani o to, w jaki sposób raporty niefinansowe wypełniają luki informacyjne i czy są skutecznym narzędzie komunikacji jednostki z otoczeniem, badani zwrócili uwagę na brak innych, możliwych form pozyskania informacji o danej organizacji. Jednocześnie udzielający wywiadów sami dostrzegali korzyści za raportowania niefinansowego, takie jak budowanie zaufania, transparentność czy możliwość zaprezentowania zaangażowania firmy w odpowiedzialność społeczną i środowiskową. Z kolei wyjaśnienie interesariuszom motywów i przesłanek obranych kierunków działania firmy i powiązanie ich z danymi finansowymi, ma niewątpliwie bezpośrednie przełożenie na reputację i wyniki biznesowe w przyszłości.

Rysunek 19. Matryca kodów dla polityki informacyjnej przedsiębiorstwa

System kodów	Transkrypcja P.	Transkrypcja M.	Transkrypcja K.	Transkrypcja T.	SUMA
Obowiązek informacyjny	●	●	●	●	9
Polityka informacyjna przedsiębiorstwa	●	●	●	●	10
Charakter informacji niefinansowej	●	●	●	●	12
Komunikacja z otoczeniem	●	●	●	●	9
Relacje inwestorskie	●	●	●	●	5
Relacje z interesariuszami	●	●	●	●	5
Konkurencyjność	●	●	●	●	8
Informacja niefinansowa	●	●	●	●	9
Σ SUMA	16	17	18	16	67

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Przy pytaniu badawczym: **jakie korzyści i zagrożenia związane z raportowaniem niefinansowym dostrzegają zarządzający?** na pierwszy plan wysuwa się znów komunikacja z otoczeniem. Badani poświęcili dość dużą ilość treści w tym obszarze, podkreślając, że raportowanie niefinansowe to nie tylko nowy, uciążliwy obowiązek, ale również szansa dla przedsiębiorstwa na pozyskanie przewagi konkurencyjnej, pewną promocję czy zaakcentowanie treści marketingowych. Zwrócili również uwagę na zagrożenie wynikające ze zjawiska greenwashingu w kontekście zakłóceń komunikacji z otoczeniem.

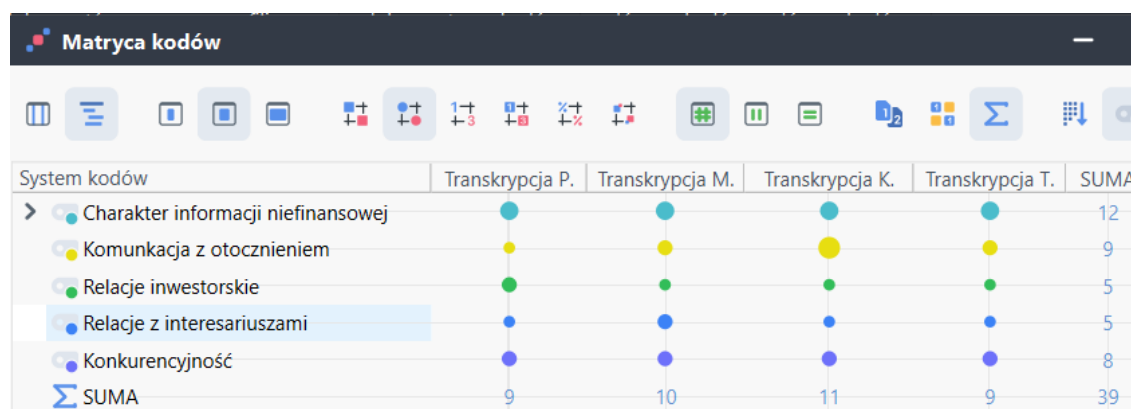
Rysunek 20. Matryca kodów dla korzyści i zagrożeń raportowania niefinansowego

System kodów	Transkrypcja P.	Transkrypcja M.	Transkrypcja K.	Transkrypcja T.	SUMA
Charakter informacji niefinansowej	●				1
Charakter marketingowy	●	●	●	●	4
Charakter sprawozdawczy	●	●	●	●	4
Charakter informacyjny		●	●	●	3
Komunikacja z otoczeniem	●	●	●	●	9
Relacje inwestorskie	●	●	●	●	5
Σ SUMA	6	6	8	6	26

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

W pytaniu: **czy istnieje związek między jakością ujawnianych informacji, a potencjałem konkurencyjnym i finansowym przedsiębiorstw?** pojawiło się wiele wątków. Dotyczyły one zagrożeń wynikających nadużyć informacji w zakresie zrównoważonego rozwoju (tzw. greenwashingu) czy nadmiarem oczekiwań ze strony prawodawcy, który nakłada na przedsiębiorstwa ponad miarowe obowiązki informacyjne. Potencjał konkurencyjny w tym pytaniu został potraktowany dość subiektywnie, badani uważali, że przedsiębiorstwa mają swoistą kontrolę nad narzędziami umożliwiającymi generowanie pozytywnego wizerunku firmy na tle konkurencji, właśnie przez to jak przygotowują raporty niefinansowe, które obszary uwzględniają i jak docierają do interesariuszy. Uczestnicy wywiadów pogłębionych byli świadomi nowego obowiązku wynikającego z Dyrektywy CSRD jakim jest konieczność badań własnych interesariuszy i pracowników oraz analiza podwójnej istotności. Dostrzegali w tym działaniu przede wszystkim potencjał, pewną formę rozwoju i zbadania obszarów, które mogą wpłynąć na ekspansywność finansową danej instytucji.

Rysunek 21. Matryca kodów dla potencjału konkurencyjnego przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem oprogramowania MAXQDA (v. 24)

Odpowiadając na główne pytanie badawcze niniejszej dysertacji: **czy raportowanie niefinansowe jest skutecznym narzędzie komunikacji z interesariuszami**, na podstawie uzyskanych wyników analizy należy uznać, że jest nie tylko efektywnym elementem porozumiewania się na linii przedsiębiorstwa z otoczeniem, ale też stanowi jedyne możliwe pole komunikacji w tym obszarze. Przedsiębiorstwa mają szeroki wachlarz możliwości w tym zakresie. Mogą korzystać z własnych stron internetowych, social mediów czy angażować się lokalnie. Dobre praktyki raportowania niefinansowego wskazują na potrzebę ciągłego dialogu z interesariuszami, wówczas obowiązek raportowania kluczowych danych niefinansowych przyniesie za sobą wymierne korzyści dla obu stron.

4.5.2. Wyniki badań ankietowych wśród interesariuszy

Badanie empiryczne o charakterze ilościowym przeprowadzone zostało w dniach 1 kwietnia – 31 maja 2025 roku. Link do ankiety internetowej przesłano na adresy mailowe managerów, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych i zgodzili się udostępnić ankietę swoim interesariuszom.

Ankieta on line była aktywna od 6 kwietnia 2025 roku – 20 maja 2025 roku. W siedzibach firm, gdzie uzyskano zgody na prowadzenie badania, były dostępne również ankiety w wersji papierowej i gromadzenie danych tą metodą odbywało się równolegle. Po zakończeniu badania, wyniki wszystkich ankiet połączono na platformie Google Forms w celu opracowania statystycznego.

Planowanie badania rozpoczęto od określenia jego celu, jakim była eksplikacja nieznanych zjawisk oraz relacji między nimi, co stanowiło uzupełnienie wcześniej przeprowadzonych eksploracyjnych badań jakościowych.

Kwestionariusz ankiety odnosił się wprost do pytań badawczych, jakie postawiono w oparciu o wyniki badań jakościowych, tj. wywiadach pogłębionych z managerami spółek giełdowych w Polsce.

Badanie główne poprzedził pilotaż, w którym wzięło udział pięciu respondentów, różnych pod względem wieku, płci i wykształcenia. Pilotaż wykazał, że ankieta działa poprawnie, jest zrozumiała dla odbiorców, a jej uzupełnienie zajmuje około 10 minut. Jednocześnie osoby biorące udział w pilotażu w podsumowaniu zwróciły uwagę, że kierowanie ankiety do osób, które nie są zainteresowane tematyką raportowania niefinansowego jest bezcelowe, gdyż będzie to generowało więcej odpowiedzi typu „nie mam zdania” czy „trudno powiedzieć”.

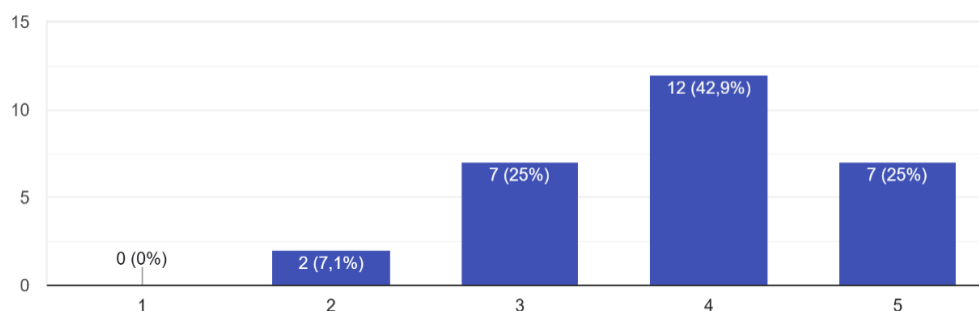
Wyniki uzyskane w pilotażu włączono do badania. Dodatkowo, zgodnie z sugestią osób biorących udział w pilotażu, na końcu ankiety zamieszczono nieobowiązkowe pytanie o ocenę samego badania, uzyskując 28 odpowiedzi ze średnim wynikiem 3,86. Mając na uwadze kompletność wszystkich uzyskanych ankiet, mimo niskiej ilości otrzymanych odpowiedzi na to pytanie można przyjąć, że badanie ankietowe nie sprawiało respondentom trudności.

Wyniki prezentuje tabela 26.

Tabela 26. Ocena badania ze strony respondentów

Proszę o ocenę, na ile udział w badaniu był dla Państwa interesujący.

28 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

W badaniu uzyskano łącznie **182** poprawnie i kompletnie wypełnione ankiety spośród 250 rozesłanych i dostarczonych ankiet, co daje zadowalającą stopę zwrotu na poziomie 72%. Jedna z ankiet zawierała dodatkowe odpowiedzi, dopisane ręcznie w obcym języku (ukraińskim), które w żaden sposób nie wpłynęły na wyniki badania.

Z uwagi na uzasadnione wątpliwości co do zrozumienia treści zawartych w kwestionariuszu pytań, sporządzonych w języku polskim, celem uniknięcia ewentualnych zakłóceń uzyskanych wyników, podjęto decyzję o zaprezentowaniu wyników całej próby badawczej (182) i o wyłączeniu jednej z analizy statystycznej, która ostatecznie objęła 181 ankiet.

W badaniu empirycznym pytania od 2-5 były pytaniami metryczkowymi (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie) a próbę badawczą omówiono podrozdziale 4.4.

W pytaniu nr 6, poproszono respondentów o wskazanie w jakim sektorze pracują. Najwięcej, aż 59,9% osób wskazało sektor usług wyspecjalizowanych, drugą najliczniejszą grupą były osoby pracujące w sektorze usługowym (27,5%). Co dziesiąta osoba biorącą udział w badaniu pracowała w branży przemysłowej (9,9%), 2,2% w sektorze rolniczym, a 0,5% w wydobywczym.

Pytanie 6. Proszę wskazać w jakim sektorze Pan/Pani pracuje:

182 odpowiedzi

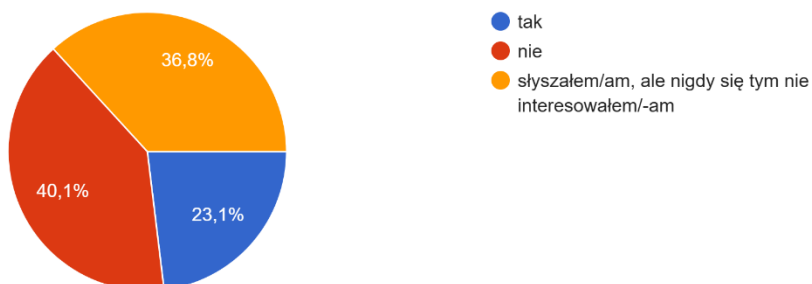
Źródło: opracowanie własne

W pytaniu nr 7 respondenci wskazywali w jakim dziale przedsiębiorstwa są zatrudnieni. Najliczniejsze grupy stanowiły osoby pracujące w księgowości (22%), audycie (14,8%), administracji (12,1%) i finansach (9,3%). Ponadto grupy stanowiące powyżej 5% obejmowały pracowników: obsługi klienta (7,7%), reklamy i marketingu (6%), działu technicznego (5,5%) oraz dyrekcji i zarządu (5,5%). W grupie badanych znaleźli się również przedstawiciele działów logistyki i spedycji (4,4%), kadr i płac (3,3%), produkcji (2,7%) oraz prawa i windykacji (1,6%). Osoby z działów ds. ESG stanowiły zaledwie 1,1% badanych. Pozostałe blisko 4% respondentów stanowili pracownicy działów IT (1), osoby niepracujące (1), osoby reprezentujące służbę zdrowia (2) i emeryci (2). Należy zwrócić uwagę na dużą różnorodność branż, które reprezentowali badani, w szczególności na wysoki odsetek osób związanych z finansami przedsiębiorstwa, audytem oraz zarządem. Miało to swoje odzwierciedlenie w rzetelnym uzupełnianiu ankiet, dużej różnorodności odpowiedzi, a także zaangażowaniu w proces badawczy poprzez ilość treści dopisywanych przez respondentów dodatkowo, celem uzupełnienia wiedzy o badanych zjawiskach.

Na uwagę zasługują pytania nr 8 i 9 dotyczące zainteresowania respondentów tematyką raportowania niefinansowego. Jak wynika z uzyskanych wyników, tylko 23,1% badanych wykazało zainteresowanie raportami niefinansowymi, a zaledwie 22,5% osób wiedziało, gdzie takich informacji poszukiwać. Zdecydowana większość nie interesowała się tematyką raportowania niefinansowego (76,9%) i nie poszukiwała informacji o przedsiębiorstwie na stronach internetowych (77,5%).

Pytanie 8. Czy kiedykolwiek interesował/-a się Pan/Pani raportami spółek nt. informacji niefinansowych?

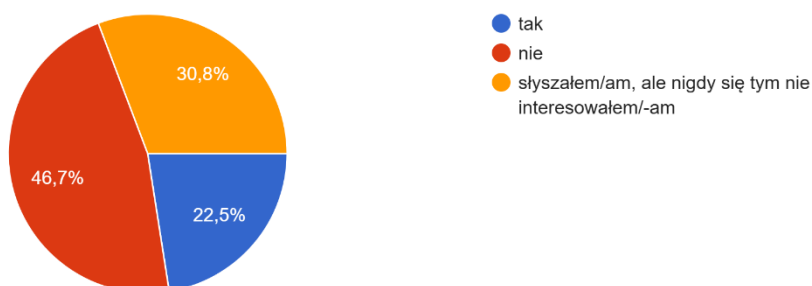
182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 9. Czy kiedykolwiek interesował się Pan/Pani raportami jednostek gospodarczych nt. informacji niefinansowych zamieszczanymi na stronach www. w zakładce relacje inwestorskie?

182 odpowiedzi

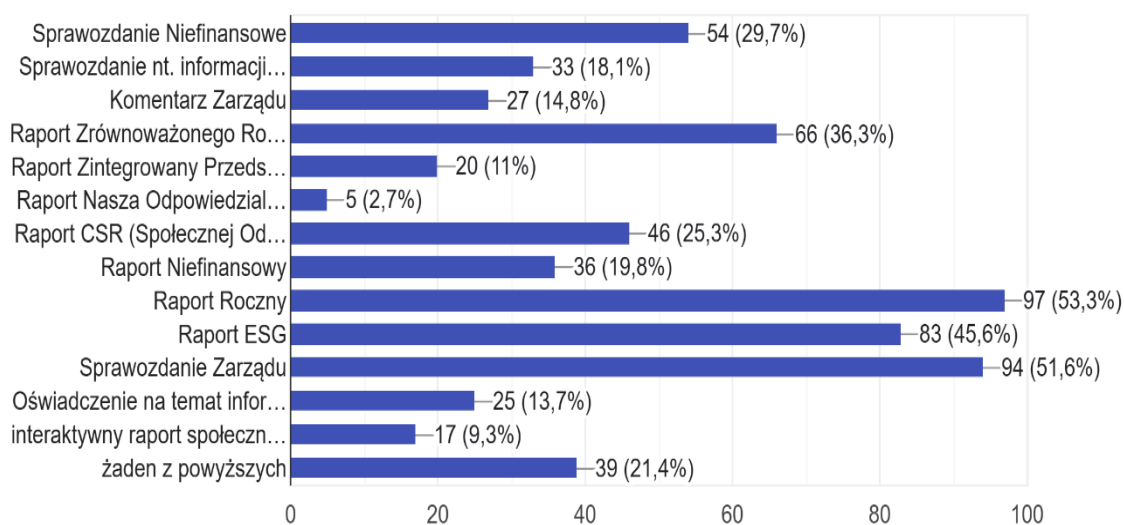

Źródło: opracowanie własne

Zbadano również, które dostępne raporty niefinansowe są znane respondentom (pytanie nr 10). W pytaniu umożliwiono respondentom udzielenie więcej niż jednej odpowiedzi spośród katalogu 13 form (rodzajów) raportów stosowanych w praktyce. Najbardziej rozpoznawalne okazały się: Raport Roczny (53,3%), Sprawozdanie Zarządu (51,6%), Raport ESG (45,6%), Raport Zrównoważonego Rozwoju (36,3%) i Sprawozdanie Niefinansowe (29,7%). Co piąty respondent (39 osób) wskazał, że nie zna żadnego z raportów.

Pytanie 10. Czy zna Pan/Pani któryś z poniższych raportów? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

W pytaniu nr 11 skupiono się na kwestii znajomości regulacji prawnych, standardów i wytycznych dotyczących raportowania niefinansowego. Respondenci mieli możliwość wyboru więcej niż jednego wariantu odpowiedzi z katalogu liczącego 19 pozycji.

Ponad połowa badanych nie знаła żadnego z powołanych dokumentów (51,1%).

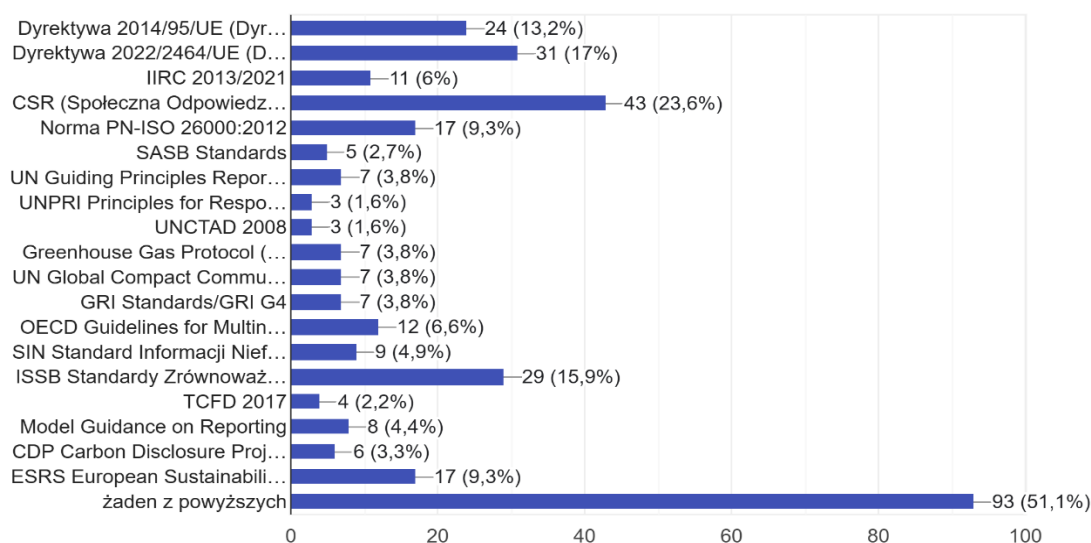
Najbardziej rozpoznawanym standardem okazała się społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) i związane z nią dwie dyrektywy unijne, które regulują sprawozdawczość niefinansową (Dyrektywa 2014/95/UE oraz Dyrektywa 2022/2464/UE).

Ponadto, 15,9% z badanych osób wskazało również na znajomość ISSB Standardy Zrównoważonego Rozwoju.

Uzyskane odpowiedzi mogą sugerować ogólne, niskie zainteresowanie tematyką raportowania niefinansowego i nieznaną podstawowych regulacji prawnych, standardów i wytycznych określających takie raportowanie przez podmioty gospodarcze.

Pytanie 11. Czy zna Pan/Pani któryś z poniższych dokumentów prawnych, standardów lub wytycznych dotyczących raportowania niefinansowego? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

182 odpowiedzi

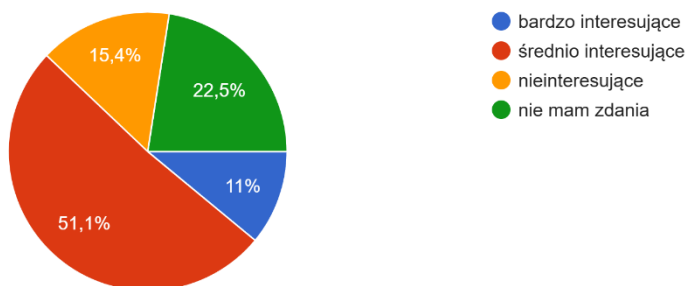

Źródło: opracowanie własne

W pytaniu nr 12 skoncentrowano się na modelu biznesu, zakładając, że jest to jeden z najistotniejszych ujawnień dotyczących organizacji z punktu widzenia interesariuszy. Nie znalazło to jednak potwierdzenia w uzyskanych odpowiedziach. Zdecydowana większość badanych (51,1%) uznała ten obszar za średnio interesujący, a aż 15,4% wskazało, iż tematyka ta pozostaje poza zakresem zainteresowań(nieinteresujące). Co piąty respondent (22,5%) zaznaczył odpowiedź „nie mam zdania”, co może potwierdzać ogólne, niskie zainteresowanie modelem biznesu organizacji.

Pytanie 12. Na ile interesujące są dla Pana/Pani informacje dotyczące modelu biznesu organizacji?

182 odpowiedzi

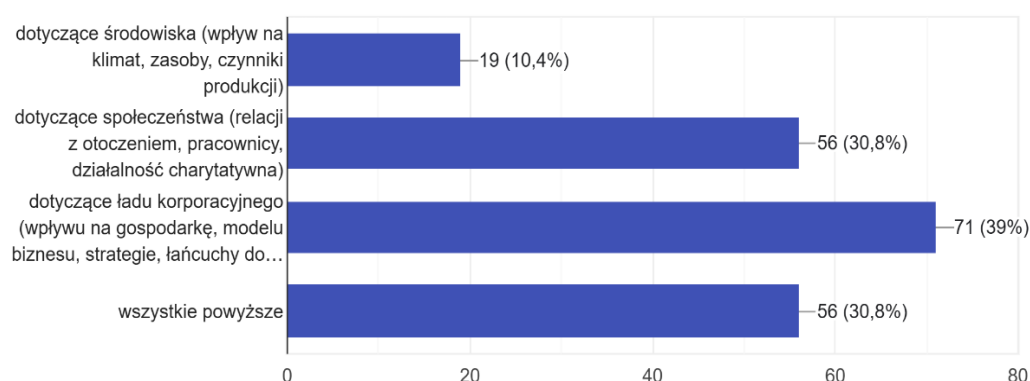

Źródło: opracowanie własne

Pytanie nr 13 miało na celu pomoc w ustaleniu, który z aspektów działalności przedsiębiorstwa jest dla respondentów kluczowy. W fazie przygotowawczej badania przyjęto, że obszar działań społecznych będzie najchętniej wybieraną odpowiedzią. Nie potwierdziły tego uzyskane wyniki. Najwięcej wskazań dotyczyło kwestii zarządczych przedsiębiorstwa, w szczególności „ładu korporacyjnego, wpływu na gospodarkę, łańcuchów dostaw i działań strategicznych” (39%). Na drugim miejscu znalazły się kwestie społeczne i tę opcję wybrało 30,8% badanych, przy czym tę samą liczbę wskazań (30,8%) uzyskała odpowiedź „wszystkie aspekty są kluczowe”. Założenie nie zostało dowiedzione.

Pytanie 13. Które niefinansowe aspekty dotyczące przedsiębiorstwa są dla Pani/Pana kluczowe?

182 odpowiedzi

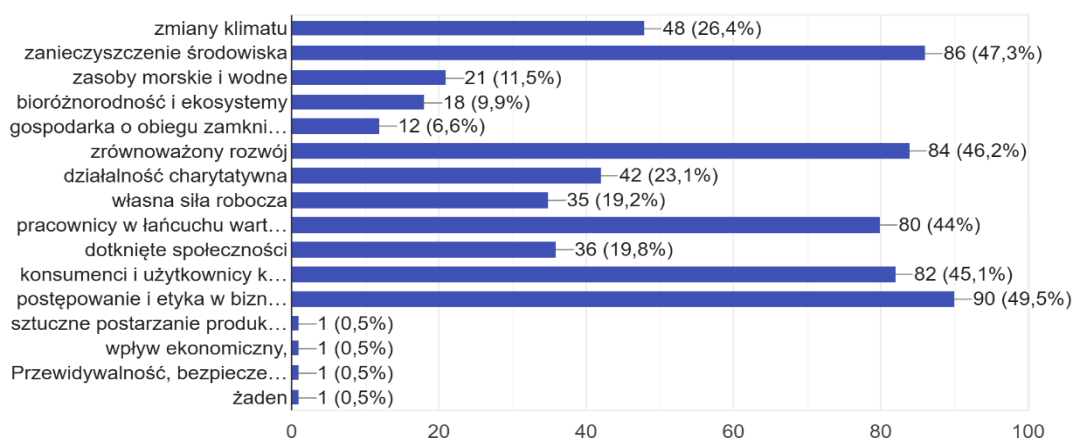

Źródło: opracowanie własne

W pytaniu nr 14 poruszono wątek oddziaływania podmiotów na otoczenie. W tym celu wykorzystano pytanie o charakterze półotwartym, które umożliwiło wielokrotny wybór spośród zaproponowanych wariantów, jak i możliwość udzielenia własnej odpowiedzi. Największe zainteresowanie w tym zakresie respondenci wykazywali w obszarach: „postępowanie i etyka w biznesie” (49,5%), „zanieczyszczenie środowiska” (47,3%), „zrównoważony rozwój” (46,2%), „konsumenci i użytkownicy końcowi” (45,1%) oraz „pracownicy w łańcuchu wartości” (44%). Odpowiedzi oznaczone jako 1 (0,5%) zostały samodzielnie dopisane przez trzech respondentów i są to: „sztuczne postarzanie produktu”, „wpływ ekonomiczny” oraz „przewidywalność i bezpieczeństwo prowadzenia biznesu”.

14. Które z tematów interesują Pana/Panią w kontekście oddziaływania przedsiębiorstw na otoczenie? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

182 odpowiedzi

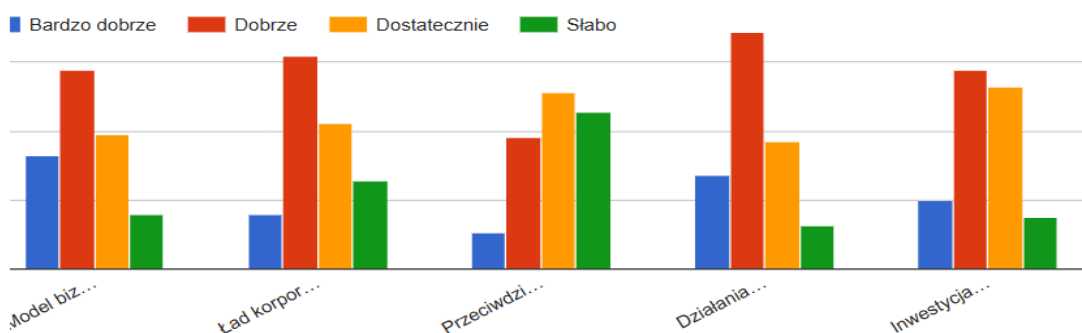

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 15 mało charakter kafeteryjny³⁸. W tym przypadku respondenci dostali wachlarz możliwych odpowiedzi o charakterze gradacyjnym. Zapytani o ocenę dostępności informacji w wybranym zakresie działalności przedsiębiorstwa, mogli dokonać oszacowania każdego aspektu według uproszczonej skali. Zastosowano cztery stopnie oceny: BARDZO DOBRZE, DOBRZE, DOSTATECZNIE, SŁABO.

 Kopiuj

Pytanie 15. Jak ocenia Pan/Pani dostępność informacji niefinansowych o organizacjach i spółkach publicznych w wybranych obszarach? /proszę wskazać ocenę „x” w każdym obszarze/

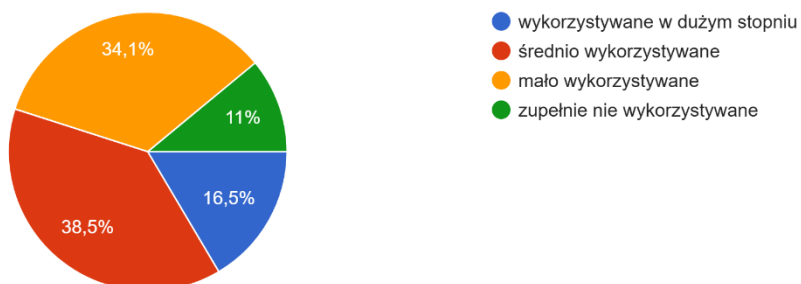
Źródło: opracowanie własne, częściowe wyniki analizy

³⁸ W kontekście badań, pytanie kafeteryjne to pytanie zamknięte, w którym respondentom przedstawia się z góry określoną listę odpowiedzi (tzw. kafeterię) i prosi o wybranie jednej lub kilku z nich. Inaczej mówiąc, jest to zestaw gotowych odpowiedzi, z których badany musi wybrać te, które go dotyczą.

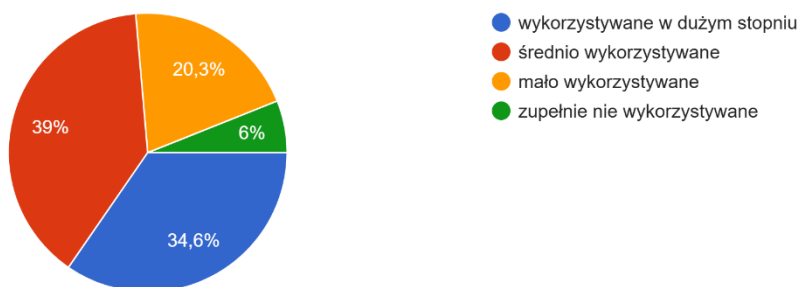
Samo pytanie miało charakter rozbudowany, gdyż obejmowało 18 aspektów dotyczących poszczególnych obszarów działalności niefinansowej przedsiębiorstwa. W każdym z nich najczęściej wybieraną odpowiedzią była odpowiedź „DOBRZE”. Najwięcej odpowiedzi pozytywnych uzyskano w zakresie „działań związanych z rewolucją technologiczną (automatyzacja/robotyzacja)” (86 wskazań), „praktyk i działań na rzecz ochrony środowiska” (81 wskazań) oraz „poszanowania praw człowieka” (80 wskazań). Z kolei najwięcej ocen „BARDZO DOBRZE” otrzymały „działalność charytatywna np. akcje dobroczynne, przekazane darowizny” (56 wskazań) oraz „model biznesu” (41 wskazań). Jako „DOSTATECZNIE” badani ocenili „zmniejszenie eksploatacji zasobów naturalnych” (78 wskazań) i „zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych” (72 wskazania). Najniższe wyniki w tym zakresie, tj. odpowiedź „SŁABO” należy przypisać „przeciwdziałaniu korupcji” (57 wskazań) oraz „działaniom budującym wrażliwość obywatelską” (również 57 wskazań).

Pytania nr 16-18 miały na celu ustalenie, w jakich aspektach informacja niefinansowa jest wykorzystywana przez interesariuszy. Zadano je w trzech obszarach: produkty i usługi, inwestycje oraz możliwość zatrudnienia. Uzyskane wyniki mogą sugerować, że „w dużym stopniu” informacja niefinansowa jest wykorzystywana głównie przez potencjalnych inwestorów (34,6%) i pracowników lub przyszłych pracowników (30,8%). Z kolei zaledwie 16,5% (30 wskazań) klientów i odbiorców usług wykorzystuje informacje niefinansowe „w dużym stopniu”. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w każdej grupie dominującą odpowiedzią jest „średnio wykorzystywane”. Największą liczbę odpowiedzi „mało” i „zupełnie nie wykorzystywane” (odpowiednio 34,1% i 11%) zanotowano w przypadku klientów i odbiorców usług, co może świadczyć, że większość osób podejmujących decyzje konsumenckie koncentrują się wyłącznie na produkcie czy usłudze, zupełnie pomijając informacje o producencie czy dostawcy (czyli jednostce raportującej). Odsetek ten jest o wiele wyższy niż w przypadku pozostałych dwóch grup, tj. inwestorów (20,3% i 6%) oraz pracowników lub przyszłych pracowników (22% i 7,7%). Na tej podstawie można wnioskować, że interesariusz chcąc zainwestować w wybrane przedsiębiorstwo lub rozważając podjęcie w nim zatrudnienia, będzie bardziej skłonny zainteresować się działalnością wybranej organizacji, niż wtedy, gdy jest tylko ich klientem. Zbliżone wyniki analizy można przypisać osobom, które poszukują informacji o przedsiębiorstwie jako potencjalnym pracodawcy. W tym przypadku 34,6% osób potwierdza wykorzystywanie tych informacji w dużym stopniu, a 39% w średnim.

Pytanie 16. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu przez Pana/...ie produktów czy usług danego przedsiębiorstwa?
182 odpowiedzi

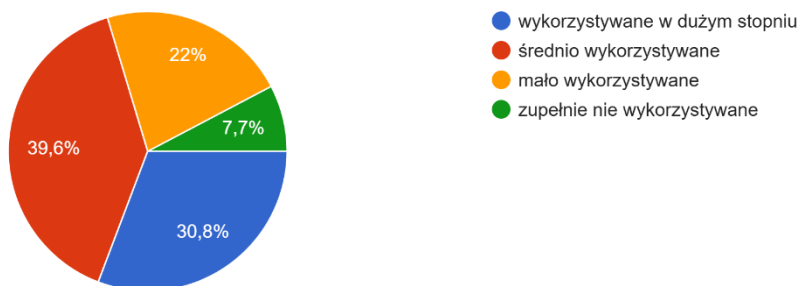

Pytanie 17. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu...westowaniu środków własnych w wybraną spółkę?
182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 18. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu przez Pana/...aplikowania do pracy w danym przedsiębiorstwie?
182 odpowiedzi

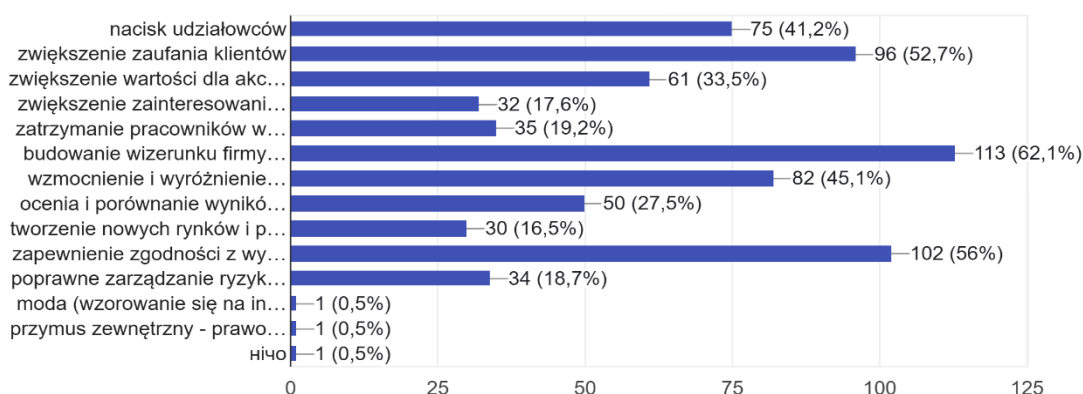

Źródło: opracowanie własne

W pytaniu nr 19 poruszono kwestie czynników, które zdaniem respondentów skłaniają jednostki gospodarcze do publikacji raportów. Pytanie było półotwarte, umożliwiało wielokrotny wybór i dopisanie własnej odpowiedzi. Badani najczęściej wskazywali „budowanie wizerunku firmy” (62,1%), „zapewnienie zgodności z wymogami prawa” (56%) i „zwiększenie zaufania klientów” (52,7%), Najmniej wyborów uzyskano dla „tworzenia nowych rynków i poprawy wyników” (16,5%) oraz „zwiększenie zainteresowania ze strony pracowników”. Odpowiedzi oznaczone jako 1 (0,5%) zostały samodzielnie dopisane przez respondentów i są to: „moda, wzorowanie się na innych podmiotach”, „przymus zewnętrzny” (prawo, przepisy, standardy), jedna odpowiedź: „nic” (zapisaną cyrylicą).

Pytanie 19. Jakie Pani/Pana zdaniem czynniki skłaniają organizację do publikowania raportu na temat informacji niefinansowej? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

182 odpowiedzi

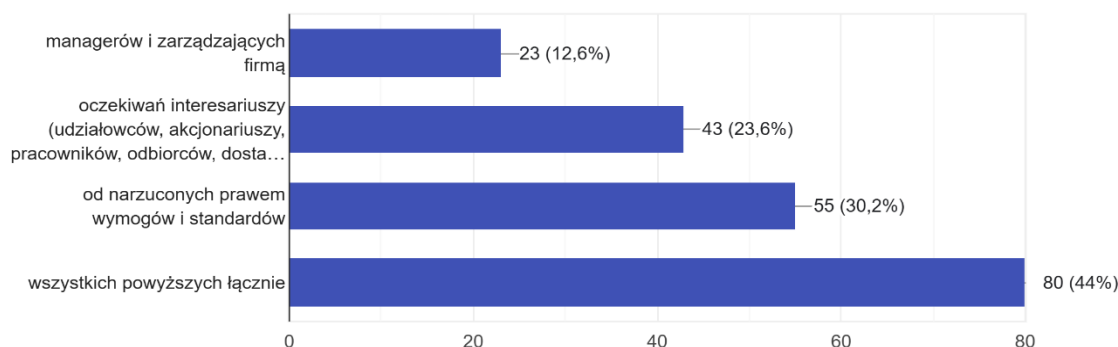

Źródło: opracowanie własne

Pytanie nr 20 miało za zadanie pomóc w ustaleniu celów polityki informacyjnej przedsiębiorstwa, a w szczególności kto powinien decydować o zakresie publikowanych danych niefinansowych. Zdaniem respondentów wszystkie zaproponowane odpowiedzi są właściwe (44%), na drugim miejscu uplasowała się odpowiedź: „od narzuconych prawem wymogów i standardów” (30,2%). Z kolei 23,6% badanych uważało, że „polityka informacyjna przedsiębiorstwa powinna być budowana w oparciu o oczekiwania interesariuszy”, a 12,6% wskazało odpowiedź: „managerowie i zarządzający przedsiębiorstwem”. Pytanie to może świadczyć o mocno zróżnicowanej opinii badanych w tym zakresie.

Pytanie 20. Czy uważa Pani/Pana, że polityka informacyjna przedsiębiorstwa w zakresie tego, jakie informacje niefinansowe są ujawniane powinna zależeć od:

182 odpowiedzi

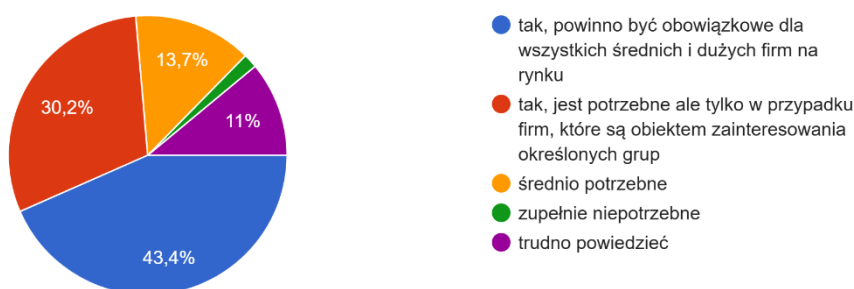

Źródło: opracowanie własne

Celem pytań nr 21 i 22 było określenie, jak badani postrzegają ujawnianie informacji niefinansowych o przedsiębiorstwie. Zapytano czy jest ono potrzebne, czy niweluje braki informacyjne o organizacji i czy jest niezbędne w dotarciu do informacji o danej jednostce.

Pytanie 21. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest potrzebne?

182 odpowiedzi

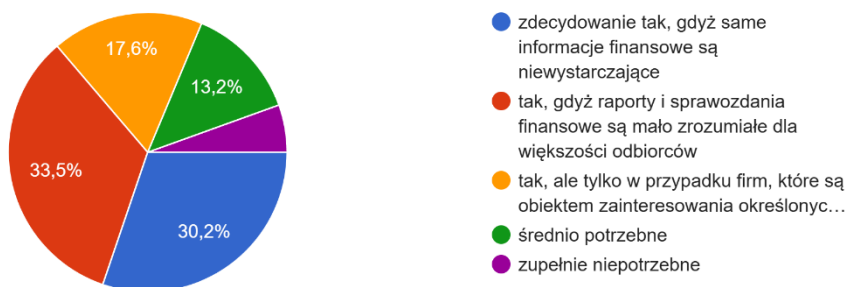
Źródło: opracowanie własne

Respondenci w 43,4% byli zgodni, że ujawnianie informacji niefinansowych powinno być obowiązkowe. Z kolei 30,2% badanych zaznaczyło odpowiedź „tak, ale tylko w przypadku dużych firm”. Dla 13,7% ujawnianie takich informacji było „średnio potrzebne”, a 1,7% badanych uznało ujawnienia niefinansowe za „zupełnie

niepotrzebne”. W tym pytaniu znaczny odsetek respondentów wstrzymał się od odpowiedzi (11%) wskazując opcję „trudno powiedzieć”.

Pytanie 22. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest niezbędne, aby uzupełnić braki informacyjne o organizacji?

182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Jednocześnie blisko 81,3% respondentów zgadza się, iż ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwo jest niezbędne, aby uzupełnić braki informacyjne o organizacji. Należy jednak zaznaczyć, iż 30,2% ankietowanych wyraziło zdecydowane poparcie dla takiego twierdzenia. Z kolei 33,5% badanych wypowiedziało się pozytywnie wskazując na niską zrozumiałość raportów i sprawozdań finansowych. Odpowiedź pozytywną, jednakże zawężoną do podmiotów będących przedmiotem zainteresowania określonych grup interesariuszy, wyraziło 17,6% respondentów. Dla 13,2% ankietowanych ujawnianie takich informacji było „średnio potrzebne”, a 5,5% badanych uznało taką praktykę za zupełnie niepotrzebną.

Pytanie nr 23 odnosiło się do możliwych korzyści dla przedsiębiorstwa jakie badani dostrzegają w związku z ujawnianiem przez nie informacji niefinansowych. W pytaniu respondenci mogli wskazać więcej niż jedną z możliwych odpowiedzi oraz dopisać własną. Znacząca większość respondentów dostrzega korzyści płynące z tego typu raportowania, jednakże w różny sposób to argumentuje. Do najważniejszych korzyści dostrzeganych przez badanych zaliczyć należy:

- umożliwienie pełnej prezentacji aktywności przedsiębiorstwa (47,3%);
- umożliwienie pokazania, że działalność przedsiębiorstwa jest jawna i transparentna (45,1%);
- raporty i sprawozdania finansowe są mało zrozumiałe dla większości odbiorców (27,5%);

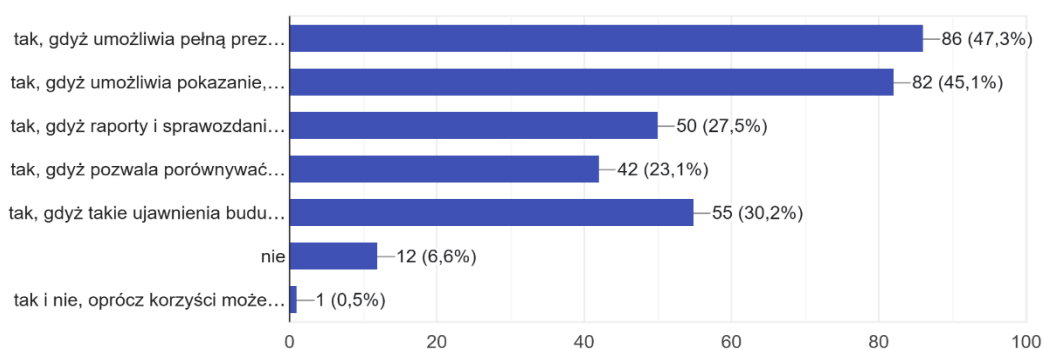
- umożliwienie porównania z konkurencją (23,1%);
- budowanie zaufania do marki (30,2%).

Odpowiedź „nie” wybrało 12 osób, co stanowiło 6,6%. Jedna z osób dodatkowo dopisała swoją odpowiedź: „tak i nie, oprócz korzyści może również zaszkodzić wizerunkowi”.

Podsumowując powyższe wyniki należy zauważyć, że o ile w pytaniach nr 21 i 22 respondenci wykazywali się dużą dawką sceptycyzmu, co do tego, czy ujawnienie danych niefinansowych jest potrzebne interesariuszom i przynosi wymierne korzyści w zakresie uzupełniania informacji o przedsiębiorstwie (ujęcie od strony popytowej), to w pytaniu nr 23 już zdecydowana większość opowiedziała się za zaletami takich ujawnień dla organizacji (od strony podażowej). Taka rozbieżność może świadczyć o pewnej świadomości badanych, co do kwestii wysokich oczekiwań wobec jednostek gospodarczych w zakresie ich transparentności i przejrzystości obszarów działalności, co miało odzwierciedlenie w wynikach badania.

Pytanie 23. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych może być korzystne dla przedsiębiorstwa? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Pytania nr 24 i 25 pogłębiały kwestie korzyści i zagrożeń wynikających z raportowania niefinansowego od strony organizacji. Zapytano respondentów o obawy podmiotów gospodarczych w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. Badani mieli możliwość wyboru jednej z trzech odpowiedzi: tak (52,2%), nie (12,6%), trudno powiedzieć (31,3%) lub opcję wpisania własnej. Respondenci dopisali samodzielnie szereg sugestii: „może rodzić obawę gdy mają coś do ukrycia”, „powinny być ujawniane informacje jedynie konieczne”, „niebezpieczne praktyki rynkowe”, „konieczność spełniania dodatkowych wymagań, dodatkowe koszty”, „korupcje, manipulacje, przekręty”, „niewywiązanie się

z działań”, „ujawnianie niekorzystnych dla firmy informacji”. Mimo wielu dodatkowych uwag znamienne jest tu wysoki odsetek osób wstrzymujących się od odpowiedzi (1/3).

Pytanie 24. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez podmioty gospodarcze może budzić obawy zarządzających?

182 odpowiedzi

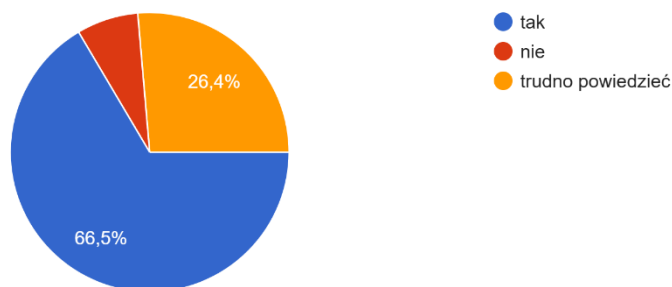

Źródło: opracowanie własne

W odniesieniu do kwestii wpływu ujawnianych informacji na konkurencyjność przedsiębiorstwa większość respondentów (66,5%) udzieliła odpowiedzi pozytywnej. Zaledwie 7,1% badanych nie dostrzega wpływu raportowania niefinansowego na konkurencyjność. Z kolei 26,4% ankietowanych nie ma wyraźnie wyrobionego zdania w tej kwestii.

Pytanie 25. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa może wpływać na konkurencyjność przedsiębiorstwa?

182 odpowiedzi

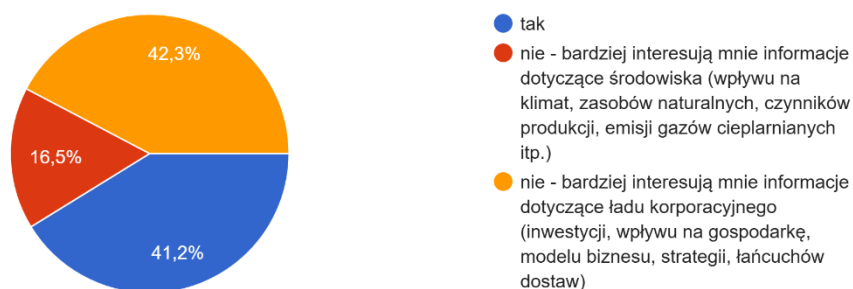
Źródło: opracowanie własne

Pytanie nr 26 odnosiło się do trzech obszarów raportowania niefinansowego (ESG), czyli kwestii środowiskowych, społecznych i zarządczych (ład korporacyjny). Wstępnie założono, że to kwestie społeczne i pracownicze okażą się najbardziej interesujące dla badanych. Nie znalazło to jednak potwierdzenia w uzyskanych wynikach. Najbardziej interesujący okazał się obszar zarządczy (ład korporacyjny, inwestycje, model biznesu,

strategia, łańcuchy dostaw), który wskazało 42,3%. Na drugim miejscu uplasowały się odpowiedzi „tak” (41.2%), rozumiana jako potwierdzenie, że kwestie społeczne są najbardziej interesującą częścią raportów niefinansowych. Dla 16,5% ankietowanych bardziej interesujący okazał się obszar środowiskowy (wpływu na klimat, zasobów naturalnych, czynników produkcji, emisji gazów cieplarnianych itp.).

Pytanie 26. Czy zgodzi się Pan/Pani z twierdzeniem, że kwestie społeczne są najbardziej interesującą częścią raportów niefinansowych?

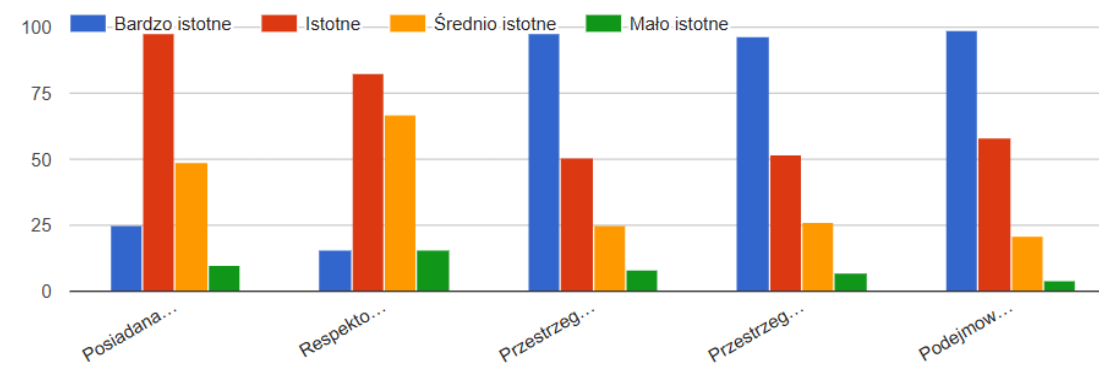
182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Pytanie 27. Które z poniższych kwestii społecznych prezentowanych w raportach niefinansowych są dla Pana/Pani jako interesariusza najistotniejsze? /proszę wskazać ocenę „x” w każdym obszarze/

[Kopij wykres](#)

Źródło: opracowanie własne, częściowe wyniki analizy

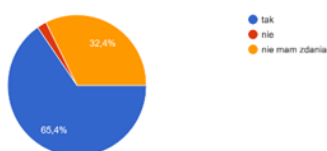
Brak potwierdzenia postawionego założenia przełożył się również na pytanie 27, które poszerzało obszar kwestii społecznych. Pytanie to mało również charakter kafeteryjny. Jak w poprzednim pytaniu nr 15, respondenci dostali wachlarz możliwych odpowiedzi o charakterze gradacyjnym. Zapytani o różne kwestie społeczne dotyczące

przedsiębiorstwa mieli możliwość oceny każdego aspektu według uproszczonej skali. Zastosowano cztery stopnie oceny: BARDZO ISTOTNE, ISTOTNE, ŚREDNIO ISTOTNE, MAŁO ISTOTNE.

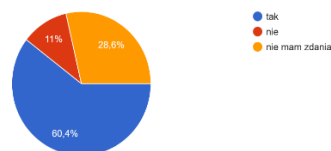
Na podstawie uzyskanych wyników ustalono, że najbardziej istotne dla badanych kwestie społeczne to „podejmowane działania wpływające na bezpieczeństwo i komfort pracy” (99 wskazań), „przestrzegane przez organizację prawa człowieka”, „poszanowanie różnorodności, równe traktowanie” (98 wskazań), „zapobieganie dyskryminacji pracowniczej” (97 wskazań). Jako istotne uznać należy „posiadaną przez organizację strategię zrównoważonego rozwoju” (98 wskazań) oraz „transparentne zasady współpracy z dostawcami” (87 wskazań). Średnio istotne dla respondentów okazały się „respektowane zasady ekologicznego biura np. racjonalizacja konsumpcji energii, wody, papieru” (67 wskazań), „działania budujące integrację ze środowiskiem lokalnym” (65 wskazań) oraz „działania budujące wrażliwość obywatelską” (63 wskazania). Z kolei najmniej istotne były „działania wzmacniające przynależność pracowników do organizacji” (15 wskazań) oraz „działalność charytatywna np. akcje dobroczynne czy przekazane darowizny” (13 wskazań).

Pytanie nr 28 i 29 poruszały kwestie dialogu z interesariuszami i społecznością lokalną, a także aktywnych form kontaktu z interesariuszami. W tych obszarach zdania respondentów były zbliżone, gdyż 65,4% badanych opowiedziało się za koniecznością prowadzenia takiego dialogu, a 60,4% widziało sens w utrzymywaniu stałego kontaktu organizacji z otoczeniem. Odpowiedź negatywną („nie”) wyraziło odpowiednio 2,2% i 11%. Z kolei odpowiednio 32,4% i 28,6% badanych nie wskazało definitywnej odpowiedzi („trudno powiedzieć”).

Pytanie 28. Czy uważa Pan/Pani, że duże przedsiębiorstwa powinny prowadzić dialog z interesariuszami i społecznością lokalną?
182 odpowiedzi

Pytanie 29. Czy zgodzi się Pan/Pani z opinią, że przedsiębiorstwa powinny stale komunikować się ze swoimi interesariuszami (np. poprzez ankiety, f..., sondaż telefoniczny, zaproszenia na wydarzenia)?
182 odpowiedzi

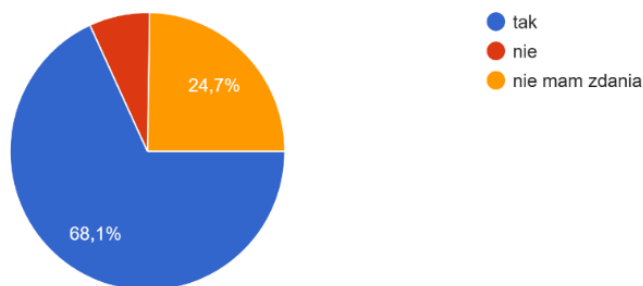
Źródło: opracowanie własne

Jedno z ostatnich pytań (nr 30) koncentrowało się na potrzebach udziałowców i akcjonariuszy. Badani zostali poproszeni o wskazanie jak postrzegają potrzeby informacyjne w tym zakresie i czy organizacja powinna prowadzić aktywny dialog również

z inwestorami. Potrzebę informowania współwłaścicieli o aktywnościach danej jednostki dostrzegło 68,1% badanych. . Z kolei brak takiej potrzeby wyraziło 7,1% respondentów. Brak jednoznacznej opinii w tym zakresie wyraziło 24,7% badanych („trudno powiedzieć”).

Pytanie 30. Czy uważa Pan/Pani, że przedsiębiorstwa powinny stale informować swoich udziałowców i akcjonariuszy o działaniach podjęty...ju, wpływu na środowisko, planów strategicznych?

182 odpowiedzi

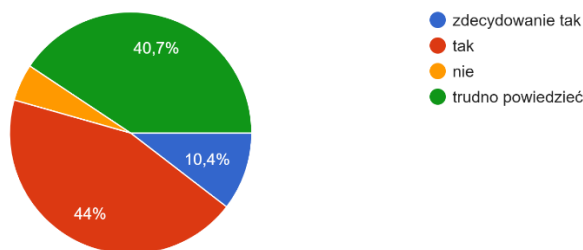

Źródło: opracowanie własne

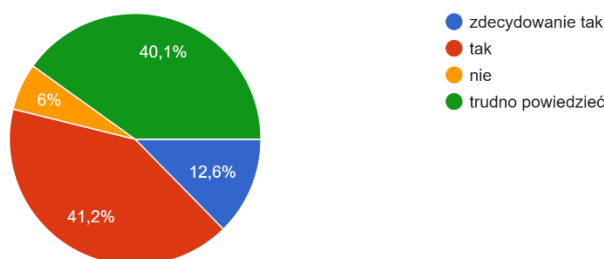
Ostatnie dwa pytania (nr 31 i 32) dotyczyły trendu w zakresie zrównoważonego rozwoju i polityki CSR, charakteryzujących się przejściem od filantropii do strategii opartych na wartościach ESG, z włączeniem zrównoważonego rozwoju w rdzeń działalności biznesowej. Badanym zadano podobne pytania, przyjmując, że jednostka realizująca te polityki będzie chętniej wybierana do kontaktu i ewentualnej współpracy z interesariuszami. W obu pytaniach uzyskano zbliżone wyniki. Zdecydowanie za podmiotami realizującymi strategię CSR i zrównoważonego rozwoju opowiedziało się 10,4% i 12,6% respondentów. Odpowiedź „tak” zaznaczyło 44% i 41,2% badanych a co znamienne, od odpowiedzi na to pytanie wstrzymało się kolejno 40,7% i 40,1%. Może to świadczyć o niskiej świadomości osób badanych w zakresie realizowanych przez przedsiębiorstwa polityk lub o braku przełożenia realnej wartości z aktywności podmiotów gospodarczych w tych zakresach na ich relacje z interesariuszami.

Odpowiedzi „nie” zaznaczył niewielki odsetek osób – odpowiednio 4,9% i 6%.

Pytanie 31. Czy przy podejmowaniu współpracy z wybraną organizacją byłoby Państwo bardziej skłonni do kontaktu z jednostką gospodarczą realizującą politykę społecznej odpowiedzialności biznesu?
182 odpowiedzi

Pytanie 32. Czy przy podejmowaniu współpracy z wybraną organizacją byłoby Państwo bardziej skłonni do kontaktu z jednostką gospodarczą realizującą politykę zrównoważonego rozwoju?
182 odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Analizy statystyczne wyników wykonano z wykorzystaniem programu Statgraphics 19. Do badania włączono ogółem 181 poprawnie wypełnionych ankiet. Odrzucono jedną ankietę z uwagi na zawarte w niej treści nie mieszczące się w zakresie badanego zjawiska.

Pierwszym pytaniem, kluczowym dla badanego zagadnienia było pytanie nr 15, które dotyczyło dostępności informacji niefinansowych o organizacjach i spółkach publicznych w wybranych obszarach. Respondenci otrzymali listę 18 obszarów, które mieli ocenić pod względem dostępności danych. Ocena oparta była o 4 stopniową skalę.

Wyniki zestawiono i zliczono wg. następującego indeksu:

$$NFDIndex_i = \sum_{j=1}^n NFDIssue_j$$

$NFDIndex_i$ – indeks jakości ujawnień niefinansowych dla i -tego respondenta;

$NFDIssue_j$ – wynik punktowy w dla j -tej kategorii, $NFDIssue_j \in \{1,2,3,4\}$, gdzie:

1 – bardzo dobrze,

2 – dobrze,

3 – dostatecznie,

4 – słabo;

i – numer respondenta (w tym przypadku 181);

j – numer kategorii ocenianych ujawnień niefinansowych;

n – liczba kategorii (w tym wypadku 18).

Indeks przyjął wartości z przedziału $<18;72>$, gdzie im niższy wynik tym wyższa jakość ujawnień.

Tabela 27. Indeks jakości ujawnień

Summary Statistics for Indeks jakosci	
Count	181
Average	45,9834
Standard deviation	9,41481
Coeff. of variation	20,47%
Minimum	18
Maximum	72
Range	54
Std. skewness	0,938752
Std. kurtosis	1,30874

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Tabela 28. Indeks jakości ujawnień wg. kategorii

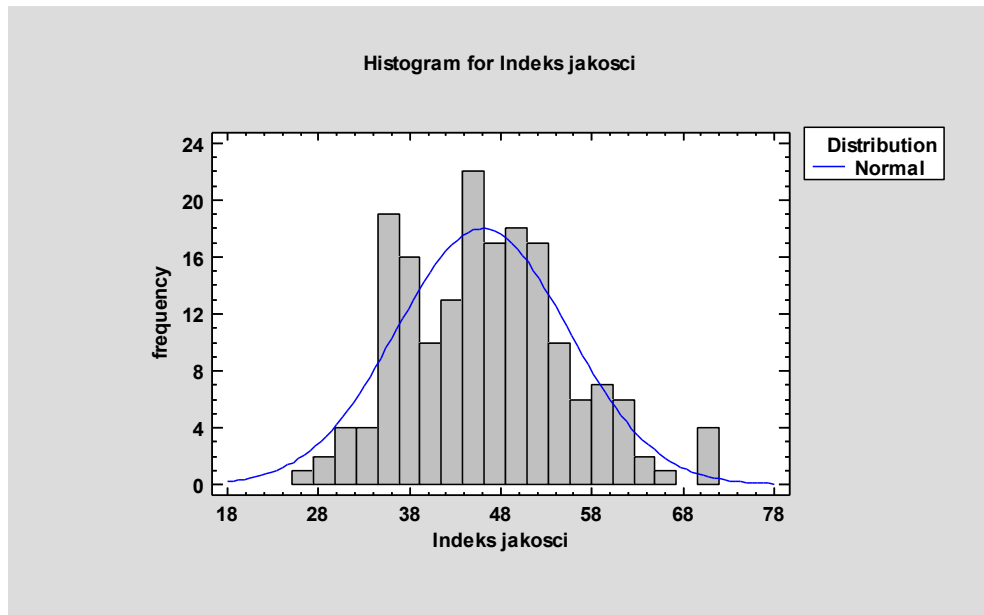
Class	Lower Limit	Upper Limit	Midpoint	Frequency	Relative Frequency	Cum. Frequency	Cum. Rel. Frequency
	at or below	18		2	0,011	2	0,011
1	18	31,5	24,75	4	0,0221	6	0,0331
2	31,5	45	38,25	80	0,442	86	0,4751
3	45	58,5	51,75	75	0,4144	161	0,8895
4	58,5	72	65,25	20	0,1105	181	1
	above	72		0	0	181	1

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Na potrzeby dalszej analizy przeprowadzono test Shapiro-Wilka na normalność rozkładu uzyskując wynik $W = 0,986279$ z wartością $p\text{-value} = 0,0747309$. Wartość $p\text{-value}$ jest wyższa niż przyjęty 0,05 poziom istotności, w związku z powyższym nie ma podstaw do odrzucenia założenia o normalności rozkładu z 95% poziomem ufności. Potwierdzają to również wyniki testu Kolmogorov-Smirnov, który pozwala na ocenę poprawności

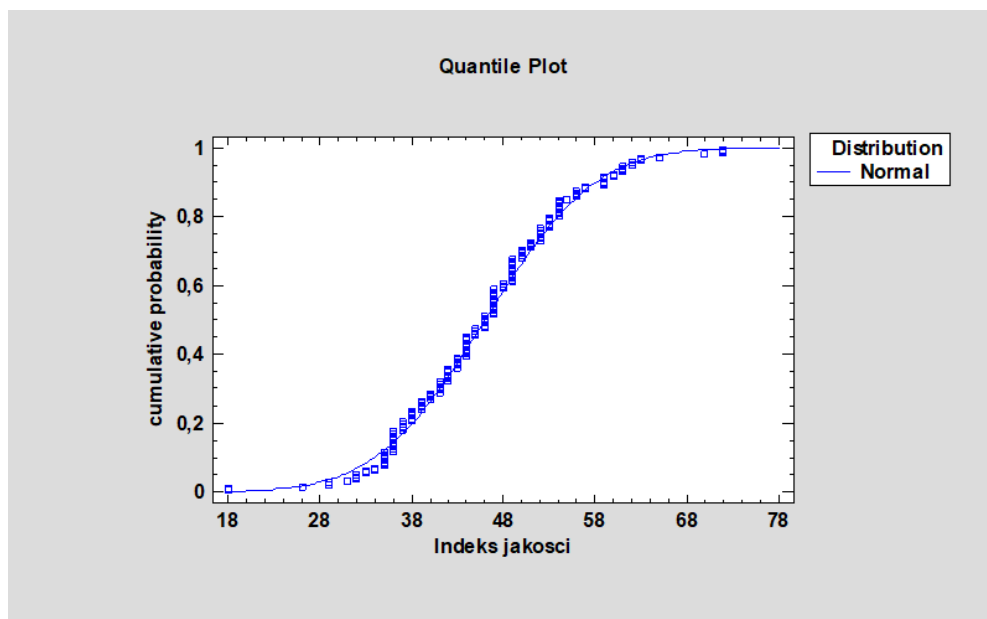
dopasowania. W analizie uzyskano wynik K-S Normal z wartością p-value = 0,669383. Wartość p-value jest tu również wyższa niż przyjęty 0,05 poziom istotności, w związku z powyższym nie ma podstaw do odrzucenia założenia o normalności rozkładu z 95% poziomem ufności. Należy wskazać, iż nawet gdyby wynik był przeciwny, ze względu na dużą próbę i tak możliwe byłoby założenie normalności rozkładu mając na uwadze Centralne Twierdzenie Graniczne.

Rysunek 22. Graficzna prezentacja indeksu jakości

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Rysunek 23. Wykres kwantylowy indeksu jakości

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Powyższy wykres kwatylowy, zwany również wykresem Q-Q, to graficzna metoda porównywania dwóch rozkładów prawdopodobieństwa poprzez zestawienie ich kwantyli ze sobą. Wykres dowodzi, że dwa zbiory danych pochodzą z populacji o tym samym rozkładzie i mogą zostać poddane dalszej analizie.

Pytanie nr 15 zestawiono z pytaniem nr 1 – jakim jesteś interesariuszem? Uzyskano następując średnie według podziału zgodnego z pytaniem 1, gdzie value (przyjętą klasą) była odpowiedź wskazana przez badanego.

Tabela 29. Analiza zestawienia pytań 1 i 15

Class	Value	Frequency	Relative Frequency	Cum. Frequency	Cum. Rel. Frequency
1	były pracownik	1	0,0055	1	0,0055
2	emeryt	1	0,0055	2	0,011
3	jestem klientem/odbiorca usług	102	0,5635	104	0,5746
4	jestem partnerem biznesowym	6	0,0331	110	0,6077
5	jestem pracownikiem	47	0,2597	157	0,8674
6	jestem studentem	1	0,0055	158	0,8729
7	jestem udziałowcem/akcjonariuszem	8	0,0442	166	0,9171
8	reprezentuje instytucje publiczna (nadzorująca)	5	0,0276	171	0,9448
9	reprezentuje lokalna społeczność	9	0,0497	180	0,9945
10	reprezentuje organizacje pozarządowe (zajmujące się ochrona środowiska itp.)	1	0,0055	181	1

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

Tabela 30. Analiza poziomu ufności dla pytania 1 i 15

Contrast	Sig.	Difference	+/- Limits
1 - 2		25	26,1466
1 - 3	*	25,9902	18,5789
1 - 4	*	25,6667	19,9698
1 - 5	*	26	18,6841
1 - 6		22	26,1466
1 - 7	*	24,25	19,61
1 - 8	*	29	20,2531
1 - 9	*	28,7778	19,4886
1 - 10	*	37	26,1466
2 - 3		0,990196	18,5789
2 - 4		0,666667	19,9698
2 - 5		1	18,6841
2 - 6		-3	26,1466
2 - 7		-0,75	19,61
2 - 8		4	20,2531
2 - 9		3,77778	19,4886
2 - 10		12	26,1466
3 - 4		-0,323529	7,76671
3 - 5		0,00980392	3,25946

3 - 6		-3,9902	18,5789
3 - 7		-1,7402	6,78816
3 - 8		3,0098	8,46853
3 - 9		2,78758	6,42897
3 - 10		11,0098	18,5789
4 - 5		0,333333	8,0152
4 - 6		-3,66667	19,9698
4 - 7		-1,41667	9,98492
4 - 8		3,33333	11,1953
4 - 9		3,11111	9,74428
4 - 10		11,3333	19,9698
5 - 6		-4	18,6841
5 - 7		-1,75	7,07112
5 - 8		3	8,69699
5 - 9		2,77778	6,72705
5 - 10		11	18,6841
6 - 7		2,25	19,61
6 - 8		7	20,2531
6 - 9		6,77778	19,4886
6 - 10		15	26,1466
7 - 8		4,75	10,5401
7 - 9		4,52778	8,98378
7 - 10		12,75	19,61
8 - 9		-0,222222	10,3124
8 - 10		8	20,2531
9 - 10		8,22222	19,4886

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem Statgraphics 19

W tabeli zastosowano procedurę wielokrotnego porównania w celu określenia, które średnie istotnie różnią się od siebie. Dolna połowa wyników przedstawia szacowaną różnicę między każdą parą średnich. W przypadku 7 par (oznaczonych gwiazdką) uzyskano wyniki wskazujące na statystycznie istotne różnice przy 95,0% poziomie ufności. Na górze strony, za pomocą kolumn liter, zidentyfikowano 2 jednorodne grupy. W każdej kolumnie poziomy oznaczone tą samą literą tworzą grupę średnich, w których nie występują statystycznie istotne różnice. Metodą obecnie stosowaną do rozróżniania średnich jest metoda najmniejszej istotnej różnicy (LSD) Fishera. W przypadku tej metody istnieje 5,0% ryzyko uznania każdej pary średnich za istotnie różną, gdy rzeczywista różnica wynosi 0. Następnie dokonano porównania wyników indeksów:

1. Porównanie wyników indeksu ze względu na płeć

W pierwszej kolejności dokonano porównania wyników indeksów ze względu na płeć (kobiety, mężczyźni). W tabeli 31 przedstawiono podstawowe statystyki dla dwóch zmiennych.

Tabela 31. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych płci

	<i>IndexKobiety</i>	<i>IndexMeczczyni</i>
Count	113	68
Average	44.9292	47.7353
Standard deviation	8.72467	10.2907
Coeff. of variation	19.4187%	21.5579%
Minimum	26.0	18.0
Maximum	72.0	72.0
Range	46.0	54.0
Std. skewness	1.86399	-0.786301
Std. kurtosis	0.369291	1.78298

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. W tabeli 32 przedstawiono podstawowe statystyki dla dwóch zmiennych.

Tabela 32. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexKobiety</i>		<i>IndexMeczczyni</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,981398	0,117616	0,971684	0,124031
Kolmogorov-Smirnov	0,0608001	0,797699	0,089375	0,649061

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż zarówno w przypadku *IndexKobiety*, jak i *IndexMeczczyni* nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności.

W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla kobiet i mężczyzn. W tym celu wykorzystano test t-Studenta. Uzyskano wynik statystyki t równy -1,95719 przy p-value równym 0,0518805. Wartości statystyki pozwalają na stwierdzenie, iż na poziomie istotności 0,05 nie ma podstaw do odrzucenia założenia, iż średnie wartości indeksu są równe dla obu grup. Również test F Snedecora wykazał brak podstaw do odrzucenia założenia o równości odchyłeń standardowych ($F=0,718797$, $P\text{-value} = 0,122732$). W związku z powyższym nie ma różnic między oceną ujawnień niefinansowych dokonywaną przez mężczyzn i kobiety.

2. Porównanie wyników indeksu ze względu na wiek

Następnie dokonano porównania wyników indeksów ze względu na wiek. Wyodrębniono dwie grupy – osoby do 30 lat oraz osoby starsze niż 30 lat. W tabeli 33 przedstawiono podstawowe statystyki dla dwóch zmiennych.

Tabela 33. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grup

	<i>Indexod30</i>	<i>Indexdo30</i>
Count	59	122
Average	47,9322	45,041
Standard deviation	9,63446	9,19881
Coeff. of variation	20,1002%	20,4232%
Minimum	32,0	18,0
Maximum	72,0	65,0
Range	40,0	47,0
Std. skewness	2,5362	-0,876137
Std. kurtosis	0,919319	0,103796

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 34.

Tabela 34. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>Indexod30</i>		<i>Indexdo30</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,929842	0,0021623	0,986593	0,27342
Kolmogorov-Smirnov	0,133839	0,241791	0,0599859	0,772298

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż zarówno w przypadku Indexod30, jak i Indexdo30 nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności.

W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla grup wiekowych. W tym celu wykorzystano test t-Studenta. Uzyskano wynik statystyki t równy 1,95164 przy P-value równym 0,0525421. Wartości statystyki pozwalają na stwierdzenie, iż na poziomie istotności 0,05 nie ma podstaw do odrzucenia założenia, iż średnie wartości indeksu są równe dla obu grup. Również test F Snedecora wykazał brak podstaw do odrzucenia założenia o równości odchyłeń standardowych ($F=1,09696$, $P\text{-value}=0,661936$). W związku z powyższym nie ma różnic między oceną ujawnień niefinansowych dokonywaną przez obie grupy wiekowe.

3. Porównanie wyników indeksu ze względu na wykształcenie

Następnie dokonano porównania wyników indeksów ze względu na wykształcenie. Wyodrębniono dwie grupy – osoby z wyższym wykształceniem oraz osoby

z wykształceniem innym niż wyższe. W tabeli 35 przedstawiono podstawowe statystyki dla dwóch zmiennych.

Tabela 35. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grup

	<i>IndexWyzsze</i>	<i>IndexInne</i>
Count	154	27
Average	45,6429	47,9259
Standard deviation	9,30646	9,9689
Coeff. of variation	20,3897%	20,8006%
Minimum	18,0	18,0
Maximum	72,0	62,0
Range	54,0	44,0
Std. skewness	2,05784	-2,29135
Std. kurtosis	1,3659	1,89271

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 36.

Tabela 36. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexWyzsze</i>		<i>IndexInne</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,980461	0,0277016	0,919082	0,0375224
Kolmogorov-Smirnov	0,0734336	0,381243	0,1667	0,448465

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż zarówno w przypadku IndexWyzsze, jak i IndexInne istnieją podstawy do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności. Z drugiej strony wyniki testu Kolmogorov-Smirnov wskazują, iż nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności.

W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla grup wiekowych. W tym celu wykorzystano test t-Studenta. Uzyskano wynik statystyki t równy -1,16342 przy P-value równym 0,246208. Wartości statystyki pozwalają na stwierdzenie, iż na poziomie istotności 0,05 nie ma podstaw do odrzucenia założenia, iż średnie wartości indeksu są równe dla obu grup. Również test F Snedecora wykazał brak podstaw do odrzucenia założenia o równości odchyłeń standardowych ($F=0,871515$, $P\text{-value}=0,592543$). Ze względu na rozbieżność wyników odnośnie normalności rozkładu zmiennych z wykorzystaniem różnych testów, przeprowadzono również testy

nieparametryczne. Wyniki testu Mann Whitney (Wilcoxon) wykazały, iż nie ma podstaw do odrzucenia założenia o równości median dla obu grup ($W=2537,5$, $P\text{-value}=0,0679133$). Z kolei test Kolmogorov-Smirnov wykazał, iż istnieje statystyczna różnica między rozkładami obu zmiennych ($DN = 0,320587$, $P\text{-value} = 0,0177945$).

W związku z powyższym nie można jednoznacznie stwierdzić, iż brak jest różnic między oceną ujawnień niefinansowych dokonywaną przez obie grupy.

4. Porównanie wyników indeksu ze względu na miejsce zamieszkania

Następnie dokonano porównania wyników indeksów ze względu na miejsce zamieszkania. Wyodrębniono dwie grupy – osoby mieszkające w mieście oraz osoby mieszkające na wsi. W tabeli 37 przedstawiono podstawowe statystyki dla dwóch zmiennych.

Tabela 37. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych płci

	<i>IndexMiasto</i>	<i>IndexWies</i>
Count	113	68
Average	46,0088	45,9412
Standard deviation	9,51174	9,32159
Coeff. of variation	20,6737%	20,2903%
Minimum	26,0	18,0
Maximum	72,0	63,0
Range	46,0	45,0
Stnd. skewness	2,32241	-1,61771
Stnd. kurtosis	0,642713	1,55676

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 38.

Tabela 38. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

<i>Test</i>	<i>IndexMiasto</i>		<i>IndexWies</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,970777	0,0140561	0,964746	0,0514577
Kolmogorov-Smirnov	0,0756954	0,553454	0,054870	0,98662

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż zarówno w przypadku *IndexMiasto*, jak i *IndexWies* nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności.

W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla grup wiekowych. W tym celu wykorzystano test t-Studenta. Uzyskano wynik statystyki t równy 0,0467038 przy $P\text{-value}$ równym 0,962801. Wartości statystyki pozwalają na

stwierdzenie, iż na poziomie istotności 0,05 nie ma podstaw do odrzucenia założenia, iż średnie wartości indeksu są równe dla obu grup. Również test F Snedecora wykazał brak podstaw do odrzucenia założenia o równości odchyłeń standardowych ($F=1,04121$, $P\text{-value}=0,868377$). W związku z powyższym nie ma różnic między oceną ujawnień niefinansowych dokonywaną przez obie grupy.

5. Porównanie wyników indeksu ze względu na zainteresowanie raportami na temat informacji niefinansowych

Następnie dokonano porównania wyników indeksów ze względu na zainteresowanie raportami na temat informacji niefinansowej (pytanie 8). Wyodrębniono trzy grupy – osoby, które interesowały się (tak), które nie interesowały się (nie) oraz które jedynie słyszały o takich raportach. W tabeli 39 przedstawiono podstawowe statystyki dla trzech zmiennych.

Tabela 39. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grupy

	<i>IndexP8nie</i>	<i>IndexP8slyszal</i>	<i>IndexP8tak</i>
Count	73	67	41
Average	48,589	44,1045	44,4146
Standard deviation	9,70658	7,4937	10,761
Coeff. of variation	19,9769%	16,9908%	24,2285%
Minimum	29,0	18,0	18,0
Maximum	72,0	59,0	65,0
Range	43,0	41,0	47,0
Std. skewness	1,5476	-1,25939	-0,214671
Std. kurtosis	0,307879	1,47333	-0,575837

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 40.

Tabela 40. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexP8nie</i>		<i>IndexP8slyszal</i>		<i>IndexP8tak</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,969363	0,072542	0,969078	0,093572	0,977231	0,572194
Kolmogorov-Smirnov	0,113249	0,30804	0,067416	0,920973	0,096062	0,843682

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż dla wszystkich trzech zmiennych nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności.

W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla grup. W tym celu wykorzystano testy t-Studenta oraz F Snedecora. Wyniki przedstawiono w tabeli 41.

Tabela 41. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexP8nie / IndexP8slyszal</i>		<i>IndexP8nie / IndexP8tak</i>		<i>IndexP8slyszal / IndexP8tak</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
t-Studenta	3,04024	0,00282	2,11863	0,03633	-	0,860343
F Snedecora	1,6778	0,03430	0,81363	0,44164	0,4849	0,008951

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Uzyskane wyniki wskazują, iż w przypadku grup osób, które słyszały i nie słyszały istnieje istotna statystycznie różnica między średnimi i odchyleniami standardowymi wyników indeksu oceny ujawnień niefinansowych. Z kolei w przypadku grup, które interesowały się i nie interesowały się raportami istnieje istotna statystycznie różnica między średnimi, jednakże nie ma podstaw do takiego twierdzenia w odniesieniu do odchylenia standardowego. W przypadku ostatniej z par, tj. osób, które słyszały oraz osób, które były zainteresowane raportami brak jest podstaw do odrzucenia założenia o równości średnich.

6. Porównanie wyników indeksu ze względu na zainteresowanie raportami nt. informacji niefinansowych publikowanych na stronie internetowej

Następnie dokonano porównania wyników indeksów ze względu na zainteresowanie raportami na temat informacji niefinansowej publikowanymi na stronach internetowych w ramach relacji inwestorskich (pytanie 9). Wyodrębniono trzy grupy – osoby, które interesowały się (tak), które nie interesowały się (nie) oraz które jedynie słyszały o takich raportach. W tabeli 42 przedstawiono podstawowe statystyki dla trzech zmiennych.

Tabela 42. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grupy

	<i>IndexP9nie</i>	<i>IndexP9slyszal</i>	<i>IndexP9tak</i>
Count	85	56	40
Average	47.7059	44.6964	44.125
Standard deviation	9.59889	7.55325	10.8538
Coeff. of variation	20.121%	16.899%	24.5978%
Minimum	29.0	18.0	18.0
Maximum	72.0	59.0	65.0
Range	43.0	41.0	47.0
Std. skewness	1.6273	-1.57064	0.188256
Std. kurtosis	0.539831	2.39398	-0.594293

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

W celu porównania wyników oceny ujawnień między zmiennymi dokonano oceny rozkładów zmiennych z punktu widzenia ich normalności. Wyniki testów przedstawiono w tabeli 43.

Tabela 43. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexP9nie</i>		<i>IndexP9slyszal</i>		<i>IndexP9tak</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
Shapiro-Wilk W	0,969383	0,040713	0,963295	0,086186	0,960003	0,167537
Kolmogorov-Smirnov	0,105198	0,305312	0,0766183	0,897473	0,122948	0,580992

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Wyniki testu Shapiro-Wilk wskazują, iż dla zmiennych *IndexP9slyszal* i *IndexP9tak* nie ma podstaw do odrzucenia założenia, że rozkłady tych zmiennych pochodzą z rozkładu normalnego przy uwzględnieniu 95% przedziału ufności. Z kolei w przypadku zmiennej *IndexP9nie* test Shapiro-Wilk wskazuje na możliwość odrzucenia założenia o rozkładzie normalnym. Należy jednak wskazać, iż przeciwne wnioski można wyciągnąć z testu Kolmogorov-Smirnov. Warto również zaznaczyć, iż ze względu na relatywnie dużą próbę można przyjmując, iż również ta zmienna pochodzi z rozkładu normalnego. W dalszym kroku dokonano porównania średnich wyników indeksów dla grup. W tym celu wykorzystano testy t-Studenta oraz F Snedecora. Wyniki przedstawiono w tabeli 44.

Tabela 44. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych

Test	<i>IndexP9nie / IndexP9slyszal</i>		<i>IndexP9nie / IndexP9tak</i>		<i>IndexP9slyszal / IndexP9tak</i>	
	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>	<i>Statistic</i>	<i>P-Value</i>
t-Studenta	1,97663	0,05006	1,86498	0,06456	0,3043	0,76154
F Snedecora	1,615	0,05879	0,78213	0,34778	0,4842	0,01325

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Statgraphic 19

Uzyskane wyniki wskazują, iż w przypadku wszystkich grup brak jest podstaw do odrzucenia założenia o równości średnich wyników indeksu oceny ujawnień niefinansowych. Zatem wszystkie wyniki wskazują, iż wszystkie zmienne pochodzą z rozkładu normalnego. Nie ma różnic między oceną ujawnień niefinansowych dokonywaną przez grupy względem płci, wieku, wykształcenia i miejsca zamieszkania .

Weryfikacji hipotez dokonano z pomocą współczynnik korelacji liniowej Pearsona tj. współczynnika określającego poziom zależności liniowej między zmiennymi losowymi.

I tak estymator współczynnika korelacji liniowej zdefiniowano następująco:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}},$$

$$r_{xy} \in [-1, 1].$$

Współczynnik korelacji r-Pearsona może przyjmować wartości w przedziale od -1 do 1., to na podstawie wartości liczbowej, wnioskować możemy o sile związku – im wartość jest bliższa zera, tym siła związku jest słabsza. Jednocześnie znak liczby pozwala na ocenę kierunku relacji – gdy wartość liczbową jest dodatnia, oznacza to, że wraz ze wzrostem wartości jednej zmiennej rosną wartości także drugiej. Natomiast wartość ujemna świadczy o tym, że wzrost wartości jednej zmiennej wiąże się ze spadkiem wartości drugiej. Należy jednak pamiętać, że współczynnik korelacji r-Pearsona zakłada również, że charakter zależności jest liniowy. Możliwe jest zatem istnienie silnej korelacji nieliniowej, przy wartości r równej lub bliskiej 0. Uzyskano następujące wyniki dla poszczególnych hipotez.

W celu potwierdzenia hipotezy głównej HG zakładającej, że **raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej**, jako zmienną niezależną wskazano zainteresowanie modelem biznesu przedsiębiorstwa, a jako zmienną zależną potrzebę ujawnień niefinansowych. W tym celu zestawiono pytanie nr 12 (Na ile interesujące są dla Pana/Pani informacje dotyczące modelu biznesu organizacji?) z pytaniem nr 21 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest potrzebne?). Założono, że respondenci bardziej zainteresowani modelem biznesu przedsiębiorstwa, wyżej ocenią przydatność danych niefinansowych.

Zmienna niezależna (pytanie nr 12) przyjęła następujące wartości:

- 3 - *bardzo interesujące (zmienna niezależna x)*
- 2 - *średnio interesujące (zmienna niezależna x)*
- 1 - *nieinteresujące (zmienna niezależna x)*
- 0 - *nie mam zdania (zmienna niezależna x)*

Zmienna zależna (pytanie nr 21) przyjęła następujące wartości:

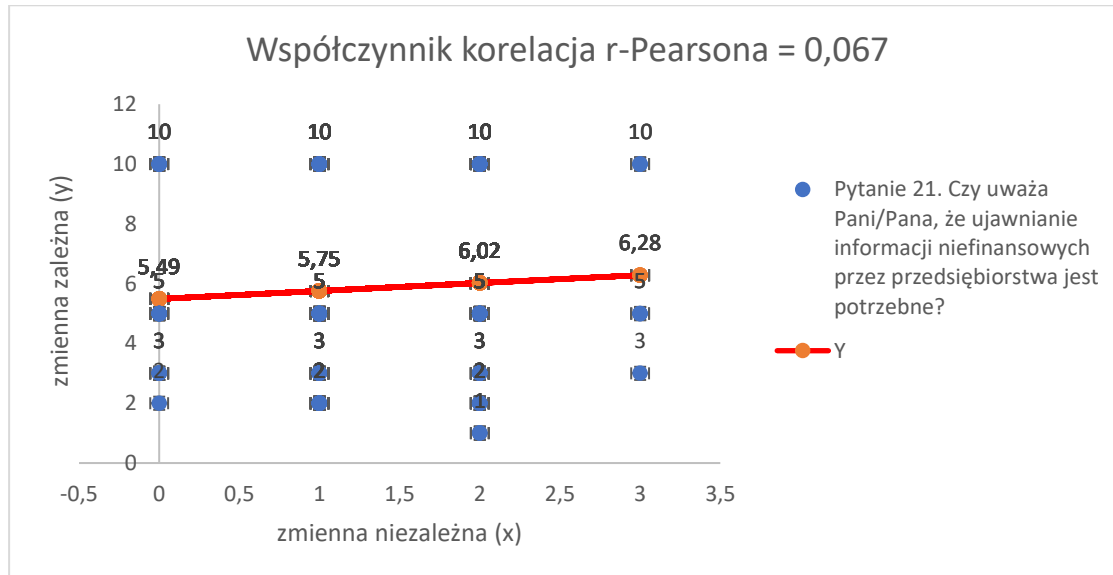
- 10 - *oznaczało: tak, powinno być obowiązkowe (zmienna zależna y)*
- 5 - *oznaczało: tak, jest potrzebne (zmienna zależna y)*
- 3 - *oznaczało: średnio potrzebne (zmienna zależna y)*
- 2 - *oznaczało: nie (zmienna zależna y)*

1 - oznaczało: zdecydowanie nie (zmienna zależna y)

0 - oznaczało: trudno powiedzieć (zmienna zależna y)

Y - oznaczało linię trendu

Wykres 2. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla HG test 1

Źródło: opracowanie własne

Uzyskano wynik $r = 0,067$ świadczący o słabej korelacji dodatniej między zmiennymi. Istnieje jednak zależność pomiędzy tym, czy respondent wykazywał zainteresowanie modelem biznesu, a jak oceniał przydatność informacji niefinansowych o przedsiębiorstwie. Korelacja dodatnia Pearsona opisuje bowiem związek między dwiema zmiennymi, w którym obie zmienne rosną lub maleją jednocześnie. W tym przypadku gdy wartość jednej zmiennej wzrasta, druga zmienna (zależna) również ulega zwiększeniu. Można zatem przyjąć, że hipoteza HG.1. została potwierdzona.

W celu potwierdzenia hipotezy głównej HG dokonano drugiego testu zależności, gdzie zmienną niezależną był wpływ ujawnień na konkurencyjność przedsiębiorstwa, a zmienną zależną decyzja respondenta o zainwestowaniu środków w spółkę, która dokonuje ujawnień niefinansowych. Test między zmiennymi przeprowadzono w oparciu o założenie, że ujawnianie informacji niefinansowych generuje wartość dodaną dla jednostki gospodarczej, przez co jest ona uznawana za potencjalnych inwestorów za konkurencyjną. Jednocześnie przyjęto, że osoby skłonne do zainwestowania, będą częściej zainteresowane informacją niefinansową jednostki, którą uznają za pomocą w procesie decyzyjnym. W tym celu zestawiono pytanie nr 17 (W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu

przez Pana/Panią w decyzji np. o zainwestowaniu środków własnych w wybraną spółkę?) z pytaniem nr 25 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa może wpływać na konkurencyjność przedsiębiorstwa?).

Zmienna niezależna (pytanie 17) przyjęła następujące wartości:

3 - wykorzystywane w dużym stopniu (y)

2 - średnio wykorzystywane (y)

1 - mało wykorzystywane (y)

0 - zupełnie nie wykorzystywane (y)

Zmiennej zależnej (pytanie 25), przypisano następujące wartości:

10 - oznaczało: tak (zmienna niezależna x)

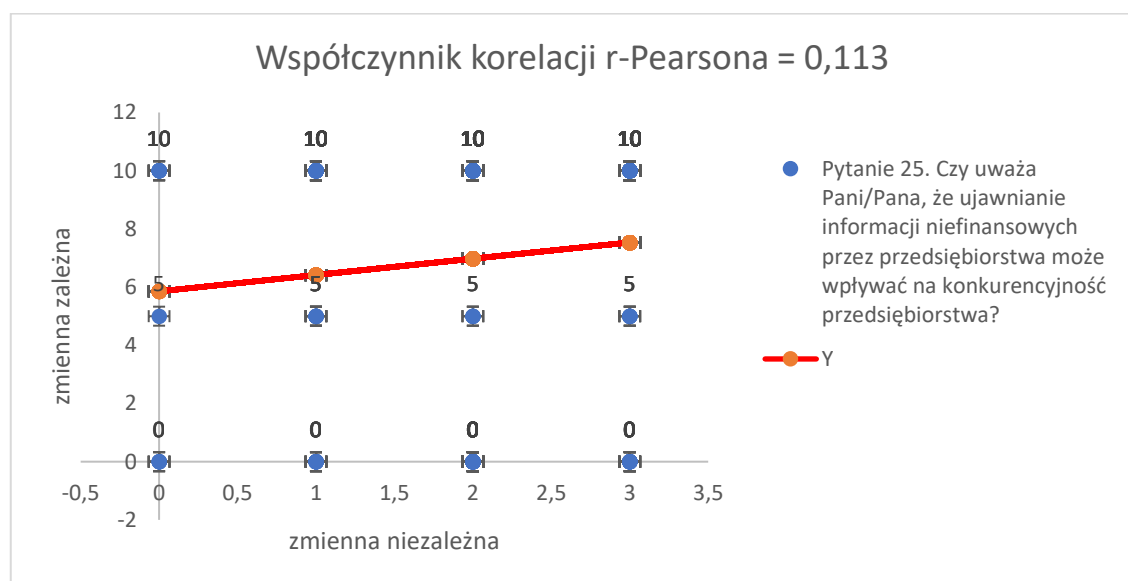
5 - oznaczało: nie (zmienna niezależna x)

0 - oznaczało: trudno powiedzieć (zmienna niezależna x)

Y - oznaczało linię trendu.

W toku analizy uzyskano dodatni wynik analizy korelacji r-Pearsona = 0,113. Oczekiwana wartość znajduje się w przedziale od 0 do 1, co oznacza, że istnieje zależność między wybranymi zmiennymi. Osoby wskazujące odpowiedź „tak” w pytaniu dotyczącym wpływu informacji niefinansowej na konkurencyjność przedsiębiorstwa, okazały się również w większym stopniu wykorzystywać informację niefinansową w decyzjach inwestycyjnych, co prezentuje wykres 3.

Wykres 3. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla HG test 2

Źródło: opracowanie własne

Uzyskana w badaniu wartość $r = 0,113$ świadczy o dodatniej korelacji pomiędzy zmiennymi w drugim teście hipotezy głównej. Raportowanie niefinansowe wpływa zatem na niwelowanie asymetrii komunikacyjnej i jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami.

W celu potwierdzenia hipotezy H.1. **Polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych**, na zmienną niezależną wybrano płeć respondenta (1- kobieta, 2 – mężczyzna (zmienna x)), którą zestawiono decyzją w zakresie ujawnień niefinansowych. W tym celu zmienna zależna oparta została na odpowiedzi z pytania nr 20 (Od kogo powinna zależeć polityka informacyjna przedsiębiorstwa w zakresie ujawnień niefinansowych?),

gdzie:

4 - oznaczało: managerów i zarządzających firmą (y)

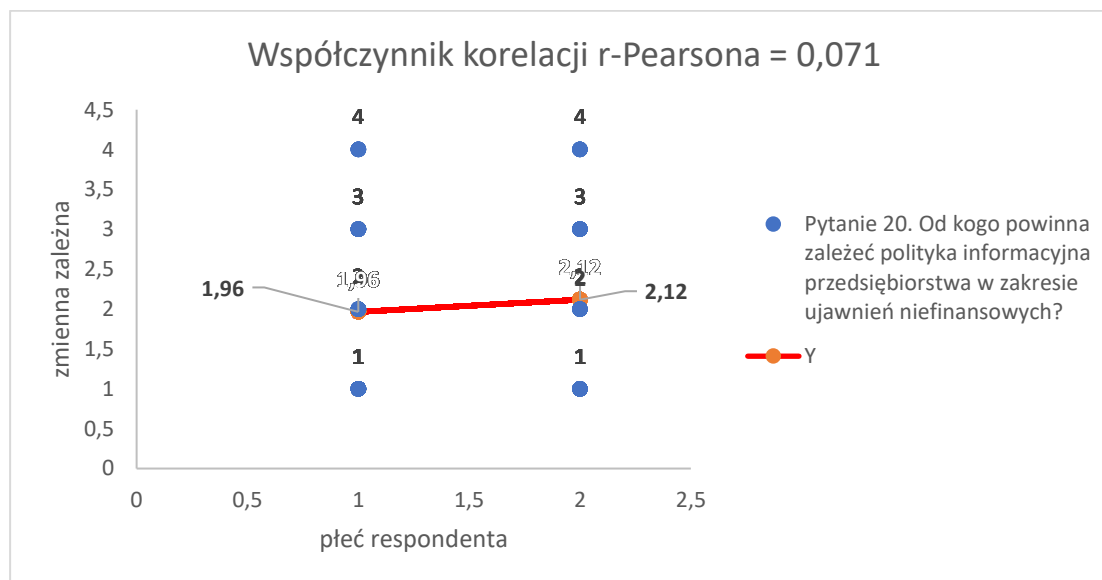
3 - oznaczało: od narzuconych prawem wymogów i standardów (y)

2 - oznaczało: oczekiwań interesariuszy (y)

1 - oznaczało: wszystkich powyższych (y)

Y - oznaczało linię trendu

Wykres 4. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.1.

Źródło: opracowanie własne

Uzyskano wynik $r = 0,071$ świadczący o słabej korelacji dodatniej między zmiennymi. Niemniej, jak obrazują wyniki, to mężczyźni byli bardziej skłonni do wskazywania

managerów i zarządzających jako odpowiedzialnych za politykę informacyjną przedsiębiorstwa (wynik 2,12) i zakres ujawniania informacji niefinansowych.

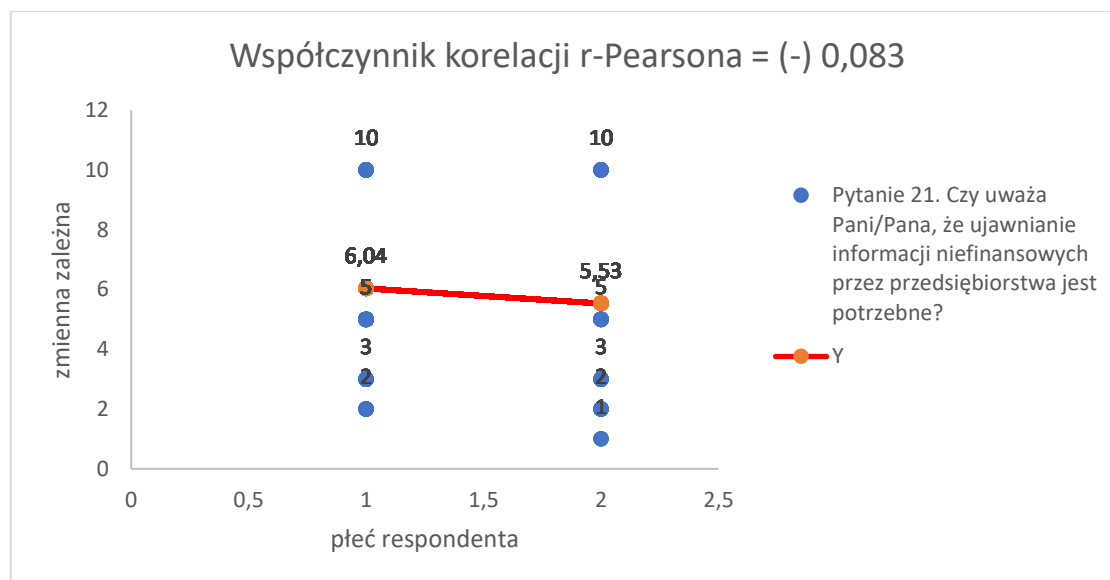
Kobiety częściej wybierały odpowiedź: wszystkich powyższych lub interesariuszy (1,96), przy czym odpowiedź: 1 – wszystkich powyższych (y) zawierała jednocześnie wskazanie managerów i zarządzających przedsiębiorstwem, stąd również ta hipoteza zyskuje potwierdzenie.

W teście hipotezy H.2. **Raportowanie niefinansowe jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i elementem budowania przewagi konkurencyjnej**, jako zmienną niezależną również wybrano płeć respondenta (1- kobieta, 2 – mężczyzna (zmienna niezależna x)) i zestawiono ją z potrzebą ujawniania informacji niefinansowych przez jednostki gospodarcze.

W tym celu zmienną zależną skonturowano w oparciu o odpowiedzi na pytanie nr 21 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest potrzebne?).

Uzyskano wynik współczynnika korelacji $r = (-) 0,083$. W tym przypadku zarówno odpowiedzi z wagą 10 i 5 – oznaczały odpowiedź: tak [...] (y), nie (y) oznaczono jako 1.

Wykres 5. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.2.

Źródło: opracowanie własne

Uzyskana w badaniu wartość bliska zero tj. $r = (-) 0,083$ również świadczy o wystąpieniu zależności pomiędzy wybranymi zmiennymi. Respondenci, bez względu na płeć, wskazywali podobną odpowiedź potwierdzając, że raportowanie niefinansowe wpływa na konkurencyjność przedsiębiorstwa i jest uznane jako narzędzie komunikacji

z interesariuszami. Na istnienie zależności wpływa również fakt, że choć w badaniu wzięło udział 62,6% kobiet i 37,4% mężczyzn, czyli o ponad 1/4 więcej kobiet niż mężczyzn, to wpływ zmiennej niezależnej na zmienną zależną uplasował się w obu grupach na podobnym poziomie. W przypadku jednak tego współczynnika owa zależność między zmiennymi nie jest tak silna, niemniej uzyskane wyniki pozwalają na potwierdzenie prawdziwości hipotezy H.2. gdy wartość jest bliska zero (0).

Dla hipotez H.3. **Interesariusze dostrzegają korzyści dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym** i H.4. **Interesariusze dostrzegają zagrożenia dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym** - zastosowano zbliżone parametry statystyczne. W obu przypadkach zmienną niezależną stanowiły wskazania w obszarze potrzeby ujawnień niefinansowych przez przedsiębiorstwo. Zmienną niezależną, skonstruowano na podstawie pytanie nr 21 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest potrzebne?). Przyjęło następujące wartości dla zmiennej niezależnej (x):

10 - oznaczało: tak, powinno być obowiązkowe (zmienna niezależna x)

5 - oznaczało: tak, jest potrzebne (zmienna niezależna x)

3 - oznaczało: średnio potrzebne (zmienna niezależna x)

2 - oznaczało: nie (zmienna niezależna x)

1 - oznaczało: zdecydowanie nie (zmienna niezależna x)

0 - oznaczało: trudno powiedzieć (zmienna niezależna x)

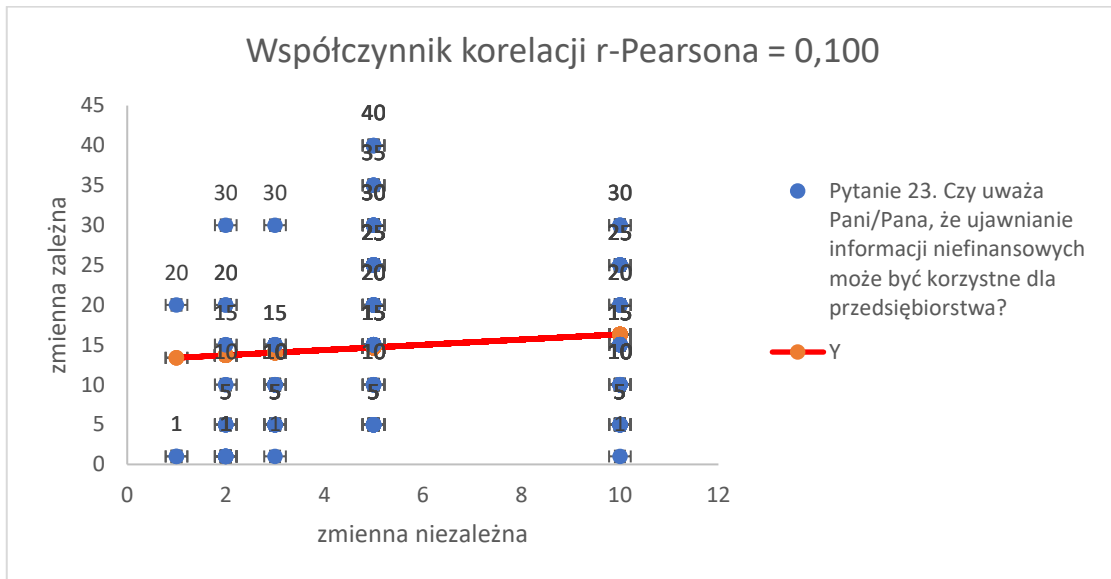
Y - oznaczało linię trendu.

W przypadku H.3. przyjęto założenie, że respondenci, którzy odpowiedzą na to pytanie twierdząco, również potwierdzą fakt, że informacja niefinansowa uzupełnia braki informacyjne o przedsiębiorstwie.

W celu przetestowania hipotezy H.3. zmienną zależną oparto na pytaniu nr 23 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest niezbędne, aby uzupełnić braki informacyjne o organizacji?). Odpowiedzi twierdzące, zależnie od uzasadnienia, otrzymały wagę od 5-15 (y). Odpowiedź „nie” oznaczono jako 1 (y). W przypadku wyboru większej liczby odpowiedzi dla zmiennej zależnej, wyniki zsumowano.

Analizę wyników prezentuje wykres 6.

Wykres 6. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.3.

Źródło: opracowanie własne

Wartość współczynnik korelacji $r = 0,100$ potwierdza, że istnieje związek pomiędzy zmiennymi uzyskanymi z odpowiedzi na zadane respondentom pytania. Osoby, które uznawały ujawnienia niefinansowe za potrzebne, dostrzegały jednocześnie więcej korzyści z raportowania niefinansowego dla przedsiębiorstwa. Postawiona hipoteza ma więc potwierdzenie w uzyskanych wynikach.

W przypadku hipotezy H.4. zmienną zależną były obawy zarządzających dotyczące raportowania finansowe w szczególności w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. W tym celu dla zbudowania parametrów zmiennej zależnej posłużono się pytaniem nr 24 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez podmioty gospodarcze może budzić obawy zarządzających?),

gdzie:

3 - oznaczało: tak, może rodzić obawy o naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa (y)

2 - oznaczało: tak + odpowiedzi dopisane przez respondentów (y)

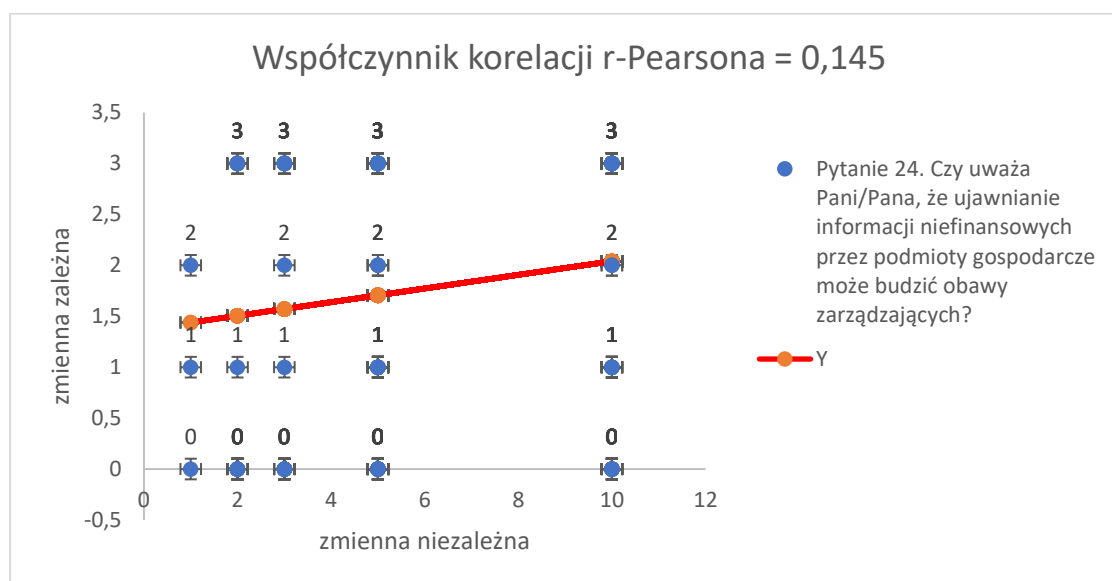
1 - oznaczało: nie (y)

0 - oznaczało: trudno powiedzieć (y)

Y - oznaczało linię trendu.

Wynik testu prezentuje wykres 7.

Wykres 7. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.4.

Źródło: opracowanie własne

W przypadku hipotezy H.4. również zaobserwowano związek pomiędzy zmiennymi uzyskanymi z odpowiedzi na zadane respondentom pytania. Osoby, które uznawały ujawnienia niefinansowe za potrzebne, częściej dostrzegały zagrożenia dla managerów i zarządzających, w szczególności w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. Postawiona hipoteza ma również potwierdzenie w uzyskanym wyniku rozkładu $r = 0,145$ świadczącym o silnej korelacji dodatniej między zmiennymi.

W przypadku hipotezy H.5. **Raportowanie niefinansowe jest najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności**, zbadano zależność między pytaniem o płeć respondenta (*zmienna niezależna x*) i możliwymi zyskami, jakich zdaniem badanych, przedsiębiorstwo ujawniające informacje niefinansowe może oczekiwać w aspekcie konkurencyjności. W teście zmienna zależna skonstruowana została na podstawie odpowiedzi z pytania nr 25 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa może wpływać na konkurencyjność przedsiębiorstwa?) gdzie:

1 - oznaczało kobieta (*zmienna niezależna x*)

2 - oznaczało mężczyzna (*zmienna niezależna x*)

10 - oznaczało odpowiedź: tak (*y*)

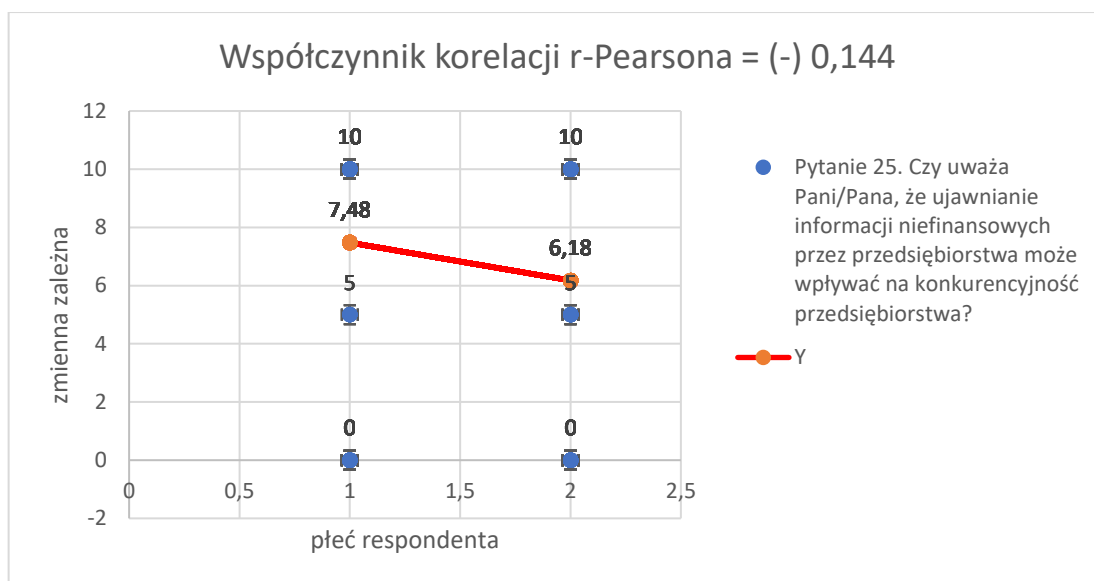
5 - oznaczało odpowiedź: nie (*y*)

0 – oznaczało odpowiedź: trudno powiedzieć (*y*)

Y - oznaczało linię trendu.

Uzyskano wynik na poziomie $r = (-) 0,144$ świadczący o korelacji ujemnej między zmiennymi.

Wykres 8. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.5.

Źródło: opracowanie własne

Hipotezy H.5. nie udało się zatem potwierdzić. Wynik mieści się wprawdzie w przedziale wartości od 0 do -1, jednak nie jest na tyle wysoki, by pozwalał na jednoznaczne odrzucenie hipotezy.

Hipoteza H.6. **Z punktu widzenia interesariuszy aspekty społeczne są najważniejszym elementem ujawnień niefinansowych** została zweryfikowana w oparciu o założenie, że to aspekty społeczne stanowią główny obszar zainteresowania ze strony interesariuszy. Pytanie nr 26 (Czy zgodzi się Pan/Pani z twierdzeniem, że kwestie społeczne są najbardziej interesującą częścią raportów niefinansowych?) stanowiło podstawę dla skonstruowania zmiennej niezależnej, która przyjmowała wartość dwie wartości: 1- tak lub 2 – nie (*zmienna niezależna x*).

W teście odpowiedzi z pytania nr 26 skorelowane zostały z odpowiedziami z pytania nr 13 (Które niefinansowe aspekty dotyczące przedsiębiorstwa są dla Pani/Pana kluczowe?). Możliwe do wybrania odpowiedzi posegregowano narastająco, gdzie respondent mógł uznać za kluczowe kwestie:

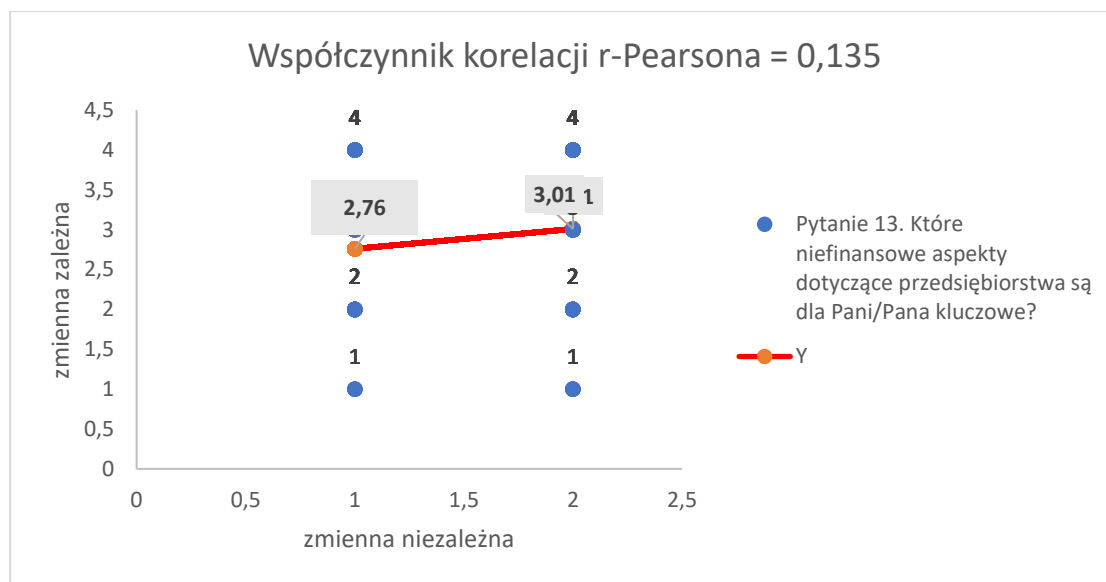
- 1 - dotyczące środowiska (wpływ na klimat, zasoby, czynniki produkcji) (*zmienna y*)
- 2 - dotyczące społeczeństwa (relacji z otoczeniem, działalność charytatywna) (*zmienna y*)
- 3 - dotyczące ładu korporacyjnego (wpływu na gospodarkę, modelu biznesu, strategię, łańcuchy dostaw) (*zmienna y*)

4 - wszystkie powyższe (zmienna y)

Y - oznaczało linię trendu.

Wstępnie przyjęto, że istnieje związek między zaznaczeniem przez respondentów odpowiedź „tak” (zmienna niezależna x), a wyborem kluczowego aspektu niefinansowego dotyczącego ujawnień niefinansowych przedsiębiorstwa.

Wykres 9. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.6.

Źródło: opracowanie własne

Dla wybranych zmienny współczynnik korelacji r-Pearsona wyniósł = 0,135, co wskazuje na silną zależność dodatnią. Wynik 2,76 dla odpowiedzi „tak” nie oznacza jednak automatycznie, że osoby, które w pytaniu nr 26 wskazywały kwestie społeczne jako najbardziej interesujące, potwierdzały tę opinię w pytaniu 13. Z kolei osoby udzielające odpowiedzi „nie” na pytanie o kwestie społeczne, najczęściej wybierały odpowiedź „dotyczące ładu korporacyjnego (wpływu na gospodarkę, modelu biznesu, strategię, łańcuchy dostaw)”. Oznacza to, respondenci, którzy nie interesowali się aspektami społecznymi, wykazują większe zainteresowanie dla kwestii zarządczych. Pomimo korelacji dodatniej, potwierdzającej związek między zmiennymi, hipoteza H.6. zostaje odrzucona. Przemawia za tym faktyczna, odnotowana ilość odpowiedzi przeczących „nie” (106 wskazań) versus „tak” (75 wskazań). Respondenci wskazywali najczęściej, że kluczową kwestią dla interesariuszy są informacje niefinansowe - zarządcze, a więc z zakresu ładu korporacyjnego. Dodatni współczynnik korelacji r wskazuje zatem na silną zależność pomiędzy udzieleniem odpowiedzi „tak”, a późniejszym wyborem respondenta,

który potwierdzał konsekwentnie swój wybór, niemniej liczba osób, która zaprzeczyła w tym teście udzielając odpowiedzi nie, przesądza za odrzuceniem hipotezy H.6.

Hipoteza H.7. **Rzetelna informacja niefinansowa przyczynia się do budowania sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami** odnosi się wprost do komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami.

W tym celu zbadania korelacji pomiędzy opinią interesariuszy w zakresie stałego kontaktu organizacji z otoczeniem, a potrzebą pozyskiwania przez nich niezbędnych informacji o jednostce. Założono, że istnieje silny dodatni związek między odpowiedziami na to pytanie. W tym przypadku test zależności skonstruowany został przez zestawienie pytania nr 29 (Czy zgodzi się Pan/Pani z opinią, że przedsiębiorstwa powinny stale komunikować się ze swoimi interesariuszami?) z pytaniem nr 22 (Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przedsiębiorstwa jest niezbędne, aby uzupełnić braki informacyjne o organizacji?). Rozkład zmiennych przedstawiał się następująco:

2 - oznaczało odpowiedź: tak (zmienna niezależna x)

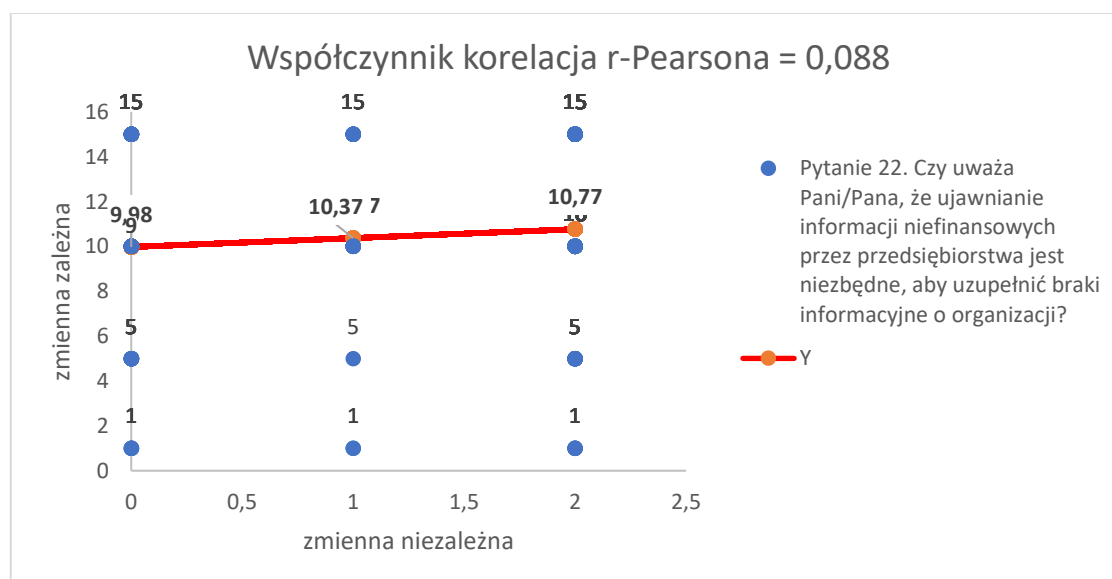
1 - oznaczało odpowiedź: nie (zmienna niezależna x)

0 - oznaczało odpowiedź: nie mam zdania (zmienna niezależna x)

Y - oznaczało linię trendu.

Odpowiedzi twierdzące z uzasadnieniem wyboru dla zmiennej zależnej, otrzymały wagę od 5-15 (y). Odpowiedź „nie” oznaczono jako 1 (y). W przypadku wyboru większej liczby odpowiedzi dla zmiennej zależnej, wyniki zsumowano.

Wykres 10. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.7.

Źródło: opracowanie własne

Istnieje zatem korelacja dodatnia między tym, czy respondenci potwierdzają konieczność ciągłej komunikacji otoczenia z przedsiębiorstwem, a tym, jak argumentują konieczność uzupełniania braków informacyjnych. Wynik korelacji Personna na poziomie $r = 0,088$ pozwala na potwierdzenie hipotezy H.7. Organizacje i spółki zainteresowania publicznego powinny zatem opierać swoje strategie na sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami. Stała komunikacja przedsiębiorstwa z interesariuszami pozwala bowiem na prezentację pełnego obrazu działalności jednostki i niwelowanie asymetrii informacyjnej.

4.6. Wnioski, ograniczenia i perspektywy badań na przyszłość

Rozdział empiryczny dysertacji miał na celu weryfikację prawdziwości założeń, gdzie przyjęto, że raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami przynosi wymierne korzyści zarówno dla strony podaźowej, jak i popytowej niniejszych raportów. Jednostka raportująca zyskuje dzięki ujawnieniom niefinansowym większą wiarygodność i może na tej podstawie wzmacniać przewagę rynkową na konkurencyjnym rynku. Interesariusze z kolei, uzyskują źródło cennych informacji, które pomaga niwelować asymetrię informacyjną, przyspieszyć proces analizy informacji o działaniach jednostki oraz zoptymalizować procesy decyzyjne.

Poniżej przedstawiono poszczególne hipotezy badawcze i ich weryfikację w oparciu o uzyskane wyniki empiryczne. Analizy statystyczne wyników wykonano z wykorzystaniem programu Statgraphics 19. Do badania włączono ogółem 181 poprawianie wypełnionych ankiet.

W pierwszej kolejności przeprowadzono test Shapiro-Wilka na normalność rozkładu uzyskując wynik $W = 0,986279$ z wartością $p\text{-value} = 0,0747309$ dla wybranych zmiennych, uzyskanych z pytania 15 dotyczącego dostępności informacji niefinansowych o organizacjach i spółkach publicznych w wybranych obszarach. Wartość $p\text{-value}$ okazała się wyższa niż przyjęty 0,05 poziom istotności, w związku z powyższym nie ma podstaw do odrzucenia założenia o normalności rozkładu z 95% poziomem ufności. Potwierdzają to również wyniki testu Kolmogorov-Smirnov, który pozwala na ocenę poprawności dopasowania. W analizie uzyskano wynik K-S Normal z wartością $p\text{-value} = 0,669383$, również wyższa niż przyjęty 0,05 poziom istotności, w związku z powyższym nie ma podstaw do odrzucenia założenia o normalności rozkładu z 95% poziomem ufności.

Następnie zestawiono odpowiedzi z pytania nr 15 z odpowiedziami z pytania nr 1 – jakim jesteś interesariuszem, dokonując porównania wyników indeksów ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, miejsce, zamieszkania, zainteresowanie raportami na temat informacji niefinansowych oraz zainteresowanie raportami nt. informacji niefinansowych publikowanych na stronie internetowej. W każdym teście uzyskano wyniki potwierdzające normalność rozkładu zmiennych oraz statystyczną zależność między zmiennymi, co umożliwiło dalsze prowadzenie testów za pomocą współczynnik korelacji r-Pearsona i wnioskowanie o zależnościach między zmiennymi. Korelacja dodatnia Pearsona opisuje bowiem związek między dwiema zmiennymi (uzyskany z przedziału wartości od -1 do 1), w którym obie zmienne rosną lub maleją jednocześnie. W tym przypadku gdy wartość jednej zmiennej wzrasta, druga zmienna (zależna) również ulega zwiększeniu. Natomiast wartość ujemna świadczy o tym, że wzrost wartości jednej zmiennej wiąże się ze spadkiem wartości drugiej. Co istotne, współczynnik korelacji r-Pearsona zakłada również, że charakter zależności jest liniowy. Możliwe jest zatem istnienie silnej korelacji nieliniowej, przy wartości r równej lub bliskiej 0.

Dla hipotezy głównej **HG**. Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej przeprowadzono dwa testy. W pierwszym, jako zmienną niezależną wskazano zainteresowanie modelem biznesu przedsiębiorstwa, a jako zmienną zależną potrzebę ujawnień niefinansowych. Uzyskano wynik $r = 0,067$ świadczący o słabej korelacji dodatniej między zmiennymi. Istnieje jednak zależność pomiędzy tym, czy respondent wykazywał zainteresowanie modelem biznesu, a jak oceniał przydatność informacji niefinansowych o przedsiębiorstwie. Drugi test dla HG przeprowadzono między zmiennymi w oparciu o założenie, że ujawnianie informacji niefinansowych generuje wartość dodaną dla jednostki gospodarczej, przez co jest ona uznawana za potencjalnych inwestorów za konkurencyjną. Uzyskana w badaniu wartość $r = 0,113$ świadczy o dodatniej korelacji pomiędzy zmiennymi. Można zatem przyjąć, że hipoteza HG została potwierdzona.

Dla hipotezy pomocniczej **H.1**. Polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych, na zmienną niezależną wybrano płeć respondenta, którą zestawiono z odpowiedziami na pytanie, o to kto powinien decydować o zakresie ujawnień niefinansowych. Uzyskano wynik $r = 0,071$ świadczący o słabej korelacji dodatniej między zmiennymi, niemniej jak obrazują wyniki, to mężczyźni byli bardziej skłonni do wskazywania managerów i zarządzających jako

odpowiedzialnych za politykę informacyjną przedsiębiorstwa. Hipoteza H.1. z uwagi na wynik dodatni korelacji r została potwierdzona. Polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zatem zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych, czym przyczynia się do niwelowania asymetrii informacyjnej między danymi finansowymi, a niefinansowym ujawnianymi przez przedsiębiorstwo. Stroną decydującą o sposobie i zakresie ujawnień są zawsze managerowie i kadra zarządzająca przedsiębiorstwami. W dużej mierze jednak sposób i metoda prezentacji informacji niefinansowej powinna być warunkowana przepisami prawa, za czym przemawiała druga w najczęściej wybieranych odpowiedzi w tym obszarze.

W teście hipotezy pomocniczej **H.2.** Raportowanie niefinansowe jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i elementem budowania przewagi konkurencyjnej, uzyskana w badaniu wartość bliska zero tj. $r = (-) 0,083$, która również świadczy o wystąpieniu zależności pomiędzy wybranymi zmiennymi. (dla wyniku bliskiego zero). Jako zmienną niezależną wskazano płeć respondenta i zestawiono ją z potrzebą ujawniania informacji niefinansowych przez jednostki gospodarcze. Weryfikacja hipotezy H.2 prowadzi to do wniosków, że raportowanie niefinansowe jest skuteczną i optymalną formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem oraz wpływa na budowanie przewagi konkurencyjnej.

Dla hipotez pomocniczych **H.3.** Interesariusze dostrzegają korzyści dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym i **H.4.** Interesariusze dostrzegają zagrożenia dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym - zastosowano zbliżone parametry statystyczne. W obu przypadkach zmienną niezależną stanowiły wskazania w obszarze potrzeby ujawnień niefinansowych przez przedsiębiorstwo. W przypadku H.3. przyjęto założenie, że respondenci, którzy odpowiedzą na to pytanie twierdząco, również potwierdzą fakt, że informacja niefinansowa uzupełnia braki informacyjne o przedsiębiorstwie. Uzyskany współczynnik korelacji $r = 0,100$ potwierdza, że istnieje związek pomiędzy zmiennymi. Osoby, które uznawały ujawnienia niefinansowe za potrzebne, dostrzegały jednocześnie więcej korzyści z raportowania niefinansowego dla przedsiębiorstwa. Postawiona hipoteza H.3. ma więc potwierdzenie w uzyskanych wynikach. W przypadku hipotezy H.4. zmienną zależną były obawy zarządzających dotyczące raportowania finansowe w szczególności w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. Uzyskano współczynnik korelacji $r = 0,145$, co potwierdza, że istnieje związek pomiędzy testowanymi zmiennymi. Osoby, które uznawały ujawnienia niefinansowe

za potrzebne, częściej dostrzegały zagrożenia dla managerów i zarządzających, w szczególności w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa.

W przypadku hipotezy pomocniczej **H.5.** Raportowanie niefinansowe jest najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności, nie udało się uzyskać jej potwierdzenia. Uzyskano wynik $r = (-) 0,144$ świadczący o korelacji ujemnej między zmiennymi. Zestawienie w teście zmiennej niezależnej jaką była płeć respondenta z możliwymi zyskami, jakich zdaniem badanych przedsiębiorstwo ujawniające informacje niefinansowe może oczekiwać w aspekcie konkurencyjności, nie wykazało zależności pomiędzy zmiennymi. Wynik mieści się wprawdzie w przedziale wartości od 0 do -1, jednak nie jest na tyle wysoki, by przesądzić o odrzuceniu hipotezy H.5.

Hipotezę pomocniczą **H.6.** Z punktu widzenia interesariuszy aspekty społeczne są najważniejszym elementem ujawnień niefinansowych, zweryfikowano w oparciu o założenie, że to aspekty społeczne stanowią główny obszar zainteresowania ze strony interesariuszy. Założono, że badani odpowiadający twierdząco na to pytanie, zgodzą się również z twierdzeniem, że kwestie społeczne są najbardziej interesującą częścią raportów niefinansowych. Dla wybranych zmienny współczynnik korelacji r-Pearsona wyniósł $= 0,135$, co wskazuje na silną zależność dodatnią. Wynik dla odpowiedzi „tak” nie oznacza jednak automatycznie, że osoby, które wskazywały kwestie społeczne jako najbardziej interesujące, potwierdzały tę opinię w pytaniu o główny obszar zainteresowania ze strony interesariuszy. W zdecydowanej większości były osoby udzielające odpowiedzi „nie” na pytanie o aspekty społeczne i to one też najczęściej wskazywały jako najbardziej interesujące kwestie dotyczące ładu korporacyjnego (wpływu na gospodarkę, modelu biznesu, strategię, łańcuchy dostaw). Oznacza to, respondenci, którzy nie interesowali się aspektami społecznymi, wykazywali jednocześnie większe zainteresowanie kwestiami zarządczych. Pomimo korelacji dodatniej, potwierdzającej związek między zmiennymi, hipoteza H.6. zostaje odrzucona. Przemawia za tym przeważająca ilość odpowiedzi „nie” i fakt, że respondenci uznali za kluczowe dla interesariuszy kwestie zarządcze, a nie jak założono społeczne. Dodatni współczynnik korelacji r wskazuje zatem na silną zależność pomiędzy udzieleniem odpowiedzi „tak”, a późniejszym wyborem respondenta, który potwierdzał konsekwentnie swój wybór, niemniej liczba osób, która zaprzeczyła w tym teście udzielając odpowiedzi nie, przesądza o odrzuceniu hipotezy H.6.

Dla hipotezy pomocniczej **H.7.** Rzetelna informacja niefinansowa przyczynia się do budowania sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami, uzyskano potwierdzenie na

poziomie $r = 0,088$. W tym celu zbadania korelacji pomiędzy opinią interesariuszy w zakresie stałego kontaktu organizacji z otoczeniem, a potrzebą pozyskiwania przez nich niezbędnych informacji o jednostce. Uzyskany wynik testu potwierdza, że istnieje korelacja dodatnia między tym, czy respondenci potwierdzają potrzebę ciągłej komunikacji otoczenia z przedsiębiorstwem, a tym, jak argumentują konieczność uzupełniania braków informacyjnych. Wynik korelacji Personna na poziomie pozwala na przyjęcie prawdziwości hipotezy H.7.

Badania empiryczne pozwoliły więc na weryfikację hipotezy głównej i hipotez pomocniczych, co prezentuje tabela nr 45.

Tabela 45. Weryfikacja hipotez

Hipoteza	Wynik testów zależności między zmiennymi
Hipoteza główna HG	test 1- potwierdzona; test 2- potwierdzona
H.1.	potwierdzona
H.2.	potwierdzona
H.3.	potwierdzona
H.4.	potwierdzona
H.5.	nie potwierdzona
H.6.	odrzucona
H.7.	potwierdzona

Źródło: opracowanie własne

W toku badania pojawiły się liczne ograniczenia. W przypadku badania jakościowego (wywiady pogłębione) były to przeszkody wynikające trudności z dotarciem do właściwych managerów. W badanym czasie, dwie spółki odstąpiły od raportowania niefinansowego w związku z wycofaniem się z indeksu WIG. W jednej z kolei z spółce ze względu na okoliczności nadzwyczajne zarządce cofnięto zgodę na badania.

W badaniach ankietowych natomiast, największym ograniczeniem okazała się niemożność uzyskania próby reprezentatywnej, czyli takiej, gdzie jednostki z większej populacji odzwierciedlałyby strukturę i cechy całej populacji. Jak wykazano, populacja „interesariusze” jest tak szeroko rozumienia, że uzyskanie jej reprezentatywności możliwe byłoby na poziomie dopiero kilkuset ankiet. Wiązałoby się to jednocześnie z ogromnym nakładem kosztów i pracy. Mimo to, wybrana do badania grupa respondentów była celowa, ankiety otrzymywały osoby zaznajomione z obszarem raportowania niefinansowego. Niemniej tę próbę badawczą należy uznać za obciążoną.

W perspektywie badań na przyszłość w obszarze raportowania niefinansowego i raportowania zrównoważonego dostrzeżono duże możliwości zwłaszcza w obszarze badań

jakościowych. Zasadnym byłoby powołanie panelu eksperckiego i wykorzystaniu nie-strukturyzowanej wiedzy specjalistycznej. Dyskusję panelową stanowiłoby posiedzenie ekspertów, specjalistów zakresie raportowanie niefinansowego i ESG, którzy w formie wzajemnej stymulacji intelektualnej, dokonaliby wymiany doświadczeń i rewizji aktualnej wiedzy w zakresie badanego zjawiska sprawozdawczości niefinansowej. Dostarczyłoby to nowych obszarów do rozważań i badań ilościowych w dłuższej perspektywie.

Jednocześnie ciekawym, uzupełniającym badaniem w zakresie poszerzenia wiedzy o badanym zjawisku mogłaby być obserwacja uczestnicząca w zakresie przygotowania raportu niefinansowego. Takie rozwiązanie wymagałoby jednak zgody na udział badacza w pracach przygotowawczych w dedykowanej komórce organizacji, co może napotkać przeszkody w postaci obawy ze strony zarządzających przedsiębiorstwem.

Osoby uczestniczące w badaniu jakościowym zasugerowały również studia w zakresie literatury szarej, a w szczególności lekturę czasopism dotyczących zrównoważonego rozwoju. Jako źródło podano "Eunomia – Rozwój Zrównoważony – Sustainable Development", "Studies in Risk and Sustainable Development" oraz "Environmental protection and natural resources" i dostępne również publikacje popularnonaukowe oraz biznesowe portalach executivemagazine.pl czy www.ey.com. Zdaniem respondentów, lektura tych czasopism stanowić może doskonale uzupełnienie tematyki sprawozdawczości niefinansowej, niepodstępne w publikacjach naukowych.

Zakończenie

Sprawozdania niefinansowe należą do jednych z narzędzi komunikacji spółek z otoczeniem. Sposoby przekazywania informacji za pomocą sprawozdań niefinansowych to istotny problem, gdyż nieefektywna komunikacja może zmniejszyć ich przydatność, zrozumiałość czy też porównywalność.

W dysertacji skupiono się na sprawozdawczości niefinansowej w kontekście komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem, przydatności publikowanych ujawnień niefinansowych dla interesariuszy i raportach niefinansowych, jako tych, które wypełniają braki informacyjne o jednostce. Jako cel główny dysertacji sformułowano twierdzenie, że raportowanie niefinansowe jest narzędziem komunikacji z interesariuszami, a efektywna komunikacja organizacji z otoczeniem wpływa na budowanie przewagi rynkowej.

Dowodzono prawdziwości tego twierdzenia w przeprowadzonych badaniach empirycznych. Osiągnięto też założenia pięciu celów szczegółowych jakimi było przedstawienie roli raportowania niefinansowego w komunikacji z otoczeniem, przegląd międzynarodowych i krajowych przepisów prawnych oraz wytycznych dotyczących raportowania przez spółki prawa handlowego, jak również krytyczna ocena standardów dotyczących raportowania niefinansowego. Omówiona została też koncepcji raportowania zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju, jako kluczowych formy raportowania niefinansowego. Określano również rolę raportowania niefinansowego spółek giełdowych na podstawie opinii zarządzających (tj. cechy informacji koniecznych, analiza jakości raportów) w kontekście komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami i budowania potencjału konkurencyjnego.

Problem badawczy sformułowany w postaci pytania: czy oraz w jaki sposób raportowanie niefinansowe stanowi narzędzie komunikacji z otoczeniem, a także czy raportowanie niefinansowe jest istotnym narzędziem komunikacji o sytuacji jednostki, został zgłębiony w toku własnych badań empirycznych.

Na podstawie przeprowadzonych badań jakościowych uzyskano odpowiedzi na kluczowe pytania badawcze. Ustalając jaki powinien być zakres informacji prezentowanych w raportowaniu niefinansowym zwrócono uwagę na fakt, że dotychczas to managerowi i zarządzający decydowali o tym, jakie informacje będą ujawniane inwestorom i interesariuszom. Jednocześnie szeroka standaryzacja procesów i pojawienie się nowych standardów raportowania niefinansowego, w najbliższym czasie istotnie przyczyni się do usprawnienia w zakresie porównywania danych niefinansowych przedsiębiorstw działających w tych samych grupach sektorowych. Z samej analizy danych jakościowych wynika też silna zależność polityki informacyjnej organizacji w kontekście komunikacji z otoczeniem, co może sugerować istotność nie tylko danych wyjściowych, które generuje przedsiębiorstwo, ale też informacji zwrotnej, uzyskanej od odbiorców. Użytkownicy informacji niefinansowych niejako sami korygują politykę informacyjną przedsiębiorstwa w zakresie zapotrzebowania informacyjnego.

Tym samym wywiady pogłębione z zarządzającymi (strona podaźowa) pozwoliły odpowiedzieć na inne pytanie badawcze: w jaki sposób wiarygodność i rzetelność raportów niefinansowych wpływa na przekaz i niwelowanie potencjalnego stanu asymetrii informacyjnej. Badani przytoczyli szereg argumentów potwierdzających, iż aktualizacja wymogów w zakresie nowej formy raportowania niefinansowego to nie tylko uciążliwy

obowiązek, ale również szansa dla przedsiębiorstwa na pozyskanie przewagi konkurencyjnej oraz promocję treści wizerunkowych. Mimo, że zakres prezentowanych informacji niefinansowych nie wynika wyłącznie z przyjętej polityki komunikacyjnej zarządzających, ale jest regulowany obowiązującymi przepisami, to jednak w ocenie biorących udział w ankiecie interesariuszy, to zarządzający przedsiębiorstwami powinni podejmować kluczowe decyzje w tym obszarze. Co ważne, dotychczasowa dowolność w zakresie ujawnień niefinansowych obecnie została mocno ograniczona obowiązującymi standardami i oczekiwaniami ze strony interesariuszy. Samo przejście od raportowania niefinansowego do raportów ESG uniemożliwia tym samym jakąkolwiek inicjatywę sprawozdawczą wybiegającą poza wskazane ramy.

W kwestii korzyści i zagrożeń związanych z raportowaniem niefinansowym zwrócono uwagę na fakt, że obecnie jednostki gospodarcze mają szeroki wachlarz możliwości w tym obszarze komunikacji z otoczeniem. Są to własne strony internetowe, social media czy nadawane spoty promocyjne. Mogą też angażować lokalne społeczności w swoje działania, gdyż dobre praktyki raportowania niefinansowego i bycie „dobrym sąsiadem” przynosi wymierne korzyści dla obu stron.

Uczestnicy wywiadów pogłębionych byli świadomi nowego obowiązku wynikającego z Dyrektywy CSRD jakim jest konieczność badań własnych interesariuszy i pracowników oraz analiza podwójnej istotności. Zwrócili jednak uwagę na pewien potencjał w takiej formie rozwoju, jakim jest zbadanie obszarów mogących w przyszłości wpłynąć na ekspansję finansową przedsiębiorstwa. Jednocześnie nie potwierdzili obaw o naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa w toku raportowania informacji niefinansowych, które z kolei dostrzegli respondenci w badaniu ankietowym.

Dostrzeżono związek między jakością ujawnianych informacji, a potencjałem konkurencyjnym i finansowym przedsiębiorstw. W szczególności zwrócono uwagę na szereg zagrożeń wynikających nadużyć informacji w zakresie zrównoważonego rozwoju (tzw. greenwashingu) czy nadmiaru oczekiwań ze strony prawodawców, nakładających na przedsiębiorstwa ponad miarowe obowiązki informacyjne.

Potencjał konkurencyjny z potraktowano w kategoriach swoistej kontroli nad narzędziami, jakie umożliwiają generowanie pozytywnego wizerunku firmy na tle konkurencji. Innymi słowy to, w jaki sposób przedsiębiorstwa przygotowują raporty niefinansowe, które obszary uwzględniają i jak docierają do interesariuszy, zaliczono do kluczowych

czynników sukcesu w zakresie ujawnień niefinansowych, który może zwiększać swój potencjał w konkurencyjnym otoczeniu.

Jak dowiedziono, raporty przedsiębiorstw w zakresie ujawnień niefinansowych są bardzo wrażliwe na wystąpienie okoliczności nadzwyczajnych, a jednocześnie stają się coraz obszerniejsze i dokładne w zakresie opisu informacji pożądaných przez interesariuszy. Nie bez znaczenia pozostają tu kwestie zrównoważonego rozwoju i działania w zakresie ESG. Uzyskane wyniki z analizy treści raportów niefinansowych spółek WIG30 z lat 2019-2023 są zbliżone do wyników G. Iazzolino, który zauważył, że „choć wskaźniki ESG nie były dotychczas obowiązkowymi aspektami sprawozdawczości finansowej, to inwestorzy coraz częściej stosowali te niefinansowe zmienne, jako część swojego procesu analizy inwestycyjnej. Powodowało to, że firmy coraz częściej zamieszczały informacje i statystyki ESG w swoich rocznych sprawozdaniach, a niekiedy sporządzały nawet odrębne, niezależne raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju pod rosnącą presją ze strony interesariuszy, w tym rządów i konsumentów” (Iazzolino i in. 2023).

W dysertacji hipoteza główna i hipotezy pomocnicze zostały potwierdzone. Raportowanie niefinansowe jako narzędzie komunikacji z interesariuszami wywiera istotny, pozytywny wpływ na niwelowanie asymetrii informacyjnej. Ponadto polityka komunikacyjna zarządzających warunkuje zasady i zakres prezentacji informacji w raportach niefinansowych. Wykazano również, że raportowanie niefinansowe jest formą komunikacji przedsiębiorstwa z otoczeniem i elementem budowania przewagi konkurencyjnej, a interesariusze dostrzegają zarówno korzyści jak i zagrożenia dla przedsiębiorstwa związane z raportowaniem niefinansowym.

Nie udało się w pełni potwierdzić hipotezy H.5. Raportowanie niefinansowe jest najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności. Pomimo, że sposób i metoda, jaką dana jednostka obiera raportując informacje niefinansowe staje się najważniejszym źródłem informacji o przedsiębiorstwie w ocenie konkurencyjności, to jednak jest to proces wieloczynnikowy. Przewaga konkurencyjna może objawiać się niższymi cenami, wyższą jakością, większym udziałem w rynku i efektywnością działania. Niestety wyniki uzyskane w toku badań empirycznych okazało się niewystarczające do potwierdzenia obserwowanego zjawiska.

Z kolei całkowicie obalona została hipoteza nr H.6. wedle której: z punktu widzenia interesariuszy aspekty społeczne są najważniejszym elementem ujawnień

niefinansowych. Zdaniem wielu filozofów nauki, jak Karl Popper³⁹, podatność hipotezy na falsyfikację jest jednym z kryteriów jej naukowości. Mimo pierwotnego założenia, że interesariusze uznają opis kwestii społecznych z najbardziej kluczowy z punktu widzenia ujawnień niefinansowych, nie uzyskano potwierdzenia w tym zakresie (tylko 41,2% wskazań na „tak”). Respondenci najczęściej wskazywali kwestie zarządcze (dotyczące ładu korporacyjnego) jako najbardziej interesujące lub odpowiedź „wszystkie aspekty ESG są interesujące”.

Potwierdzenie natomiast uzyskano dla hipotezy H.7. Rzetelna informacja niefinansowa przyczynia się do budowania sieci pozytywnych powiązań z interesariuszami. Niewątpliwie dowiedzenie jej prawdziwości powiązane jest z hipotezą główną dysertacji, z której wynika, że właściwa komunikacja przedsiębiorstwa z interesariuszami wpływa na jego konkurencyjność.

Dysertacja wpisuje się w nauki o zarządzaniu i jakości, w szczególności w tematykę społecznej odpowiedzialności biznesu, zrównoważonego rozwoju i komunikacji z interesariuszami. Dowodzi, że obecnie jednym z fundamentów działalności nowoczesnego przedsiębiorstwa jest nawiązywanie oraz utrzymywanie trwałych i efektywnych relacji z wieloma grupami wewnętrznymi i zewnętrznymi interesariuszy. Regularne zaangażowanie interesariuszy w celu uzyskania różnorodnych informacji zwrotnych pozwala tym samym czynić ich współtwórcami sensu, a nie jedynie biernymi konsumentami informacji.

Raporty niefinansowe doskonale więc spełniają swoją funkcję jako ogniwa łączącego wszystkich interesariuszy z organizacją i tym samym stanowią optymalne i skuteczne narzędzie komunikacji w tym zakresie.

³⁹ Karl Raimund Popper (ur. 28 lipca 1902 w Wiedniu, zm. 17 września 1994 w Londynie) – austriacki filozof specjalizujący się w filozofii nauki i filozofii społeczno-politycznej. Jego system filozoficzny został przez niego samego nazwany racjonalizmem krytycznym, który on sam uważał za kontynuację filozofii Immanuela Kanta. Sformułował zasadę falsyfikowalności jako kryterium naukowości (popperyzm) oraz koncepcję społeczeństwa otwartego, będącego swoistym rozwinięciem koncepcji demokracji Johna Locke’a i Johna Stuarta Milla.

Bibliografia

Abib, M., Catapan, E.A., Catapan, A., Catapan, D.C., Da Veiga, C.P., 2015, *Financial statement analysis as a preliminary step to short, medium and long-term planning in Brazil*, A case study in votorantim cimentos. *Espacios*, 36(8), 4-4.

Ackoff R.L., (1967), *Management Misinformation Systems*, *Management Science*, Vol. 14, No. 4, December, s. 147-156.

Adams S., Simnett R., 2011, *Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-profit Sector*, *Australian Accounting Review*, 21 (3), s. 292–301.

AICPA Committees (red.), 1994, *Improving Business Reporting - a Customer Focus: Meeting the Information Needs of Investors and Creditors; Jenkins Report*. Supplement to a *Journal of Accountancy* (red.) American Institute of Certified Public Accountants. Special Committee on Financial.

Amel-Zadeh, Amir, George Serafeim, 2018, *Why and how investors use ESG information*, Evidence from a global survey. *Financial Analysts Journal* 74 (3): 87-103.

Anam L., Kasprzak J., 2015, *Raportowanie niefinansowe - Poradnik dla Raportujących*, Zespół ds. Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw - Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.

Anthony R., Rees J., 2001, *Accounting: Situations and Examples*, *Finances and Statistics*, Trans. from English, Moscow.

Apanowicz J., 2000, *Metodologiczne elementy procesu poznania naukowego w teorii organizacji i zarządzania*, Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu, Gdynia.

Artene A, Bunget O-C, Dumitrescu A-C, Domil A-E, Bogdan O., 2020, *Non-Financial Information Disclosures and Environmental Protection—Evidence from Romania and Greece*, *Forest Economics, Policy, and Social Science*.

Arvidsson S., 2011, *Disclosure of Non-financial Information in the Annual Report: A Management-Team Perspective*, *Journal of Intellectual Capital* 12/2, s. 277-300.

Bagieńska A. i Burchard R., 2018, *Elementy kapitału intelektualnego w raportach rocznych spółek giełdowych*, *Optimum Economic Studies* nr 4 (94) 2018, s. 27-39.

Babu M. A., Hossain M. M., 2019, *Usefulness of the corporate annual reports: evidence from Dhaka stock exchange*, Asian Business Review, vol. 9 no. 1.

Bandara S., Falta M., *The usefulness of IFRS-compliant reports: perceptions of Sri Lankan investors and lenders*, Asian Review of Accounting, vol. 29, iss. 4.

Barbu E. M., Ionescu-Feleagă L., Ferrat Y., 2022, *Financial and Non-Financial Tools Useful for Exhaustive Corporate Environmental Disclosure and Practices*, The International Journal of Accounting Vol. 57, No. 02, 2250009.

Barth M.E.; Li K.; McClure Ch. G., 2023, *Evolution in Value Relevance of Accounting Information*, The Accounting Review (2023) 98 (1), s. 1–28.

Bauer K., Hońko S., Orzeszko T. i Szadziewska, A., 2020, *Informacje finansowe i nie-finansowe w ocenie działalności banku*, Ius Publicum, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków.

Baumol W., 1959., *Business Behaviour, Value and Growth*. MacMillan, New York.

Bescos, P.L., Cauvin, E., Gosselin, M., 2007, *Activity Based Costing and activity Based Management: A Comparison of the Practices in Canada and in France*, Comptabilité – Contrôle – Audit, 3 (8), 229–244.

Bek-Gaik B., 2015, *Sprawozdawczość zintegrowana – wybrane problemy*, Rachunkowość w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 77, s. 479–491.

Bek-Gaik B., Rymkiewicz B., 2016, *Tendencje rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej w praktyce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 1 (79), Szczecin, s. 767-785.

Bek-Gaik B., 2017, *Sprawozdawczość zintegrowana – przegląd badań*. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 92 (148), s. 9-28.

Bek-Gaik B., Rymkiewicz B., 2017, *Model biznesu w sprawozdawczości organizacji – ocena ujawnień w sprawozdaniu z działalności*, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 1/2017(85), s. 201-214.

Bek-Gaik B., Rymkiewicz B., 2018, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu a finansowe dokonania przedsiębiorstw – głos w dyskusji*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 514, Wrocław, s. 31-46.

Bek-Gaik B., Krasodomska J., 2018, *Informacje niefinansowe jako obszar współczesnej sprawozdawczości przedsiębiorstw - definicja, źródła i proponowane kierunki badań*, Zeszyty Naukowe, 2(974), s. 25-40.

Bek-Gaik B., Surowiec A., 2019, *Raportowanie zintegrowane w praktyce polskich spółek – próba oceny jakości ujawnień*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, vol. 63, nr 11, Wrocław, s. 199-219.

Bek-Gaik B., Surowiec A., 2020a, *Forward-looking disclosures in integrated reporting of Polish companies*, [w:] Proceedings of the 35th International .

Bek-Gaik B., Surowiec A., 2020b, *The business model as the subject of disclosures in integrated reporting on the example of selected Polish companies*, 35 IBIMA Conference.

Belkaoui, A. and Karpik, P.G., 1989, *Determinants of the corporate decision to disclose social information*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, 2, s. 36-51.

Betout-Mossé E., 1963, *La comptabilité nationale dans la préparation du IVe Plan*, Etudes de Comptabilité Nationale, Tom nr 4, Paryż.

Błażyńska J., 2015, *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.

Błażyńska J., 2018a, *Raportowanie informacji niefinansowych*, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.

Błażyńska J. 2018b, *Standaryzacja raportowania niefinansowego*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 169/2018, SGH w Warszawie, s. 9–18.

Bourdieu P., 1986, *The Forms of Capital* [w:] J.G. Richardson (ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, New York, NY, Greenwood.

Bychkova S., Karelskaia S., , Abdalova E., Zhidkova S., 2021, *Social responsibility as the dominant driver of the evolution of reporting from financial to non-financial: theory and methodology*, Foods and Raw Materials, Volume 9, Issue 1.

Bukowska U., 2008, *Proces zarządzania interesariuszami*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 784, Kraków, s. 89-106.

Bryson J. M., 2003, *What To Do When Stakeholders Matter: A Guide to Stakeholder Identification and Analysis Techniques*, A paper presented at the London School of Economics and Political Science, London.

Charmaz K., 2009, *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Chersan I. C., 2015, *Study on Practices and Tendencies in Integrated Reporting*, Audit Financiar no. 13 (129), s. 91–101.

Chiacchio L., Vivian B., Cegarra-Navarro J., Garcia-Perez A., 2023, *The evolution of non-financial report quality and visual content: information asymmetry and strategic signalling: a cross-cultural perspective*, Environment, Development and Sustainability, <https://doi.org/10.1007/s10668-024-04779-z>.

Chłapek K., Krajewska S., Jonas K., 2018, *Sprawozdawczość zintegrowana odpowiedź na potrzebę standaryzacji raportowania niefinansowego*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów 164/2018, Oficyna SGH w Warszawie, Warszawa, s. 99-115.

Chojnacka K., 2014, *Racjonalność decyzji w teorii ekonomii: kilka refleksji dotyczących wyboru. Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej: racjonalność - efektywność - etyka. Cz. 1*, Problemy teoretyczne nr 180, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, s. 35-45.

Chojnacka E., Bering A., 2018, *Struktura ramowa raportu zintegrowanego – wytyczne a praktyka wybranych przedsiębiorstw*, Studia i Prace. Kolegium Zarządzania i Finansów. Zeszyty Naukowe, nr 160, p. 74-75.

Chojnacka E., Jadanowska E., 2020, *Użyteczność i korzyści ujawniania informacji niefinansowych – wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, Nr 106 (162), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, s. 45-65.

Ciuriak D., *The Economics of Data: Implications for the Data-Driven Economy*, Centre for International Governance Innovation, 2018, <https://www.cigionline.org/articles/>

economics-data-implications-data-driven-economy 27 B. Kasprzyk, Aspekty funkcjonowania e-administracji dla jakości życia [Data uzyskania dostępu: 30.05.2025].

Clor-Proell S. M., Kadous K., Proell C. A., 2022, *Do as I Say: A Look at the Supervisor Behaviors that Encourage Upward Communication on Audit Teams Supervisor Behaviors that Encourage Upward Communication on Audit Teams*, Accounting Horizons.

Cohen J., Krishnamoorthy G., Wright A. 2008, *Waste Is Our Business, Inc.: The Importance of Non-financial Information in the Audit Planning process*, Journal of Accounting Education Vol. 26, s. 166-178.

Commission of the European Communities, 2001, *Green Paper: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*, Bruksel, 18.07.2001, COM (2001) 366 final.

Czekaj J., 2000, *Metody zarządzania informacją w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków.

Cyert R. i March J., 1963, *A Behavioral Theory of the Firm*, Wiley-Blackwell, New York.

Daff L., Parker L. D., 2020, *Accountants perceptions of communication in not-for-profit organisations: inhibitors, enablers and strategies*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, vol. 33. No. 6.

Daff L., Parker L. D., 2021, *A conceptual model of accountants' communication inside not-for-profit organisations*, The British Accounting Review, vol. 53, iss. 3.

Dahlsrud A., 2008, *How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions*, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, no 15 (1), s. 1-13.

Konferencja Narodów Zjednoczonych, 1992, *Deklaracja z Rio w sprawie środowiska i rozwoju*, Konferencja "Środowisko i Rozwój", Rio de Janeiro w dniach od 3 do 14 czerwca 1992 roku, <https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/inne/1992.html> [Data uzyskania dostępu: 31.05.2025].

Deegan, C., Unerman, J., 2011, *Financial Accounting Theory Critical Perspectives of Accounting. European Edition*, McGraw Hill, ISBN: 978-0-07712-673-5.

Dey C., Burns J., 2010, *Integrated reporting at novo nordisk*, [w:] *Accounting for Sustainability: Practical Insights*, A. Hopwood, J. Unerman, J. Fries (red.), London, Earthscan, s. 197-214.

Dill W., 1975, *Public Participation in Corporate-Planning: Strategic Management in a Kibitzer's World*, *Long Range Planning*, 8(1), s. 57-63.

Disclosure Initiative – *Principles of Disclosure*, 2017, Discussion Paper DP/2017/1, IASB.

Dobiegała-Korona B., Herman A., 2006, *Współczesne źródła wartości przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa.

Dobija D., Koładkiewicz I., 2011, *Ład korporacyjny*, Wolters Kluwer, Warszawa.

Dokument roboczy, 2013, *Wniosek dotyczący Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże spółki. Streszczenie oceny skutków towarzyszące dokumentowi*, Tom SWD (2013), 128 final.

Domański H., 2004, *Czynniki legitymizacji w 21 krajach*, *Kwartalnik NAUKA* 4/2004, s. 65-98.

Doxey M., Ewing R., 2021, *Modelling Client Knowledge Sharing And Withholding To Reduce Audit Communication Risk In External Audits*, *The Journal of Theoretical Accounting Research*, vol. 16, iss. 2.

Dragu I., Tiron-Tudor A., 2013, *New Corporate Reporting Trends. Analysis On The Evolution Of Integrated Reporting*, *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 22 (1), s. 1221–1228.

Dumay J., Bernardi C., Guthrie, J., La Torre, M., 2017, *Barriers to implementing the International Integrated Reporting Framework: A contemporary academic perspective*, *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 461-480.

Dyczkowska J., 2015, *Nowoczesne narzędzia raportowania menedżerskiego w kontekście roli współczesnych kontrolerów*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 2015, nr 398, s. 121-133.

Dyduch J., 2017, *Financial Environmental Disclosure in the Annual Reports of Listed Companies in Poland*, International Journal of Trade, Economics and Finance, vol. 8.

Dyduch J., 2018, *Methods of measurement of CSR disclosure level in corporate reporting*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 520, s. 46-53.

Eccles R. G., Herz R. H., Keegan E. M., Philips, D. M., 2001, *The Value Reporting revolution, Moving beyond the Earnings Game*. John Wiley and Sons, New York.

Eccles R. G., Krzus M. P., Tapscott D., 2010, *One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*, Wiley Publisher, New York.

Eccles R. G., Krzus M. P., Watson L.A., 2012, *Integrated Reporting Requires Integrated Assurance* [w:] J. Oringel (ed.), *Effective Auditing for Corporates: Key Developments in Practice and Procedures*, Bloomsbury Information, London.

Eccles R. G., Krzus M. P., 2014, *Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, and Materiality*, Wiley Publisher, New York.

Eccles R. G., Serafeim G., 2014, *Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective*, Harvard Business School Working Paper, 14 (094).

Eccles R., Serafeim G., 2015, *Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective*, [w:] Corporate Stewardship: Achieving Sustainable Effectiveness, red. E. Lawler, S. Mohrman, J. O'Toole, Greenleaf.

Eccles R. G., Krzus M., Ribot S., 2015, *Model of Best Practice in Integrated Reporting* Journal of Applied Corporate Finance 27 (2), Spring, s. 103–115.

Edgley C., Jones M. J., Atkins J., 2015, *The adoption of the materiality concept in social and environmental reporting assurance: A field study approach*, The British Accounting Review, Vol. 47, cz. 1, s. 1-15.

Emerling I., 2012. *Wartość godziwa jako narzędzie pomiaru należności kredytowych banku*, Studia Ekonomiczne nr 126. Zeszyty Naukowe Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, s. 169-177.

Emerling I., 2018. *Znaczenie ujawnień niefinansowych dla inwestorów i wizerunku jednostki gospodarczej*, Studia Ekonomiczne nr 369, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, s. 40-53.

Encyklika LAUDATO SI' Ojca Świętego Franciszka W trosce o nasz wspólny dom, 24 maja 2015 roku, Drukarnia Watykańska, Watykan.

Erkens M., Paugam L., Stolowy H., 2015, *Non-financial Information: State of the Art and Research Perspectives Based on a Bibliometric Study*, ACCRA vol. 21, issue 3, s. 15-92.

EY (Ernest&Young), 2016, *EY's Report - The Road to Reliable Non-Financial Reporting*, s. 1-27. <https://www.slideshare.net/turloughguerin/eys-report-the-road-to-reliable-nonfinancial-reporting-2016> [Data uzyskania dostępu: 15.08.2023].

EY (Ernest&Young), 2024a, *ESG w biznesie Przewodnik prawnopodatkowy EY 2024*, <https://www.ey.com> [Data uzyskania dostępu: 30.11.2024].

EY (Ernest&Young), 2024b, *EY Global Corporate Reporting Survey 2024*, https://www.ey.com/en_gl/insights/financial-accounting-advisory-services/corporate-reporting-survey [Data uzyskania dostępu: 08.12.2024].

EY (Ernest&Young), 2024c, *Dekarbonizacja – na czym polega?*, https://www.ey.com/pl_pl/insights/climate-change-sustainability-services/dekarbonizacja-na-czym-polega [Data uzyskania dostępu: 13.01.2025].

Farooq, M.B. , Azantouti, A.S.A., Zaman, R., 2024, *Non-financial information assurance: a review of the literature and directions for future research*, Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, Vol. 15 No. 1, pp. 48-84.

Feng T., Cummings L., Tweedie D., 2017, *Exploring integrated thinking in integrated reporting – an exploratory study in Australia*, Journal of Intellectual Capital, 18 (2), s. 330–353.

Fiandrino, S., Gromis di Trana, M., Tonelli, A. and Lucchese, A., 2022, *The multifaceted dimensions for the disclosure quality of non-financial information in revising directive 2014/95/EU*, Journal of Applied Accounting Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print, doi: <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0118>.

Fleczer D., 2021, *Kontrola zarządcza jednostek sektora finansów publicznych*, Dobre praktyki w samorządzie terytorialnym, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.

Flower J., 2015, *The international integrated reporting council: A story of failure*, *Critical Perspectives on Accounting*, 27, s. 1–17.

Floquet M., Nikitin M., 2018, *La di usion d'information nancièrè aux salariés dans trois entreprises sidérurgiques françaises* [w:] *The disclosure of information to employees in three French steel companies. A reading seen through the sociology of Pierre Bourdieu*, *Comptabilité-Contrôle-Audit*, vol. 24, iss. 3.

Forum Odpowiedzialnego Biznesu, 2012. *Report Responsible business in Poland*, Responsible Business Forum, Warszawa.

Forum Odpowiedzialnego Biznesu, 2020, *www.odpowiedzialnybiznes.pl*. <https://odpowiedzialnybiznes.pl/publikacje/task-force-on-climate-related-financial-disclosures-status-report-2020/> [Data uzyskania dostępu: 10.09.2023].

Forum Odpowiedzialnego Biznesu, 2025, *www.odpowiedzialnybiznes.pl* <https://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/raportowanie-niefinansowe-a-poglady-milentialsow/> [Data uzyskania dostępu: 10.07.2025].

Frías-Aceituno J., Rodríguez-Ariza, L., García-Sánchez I. M., 2013a, *The cultural system and integrated reporting*, *International Business Review*, 22 (5), s. 828–838.

Frías-Aceituno J.V., Rodríguez-Ariza L., García-Sánchez I. M., 2013b, *The role of the board in the dis-semination of integrated corporate social reporting*, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20 (4), s. 219–233.

Freeman R., Reed D., 1983, *Stockholders and Stakeholders: a New Perspective on Corporate Governance*, *California Management Review* 25 (3), s. 88-106.

Gabryś B. J., 2014, *Analiza narracji w mikro- i małych organizacjach - ujęcie teoretyczne*, *Problemy Zarządzania*, vol. 12, nr 3 (47), s. 236-247, Katowice.

Gajewska-Jedwabny A., 2007, *Relacje inwestorskie i raportowanie wartości* [w:] *Wycena i zarządzanie wartością firmy*, red. A. Szablewski, R. Tuzimek, Poltext, Warszawa.

Gastarecki D., 2016, *Propozycja wzorca części finansowej raportu zintegrowanego*, *Studia Ekonomiczne* (t. 284), Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, s. 117-127, Katowice.

Gazdar K., 2007, *Reporting Nonfinancials*, 1st edition London, Wiley&Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, England.

Gernon, H., Meek, G. K., 2001, *Accounting: An International Perspective*. V red., McGraw-Hill, Singapore.

Gianpaolo I., Bruni M. E., Veltri S., Morea D., Baldissarro G., 2023, The impact of ESG factors on financial efficiency: An empirical analysis for the selection of sustainable firm portfolios, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 1-11. DOI: 10.1002/csr. 2463.

Gibbons B., 2024, *The Financially Material Effects of Mandatory Nonfinancial Disclosure*, Volume 62, Issue 5, *Journal of Accounting Research*, Special Issue: ESG Measurement, Reporting and Accountability for Sustainable Businesses, s. 1711-1754.

Glinka B., Czakon W., 2021, *Podstawy badań jakościowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Gmytrasiewicz M., 2009, *Wybrane problemy teoretyczne współczesnej rachunkowości [w:] Problemy współczesnej rachunkowości*, praca zbiorowa, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa.

Goban-Klas, T., 1999, *Media i komunikowanie masowe*, Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu, PWN, Warszawa–Kraków.

Graebner M. E., Martin J. A., Roundy P. T., 2012, *Qualitative data: Cooking without a recipe*, *Strategic Organization* 10(3), s. 276-284.

Greenwood R., Oliver C., Sahlin K., Suddaby R., 2008, *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism*, Sage Publications, London.

GRI, 2016, *G4 Wytyczne dotyczące raportowania. Zasady raportowania i wskaźniki*. https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2016/06/G4-RSPD_PL_27-06-16.pdf [Data uzyskania dostępu: 26.08.2013].

Griffin R.W., 2004. *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Grueso-Gala M., Zornoza C. C., 2022, *A bibliometric analysis of the literature on non-financial information reporting: Review of the research and network visualization*, *Management Letters / Cuadernos de Gestión* 22/1 (2022) 175-192.

Gruszczyński M., 2005, *Zalety i słabości modeli bankructwa* [w:] Kusociński M. E. (red.) *Zagrożenie upadłością, Materiały i Prace Instytutu Funkcjonowania Gospodarki Narodowej*, Szkoła Główna Handlowa, t. XCIII, Warszawa, s. 185-187.

Grzybek M., 2023, *KPMG blog*.
<https://kpmg.com/pl/pl/blogs/home/posts/2023/01/standardy-gri-jakie-zmiany-obowiazuja-od-stycznia-2023-esg-blog.html> [Data uzyskania dostępu: 26.08.2023].

Haller A., van Staden Ch., 2014, *The value added statement – an appropriate instrument for Integrated Reporting*, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27 (70), s. 1190–1216.

Haller A., Link M., Groß T., 2017, *The Term ‘Non-financial Information’ – a Semantic Analysis of a Key*, *Accounting in Europe*, 14(3), s. 407–429.

Hassan M. K., Abbas B. A., Garas S. N., 2019, *Readability, governance and performance: a test of the obfuscation hypothesis in Qatari listed firms*, *Corporate Governance*, vol. 19, no. 2.

Havemo E., 2018, *Visual trends in the annual report: the case of Ericsson*, *Corporate Communications: An International Journal*, vol. 23, no. 3.

Herciu M., Ogorean C., 2022, *Sustainability Performance And Reporting – A Strategic Issue For Electric Car Automakers*, *Studies in Business and Economics*, Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Economic Sciences, vol. 17(3), s. 288-305.

Henri J. i Journeault M., 2010, *Eco-control: the Influence of Management Control Systems on Environmental and Organizational Performance*, *Accounting Organizations and Society*, vol. 35 (1), s. 63-80.

Ho P., Taylor G., 2013, *Corporate governance and different types of voluntary disclosure: Evidence from Malaysian listed firms*, *Pacific Accounting Review*, 25(1), 4-29.

Hosoda, M., 2021, *Adoption of Integrated Reporting and Changes to Internal Mechanisms in Japanese Companies*, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* nr 29 (2), pp. 421-434.

IASB, 2011, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, część A, Londyn.

IIRC, <IR> Framework., 2013, <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>, [Data uzyskania dostępu: 20.03.2022].

IIRC, <IR> Framework, 2021, <https://www.integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf> [Data uzyskania dostępu: 06.03.2023].

Iazzolino G., Bruni M.E, Veltri S., Morea D., Baldissarro G., 2023, *The impact of ESG factors on financial efficiency: An empirical analysis for the selection of sustainable firm portfolios*. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 1-11. DOI: 10.1002/csr.2463.

Jaruga A., 1991, *Współczesne problemy rachunkowości*, PWE.

Jaruga A., Frenzel M., Ignatowski R., Kabalski P., 2006, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Kluczowe zagadnienia i rozwiązania praktyczne*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.

Jaruga A., 2007, *Przewidywane zmiany w „Ramach koncepcyjnych” sprawozdawczości finansowej*, [w]: *Wpływ międzynarodowych i krajowych regulacji sprawozdawczości finansowej i auditingu na zmiany w praktyce rachunkowości*, [red.] Sobańska I., Szychta A., Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Jastrzębowski A., 2014, *Teoria legitymizacji a funkcje rachunkowości*, „*Studia Oeconomica Posnaniensia*”, 2(4), s. 50–60.

Jaworska E., 2011, *Zmiana podejścia do sprawozdawczości w aspekcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia* nr 41, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, s. 573-583.

Kabalski P., 2005, *Nadrzędne zasady przygotowania i prezentacji sprawozdań finansowych*, „Przeгляд Podatkowy”, nr 1.

Kabalski P., 2009, *Cele sprawozdań finansowych według projektu „Ram konceptualnych sprawozdawczości finansowej*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, s. 61-79.

Kamela-Sowińska A., 2015, *Skutki ekonomiczne realizacji umowy społecznej jako podstawy raportów CSR*, *Studia Oeconomica Posnaniensia* ol. 3, nr 1, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań, s. 68-85.

Kamela-Sowińska, A., 2016, *Sprawozdanie finansowe to także dane niefinansowe*, *Rachunkowość* nr 2, s. 15-20.

Karmańska A., 2014, *The Imperative of Sustainable Growth and Reporting Integration: Three Eras in the Corporate Reporting Development*, *Copernican Journal of Finance & Accounting*, vol. 3, nr 1, <https://doi.org/10.12775/CJFA.2014.006>.

Karwowski M., 2015, *Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej*, *Prace Naukowe UE we Wrocławiu. Teoria rachunkowości, sprawozdawczość i analiza finansowa* nr 388.

Kazirod A., 2002, *Rola rewizji sprawozdań finansowych*, „Nasz Rynek Kapitałowy”, nr 2.

Kędzierska-Bujak I. (2013), *Rola informacji dostarczanych przez rachunkowość w systemach motywacyjnych – wybrane zagadnienia* [w:] *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy*, red. A. Karmańska, Oficyna Wydawnicza Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa.

Kliniewicz K., Żemigala M., Mijal M., 2012, *Bibliometria w zarządzaniu technologiami i badaniami naukowymi*, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.

Kłobukowska, J., 2020, *Raportowanie zintegrowane w procesie budowania wartości dla inwestorów na rynku kapitałowym*, *Pieniądze i Więż*, 88, 3, s. 47–55.

Kobiela-Pionnier K., 2018, *Od interesariusza do inwestora – ewolucja pojęcia głównego użytkownika raportu zintegrowanego według wytycznych IIRC i jego znaczenie dla globalnej akceptacji koncepcji <IR>*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 98 (154), s. 123–145.

Kong P., Louis T.W. Cheng, Lulu P., Jianfu S., Qing Yu, 2025, *Non-financial information uncertainty, firm growth, and market value during crisis: Evidence from China*, Pacific-Basin Finance Journal Volume 91.

Kosin P., 2018, *Dylematy pomiaru kapitału intelektualnego w procesie zarządzania wartościami współczesnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.

KPMG, 2022, *Analiza istotności w nowych standardach GRI 2021 i ESRS Zmiany w określaniu istotności i wpływ nowych standardów na raportowanie ESG*, <https://kpmg.com/pl/en/blogs/home/posts/2022/09/analiza-istotnosci-w-nowych-standardach-gri-2021-i-esrs-esg-blog.html>

KPMG, 2024, *Raportowanie ESG zgodnie z dyrektywą CSRD. Ujawnienia w zakresie zrównoważonego rozwoju zgodne ze standardami i wymogami regulacji*, <https://kpmg.com/pl/pl/home/services/esg-environmental-social-and-governance/raportowanie-esg-zgodne-z-dyrektywa-csrd.html> [Data uzyskania dostępu: 29.07.2025].

Krasodomska J., 2010, *Informacje niefinansowe jako element rocznego raportu spółki*, Zeszyty Naukowe, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, nr 816, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 45-57.

Krasodomska J., 2011, *Komentarz zarządu w świetle wytycznych Rady Międzynarodowych Standardów*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości Tom 61 (117), s. 89-109.

Krasodomska J., 2012, *Zintegrowana sprawozdawczość spółek w 2020 roku*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 66 (122), SKwP, Warszawa 2012, s. 101–110.

Krasodomska J., 2013a, *Sprawozdawczość zintegrowana – aspekty teoretyczne i praktyczne* [w:] Materiały IX Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Zawodowej KIBR *Rachunkowość odpowiedzialności społecznej – teoria i praktyka*, KIBR, Poznań, s. 65-77.

Krasodomska J., 2013b, *Sprawozdawczość przedsiębiorstw w świetle teorii legitymizacji*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów, nr 13, s. 39-51.

Krasodomska J., 2014, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości spółek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.

Krasodomska J., 2015, *Specyfika regulacji w zakresie sprawozdawczości banków, jako jednostek zainteresowania publicznego*, [w:] Micherda B. (red.), *Specyfika regulacji w zakresie rachunkowości jednostek zainteresowania i pożytku publicznego*, Difin, Warszawa, s. 110–133.

Krasodomska J., Zarzycka, E., 2020, *Niefinansowe kluczowe wskaźniki efektywności: regulacje i wytyczne a praktyka przedsiębiorstw*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* Tom 108 (164), s. 115-132.

Krodkiewska-Skoczylas E., Żarlicka G., 2015, *Spółeczna odpowiedzialność nie tylko biznesu*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 378, Wrocław, s. 277-295.

Kumor I., 2013, *Sprawozdawczość finansowa w warunkach globalizacji*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 2013, nr 61, t. 2, Szczecin, s. 557-568.

Krzus M., 2011, *Integrated Reporting: If not Now, When?*, *Zeitschrift Fuer Internationale Rechnungslegung*, Vol. 6.

Kwiecień M., 2013, *Sprawozdanie z odpowiedzialności społecznej a ryzyko działalności gospodarczej* [w:] *Sprawozdawczość i rewizja finansowa. Problemy kwantyfikacji ryzyka gospodarczego*, red. B. Micherda, M. Andrzejewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.

Kwiecińska M., 2016, *Wybrane metody analizy strategicznej otoczenia w planowaniu operacji reagowania kryzysowego – ujęcie teoretyczne*, *Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Sztuki Wojennej* 2(18) | 19, s. 108-129.

Lueg K., Lueg R., Andersen K., Dancianu V., 2016, *Integrated reporting with CSR practices: A pragmatic constructivist case study in a Danish cultural setting*, *Corporate Communications*, 21(1), s. 20-35. <https://doi.org/10.1108/CCIJ-08-2014-0053>.

Łada M. i Kozarkiewicz A., 2013, *Teoria legitymizacji w badaniach z zakresu rachunkowości*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* nr 71 (127), *Stowarzyszenie Księgowych w Polsce* s. 161-175.

Łada M., 2016, *Teoria legitymizacji w badaniach nad uczelnią wyższą*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* nr 420, Wrocław.

Legiędź T., 2012, *Instytucjonalna teoria przemian gospodarczych - rozwój gospodarczy z perspektywy nowej ekonomii instytucjonalnej*, Economics, 2012, Nr 4 (21) , Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, s. 30-45.

Legiędź T., 2013, *Nowa ekonomia instytucjonalna a zmiany paradygmatu rozwoju gospodarczego*, Czasopismo Ekonomia 4(25), s. 77-91.

Łazarowicz E., 2022, *Sprawozdanie finansowe jako narzędzie efektywnej komunikacji spółki publicznej*, Oficyna wydawnicza SGH, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

Mankiw N. G., Taylor M. P., 2009, *Mikroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Marcinkiewicz, C., 2011, *Nowoczesna koncepcja komunikacji marketingowej jako dialog przedsiębiorstwa z otoczeniem*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 5, s. 103–116.

Marcinkowska M., 2000, *Kształtowanie wartości firmy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Marcinkowska M., 2006, *Ewolucja raportu: jak zaprezentować wartość przedsiębiorstwa – czyli o nowych tendencjach w sprawozdawczości biznesowej (cz. I)*, Nasz Rynek Kapitałowy, nr 4.

Marcinkowska M., 2012, *Wymogi stawiane bankom przez ich otoczenie*, Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Finanse w niestabilnym otoczeniu - dylematy i wyzwania, Katowice, s. 165-172.

Marris R., 1963, *A Model of the Managerial Enterprise*, Quarterly Journal of Economics, 77(2).

Martyniak P., *Ewolucja Teorii Użyteczności*, 2016, Wrocław University of Technology; Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

Matuszak Ł., 2015, *Raportowanie o społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (CSR) za pomocą narzędzia legitymizacji przedsiębiorstw*, Studia Oeconomica Posnaniensia, vol. 3, no. 1, s. 112-134.

Matuszek Ł. Różańska E., 2017, *CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence*, Katedra Rachunkowości, Sustainability nr 9(12), 2304, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.

Maroun W., Solomon J., 2012, *Integrated reporting: the influence of King III on social, ethical and environmental reporting*, The Association of Chartered Certified Accountants, London, <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDFtechnical/integratedreporting/tech-tp-iirsa.pdf> [Data uzyskania dostępu: 16.08.2025].

Mazzotta R., Bronzetti G., Veltri S., 2020, *Are mandatory non-financial disclosures credible? Evidence from Italian listed companies*, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, John Wiley & Sons, vol. 27(5), s. 2240-2253.

McNally M. A., Maroun W., 2018, *It is Not Always Bad News: Illustrating the Potential of Integrated Reporting Using a Case Study in the Eco-tourism Industry*, Accounting, Auditing & Accountability Journal 2018, Vol. 31 No. 5, s. 1319-1348. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-05-2016-2577>.

McQuail D., 1994, *Mass Communication Theory. An Introduction*, London.

McQuail D., 2007, *Teoria komunikowania masowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Mfon Unyime Etuk, Nkanikpo I. Ibok, Eno G. Ukpong, *Board Sub-Committee Effectiveness and Annual Report Readability of Non-Financial Firms in Nigeria*, International Journal of Economics and Financial Management (IJEFM), E-ISSN 2545-5966 P-ISSN 2695-1932 Vol 9. No. 4 2024, s. 127-141.

Michalczyk G., 2009, *Komunikowanie na temat kapitału intelektualnego wyzwaniem dla polityki informacyjnej spółek*, „Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego”, nr 1.

Michalczyk G., Mikulska T., 2014, *Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 827, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 69, Szczecin, s. 197-207.

Michalczyk G. i Mikulska T., 2015, *Znaczenie raportowania zintegrowanego w zmniejszaniu luki wartości przedsiębiorstwa*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 369, Wrocław, s. 105-112.

Milward G.E., 1967, *Organization and Methods – A Service to Management*, McMillan, London.

Ministerstwo Finansów, 2012, *Kontrola zarządcza w sektorze finansów publicznych. Istota, unormowania prawne i otoczenie. Kompendium wiedzy (wersja 1.0)*, Warszawa, mswia.gov.pl.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, *Formularz raportu o stanie zapewniania dostępności*, <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/formularz-raportu-o-stanie-zapewniania-dostepnosci> [Data uzyskania dostępu: 16.05.2025].

Mirrlees J. A., 1962, *Models of Economics Growth*, A New Model of Economic Growth (with N. Kaldor), Review of Economic Studies.

Mirrlees J. A., Kwan F., Ho W. H., Liu C. W., Chan, C. S., 2013-2014, *2013-2014 Economic Analysis and Forecast for Macao*, Report of The Department of Economics of the University of Macau.

Mirrlees J. A., Raimondo R., 2013, *Strategies in the principal-agent model*, Economic Theory, Springer; Society for the Advancement of Economic Theory (SAET), vol. 53(3), s. 605-656.

Misiński W., 2016, *Instytucjonalna teoria przedsiębiorstwa*, Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku [w:] Nowa ekonomia instytucjonalna a nauki o zarządzaniu, s. 241—261. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Misiński W., 2022, *Instytucjonalna Teoria Przedsiębiorstwa. Paradygmat czy wstęp do Instytucjonalnej Teorii Przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Monteiro A.P., Vale J., Leite E., Lis M., Kurowska-Pysz J., 2022a, *The impact of information systems and non-financial information on company success*, International Journal of Accounting Information Systems, Elsevier, vol. 45(C).

Monteiro A.P., García-Sánchez I. M., Aibar-Guzmán B., 2022b, *Labour practice, decent work and human rights performance and reporting: The impact of women managers*, J. Bus. Ethics, 180 (2) (2022), s. 523-542.

Moreno A., Jones M. J., Quinn M., 2019, *A longitudinal study of the textual characteristics in the chairman's statements of Guinness: An impression management perspective*, Accounting, Auditing Accountability Journal, vol. 32, iss. 6.

Morros J., 2016, *The Integrated Reporting: A Presentation of the Current State of Art and Aspects of Integrated Reporting that Need Further Development*, Intangible Capital, vol. 12 (1), s. 336–356.

Mućko P., Hońko S., 2013, *Sprawozdanie z działalności – raport z pogranicza rachunkowości*, Rachunkowość, nr 10.

Mures-Quintana M., García-Gallego A., 2012, *On the Non-financial Information's Significance in the Business Failure Models: A Spanish Case Study*, International Journal of Organizational Analysis, vol. 20, issue: 4, s. 423-434.

Nadeem M., 2022, *Board gender diversity and managerial obfuscation: Evidence from the readability of narrative disclosure in 10-K reports*, Journal of Business Ethics, vol. 179.

Nelson M. W., Proell C. A., 2018, *Is silence golden? Audit team leader reactions to subordinates who speak up "in the moment" and at performance appraisal*, The Accounting Review, vol. 93, iss. 66.

Niemiec, A., Skoczylas, W., 2023, *Potrzeby informacyjne interesariuszy w świetle odmiennych podejść teorii interesariuszy* [w:] C. Kochalski (red.), *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstw w warunkach niepewności* (s. 13–33). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/97883-8211-195-8/1>

Nita B., 2016, *Teoria interesariuszy a informacja sprawozdawcza na przykładzie przemyśle dokonań*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości tom 87 (43), s. 117-128.

Nogal P., 2014, *Racjonalność ekonomiczna w kontekście teorii użyteczności. Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej: racjonalność - efektywność - etyka. Cz. 1, Problemy teoretyczne nr 180*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, s. 154-162.

Nowak W.A., 2010, *Teoria sprawozdawczości finansowej*, Oficyna a Wolters Kluwer-business, Warszawa.

O'Dwyer B., Owen D., 2005, *Assurance Statement Practice in Environmental, Social and Sustainability Reporting: A Critical Evaluation*, *The British Accounting Review*, Vol. 37, cz. 2, s. 205-229.

O'Dwyer, B., Owen, D., Unerman, J., 2011, *Seeking Legitimacy for New Assurance Forms: The Case of Assurance on Sustainability Reporting*, *Accounting, organizations and society* 36 (1), s. 31-52.

Obłozha M., 2018, *Rozwój raportowania niefinansowego w Polsce przed wprowadzeniem wymogów dyrektywy 2014/95/UE*, *Marketing i Rynek*, 2018, nr 11 (CD), s. 322-336.

Obłój K. (red), 1999, *Strategia organizacji*, Wydanie I, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Ogrodnik P., 2019, *Standardy stosowane w raportowaniu niefinansowym przez polskie spółki z sektora odzież i obuwie, notowane na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie*, *Kolegium Zarządzania i Finansów Tom 173/2019*, s. 59-76.

Olchowicz I., Tłaczała A., 2015, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*. Wydanie 3, Wydawnictwo Difin, ISBN: 978-83-7930-779-1.

Oleński J., 2003, *Ekonomika informacji. Metody*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Olson, P., 2019, *Nearly Half of All 'AI Startups' Are Cashing in on Hype*, *Forbes.Com*, www.forbes.com/sites/parmyolson/2019/03/04/nearly-half-ofall-ai-startups-are-cashing-in-on-hype/?sh=6b25c1d6d022 [Data uzyskania dostępu: 11.07.2025].

Omar N., Johari, Z. A., Hasnan S., 2015, *Corporate Culture and the Occurrence of Financial Statement Fraud: A Review of Literature*, *Procedia Economics and Finance* 31(11), s. 367 – 372.

Ombai P., Kiflemariam A., Lawrence O., 2024, *Financial and Non-Financial Information on Strategy Management Process; A Systematic Literature Review*, *Journal of Strategic Management*, Volume 8, Issue 1, s. 33-64.

Orens R., Lybaert N., 2010, *Determinants of Sell-side Financial Analysts use of non-financial information*, Accounting and Business Research, Taylor & Francis Journals, vol. 40(1), s. 39-53.

Osbert-Pociecha, G., 2009, *Ambiwalencja zarządzania organizacją – zagrożenie czy szansa*, Przegląd organizacji, Miesięcznik TNOiK nr 6 (833), s. 11-15.

Paivio A., Clark M., Khan M., 1988, *The Effects of Concreteness and Semantic Relatedness on Composite Imagery Ratings and Cued Recall*, Memory and Cognition 16(5): 422–30. Crossref. PubMed. Web of Science.

Perego P., Kennedy S., Whiteman G., 2016, *A lot of icing but little cake? Taking integrated reporting forward*, Journal of Cleaner Production, 136 s. 53–64.

Pielaszek M., Świdowska G.K., Krysiak M., 2014, *Model biznesu a polityka rachunkowości*, Studia Ekonomiczne, nr 201.

Pieliński B., 2013, *Instytucjonalizmy w analizach polityki społecznej*, Instytut Polityki Społecznej UW, Warszawa.

Piłacik J., 2015, *Praktyka polskich spółek giełdowych w zakresie raportowania społecznej odpowiedzialności biznesu według wytycznych Global Reporting Initiative*, Studia Ekonomiczne Regionu Łódzkiego, nr XVII, s. 95-107.

Piłacik J., 2017, *Raportowanie społecznej odpowiedzialności w kontekście dyrektywy Unii Europejskiej o ujawnianiu informacji niefinansowych*, Zarządzanie i Finanse, 2017 R. 15, nr 2, cz. 1, s. 277-290.

Piotrowska K., 2018, *Falszowanie informacji niefinansowych w sprawozdaniu zintegrowanym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 503, Wrocław, s. 376-386.

Pistoni A., Songini L., Bavagnoli F., 2018, *Integrated Reporting Quality: An Empirical Analysis*, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 25, s. 489-507.

Podręcznik wdrożenia systemu zarządzania ryzykiem w administracji publicznej w Polsce, sporządzony w ramach środków projektu UE Transition Facility 2004/016-829.01.08 „Zarządzanie ryzykiem i wzmocnienie efektywności służb audytu

wewnętrznego w jednostkach sektora finansów publicznych”, Bentley Jennison, Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej, 2004.

Przegalińska A., Jemielniak D., 2023, *Strategizing AI in Business and Education*, Cambridge University Press, United Kingdom, DOI: 10.1017/9781009243520.

Przybylska K., 2018, *Alternatywne cele przedsiębiorstwa w teorii menedżerskiej i behawioralnej*, Zeszyty Naukowe. Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, s. 43-61.

Raportowanie niefinansowe, 2016, *Wartość dla spółek i inwestorów*, Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych, GES oraz EY, red: Robert Sroka, Warszawa.

Raportowanie Niefinansowe, 2017, *Poradnik dla raportujących*. Praca zbiorowa pod redakcją: Liliany Anam, CSRinfo, Jacqueline Kacprzak. Wydanie II poprawione, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa.

Raulinajtys-Grzybek M., Karwowski M., Świdorska G.K., 2018, *Raport zintegrowany jako źródło informacji o podejściu przedsiębiorstwa do zarządzania ryzykiem*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości Tom 98, nr 154, s. 203-224.

Raulinajtys-Grzybek M., Karwowski M., 2022, *Rachunkowość jako źródło informacji dla raportów GRI*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 2/2022, s. 17-31.

Reem A., Rasheed Al-Adeem K., 2022, *Empirically Investigating the Disclosure of Nonfinancial Information*, A Content Study on Corporations Listed in the Saudi Capital Market, Journal of Risk and Financial Management (JFRM), s. 1-24.

Reissmann C.K., 1993, *Narrative Analysis*, Sage Publications, London.

Remisiewicz M., 2006, *Nowe technologie w relacjach inwestorskich (w:) Metody wyceny spółki. Perspektywa klienta i inwestora*, red. M. Panfil, A. Szablewski, Poltext, Warszawa.

Remlein, M., 2016, *Koszty i korzyści prezentowania dokonań przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego w zintegrowanym sprawozdaniu*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie, 23(2), Częstochowa, s. 51-59.

Rjiba H., Saadi S., Boubaker S., Ding X. S., 2021, *Annual report readability and the cost of equity capital*, Journal of Corporate Finance, vol. 67.

Robb S. W., Single L. E, Zarzewski M. T., 2001, *Nonfinancial Disclosures Across Anglo-American Countries*, Journal of International Accounting, Auditing & Taxation, Vol. 10 (1), s. 71-83.

Rogalska E., 2014, *Przedsiębiorstwo w ujęciu menedżerskich teorii firmy*, Oeconomia Copernicana, Tom 1, s. 153-174.

Roszkowska P., 2008, *Wiarygodność raportów społecznej odpowiedzialności biznesu w kontekście relacji inwestorskich*, „e-Finanse”, nr 4.

Roszkowska P., 2011, *Rewolucja w raportowaniu biznesowym. Interesariusze, konkurencyjność, społeczna odpowiedzialność*, Difin, Warszawa.

Rödl&Partner, 2021, *Zintegrowane raportowanie – nowe regulacje stawiają wyzwania i szanse*. [On line] <https://www.roedl.pl/pl/warto-wiedziec/warto-wiedziec/audyt-finansowy/zintegrowane-raportowanie-nowe-regulacje-stawiaja-wyzwania-i-szanse> [Data uzyskania dostępu: 19.05.2023].

Różańska E. 2016, *Koncepcja CSR w sektorze bankowym i jej raportowanie – nurty badawcze*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 272, s. 131–142

Samelak J., 2013, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Savage G., Nix T. W., Whitehead C. J., Blair J.D., 1991, *Strategies for Assessing and Managing Organizational Stakeholders*, Academy of Management Executive, Vol. 5, No. 2, s. 61-75.

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 2024, *Zakończenie etapu prac rządowych nad wdrożeniem CSRD*, [On line] <https://www.gov.pl/web/finanse/zakonczenie-etapu-prac-rzadowych-nad-wdrozeniem-csrd> [Data uzyskania dostępu: 11.11.2024].

Setia N., Abhayawansa S., Joshi M., Huynh A.V., 2015, *Integrated Reporting in South Africa: Some Initial Evidence*, Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, Vol. 6, No. 3.

Shannon, C.E., 1948, *A mathematical theory of communication*, *Bell System Technical Journal*, vol. 27, s. 379-423 I 623-656. <http://cm.bell-labs.com/cm/ms/what/shannon-day/shannon1948.pdf> [Data uzyskania dostępu: 11.12.2024].

Sikacz H., 2018, *Wskaźniki ekonomiczne w raportach zintegrowanych wybranych spółek kapitałowych – wynik badań*, *Studia Oeconomica Posnaniensia* vol. 6, no. 2, s. 35-53.

Smaili N., Gosselin A. M., Le Maux J., 2022, *Corporate financial disclosures and the importance of readability*, *Journal of Business Strategy*.

Smith, A., 2007, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, T. 1 i 2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Sobańska I., 2007, Nowa orientacja systemu rachunkowości w praktyce polskiej w kontekście wdrażania MSR/MSSF, [w:] *Rachunkowość, wczoraj, dziś, jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny w Warszawie, COSZ, Warszawa.

Sobczyk-Paterek, M., 2017, *Zakres pojęciowy terminu „informacja niefinansowa” jako źródło zróżnicowania ujawnień niefinansowych przedsiębiorstw*, *Finanse. Rynki Finansowe*.

Stankiewicz, 2013, *Instytucjonalna teoria kontraktów – presja ekonomii i prawa*, *Ekonomia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, *Teoria Nowe Ubezpieczenia* 4(88), cz. 1., s. 395–401.

Sojak S., 2000, *Ceny transferowe w przedsiębiorstwach wielonarodowych*, Oficyna Wydawnicza Wizja, Warszawa.

Sorrentino M., Samarra M., 2015, *The Term Business Model in Financial Reporting: Does it Need a Proper Definition*, *Open Journal of Accounting*, No. 4.

Spence M., 1973, *Job Market Signaling*, *Quarterly Journal of Economics* no. 87(3), s. 355-74.

Stefaniuk W., Karkowski, J., 2017, *Pojęcie tajemnicy przedsiębiorstwa oraz jej ochrona w polskim postępowaniu sądowym w świetle nowej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r.*, *Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ* nr 3 (33), s. 56-68.

Steyn M., 2014, *Organisational Benefits and Implementation Challenges of Mandatory Integrated Reporting: Perspectives of Senior Executives at South African Listed Companies*, Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, Vol. 5 ISS: 4, s. 476 – 503.

Steyn, M., 2014, *Senior Executives Perspectives of Integrated Reporting Regulatory Regimes as a Mechanism for Advancing Sustainability in South African Listed Companies*, Southern African Business Review Volume 18 Number 3, s. 142-174.

Stępień M., 2010, *Interakcja gospodarki i środowiska w rachunkowości jednostki gospodarczej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 816.

Stolowy H. i Paugam L., 2018, *The Expansion of Non-financial Reporting: an Exploratory Study*, Accounting and Business Research, Tom Vol. 48, No. 5, s. 525–548.

Stubbs W., Higgins C., 2014, *Integrated Reporting and Internal Mechanisms of Change*, Accounting, Auditing & Accountability Journal 27 (7), s. 1068–1089.

Surowiec A., Skowron-Grabowska B., 2022, *Procesy raportowania kapitału intelektualnego polskich spółek giełdowych*, Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH, Nr 18/2022, s. 66-77.

Szadziwska A., Krasodomska J., Śnieżek E., 2018, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa.

Szczepankiewicz E. I., 2014a, *Ewolucja sprawozdawczości przedsiębiorstw – problemy zapewnienia porównywalności zintegrowanych raportów z zakresu zrównoważonego rozwoju i CSR*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia, 71(142), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 135-148.

Szczepankiewicz E. I., 2014b, *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa jako narzędzie komunikacji z interesariuszami*, Rachunkowość na rzecz zrównoważonego rozwoju Gospodarka - etyka – środowisko, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 329, Wrocław, s| 271-281.

Szczepańska M., 2015, *Istotność jako podstawowa zasada zintegrowanej sprawozdawczości przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Studia Oeconomica Posnaniensia, nr 1, s. 178-190.

Szewieczek A. i Franczak, I., 2020, *Kierunki badań nad zintegrowanym raportowaniem w Polsce – stan obecny i perspektywy*, ZN WSH Zarządzanie, s. 107-126.

Śnieżek E., 2016, *Raportowanie Informacji o społecznej odpowiedzialności biznesu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Śnieżek E., Krasodomska J., Szadzińska A., 2018, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Nieoczywiste, GAB Media, Siedliska; Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki, Łódź.

Śnieżek E., Wiatr M., 2020, *Dobrowolne ujawnienia informacji finansowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN: 978-83-8142-994-8.

Świdorska G. K., 2013. *Jak czytać sprawozdanie finansowe*, Wydawnictwo: DIFIN, wydanie IV, Warszawa.

Świdorska G. K., Bek-Gaik B., 2016, *Dokąd zmierza raportowanie biznesowe?*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe UE w Katowicach, nr 274, s. 7-15.

Tan Y., Xu N., Liu X., Zeng, C., 2015, *Does Forward-looking Non-financial Information Consistently Affect Investment Efficiency?*, Nankai Business Review International.

The 2023 Corruption Perceptions Index (CPI), [On line] <https://www.transparency.org/en/cpi/2023> [Data uzyskania dostępu: 10.11.2024].

The Discussion Paper Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century, https://integratedreporting.ifrs.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf [Data uzyskania dostępu: 08.11.2024].

Thompson J., Warticks S. Smith H., 1991, *Integrating Corporate Social Performance and Stakeholder Management: Implications for a Research Agenda in Small Business*, Research in Corporate Social Performance and Policy no. 12, s. 207-230.

United Nations, 1987, *Our Common Future, Report of the Commission on Environment and Development*, New York.

United Nations, 2002, *Report of the World Summit of Sustainable Development*, New York.

Urbanek P., Walińska E., 2013, *Wynik finansowy jako miernik dokonań uczelni publicznej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 289, Wrocław.

Parker, L. D., Warren, S., 2017, *The presentation of the self and professional identity: countering the accountant's stereotype*, Accounting, Auditing and Accountability Journal, 30(8), pp. 1895-1924.

Veblen, T., Mitchell, U. C., Commons, J. R., Polanyi, K., Galbraith, J. K., Myrdal, G., Niskanen, V., 2021., *Neoinstytucjonalizm to nowa teoria instytucjonalna*. Nowa teoria instytucjonalna, Czasopismo Biologia.

Veltri S., Silvestri A., 2015, *The Free State University integrated reporting: a critical consideration*, Journal of Intellectual Capital, 16 (2), s. 443–462, DOI 10.1108/JIC-06-2014-0077.

Villiers C. De, Sharma U., 2017, *A Critical Reflection on the Future of Financial, Intellectual Capital, Sustainability and Integrated Reporting*, Critical Perspectives on Accounting, <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpa.2017.05.003> [Data uzyskania dostępu: 19.06.2025].

Walińska E., 2009, *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej. W kontekście zmian współczesnej rachunkowości*, Oficyna Ekonomiczna Grupa Wolters Kluwer, Warszawa.

Walińska E., 2015, *Zintegrowany raport – początek końca sprawozdania finansowego?*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości tom 82 (138), Uniwersytet Łódzki, Łódź, s. 151-165.

Walińska E., Bek-Gaik B. i Gad J., 2018, *Informacje finansowe i niefinansowe w raporcie zintegrowanym – praktyka spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 100 (156), s. 167-189.

Wąsowski W., 2010, *Kreatywna rachunkowość, Falszowanie sprawozdań finansowych*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.

Weick K. E., 2007, *The Generative Properties of Richness*, Academy of Management Journal 50(1): 14–19. Crossref. Web of Science.

Williamson O., 1963, *The Economics of Discretionary Behaviour: Managerial Objectives of the Theory of the Firm*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc., New York.

Wójcik-Jurkiewicz M., Emerling I. (red.), 2019, *Ujawnianie informacji niefinansowych z zakresu CSR. Dobre praktyki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.

Wójcik-Jurkiewicz M., 2020, *Raportowanie niefinansowe banków z perspektywy społecznie odpowiedzialnej – przykłady z WIG-ESG*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości Nr 108 (164), 2020, s. 207–228.

Wrona S., 2009, *Sprawozdawczość biznesowa jako narzędzie komunikacji z inwestorami*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług, nr 42.

Wyrzykowski M., 1986, *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Zhou S., Simnett R., Green W., 2017, *Does Integrated Reporting Matter to the Capital Market?*, Abacus, Vol. 53, No. 1.

Zyznarska-Dworczak B., 2015, *Zrównoważona rachunkowość zarządcza w świetle teorii legitymizacji*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, Nr: 82(138)/2015, s. 181-190.

Zyznarska-Dworczak B., 2016, *Rozwój sprawozdawczości niefinansowej a możliwości jej zewnętrznej weryfikacji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach nr 285, Katowice, s. 218-227.

Żyła M., 2018, *Teoria sygnalizacji w polityce dywidend, na przykładzie spółek notowanych na NewColletct*, Economics of the 21st. Century 4(20).

Wykaz wykorzystanych aktów prawnych

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. (tzw. Dyrektywa NFRD, Non-Financial Reporting Directive) w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności rzez niektóre duże jednostki oraz grupy, tekst mający znaczenie dla EOG (Dz.U. L 330

z 15.11.2014). Data publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej: 15 listopada 2014 roku.

2. Dyrektywa delegowana KE 2023/2775 z dnia 17 października 2023 r. zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do dostosowania kryteriów wielkości przedsiębiorstwa dla mikro-, małych, średnich i dużych jednostek lub grup.

3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1760 z dnia 13 czerwca 2024 r. (tzw. Dyrektywa CSDDD - Corporate Sustainability Due Diligence Directive) w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 i rozporządzenie (UE) 2023/2859.

4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w (tzw. Dyrektywa CSRD - Corporate Sustainability Reporting Directive) sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju. Data publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej 16 grudnia 2022 roku.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1306 z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie zmiany dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do terminów przyjęcia standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju dla określonych sektorów i dla określonych jednostek z państw trzecich.

6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2025/794 z dnia 14 kwietnia 2025 r. w sprawie zmiany dyrektywy (UE) 2022/2464 i (UE) 2024/1760 w odniesieniu do dat, od których państwa członkowskie mają stosować niektóre wymogi dotyczące sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju i niektóre wymogi w zakresie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju.

7. International Accounting Standards Board, Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2011.

8. Komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84);

9. Komunikatu Nr 6 Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dla sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem (Dz. Urz. MF z 2012 r. poz. 56).

10. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów (2011), Odnowiona strategia UE na lata 2011-2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, Komisja Europejska, KOM(2011) 681, Bruksela.
11. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku, zatwierdzona w ogólnonarodowym referendum 25 maja 1997 roku, Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483.
12. Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”, Dz. Urz. Min. Fin. z 2014 r. poz. 17.
13. Międzynarodowa Struktura Ramowa Sprawozdawczości Zintegrowanej, The International <IR> Framework, 2013 i aktualizacja z 2021 r.
14. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz powtórzenie dyrektywy 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz dyrektyw Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE („MAR”).
15. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2023/2772 z dnia 31 lipca 2023 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju. poz. C/2023/5303.
16. Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., tekst jednolity, Dz.U. z 2016 r. poz. 1047 ze zm.
17. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U z 2023 r. poz. 1270 ze zm.);
18. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej: u.o.o.ś.).
19. Ustawą z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2024 r., poz. 1863).

Wykaz tablic/tabel

Tabela 1. Przegląd wybranych definicji informacji niefinansowej.....	21
Tabela 2. Charakterystyka sprawozdawczości finansowej i niefinansowej.....	25

Tabela 3. Kluczowe obszary badań dotyczące komunikacji organizacji z otoczeniem według L. Parkera.....	28
Tabela 4. Interesariusze jako odbiorcy informacji niefinansowej	48
Tabela 5. Struktura Europejskich Standardów Raportowania Zrównoważonego Rozwoju.....	75
Tabela 6. Liczba publikacji indeksowanych w Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie, indeks Hirscha	107
Tabela 7. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej	110
Tabela 8. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej	116
Tabela 9. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej	120
Tabela 10. Badania nt. użyteczności sprawozdawczości niefinansowej	126
Tabela 11. Standardy wykorzystywane w raportach spółek WIG20 w latach 2018-2023	150
Tabela 12. Sprawozdania niefinansowe spółek notowanych w indeksie WIG20 publikowane w latach 2018-2023 wraz ze wskazaniem ich formy	152
Tabela 13. Ocena częstotliwości zmiennych charakteryzujących raporty niefinansowe WIG30 z lat 2019-2022, dotycząca ujawnień w obszarze sześciu kapitałów	159
Tabela 14. Oceny ujawnień rocznych w obszarze sześciu kapitałów	160
Tabela 15. Wyniki testów normalności rozkładów dla badanych zmiennych.....	164
Tabela 16. Wyniki testu F Snedecora dla badanych zmiennych	164
Tabela 17. Wyniki testu t-Studenta dla zmiennych R2019 i R2020.....	165
Tabela 18. Wyniki testów Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz Kolmogorov-Smirnov dla badanych par zmiennych	165
Tabela 19. Analiza wrażliwości raportowania niefinansowego wybranych spółek z indeksu WIG30 za lata 2019-2022 na zaistnienie zdarzeń nadzwyczajnych	168
Tabela 20. Wyniki analizy wrażliwości raportowania niefinansowego spółek notowanych w ramach indeksu WIG30 na występowanie zdarzeń nadzwyczajnych w latach 2019-2022 – ujęcie ze względu na rodzaj branży	169
Tabela 21. Wyniki analizy wrażliwości raportowania niefinansowego spółek notowanych w ramach indeksu WIG30 na występowanie zdarzeń nadzwyczajnych w latach 2019-2022 – ujęcie ze względu na poziom wrażliwości branży.....	169
Tabela 22. Wyniki testów normalności rozkładów dla badanych zmiennych.....	170

Tabela 23. Wyniki testów Mann-Whitney (Wilcoxon) oraz Kolmogorov-Smirnov dla badanych par zmiennych.....	171
Tabela 24. Metody i narzędzia badawcze	182
Tabela 25. Drzewo kodowe.....	191
Tabela 26. Ocena badania ze strony respondentów	224
Tabela 27. Indeks jakości ujawnień	242
Tabela 28. Indeks jakości ujawnień wg. kategorii	242
Tabela 29. Analiza zestawienia pytań 1 i 15	244
Tabela 30. Analiza poziomu ufności dla pytania 1 i 15	244
Tabela 31. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych płci.....	246
Tabela 32. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	246
Tabela 33. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grup	247
Tabela 34. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	247
Tabela 35. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grup	248
Tabela 36. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	248
Tabela 37. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych płci.....	249
Tabela 38. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	249
Tabela 39. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grupy	250
Tabela 40. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	250
Tabela 41. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	251
Tabela 42. Podstawowe statystyki opisowe dla poszczególnych grupy	251
Tabela 43. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	252
Tabela 44. Wyniki testów na normalność rozkładu zmiennych.....	252
Tabela 45. Weryfikacja hipotez	268

Wykaz rysunków, schematów i wykresów

Rysunek 1. Informacje finansowe i niefinansowe w sprawozdawczości zewnętrznej organizacji.....	24
Rysunek 2. Macierz Mendelova.....	49
Rysunek 3. Podstawy raportowania zrównoważonego rozwoju.....	74
Rysunek 4. ESG jako rozszerzenie zakresu koncepcji CSR.....	78
Rysunek 5. Rozwój raportowania niefinansowego w Polsce.....	96

Rysunek 6. Web of Science, publikacje z lat 2002-2023, słowo klucz: non-financial information	103
Rysunek 7. Web of Science, publikacje z lat 2018-2023, współistnienie słów kluczy: non-financial information + non-financial reporting + integrated reporting.....	104
Rysunek 8. Scopus publikacje z lat 2008-2023, słowa klucze: non-financial AND reporting, analiza współautorstwa	105
Rysunek 9. Liczba publikacji indeksowanych w wybranych kategoriach Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie	106
Rysunek 10. Liczba publikacji indeksowanych w wybranych kategoriach Web of Science w latach 1991-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie z uwzględnieniem obszarów, w których je zastosowano	108
Rysunek 11. Obraz wygenerowany przez AI	175
Rysunek 12. Matryca segmentów (metoda jakościowa)	216
Rysunek 13. Tabela krzyżowa (metoda ilościowa)	216
Rysunek 14. Matryca kodów (wizualizacja graficzna).....	217
Rysunek 15. Matryca kodów (wizualizacja procentowa).....	218
Rysunek 16. Chmura kodów	218
Rysunek 17. Trendy kodów	219
Rysunek 18. Matryca kodów dla zakresu informacji w raportowaniu niefinansowym	219
Rysunek 19. Matryca kodów dla polityki informacyjnej przedsiębiorstwa	221
Rysunek 20. Matryca kodów dla korzyści i zagrożeń raportowania niefinansowego	221
Rysunek 21. Matryca kodów dla potencjału konkurencyjnego przedsiębiorstwa...222	
Rysunek 22. Graficzna prezentacja indeksu jakości	243
Rysunek 23. Wykres kwantylowy indeksu jakości	243
Schemat 1. Nurt informacji niefinansowej	80
Schemat 2. Postępowanie badawcze.....	181
Schemat 3. Scenariusz wywiadu	184

Wykres 1. Liczba publikacji indeksowanych w Web of Science w latach 2013-2024 odpowiadająca na zapytania uwzględnione w analizie	107
Wykres 2. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla HG test 1	254
Wykres 3. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla HG test 2	255
Wykres 4. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.1.	256
Wykres 5. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.2.	257
Wykres 6. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.3.	259
Wykres 7. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.4.	260
Wykres 8. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.5.	261
Wykres 9. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.6.	262
Wykres 10. Współczynnik korelacji r-Pearsona dla H.7.	263

Wykaz załączników

1. Kwestionariusz wywiadu pogłębionego

Kwestionariusz wywiadu pogłębionego dotyczącego obowiązku raportowania niefinansowego spółek kapitałowych w kontekście oddziaływania na interesariuszy i budowania relacji inwestorskich.

Czas jednego badania: 60 minut

Ilość przeprowadzonych wywiadów: 4

Poniżej zaprezentowany został szablon scenariusza wywiadu złożony z 30 pytań. Badani respondenci byli osobami z wyższym wykształceniem, pracujący na szczeblu menadżerskim w wieku od 29 do 52 lat. Dane te pozyskano z metryczki zamieszczonej pod zestawem pytań. Respondentom zostały odczytane pytania w kolejności od 1-30, a odpowiedzi były notowane przez badacza w prawej kolumnie. Część pytań miała charakter zamknięty, co było celowym zamysłem badacza. Z uwagi na brak zgody badanych na nagrywanie wywiadu, wypełniony scenariusz stanowił integralną część badania.

Badanie pełniło funkcję umożliwiającą opracowanie badania ankietowanego od strony popytowej tj. ankiety on line wysyłanej do interesariuszy. Osoby biorące udział w badaniu wyraziły zgodę na rozesłanie ankiety do swoich pracowników i kontrahentów.

Numer pytania ↓		
P1	W jakiej branży działa Pana/Pani przedsiębiorstwo?	

P2	Czy Państwa przedsiębiorstwo jest podmiotem notowanym na GPW, NewConnect lub innym rynku pozagiełdowym OTC (<i>Over the counter market</i>)?	
P3	Jak rozumie Pan/Pani pojęcie „informacja niefinansowa” przedsiębiorstwa?	
P4	Czy uważa Pan/Pani, że stosowanie określenia „informacja niefinansowa” powinno wiązać się z ogólnym standardem funkcjonowania przedsiębiorstwa?	
P5	Czy Państwa przedsiębiorstwo jest zobligowane do raportowania informacji niefinansowych? Jeśli tak, to proszę wskazać w jakiej formie.	
P6	Czy ujawniają Państwo informacje niefinansowe na stronie www przedsiębiorstwa?	
P7	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na konkurencyjność? Jeśli tak, proszę podać w jaki sposób.	
P8	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na relacje inwestorskie (udziałowcy, akcjonariusze)? Jeśli tak, proszę podać w jaki sposób.	
P9	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo może wpływać na relacje z interesariuszami (pracownicy, dostawcy, odbiorcy)? Jeśli tak, proszę podać w jaki sposób.	
P10	Czy uważa Pan/Pani, że informacja niefinansowa ujawniana przez Państwa przedsiębiorstwo jest odpowiednim narzędziem budowania więzi komunikacyjnej z otoczeniem? Jeśli tak, proszę podać w jaki sposób.	
P11	Jakiego typu produkty i usługi wyróżniają Państwa na tle konkurencji? Wskazanie proszę uzasadnić.	
P12	Czy oferta Państwa przedsiębiorstwa jest obiektem zainteresowaniach szczególnych grup interesariuszy np. mediów, jednostek certyfikujących, określonych urzędów? Odpowiedź proszę uzasadnić.	
P13	Czy prezentowana przez Państwa informacja niefinansowa o przedsiębiorstwie ma charakter sprawozdawczy (zgodny z wymogami, przepisami prawa)?	
P14	Czy prezentowana przez Państwa informacja niefinansowa o przedsiębiorstwie ma charakter informacyjny? Czy jest zorientowana na zaprezentowanie jak najbardziej wyczerpujących danych o podmiocie?	
P15	Czy prezentowana przez Państwa informacja niefinansowa o przedsiębiorstwie ma charakter marketingowy?	

P16	Kto w Państwa firmie decyduje o polityce informacyjnej przedsiębiorstwa?	
P17	Kto w Państwa firmie decyduje jakie pozafinansowe informacje o przedsiębiorstwie mają być ujawniane otoczeniu?	
P18	Kto w Państwa przedsiębiorstwie decyduje o formie ujawniania informacji niefinansowych, przygotowaniu raportów, materiałów informacyjnych, materiałów na stronę www?	
P19	Gdzie (w jakiej komórce) przygotowywane są raporty i opracowywane informacje niefinansowe?	
P20	Czy zlecają Państwo przygotowywanie powyższych informacji firmom zewnętrznym? Jeśli tak, to w jaki sposób wybieramy jest odbiorca takiego zlecenia?	
P21	Kto decyduje o wyborze standardów i kryteriów prezentowanej informacji niefinansowej o przedsiębiorstwie?	
P22	Czy kiedykolwiek badali Państwo oczekiwania własnych interesariuszy co do prezentowanej informacji niefinansowej?	
P23	Czy kiedykolwiek otrzymali Państwo jakieś sugestie od interesariuszy co do prezentowanej informacji niefinansowej? Jeśli tak, proszę wskazać jakie.	
P24	Czy uważa Pan/Pani, że takie sugestie i wskazówki mogły by mieć znaczenie dla sporządzanych przez Państwa przedsiębiorstwo raportów?	
P25	Czy przygotowywanie przez Państwa dokumenty w zakresie informacji niefinansowej wymagają dużego nakładu czasu?	
P26	Czy przygotowywanie przez Państwa dokumenty w zakresie informacji niefinansowej wymagają dużego nakładu finansowego?	
P27	Czy uważa Pan/Pani, że nakład czasu i nakład finansowy są adekwatne do oczekiwań? Czy są za wysokie, za niskie? Wybór proszę uzasadnić.	
P28	Czy w Państwa działalności są obszary dotyczące informacji co do których istnieje uzasadniona obawa naruszenia tajemnicy firmy?	
P29	Czy zgodzi się Pan/Pani z twierdzeniem, że obecna różnorodność standardów raportowania niefinansowego daje przedsiębiorstwom większą dowolność raportowania i stwarza lepsze warunki do autoprezentacji? Odpowiedź proszę uzasadnić.	
P30	Czy uważa Pan/Pani, że ujednoczenie standardów raportowania niefinansowego przyniesie wymierne korzyści? Jeśli tak, to jakie?	
DANE RESPONDENTKI/ RESPONDENTA		
Numer pytania ↓		
M1	Płeć (proszę podać odpowiedź)	

M2	Wiek (proszę podać odpowiedź)	
M3	Wykształcenie (proszę podać odpowiedź)	
M4	Wykonywany zawód/stanowisko/ilość lat pracy (proszę podać odpowiedź)	
M5	Doświadczenie w branży – w latach lat
KONIEC		

2. Ankieta dla interesariuszy

Link do ankiety aktywny: 6 kwietnia 2025 roku – 20 maja 2025 roku:

<https://forms.gle/pgZow8hZ6qeiDnZd7>

Ankieta dotycząca raportowania niefinansowego jako formy komunikacji z otoczeniem

Szanowni Państwo,

zwracam się z prośbą o wypełnienie poniższej ankiety, która umożliwi ocenę komunikacji przedsiębiorstwa z interesariuszami w kontekście spełniania przez duże podmioty obowiązku przygotowywania raportów na temat informacji niefinansowej.

Obowiązek raportowania niefinansowego w Unii Europejskiej wprowadziła uchwalona w 2014 roku Dyrektywa 2014/95/UE w sprawie ujawniania danych niefinansowych i informacji na temat różnorodności (zwana także Dyrektywą NFRD, Non-Financial Reporting Directive). Dokument ten stanowił nowelizację wcześniejszej dyrektywy 2013/34/EU w sprawie rocznych sprawozdań finansowych i został zaimplementowany do polskiego systemu prawnego w 2017 roku. Nowe obowiązki sprawozdawcze zaczęły obowiązywać przedsiębiorców od 2018 roku, a przepisy dotyczące publikacji informacji niefinansowych znalazły się przede wszystkim w art. 49b ustawy o rachunkowości. Zgodnie z treścią dyrektywy, wskazani w niej przedsiębiorcy w ramach corocznego sprawozdania zarządu z działalności zobowiązani zostali do składania specjalnego oświadczenia na temat informacji niefinansowych.

Obecnie sprawozdawczość niefinansowa uległa rozszerzeniu w związku z publikacją 16 grudnia 2022 roku nowej regulacji - Dyrektywy 2022/2464/UE (zwanej także Dyrektywą CSRD, dyrektywą ws. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, Corporate Sustainability Reporting Directive). Podmioty gospodarcze i organizacje mające status jednostek zainteresowania publicznego (głównie spółki publiczne, banki itp.) i zatrudniające ponad 500 pracowników zobligowane są do raportowania zgodnego z CSRD od 2025 roku. Pozostali duzi przedsiębiorcy (niezależnie od statusu emitenta) są zobowiązani do opracowania swojego pierwszego raportu od 2026 roku.

W pierwszym pytaniu ankiety uprzejmie proszę o wybranie jakim jesteście Państwo interesariuszem wobec spółek publicznych i organizacji zobligowanych do raportowania niefinansowego.

Proszę o wskazanie w pytaniu nr 1 jednej odpowiedzi i konsekwentną odpowiedź na kolejne pytania z perspektywy wybranego interesariusza.

Ankieta jest anonimowa, a jej wyniki posłużą w celach naukowo-badawczych. Wybraną odpowiedź proszę zaznaczyć „x”. W części oznaczonych pytań istnieje możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

1. Jakim jesteś interesariuszem. Proszę wybrać jedną z następujących odpowiedzi:

☐ jestem klientem/odbiorcą usług	☐ reprezentuję organizacje pozarządowe
☐ jestem pracownikiem	(zajmujące się ochroną środowiska itp.)
☐ jestem partnerem biznesowym	☐ reprezentuję instytucję publiczną (nadzorującą)
☐ jestem udziałowcem/akcjonariuszem	☐ reprezentuję media
☐ reprezentuję lokalną społeczność	☐ inny, jaki?.....

2. Proszę wskazać płeć:

☐ kobieta	☐ mężczyzna

3. Proszę wskazać wiek:

☐ poniżej 18 lat	☐ od 46 lat do 58
☐ od 18 lat – 29 lat	☐ 59 lat do 65 lat
☐ od 30 lat do 45 lat	☐ 66 lat lub więcej

4. Proszę wskazać wykształcenie:

☐ niepełne podstawowe/bez wykształcenia	☐ średnie ogólnokształcące lub zawodowe
☐ podstawowe ukończone	☐ policealne
☐ zasadnicze zawodowe	☐ wyższe

5. Proszę wskazać miejsce zamieszkania:

- wieś
- miasto do 100 tyś. mieszkańców
- miasto do 101-500 tyś. mieszkańców
- miasto powyżej 500 tyś. mieszkańców

6. Proszę wskazać w jakim sektorze Pan/Pani pracuje:

- sektor rolniczy, obejmujący rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, myślistwo
- sektor wydobywczy i energetyczny
- sektor przemysłowy, tj. przemysł przetwórczy, budownictwo
- sektor usługowy, obejmujący transport, łączność, gospodarkę komunalną, handel, ochronę zdrowia, edukację, turystykę i kulturę
- sektor usług wyspecjalizowanych, tj. przetwarzanie informacji, organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwami, marketing, reklama, ubezpieczenia, finanse, działalność rozwojowo-badawcza

7. Proszę wskazać w jakim dziale firmy Pan/Pani pracuje:

☐ zarząd, dyrekcja	☐ audyt
☐ administracja	☐ reklama i marketing
☐ księgowość, ekonomiczny	☐ logistyka i spedycja
☐ finanse	☐ prawo i windykacja
☐ kadry i płace	☐ produkcja
☐ dział techniczny	☐ obsługa klienta
☐ dział ds. ESG	☐ inny, jaki?

8. Czy kiedykolwiek interesował/-a się Pan/Pani raportami spółek nt. informacji niefinansowych?

- tak nie słyszałem/am, ale nigdy się tym nie interesowałem/-am

9. Czy kiedykolwiek interesował się Pan/Pani raportami jednostek gospodarczych nt. informacji niefinansowych zamieszczanymi na stronach www. w zakładce relacje inwestorskie?

- tak nie słyszałem/am, ale nigdy się tym nie interesowałem/-am

10. Czy zna Pan/Pani któryś z poniższych raportów? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

☐ Sprawozdanie Niefinansowe	☐ Raport Niefinansowy
☐ Sprawozdanie nt. informacji niefinansowej	☐ Raport Roczny
☐ Komentarz Zarządu	☐ Raport ESG
☐ Raport Zrównoważonego Rozwoju	☐ Sprawozdanie Zarządu
☐ Raport Zintegrowany Przedsiębiorstwa	☐ Oświadczenie nt. informacji niefinansowych
☐ Raport Nasza Odpowiedzialność	☐ interaktywny raport społeczno-środowiskowy na stronie internetowej
☐ Raport CSR (Społecznej Odpowiedzialności)	☐ żaden z powyższych

11. Czy zna Pan/Pani któryś z poniższych dokumentów prawnych, standardów lub wytycznych dotyczących raportowania niefinansowego? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

☐ Dyrektywa 2014/95/UE (Dyrektywa NFRD)	☐ UN Global Compact Communication on Progress
☐ Dyrektywa 2022/2464/UE (Dyrektywa CSRD)	☐ GRI Standards/GRI G4
☐ IIRC 2013/2021	☐ OECD Guidelines for Multinational Enterprises
☐ CSR (Społeczna Odpowiedzialność Biznesu)	☐ SIN Standard Informacji Niefinansowych
☐ Norma PN-ISO 26000:2012	☐ ISSB Standardy Zrównoważonego Rozwoju
☐ SASB Standards	☐ TCFD 2017
☐ UN Guiding Principles Reporting Framework	☐ Model Guidance on Reporting
☐ UNPRI Principles for Responsible Investment	☐ CDP Carbon Disclosure Project

- UNCTAD 2008
- Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) Standards
- ESRS European Sustainability Reporting Standards
- żaden z powyższych

12. Na ile interesujące są dla Pana/Pani informacje dotyczące modelu biznesu organizacji?

- bardzo interesujące
- średnio interesujące
- nieinteresujące
- nie mam zdania

13. Które niefinansowe aspekty dotyczące przedsiębiorstwa są dla Pani/Pana kluczowe?

- dotyczące środowiska (wpływ na klimat, zasoby, czynniki produkcji)
- dotyczące społeczeństwa (relacji z otoczeniem, pracownicy, działalność charytatywna)
- dotyczące ładu korporacyjnego (wpływu na gospodarkę, modelu biznesu, strategię, łańcuchy dostaw)
- wszystkie powyższe

14. Które z tematów interesują Pana/Panią w kontekście oddziaływania przedsiębiorstw na otoczenie? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

- zmiany klimatu
- zanieczyszczenie środowiska
- zasoby morskie i wodne
- bioróżnorodność i ekosystemy
- gospodarka o obiegu zamkniętym
- zrównoważony rozwój
- działalność charytatywna
- własna siła robocza
- pracownicy w łańcuchu wartości
- dotknięte społeczności
- konsumenci i użytkownicy końcowi
- postępowanie i etyka w biznesie
- inny, jaki?.....

15. Jak ocenia Pan/Pani dostępność informacji niefinansowych o organizacjach i spółkach publicznych w wybranych obszarach? /proszę wskazać ocenę „x” w każdym obszarze/

OBSZAR	OCENA DOSTĘPNOŚCI DANYCH			
	BARDZO DOBRZE	DOBRZE	DOSTATECZNIE	SŁABO
Model biznesu przedsiębiorstwa				
Ład korporacyjny i wpływ na gospodarkę				
Przeciwdziałanie korupcji				
Działania związane z rewolucją technologiczną (automatyzacja/robotyzacja)				
Inwestycja w badania i środowisko, oddziaływanie na zmiany klimatyczne				
Praktyki i działania na rzecz ochrony środowiska				
Zmniejszenie eksploatacji zasobów naturalnych				

Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych				
Działania charytatywne np. akcje dobroczynne, przekazane darowizny				
Działania budujące integrację ze środowiskiem lokalnym				
Działania budujące wrażliwość obywatelską				
Działania wpływające na bezpieczeństwo i komfort pracy				
Rozwój kompetencji i wyspecjalizowane szkolenia dla pracowników				
Działania wzmacniające poczucie przynależności pracowników do organizacji				
Budowanie etycznej kultury pracy				
Poszanowanie praw człowieka				
Transparentne zasady współpracy z dostawcami				
Budowanie łańcucha dostaw i praktyki zakupowe				

16. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu przez Pana/Panią decyzji np. o zakupie produktów czy usług danego przedsiębiorstwa?

- wykorzystywane w dużym stopniu mało wykorzystywane
 średnio wykorzystywane zupełnie nie wykorzystywane

17. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu przez Pana/Panią decyzji np. o zainwestowaniu środków własnych w wybraną spółkę?

- wykorzystywane w dużym stopniu mało wykorzystywane
 średnio wykorzystywane zupełnie nie wykorzystywane

18. W jakim stopniu informacje pozafinansowe raportowane przez jednostki gospodarcze mogłyby być wykorzystane w podjęciu przez Pana/Panią decyzji np. co aplikowania do pracy w danym przedsiębiorstwie?

- wykorzystywane w dużym stopniu mało wykorzystywane
 średnio wykorzystywane zupełnie nie wykorzystywane

19. Jakie Pani/Pana zdaniem czynniki skłaniają organizację do publikowania raportu na temat informacji niefinansowej? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

- nacisk udziałowców
 zwiększenie zaufania klientów
 zwiększenie wartości dla akcjonariuszy
 zwiększenie zainteresowania ze strony pracowników

- zatrzymanie pracowników w firmie
- budowanie wizerunku firmy odpowiedzialnej społecznie
- wzmocnienie i wyróżnienie marki
- ocena i porównanie wyników w zakresie zrównoważonego rozwoju z konkurencją
- tworzenie nowych rynków i poprawa wyników
- zapewnienie zgodności z wymogami prawa
- poprawne zarządzanie ryzykiem i ładem korporacyjnym
- inny, jaki?.....

20. Czy uważa Pani/Pana, że polityka informacyjna przedsiębiorstwa w zakresie tego, jakie informacje niefinansowe są ujawniane powinna zależeć od:

- managerów i zarządzających firmą
- oczekiwań interesariuszy (udziałowców, akcjonariuszy, pracowników, odbiorców, dostawców)
- od narzuconych prawem wymogów i standardów
- wszystkich powyższych łącznie

21. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest potrzebne?

- tak, powinno być obowiązkowe dla wszystkich średnich i dużych firm na rynku
- tak, jest potrzebne ale tylko w przypadku firm, które są obiektem zainteresowania określonych grup
- średnio potrzebne
- zupełnie niepotrzebne
- trudno powiedzieć

22. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa jest niezbędne, aby uzupełnić braki informacyjne o organizacji?

- zdecydowanie tak, gdyż same informacje finansowe są niewystarczające
- tak, gdyż raporty i sprawozdania finansowe są mało zrozumiałe dla większości odbiorców
- tak, ale tylko w przypadku firm, które są obiektem zainteresowania określonych grup interesariuszy
- średnio potrzebne
- zupełnie niepotrzebne

23. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych może być korzystne dla przedsiębiorstwa? /można zaznaczyć kilka odpowiedzi/

- tak, gdyż umożliwia pełną prezentację aktywności przedsiębiorstwa

- tak, gdyż umożliwi pokazanie, że działalność przedsiębiorstwa jest jawna i transparentna
- tak, gdyż raporty i sprawozdania finansowe są mało zrozumiałe dla większości odbiorców
- tak, gdyż pozwala porównywać się z konkurencją
- tak, gdyż takie ujawnienia budują zaufanie do marki
- inny, jaki?
- nie

24. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez podmioty gospodarcze może budzić obawy zarządzających?

- tak, może rodzić obawę o naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa
- tak, może rodzić obawę o
- nie
- trudno powiedzieć

25. Czy uważa Pani/Pana, że ujawnianie informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa może wpływać na konkurencyjność przedsiębiorstwa?

- tak
- nie
- trudno powiedzieć

26. Czy zgodzi się Pan/Pani z twierdzeniem, że kwestie społeczne są najbardziej interesującą częścią raportów niefinansowych?

- tak
- nie - bardziej interesują mnie informacje dotyczące środowiska (wpływu na klimat, zasobów naturalnych, czynników produkcji, emisji gazów cieplarnianych itp.)
- nie - bardziej interesują mnie informacje dotyczące ładu korporacyjnego (inwestycji, wpływu na gospodarkę, modelu biznesu, strategii, łańcuchów dostaw)

27. Które z poniższych kwestii społecznych prezentowanych w raportach niefinansowych są dla Pana/Pani jako interesariusza najistotniejsze? /proszę wskazać ocenę „x” w każdym obszarze/

OBSZAR	OCENA			
	BARDZO ISTOTNE	ISTOTNE	ŚREDNIO ISTOTNE	MAŁO ISTOTNE
Posiadana przez organizację strategia zrównoważonego rozwoju				
Respektowane zasady ekologicznego biura np. racjonalizacja konsumpcji energii, wody, papieru				
Przestrzegane przez organizację prawa człowieka, poszanowanie różnorodności, równe traktowanie				
Przestrzegane przez organizację prawa prawnicze, brak dyskryminacji				

